

పర్వతాలలు

= చిత్రకళ : శ్రీ బి.ఎ. లక్ష్మణమహాశ్వర్తి =

సంపుటము

ఆగస్టు, 1946

సంచిక

23

వ్యయ శ్రావణము

8

ఎవరి కెటు క?

= శ్రీ కె. అన్నమరాజశర్మ =

౧

ప్రత్యుపస్థుల ప్రసవసౌభాగ్యవతుల
పుక్కిలుల గంధ మొలికించి, ముద్దుగానెడు
మలయపననుండు కీచకమార్గమందు
ఎవని యశ ముగ్ధడించునో యెవరి కెఱుక?

౨

అంబరవితానికా పటాభ్యంతరమున
ప్రేలు నవకపు రసగుండ్ల లీల దోష,
తరళ నక్షత్రకాంత లేతరుణు గూర్చి
ప్రీతికటాక్షాలి బరచునో యెవరి కెఱుక?

౩

చైత్రునకు ఫుల్లసహకార కాభినుండి
స్వాగతం బీయ పంచమ స్వరవిభూతి
కోకిలస్వామి శ్రుతినించు కూజితముల
నే రసార్ద్రత విరిసెనో యెవరి కెఱుక?

౪

చంద్రికాస్నాతపూతయై, సరసితలుల
మొలకనవ్వుల విరజిమ్ము, మురువునూవు
గంధవతి సుందరీమణి కలువకన్నె
ఎవనికై ప్రతీక్షించునో యెవరి కెఱుక?

౫

లఘువుగర్భాన బ్రహ్మాండ మైక్యపరచు
నూత్రమే యన్నిపుటల బ్రస్ఫుఃముగాగ,
హృదయసౌందర్య మర్పించి, సృష్టికావ్య
మే కవీశుడు వ్రాసెనో యెవరి కెఱుక?

౬

తలతలక్కొంటి దిశలు నేత్రముల విప్ప,
సృత్యమొనరించు సౌదామినీలతాంగి
కాంగికన్యాస విన్యాస భంగిమముల
నే కళాకృతి నేర్చునో యెవరి కెఱుక?

ఆంధ్రమనఃగానేమి? ఆంధ్రులెవరు?

ఆంధ్రవీరులచరిత్ర

= శ్రీ బి. సీతారామయ్య =

ఆంధ్రము ఆను మాటయు, తెనుగు ఆను మాటయును దేశ్యపదము లని వాయూహ. ౧౯౧౫-వ సం.లో 'తెనుగు-తెలుగు' అను పత్రికతో సేనాక వ్యాపము వ్రాసి ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తురి కలలో ప్రకటించితిని. 'తెలుఁయొక్క రూపాంతరమే 'తెలుగు'. దానిని 'తెర్కు' అనికూడ అందురు. 'తెన్నాడు, తెన్నురు, తెన్నేరు, తెన్నండ, తెన్నువము, తెన్నాళి, తెన్నలి' ఇత్యాదులలోని 'తె' దక్షిణావర్తమున చెల్లును. త్రిలింగము, త్రివంగము అను పదములకు తద్వ్యవములు కావు. వకార-లకార-రేఫములు మార్పులొందుచుండును.

ఈ తెనుగుభాషను మాటలాడువారు సహజదేశములయందున్నారు. వింధ్యపర్వతపంక్తి దక్షిణమే దక్షిణావర్తము. మధ్యపర్వతాలలోను, దక్షిణావర్తమునందు వెల్లయెడలను తెలుగువా రున్నారు. తెనుగుభాషను మాటలాడువారు తెనుగువారు; తెనుగువారు, తెనుగుభాష, తెనుగుదేశము—వీని లోని 'తెనుగు'నకు దక్షిణమనియే యర్థము. కొంత కాలము క్రిందటివరకు 'తెనుగు' అను మాటను 'తెనుగులు' అని వాడుచుండిరి. బహువచనమునకు గుర్తు 'గలో' అని, 'గులో' అని యుండనోవు. "నీవు తెనుగులు ఏమయిన పరిశ్రమచేసినావా" యని యవట మాచిన్న వాడు అప్పటిపెద్ద లుచ్చరించుట నేతెనుగుడును. ఇప్పటికిని తమిళమువారు 'కలో - గలో-ఘలో' బహువచనమునకుఁ జేర్చుచున్నారు.

తెన్నుడి-తెన్నులుకు; అనగా తెనుగుభాష-దక్షిణభాష.

తెన్నండ-తెణ్డెన-తెర్కు = అనగా దక్షిణ దిక్కు.

తెన్నాడు = దక్షిణదేశము.

ఇప్పుడు వింధ్యకు దక్షిణమందు అనేకఉపభాషలు చెలసినవి. ఇవి యన్నియు సాకేభాషనుండి వృద్ధి నొందినవి. దక్షిణావర్తమునకు ద్రావిడదేశ మని పేరు గలదు. వింధ్యకు దక్షిణమున తొర్పుచైపున మన దేశమున్నది. పడమరచైపున మనలో నుండి విడిపోయిన రాష్ట్రమాటలు, మహారాష్ట్రలు నున్నారు.

వారు దక్షిణీల మని చెప్పుదురు. మనము తెనుగువారమని చెప్పుదుము. రెండును ఒకటే అయినది. అరవలు తమిళుల మని యందురు. అదియును 'తెణ్ యొక్క రూపమే. 'తెణ్ ముళి'లోని తెణ్ తణ్ అని మారినది. 'ముళి' 'నుడి'యొక్క రూపమే. న, మ-లు మారుచుండును. 'నమకు'-అనగా 'మనకు' అని అరవలు వాడుదురు. కనుక నివి యన్నియు దక్షిణభాషలే. ఒకేభాషలోనిచే యయ్య పేరుపేరు సీమలలో ఉచ్చారణభేదములు గలిగియున్నవి. అన్యభాషల సంపర్కమునం జేసి ప్రాతరూపులును దాల్చుచున్నవి. మలయాళీలు, మహారాష్ట్రీలు తమ భాషలను సంస్కృత మయములుగాఁ జేసిరి. తెనుగువారును మూడువంతులు సంస్కృతపదములే వాడుచున్నారు. అరవదేశములో సంస్కృతపదములను అచ్చుఅరవమాటలుగా మార్చి పేయుదురు.

౧౯౧౪-వ సం. మొదలు ౧౯౧౮-సం. వరకు రమారమి ౪ సం. లు నేను మధుర, కంభంజి, గుంటూరు,

తంజావూరు, అతిరామపట్టణములలో సుదోగమునం దుండుటవలన అక్కడి భావ మాటలాడుట, వ్రాయుట, చదువుట కొంతకొంత నేర్చుకొంటిని. పిమ్మట తెనుగు, తమిళమును ఒకేభావమొక్క రూపాంతరములని గ్రహించితిని. శరీరావయవముల పేర్లు—తల, వాయి, పల్లు, కన్ను, కయి, కాలు, వ్రేలు ఇత్యాదులు, శరీరసంబంధులైనవారి వాచివరుసలు, తల్లి (తాయి), తండ్రి (తంద), అన్న (అల్ల), అత్త, మామ ఇత్యాదులు, వాడు, నీ, నేనొ మొదలైన సవ్య నామములు, గృహోపకరణములు అనేకములైనపదములు తెనుగుతమిళులకు సమానములు.

అక్షరములలోను పోలిక లనేకములుండుట నేను కనిపెట్టితిని.

కుమారిలభ్యుగారున, కౌల్లెల్లుదొర గారును ఇదే యభిప్రాయమును నూచించిరి. (Supplement to Encyclopedia Indica) హైందవసవ్యప్రాకృతములలోను ఇట్లే ఆంధ్రద్రావిడభాషామటుంబునునియు, దీనికి మొదలు ఒక్కటే యనియు నున్నది. కుమారిలభ్యుగారి ఆంధ్రద్రావిడభాషావ్యాకరణము నాకు చిక్కలేదు.

దేశవిభాగములలో కలింగము, ఆంధ్రము, తెనుగు, కర్ణాటకము అను నీమలయందు మాటలాడు భావ తెనుగే.

కలింగ మనగా సమద్రపు తీవు. దీనికి త్రికలింగ మనియు పేరున్నది. 'మధుకలింగ' అనగా ఇప్పు చిట్టులోనుండి లింగ ముద్భవించుగా దానిని మధుకలింగ మనిరి. అది ఓడ్రుల నోట మొదలకలింగ-మొదలకలింగ-మాడుకలింగగా మారి మారి త్రికలింగ మైనదని యందురు. ఇదియే ముఖలింగక్షేత్రములు.

ఆంధ్రము:—అమ్ + తలే = మంచి జలసమృద్ధి గలది; చల్లదనముగలిగి శాంతమయినది. 'తన్ని'యనగా జలము.

అందగు (అందనుడు) - బ్రాహ్మణుడు. రూఢ్యర్థము.

అందన్నాడు - అందనాడు = కృష్ణాగోత్ర వరుల మధ్యదేశము.

తెనుగు=దక్షిణము(న నున్న దేశము)-కృష్ణ వేటి నదికి దక్షిణమున తెన్నాడు.

కర్ణాటకము = తాళిదేశము-అరణ్యప్రాంతమున. కనుకనే "కర్ణాటకీరాటకీచక్ర"లని బమ్మెరపోతన్న యన్నాడు.

ఆంధ్రమునకు ఈ యర్థము నేను నిర్వచింపగా సంస్కృతము మొదలైన అయిదారు భాషలు బాగుగా నెఱిగిన నా స్నేహితుడొకడు బాంధ్రమునకు ఆభాస ఆంధ్ర మన్నాడు. బాంధ్ర అనగా వానర యంటు.

దానికి నా సమాధానము : పూర్వము ఆంధ్రులు మహారాజులై, చక్రవర్తులై, ముప్పది కోటలు, ముప్పది గవర్నరులు (రాజధాని నగరాధిపతులు), రథగజతురగ పదాతులైన యనేకలక్షల నైస్వములు గలిగి యనేక శతాబ్దములు ఏకచక్రముగా భూమికి పరిపాలకలుగా నుండిరి. ఆప్పటి వారి బాహ్యవేషములను విని, వారి చేష్టలను గని యిప్పటివారు పరాధీనజీవనము - అస్వ తంత్రము, పరప్రభుత్వమునకు దాసులు, బానిస బ్రతుకు బ్రతుకువారు, నిరాయుధులు నైవనా రాక్ష పించుట కేమి కొందువో అధికారములు గలవాడు వీరి బాహ్యవేషములు—అధికారము గల వళ్ల పిరు చేసిన పవలు—వీరి అలవాటులు అధికారాంతమునందు వీరి నెంత హేయముగా చూచుటకు కారణములో వీ రూహించుకొనవలెను.

ఆప్పటివారు స్వతంత్రులుగావున అనియభ్యా యుధధారులై శత్రువుల కభేద్యములైన కవచములు దొడిగి శత్రునివహంబులు చేయు విషవాయు ప్రయోగ ములకు నిరోధకములైన హనుమంతుమౌరలు కట్టకొని పంచరించిరి. ఇతరులకు సాధ్యముకాని ఆకాశగమన మును అభ్యసించిరి. పక్షులవలె నెగురుటయందు నిపు ణులు. ఆకాశగమనమే చేయుట ఆబాల్యమును పరి శ్రమ చేయుదురు. వారివారి సామర్థ్యమునుబట్టి పది మైళ్లు, నూరుమైళ్లు, నూరుయొజనములుకూడ గాలిలో

నెగిరిపోగలవా యందీరి. ఆకాశగమనము చేయు నప్పుడు తూకము (balance) సరిగా నిలుపుటకు తెక్కలును, తోకయుఁ గలిగియుండుట యవసరమే. అంతమాత్రముచేత వారు పక్షులుకారు— వనచరులు గారు.

వానరులైనచో రాజులు, మంత్రిలు, సైన్యములు, వైద్యులు, ఇంజనీర్లు, కేతులు, మిత్రులు, పరివారములు నుండునా? అది బాహ్యనేమము—బాహ్య రూపమునగా నెఱుంగవలెను. వారు మాటలాడునది మానవభాష. మానవభాషలోనే ఆంజనేయులవారు వీరమృకు వార్త పలికినట్లుగా మన వాల్మీకి వర్ణించి నాడు. యుద్ధసమయములో లంకాపట్టణమును ముట్టడించియున్నప్పుడు సుగ్రీవ చక్రవర్తి చేసిన కట్టుబాటు వీరు నరులని స్థిరపరుచుచున్నది. నరరూపములతో నెవ్వరును—వానరు లెవ్వరును - బయటకు రాకుండని నియమించిరి.

వాల్మీకి తన యాంధ్రులను దేవతాంశులచే బుట్టి నట్లు వర్ణించినాడు. శత్రువుల కశేయులు—ధూలోకము నందు దేవతలు. ఆంధ్రు లనఁగా ధూదేవతలనియేకదా యర్థము. వీరిలో ఆంజనేయస్వామి యిప్పటికిని పూజింపబడుచున్నాడు.

వాయువిహనములు కట్టుటకు ఊహలు ఎన్నడు కలిగినవి? తెక్కలు కట్టుకొని యెగిరివచ్చినవారిని జూచియేకదా విమనముల యుత్పత్తికి వారితీసిరి? ౧౯౩౬నం.లో ఇంగలలాండులో కులస్త్రీ (Ladies) కొందఱు తెక్కలు కట్టుకొని ౨, ౩ వేల అడుగుల యెత్తునకు ఎగురుట ఆభ్యాసముచేయుచుండినట్లు పత్రికలలో చదివితిమి. ప్రపంచసంగ్రామము వచ్చిన తర్వాత విషధూమము ముక్కులలోను, నోటిలోను దూరకుండునట్లు హనుమంతుమోరలు (Gas Masks) కట్టుకొనుట ఇప్పటివారి కందఱుకు విశదమే. అట్టివారి బొమ్మలుకూడ పత్రికలలో జూచితిమి. అట్టివి చదివి యావాగ్రసము వ్రాసితిని.

ఈసందర్భములో వ్రాసిన పద్యము లీక్రిందఁ బొందుపరచెదను :

చ. జలమును వహ్ని నోర్చు కవ
చంబులు దుర్వివధూమమారుతం
బులకు నిరోధకంబులగు
మోరలు నింగిని దేల్చు తెక్కలు
బలీతత్రు వాలముగ్ గలగు
బాంధ్రులు సంగరయోధవర్జులై
వలనుగ దక్షిణాపథము
పాలనచేసిరి వాసిగాంచుచు.

చ. తడియదు నీటబద్దఁ, బరి
తప్తము గాదు దవానలంబునకొ
బడినను, విద్యుదంశమున
భగ్ను ము గాదు, సమీరసంపాతికొ
పడలదు బాంధ్రవీరకవ
చం- చెటు లెవ్వరు చేసియిచ్చిరో
వడుపును నింగిపై కగిరి
నకొ-బులుగుంబలె- చాల్చు యోధునికొ.

ఉ. ఆహవకేలి క్రతునిన
హంబులు చిమ్మెడి మారణాస్త్రునం
దోహము దుర్విహనలము
ధూమము వారణసేయజాలు, ము
ద్దో హనుమంతుమోల లన
యంబును చాల్చి యజేయులై, మహా
సాహసవృత్తి బాహుబల
సంపద నేలిరి బాంధ్రు లుర్యురకొ.

కా. మోరకొ తెక్కలు పెద్దతోక కవచం
బుగ్ చాల్చి యాబాల్యముగ్
ధీరుల్ నింగిని దేలుచుకొ గిరుల ధా
శ్రీజంబులగ్ వ్రాలుచుకొ
మారాకాశవిహారముల్ సలిపి బాం
ధ్రుల్ యోధులై గీవసం
చారంబుగ్ బొనరింప నేర్చెదరు తా
ర్థప్రజ్ఞలై కూరులై.

ఉ. తెక్కల సోర్చి వైకగసి
క్రేల్లుకుకొ దవుదోల, నొక్కడిం
నొక్కడు, క్రోశ మామడ ము
తొక్కడు తే చని వచ్చు నిట్లు లా

క్కొక్కరు వర్ణించుకొను

చుండురు వాయువిహారమున్ దివిన్

బెక్కువిధంబులన్ దెలుగు

వీరు లక్షయపరాక్రమక్రముల్.

ఉ. పాపము ! మధ్యదేశపరి

పాలుర వానరజాతి యం చనూ

యాపరు లాడినన్ నిజకు

లాభిమలైఘులు నాంధ్రులైన భా

షాపరిశోధనన్ సలుపఁ

జాలరె యాంధ్రపదంబె యట్లుకా

నోపు నటించుఁ బల్కె విలు

భోత్రముఁ జొక్కఁడు పేతువాదనన్.

ఇట్లు సమర్థించి వ్రాయుటలో పరికరములన్నిం
టిని సంక్షేపముగా సమకూర్చితిని. పరిశోధనాపరులకు
సాయపడుటకు సంకేయము లేదు.

చ. తెనుగు-తెలుగు-తెక్-దెరుకు

తెంకన-దక్షిణ మండ్రు-పల్కనం

గను-నుడి యన్న భాష యగుఁ

గాంతము కాంతమునై జలావృతం

బు నయిన నందఱం బగును

చొందుగ నందఱనాడు నంద్రవా

దనఁజను గృష్ణగౌతముల

యంతరమే యగు నాంధ్రదేశమున్.

ఉ. అందఱున్న నందమయి

యంచితవారిసమృద్ధి గల్గి శే

రందిన దంచు ద్రావిడప

దార్శముచేఁ దెలియంగ నయ్యె న

ట్టందనవాడు వేషమరె

నందరవాడని యంద్రవాడు నం

చుండురు దీని రూఢి తెల్లి

యన్వలయున్ బరిశోధనాపరుల్.

సాయంకాలము

= శ్రీ వి. కోటేశ్వరశర్మ =

౧

అరుణారుణ కాంతుల్లో
నిగ్గులనే పరికిస్తూ
కలలను కంటున్నావా?

మనిషి?

కల సత్యం మరిచావా?

౨

దుష్టతమోనివహంలో
కండ్లులేక తథుముకొనే
మీ కోళ్ళనజ్యోతిని
చూపించుటకేనోయ్

మనిషి?

రక్తసిక్తగ్రాతుణ్ణయ్యా.

౩

మాయంత్ర సహాయంతో
అంధతమస్సును చీల్చేశాం
జ్యోతిష్లోకం పయనించాం
అక్కర లే దనుకుంటావా

మనిషి?

మనసులోని మనమన మాట.

౪

పిచ్చివాడ నీకొక్కడికేనోయ్
వింతవింత దీపాల సహాయమ్
పేదవారి గుడిశల్లో నా
చీకటిదయ్యం పితాచనృత్యం
కావిస్తుంటే కనుగొనలేకా

మనిషి?

అగణితభారు ణ్ణయ్యా.

౫

నాకును కొందరి సాయం
కలదోయ్ నీవంటివారిదే
చూ డిటు బాధ గణింపక
నాకై అంజలి నిచ్చేడి లోకం

మనిషి?

నీ వొక్కడితో లేదోయ్ లోకం.

౬

నాచేనైన సహాయం
ప్రేమతో మీకొనరించి
అస్తగిరిని చేరుచున్నా
వేలకొలది నాభ్రాతలు
పుట్టుదు రిది నిజమోయ్

మనిషి?

నీవే నేనే లోకం కాదోయ్ !

తొలకరి

= శ్రీ బోయి చిమన్న =

చల్లుము విత్తనమ్ములు, భ
జమ్మున నాగలి నుంపవేల? వి
ద్యుత్త లేని మబ్బులకు
తోచదో బుద్ధి? బెడంగుచుంటివా
కల్లా, నిజంబో యంచు? ఇది
గాలిదుమారమొ యంచు? కాదు కా
దల్లరి, చూడు—నీ కొరకు
ఆగదు కాలము; ఏరుగట్టుమా!
కడువడి, బారుగా, విజయ
కాంక్ష భయంకరమై పురోగమిం
చెడి రణరంగమట్లు చను
సీరదముల్; అనుమాన మేల? వే
పిడుగులు నగ్ని గుండ్లు గురి
పించును—నర్యమ; కాని, అంతలో
జడిగొని నిండుకుండలుగ
జల్లును సీమడిలో సుధాంబువుల్.
ఎర్రని యెండలోన బ్రతు
కెల్ల ననహృపు దాస్యభారముల్
బ్రున లాగుకొంచు కడు
బానిసవై మనినావు; పాదముల్
జరున జార బిడ్డలు కు
లానగ నాడెడు తొల్కరిం పడే
మద్రులమీద వ్రాలినది!
మంచినమ్ములు రాక నిల్చునే?

“మబ్బుల నీరు లేదు, పవ
మానుని గుండెల చెమ్మ లేదు, మా
దుబ్బుల యేరు నెండినది,
తూములు పూడెను, చేల నర్లలో
గబ్బిలముల్ కులాయములు
గట్టుకొనెన్, ఇక నేద్యమేడ? మా
సెబ్బరి మగ్గడల్ కడకు
చేరున? శాంతియు సౌఖ్యమబ్బునే?”
అని దుఃఖించుచు నిల్చినాడ, వదికా
దాంధ్రత్వ మోయన్న! సా
ధనముల్ గప్పడకున్న మాత్రమున
లేదా చేప నీలోపలన్?
ఘనముల్ మృత్యువె కాదు, డీవనమునున్
దాల్చున్; ఇకన్—నీ పొల
మ్మున వర్షించును విష్ణవమ్ముగ నవాం
బుప్రాప్తడంభోదముల్.
అరుణార్కుం డదె పశ్చిమాంబునిధి మా
యంబయ్యె, ఇంకెంత? తొ
ల్కరి కానోపును రేపె! చిన్నెలటులే
కాన్పించు; హూ...డిక్కపో
సె రసాభాసగ...ప్రాద్దు తూర్పు దెనకున్
చేరంగ—ఈలోపునే
ధరణిన్ దున్నెడువాడ! సిద్ధపడుమా
త్వద్యౌమి బాలింపగన్!

ఆ ము క్త మా ల్య ద ర చ నో ద్యో గ కా ల ము - - -

= శ్రీ ఓరుగంటి రామచంద్రయ్య =

తెనుగుసాహిత్యమున నాముక్తమాల్యద పరమావధి నందినదని విజ్ఞుల మతము. పదహారువయసన, అభిధౌత్యోక్త్యుత్తయించును దాని కదియే సాటి.

ఆముక్తమును రచించిన దెవరు? పెద్దనయ్య, కృష్ణరాయలా? ఈ ప్రశ్నయు వాదోపవాదములకు లగుటయై, తుద కిప్పు డొకవిధముగా తేలిన దనుకొనవచ్చును. కవి రాయలే. అయినను వారి యాస్థానమున గవిపెద్ద యల్లసానిపెద్దన యనుప్రవేశ మాగ్రంథరచన మున సిద్ధము. కృతిగౌరవము బహుళః తత్పర్యవసాయయే యగుటచే గర్వత్యమును రాయల కారోపించుటకు మనస్థాపక సమకాలీను బూరకొనగా, నర్యాచీనులగు రామలింగకవి, ఆపృథవి ప్రభృతు లాగ్రంథమును కెచ్చెరచనముగనే వాకొనిరని నిశ్చయింపవలెను.

శ్రీకృష్ణరాయపెద్దనార్యులలో నెవరు రచయిత లైనను, ఐతిహాసికముగ నాకావ్యప్రాశస్త్యము కొంచె మైనను గుంటువడదు. ఏలన, నిర్దురును సమకాలీను లగుటచే, నందు జ్ఞాతించిన దేశకాలములు భిన్నములు కావలెవు.

రచనోద్యోగము :

ఆముక్తమాల్యదరచనాకాలము నిర్ణయింప యత్నించు చరిత్రకారులకు గ్రంథాంతరవిషయములు తోడుమాపినవి. అందు నీవాక్యము ముఖ్యము:

1. ఆముక్తమాల్యద-శీతిక. పేదము జేంకట రాయకావ్యమిశ్రుల వ్యాఖ్యానమేత ముద్రణము. pp. 67-72.

2. Ibid. Canto I, verse 11.

3. S. I. I; Vol. IV, No. 981.

4. వ్యాసావలి, pp. 33-35.

“మున్నే గలింగదేశవిజిహామనీమం దండెల్ల పోయి విజయవాటిం గొన్ని వాసరంబు లుండి శ్రీకాకుళ నిశేతమండన వాంధ్రమగుమథను” వేదింపబోయి హరివాసరోపవాసం బచ్చట గావించ, నప్పన్యారాత్ర చతురయామంబున” 2

రాయ లోక కల గాంచెను. అదియే యాయత్తమకావ్యమునకు వీజమైనది.

శ్రీకాకుళమున కృష్ణదేవరాయల కాసన మొకటి కలదు. కా. శ. ౧౪౪౦ బహుధాన్యసంవత్సర ఫాల్గుణ శుద్ధ ౧౦ శనివారమున కాకుళపు తెనుగురాయ లకు, రాయ లయిమాళ్ల సమర్పించి సేవించెనని యందు న్నది. అందే రాయలు స్వామివర్సన మొనరించుట కుంభసంక్రమణపుణ్యకాలమున ననియు తెప్పియున్నది. 3

ఎలియట్ సేకరణ (Elliot's collection)లోని

యా కాసనపు ప్రతి వాధారముగా గొని శ్రీ కొమఱ్ఱాజు లక్ష్మణరావుగారు హరివాసరమును, కృష్ణరాయలు తెనుగువిష్ణువును సేవించిన దినమును కా. శ. ౧౪౪౦ బహుధాన్య ఫాల్గుణ శు ౧౧ శుక్రవారముతో సరి యగు శ్రీ. శ. ౧౧-౨-౧౧-౧౧ నని గుణించిరి. 4 ఈ గుణ నము ధర్మశాసనము పేసిన కాలమునకు తేరువ నున్నది కాని, నాడే కుంభసంక్రాంతి యనుటమాత్రము పాస గదు. ఏలన, రాయల రాజ్యకాలమున నెన్నడును కుంభ సంక్రమణము ఫాల్గుణ శు. ౧౦ నాడు తటస్థింప లేదు. కుంభసంక్రాంతి కా. శ. ౧౪౪౦ బహుధాన్య మున మాఘ బ. ౧౧ గురువారమున (శ్రీ. శ.

౨౩-౧-౧౮౮౯) కలిగినది.5 వా డేకాదశి యుపవాస దివస మగుటయు, వారివాసరమున శ్రీకామేశ్వరున రాయ లుపవసించెనని యాచార్యున ముందుటయు జూడ నాటిరార్థి కలదు. తెల్లసాహిత్యమున కిట్టి యమాల్య రచనమును ప్రసాదించ హేతువైన దని శ్రీమందారు ఈశ్వరదత్తుగారు నిర్ణయించిరి.6

కొన్ని యనుపపత్తులు :

ఆముక్తవాక్యమునుబట్టి యూహించుటేకాని, మంభసంక్రాంతివా డేకాదశి యని కాసనమున లేదు. కా. శ. ౧౮౮౦ గత (Expired) వర్షమైనచో మంభ సంక్రమణ మేకాదశి యగునుగాని, ఫాల్గుణ శు. ౧౦ మాత్రము తనివారము కాదు ; బుధవారమగును. కా. శ. ౧౮౮౦ వర్తమాన (Current) వత్సరమయినచో, ఫాల్గుణ శు. ౧౦ తనివారమేకాని బహుభాష్యము కాక వర్ష విశేషరయు. మంభసంక్రమణకాలము మాఘ ౧౧ బుధవారము (శ్రీ శ. ౨౩-౧-౧౮౮౯) వగును.7 అయిన నేమి? ఒకమారు హరివాసరమునను, మంభ సంక్రాంతి! మరొకపర్యాయమును, ఇట్లు చాల సారులు కృష్ణరాయలు శ్రీకామేశ్వరున కేగియుండ రాదా?

౨ ఈశ్వరదత్తుగారి నిర్ణయమునకు బలముగ నిట్లు వాదించవచ్చును. పేరులేతనే హరివాసరము విష్ణు వ్రునకు కడు గూర్చునదని తెలియుచున్నది. ఏకాదశి!

5. L. D. Swamihannu Pillai : Indian Ephemeris, V
6. 'Date of Amuktamalyada', J. A. H. R. S. IX, pt. i, pp 39-40.
7. Indian Ephemeris V.
8. Indian Ephemeris I, pt. i, p. 58.
9. E. I. VI, No. 12, page III, N. 4—H. Luders.
10. Quoted by Prof. F Kielhorn, Ind. Antiquary, XXVI, No. 17, p. 333 and note 8 on the same page.
11. Ind. Ephemeris I, pt. 1, p. 56.

హరిదిన మని వ్యవహారము చున్నది. అందును మంభ సంక్రాంతియట, వా యేకాదశి హరి కర్తవ్యంశము శ్రీతి పాత్ర మైయుండును. ఏలన, మంభము బుధవార, సింహ, వృశ్చికములవలె స్థిరరాసులలో నొకటి. స్థిర రాశిసంక్రాంతులకు విష్ణుపాదము లని పేరు కలదు.8 కావున కాసనోక్తమంభసంక్రమణ మేకాదశియగు శ్రీ. శ. ౨౩-౧-౧౮౮౯ అనియు, వాడే కృష్ణరాయ లాయుక్తమును సంకల్పించిన హరివాసర మనియు నిశ్చయింపరాదా?

ఇచట ననుపపత్తి యొకటి కలదు. ఈశ్వరదత్తు భాష్యములు రెంటును మంభసంక్రాంతి మాఘమాస బహుళపక్షముననే తిట్టించినది. కాని హరివాసర మను పేరు ఆషాఢభాద్రపదకార్తికమాసములందు వరుసగా ననూరాధ శ్రవణ లేవరి యా నక్షత్రములలోడి శుద్ధ ద్వాదశులకే చెల్లును.9 ఆషాఢసంక్లద్యాదశి విష్ణువునకు మిథుల గూర్చున దనియు, వాటి వామనపూజ వరమేధ ఫలదాయి యనియు ధర్మసింధువు. “ద్వాదశి చక్రీన స్తథా” యని హేమాద్రికృతచతుర్వర్ణచింతామణి. కావు ననే దానికి వైష్ణవశతి యని మరొకపేరును కలిగినది.10

ప్రతియేకాదశియు హరిదినమే. కాని యాషాఢ భాద్రపదకార్తికమాససంక్ల పక్షములనే వానికి శ్రమ ముగా విష్ణుశియనీ, పగివర్తిరి, ప్రబోధినీ యేకాదశు లని ప్రత్యేకనామములు.11 బహుళపక్షమున యేమాసమున వైవము శివరాత్రియే. కాని మాఘమాసముననే దానికి శివరాత్రి యనియు, మహాశివరాత్రి యనియు రూఢిగ వ్యవహరింతురు. అట్లే హరిదినమునకు భిన్నముగ హరి వాసర ముండుటయు, వదియు వాషాఢభాద్రపదకార్తి కములందు శుద్ధికాదశులకు మారు శుద్ధద్వాదశులకే వర్తించుటయు సాధ్యమే.

ఆముక్తమునుండి యదృశ్యమును నా చిన్నవాక్య మున ‘వాసర’పదమును కవి రెండుమారులు ప్రయోగించి నాడు. పర్యాయపదములు తెలియకకాదు గదా? మరి యే ప్రయోజనము నర్థించి యీ గూర్చు? మొదట సామాన్యార్థమునను, తరువాత రూఢ్యర్థముగను ‘వాసర’ పదము ప్రయుక్తమని తోచును.

పైవాదము యుక్తమయినచో శ్రీకాకుళేశ్వర
నోక్తకుంభసంక్రమణదిన మాముక్తమాల్యద పరివాస
రము కాబాలదు. ఆకావ్యరచనోద్యోగదినమునకై పై
కావ్యకాలమునకు వెలిగా వెదుకవలసియుండును.

హరివాసరమునాటికి కళింగవిజయము

పూర్తియైనది :

హరివాసరమునాటి రాత్రి నాలుగవ బామున
గలలో రాయలకు శ్రీ కాకుళాంధ్రగిష్టువు పాక్షాత్క
రించి గోదాదేవికిని, తనకు నైన పెండిలివిషయముగా
కృత్రి నిర్మింపుమని యాజ్ఞించెను. నాలవబామున కల
శ్రీఘృభలమును నూచించునని కాస్త్రము. మరునాడు
రాయలే వినిపింపగా నిద్రజ్ఞుల లాకలను రాయపర
ముగా, నితోధికముగ భక్తియు, సగాధపారస్వతో
ద్వీధంబును, అఖండభాండాగారసమృద్ధియు, నవ్వి
తీయసితభక్తితయు, సమస్తసామంతసమాజకర్షణం
బును, బహుప్రేయస్వీప్రాప్తియు, సవశ్యపరమాయు
రచాప్తియును దలుపునదిగా పలికి, కృష్ణరాయల నెక్కు
డుగా ప్రకంపించి, యట్టి గుణోత్తరునకు కృత్రినిర్మా
ణము సుకరమనియు, నవశ్యము కరణీయ మనియు
నుడివరి. వారి యాశ్రయపొందుదర్శమున రాయలవిజ
యము లానాటికి జరిగినవానిని పేర్కొనిరి.12

12. ఆముక్తమాల్యద, ఆ 1, ప. 33-44.

13. Ibid, ఆ 1, ప. 36 : Nellore Dt. Inscriptions III, U. 37, 38, 40. and 41.

14. Ibid, ఆ 1, ప. 37 : Nos. 255 and 257 of 1892.

15. Ibid. ఆ 1, ప. 40 : Nuniz, F. E. 318-19 : Nos. 243 and 245 of 1899. సింహా
చం నృసింహునికై రాయదానములు. జయస్థంభస్థాపన
మిందు జెప్పబడలేదు.

16. కృష్ణరాయలు క్రీ. శ. 1530 కి ముందే
మరణించెను.

17. See my article on 'The death
of Yusuf Adil Shah-the date' : Proceedings
of the Indian History Congress, Allakabad,
p. 323.

'తొలుదొల్ల' నను పద్యమున గళింగవిజయ
మంతయు నూచింపబడినది. ఉదయగిరి13, కొండవీడు14,
జమ్మిలోయ, కోన, కొట్టాము, కనకగిరి, గోతమి,
పొట్నూరు, మాడేములు (మాడుగులు), బిడ్డాది, కట
కము, ఇవి రాయల కౌర్యమును చవిగొన్నవి. 'తొలు
దొల్ల', 'మఱి', 'యటసాగి', 'యవుల' యిత్యాది
పదము లాయాధ్యులముల సాధించిన క్రమమును తెలుపు
చున్నవి. ఉదయగిరినుండి కటకమువఱకు రాయధాటి
నూత్రపట్టినట్లు లేక వక్రముగా నుండుటచే రాయల
కౌర్యాన్నికి తోకచిచ్చుసామ్యము జెప్పబడినది. ఆ
తరువాతిపద్యములలో ముఖ్య కొండవీటియందు విలేగి
యత్కలక్షత్రయపాత్రులు రాజమహేంద్రప్రంతము
లకు బఱచుట, కళింగరాజ్యలక్ష్మి వావిదప్పుక కృష్ణ
రాయల జేరుట, గజపతి యిరికి యడవులబడుట,
పొట్నూర విజయ స్థంభస్థాపనము15లను పూర్వము
ప్రస్తావించినవానినే మఱియు రసవంతముగా బఱకు
టైనది. అటువిదప గల్పరూపగరపురయవనరాజనైస్యముల
సాణుమాడుటయు, నేదులఖానులరక రసమును వర్ణింప
బడినవి.

ఇచ్చట గృత్యాదిపద్యములలో రాయవిజయ
క్రమము వరిగ నిర్వహింపబడలేదు. ఎట్లన, రాయల
చేతుల నుడిసిన నేదులఖా నొకడున్నచో వారడు
యూసఫ్ ఆదిలోఖా ననునగాని యిరని పుత్త్రుడును,
క్రీ. శ. ౧౫3౪ వరకు జీవించినవాడు నను ఇస్మాయిల్
కాబాలడు.16 యూసఫ్ క్రీ. శ. ౧౬ ఆశ్వు - నవం
బరు ౧౫౧౦ లోపల మరణించినట్లు నిర్ధారించవచ్చును.17
కావున క్రీ. శ. ౧౫౧౦ లోనే జరిగిన యవసులపైని
దండయాత్ర కళింగజయమునకు వెనుక నుంచుటకు
కాదుగదా.

(క) కటకదాహము :

కృత్యాదిపద్యముల రాయకటకయాత్ర వర్ణిత
మైనది. కాని యది యాశ్వాసాంతపద్యముల వగవడిదు.
సింహాచలమువరకు రాయగమననిదర్శనములు కాసవాదు
లందు దొరకేగా, నీ కటకజయము జరిగియున్నచో,
నట్టి నిదర్శనములు లభింపజేల ? ఈ ప్రశ్నముంగూర్చు
కొని యైతిహాసికులు కటకదహనము నమ్మరాదని వాక్య

మరు, అట్లేన 'తొలుక్కొత్త' మాటేమి యని ప్రశ్నించి నచో, నందు రాయభుజప్రతాపమున కన్ని సామ్యము పట్టుటచే నుత్ప్రేక్షావస్తుడై కవి యగ్నిప్రకాశమును గట్టకమునకు మలపెనేకాని యది ప్రతిపదము నమ్ముటకు విలుగాననియు వారి యుద్దేశము.

అయిన కటకముపై రాయల చాడి పాఠశక్తి యేనా? కాదని వాయూనా. కృష్ణరాయలు ప్రతాప రుద్రగజపతితో వానర్జిన యుద్ధము లన్నియు దేశాక్రమణకే యనుకొనరాదు. కృష్ణుడనిది చాటి యుద్ధమునకు పాగిన నాటమండియు రాయలు తన రాజ్యవ్యాపనము సుద్ధశింపలేదని తోచును. తన ప్రభుత్వనో, మైత్రినో యంగీకరింపనంతవరకు, తన పాలనమున నున్న ప్రజల కుపద్రవము కూర్చుకొనిన గోల్పోనంతవరకు గాఢింగులు కరులుకారు. కావున గృహునిది కావలె చంప యాత్రకారణము రాయవిడిగినయేకాని రాజ్యరీతర కేచ్ఛ కాదు. ఇట్టి కోరికయే ప్రతాపరుద్రునితోడి పోరుకై రాయని పొట్నూరు తేర్చినది. కాకున్న, విజయనగరమున కతిమూలమున, కొండ లదణ్యముల చాటి, శ్రీశ్రుదేశమున, తన సైన్యములకు రస్తుతీరు మార్గములను విరోధు లవలీలగా నడ్డగింపవలెందు ప్పితిలో గలిగవిజయముందు బద్ధావరు డగుటకు గృష్ణ రాయ లంతి యోచనలేని ప్రభువా? సాకువతిమృదును, నుచోమంత్రి, యట్టి చేత కడ్డుకెప్పియేయుండెను. 18 ఆంధ్రుకు శిష్టముగ రాయలు చరించుటలో శ్రీశ్రుదేశమున నరెడు చిరకాల ముండ నుంకింపలే దనుటకు బలమొనగుచున్నది. కృష్ణరాయవిజయము, రాయ వాచకములు పొట్నూరునుండియే రాయలు గజపతి తనయను పెండిలియై వెనుదిరిగినది పలుకుచున్నది. వివాహముమాట యెట్లైనను, కృష్ణరాయలు పొట్నూరు బాలికలము గడపలేదని యాగ్రంభములు తెలుపును.

నన్నిజావాతలలో కృష్ణరాయలు సింహాధిపతియై చాడు మాపములు గజపతికై వృథా వేది విసిరి, జయ సుంధ సాపనానంతరము రాజధానికి తిరిగివచ్చెనని కనబడుచున్నది. 19రాయల సింహాచలకాసనములకాలము 20 శా. క. ౧౪౩౮ ధాతుసంవత్సర వైశ్రే బ. ౧౨కి సరియగు శ్రీ. క. ౨౯-3-౧౫౧౬. అటునుండి మరలి కృష్ణ రాయలు విజయనగరము చేరి విరూపాక్షుని సన్నిధిని దానము లొనర్చినట్లు, అదేవర్షమున నామధే బ. ఆమావాస్య, కర్కాటకసంక్రాంతి (శ్రీ. క. ౨౯-౬-౧౫౧౬) యప్పటి రాయకాసనము 21నుండి తెలియ నగును. ఈసమయముననే శ్రీకృష్ణరాయలు దక్షిణ దేశస్థపుణ్యక్షీరముల నేవించి ధూరిదానము లనేకము లొనర్చినట్లు కాసనములు పలుకుచున్నది.

కాని సింహాచలకాసనముల కాలమునకే, అనగా ౨౯-3-౧౫౧౬ శ్రీ. క. ౩ రాయల కలింగజయము సంపూర్ణమైనది ననుట కాధారములు కాన్పింపవు. విజయనగర సైన్యములు మాత్రము పోరాటము సాగించుచునే యుండినవి. అట్లుండగనే కృష్ణరాయలు తీర్థయాత్రల కేటటా విపరీతమును లేదు. ఉదయగిరి ముట్టడి జరుగు దినములందును, సిమ్మట కొండపైటి హరణమునకు బూత్వమునను, రాయ లెల్ల పుడును దన సైన్యములవెంటనే యుండిక పుణ్యక్షీతదర్శనోత్సవక ర్తవ్య బయలించుచుండుట కాసనములలో నగపడును. అట్లే పొట్నూరున కావలె వెల్లునీనలు యుద్ధముసల్పునపుడు నని యవాహింపనగును.

ఆముక్తమాల్యదవస్త్రమాత్వాసాంతిపద్యమున రాయలు పూరిజగన్నాథమును చాటి యింక నుత్తరము చనినట్లు నూచింపబడినది. నీలాద్రి(పూర్వీ)ని బలశ్రద్ధగౌద్రావహితుడగు శ్రీకృష్ణుని యపాంగములు బాహువుల బలము నింపగా దరలిన తన జయసన్నాహోర్భలేవాద్యముల కలికి గజపతి పలాయితుడయినట్లు రాయల రచన. ఇటు జగన్నాథమునుండి గజపతిపైకి దరలుట కటకము పైపేకాని యిటు దక్షిణమున కుండవాలడుకదా?

అంతియగాక, నీ క్రిందికాసనముల చాడుదు. శా. క. ౧౪౩౮ ధాతువత్సరము (౧౨ సెప్టెంబరు

18. కృష్ణరాయవిజయము, తృ. ఆ., ప. 67.
19. F. E., p. 319.
20 Nos. 243 and 245 of 1899.
21. 457 of 1923: E. Carnatica, Hasan 13.

౧౮౧౭) వాటి కొమ్మారుకాసనమున²² కలింగవంధి యాత్రాసందర్భమున రాయలు 'కటకం మేరగాను పా...జంచేయింగాను' అని యున్నది. కా. శ. ౧౮౩౯ ఈశ్వరవత్సరమునకు చెందిన చోళసమ్రాటకాసనము²³ "కృష్ణరాయని²⁴ సింహాద్రి ప్రహర్యములందు జయస్థంధముల స్థాపించిన వీరు²⁵దని కొండమరుసయ్యుడు గొని యాడినది. సింహాద్రియందే రాయకాసన మొందు²⁶ కా. శ. ౧౮౪౧ ప్రమాది క్రావణ కు. ౧౩ పోతువారమున (౮-౮-౧౮౧౮) (క్రీ. శ.) స్థాపితము, కృష్ణరాయలు ప్రతాపరుద్రుని దండపటమునుండి కొన్న గ్రామముల గొన్నింటిని సింహాదేశముకి రాయ లర్పించివాడని తెలుపుచున్నది. శ్రీ కృష్ణవైస్యములు శ్రీ హర్యవీల చలముల వాటి యంత్రము పోయినట్లు నిదర్శనము తిన్ని యుండగా, రాయకలింగయాత్రాసందర్భమున గలకదాహము దురూహమును, జపాధ్యమును గాదు.

శ్రీకాకుళకాసనకాలమునాటికి

కలింగజయము ముగియలేదు :

శ్రీకాకుళకాసనోక్తకుంభసంక్రాంతికి కలింగ జయము ముగిసే ననుటకు వీలుకాదు. సింహాద్రియందు రాయకాసనములు మొదట న గ ప దు న వి క్రీ. శ. ౨౯-౩-౧౮౧౬ లో. కుంభసంక్రాంతి క్రీ. శ. జనవరి ౧౮౧౮ కి చెందినది. సింహాద్రిపొట్నూర జయశిలను తేర్చువాటిక కలింగము లెరవైన, తరువాత మూడేండ్లకా, కలింగవిజయప్రస్తావి రాయల కల! కలకును, విజయసమాప్తికిని వ్యవధి యంత దీర్ఘముగల సంభవమే కాదు. ఇంతకాలము సభయినైస్యము లేవోవిధముగ చోరుచునేయుండినవి. పైచేయి కృష్ణరాయలదే యయినను విజయముమాత్రము నిరపడలేదు.

22. 824 of 1922.

23. No 87c of M. E. R. 1912.

24. 244 of 1899.

25. 'Campaigns of Sri Krishna devaraya'. J. A. H. R. S. IX, pt. 4. p. 61.

26. శ్రీ వేంకటరాయశాస్త్రి : ఆముక్తమాల్యద—పీఠిక, p. 66.

శ్రీకాకుళకాసనోక్తకుంభసంక్రాంతికి కలింగ విజయము ముగిసియుండదు. ముగియలేదని క్రీ. శ. ౮-౮-౧౮౧౮ వాటి సింహాద్రికాసనము స్పష్టముచేయుచున్నది. పై చెందు కాసనములకు వారుమాసముల యంతరము. కుంభసంక్రమణకే కలింగజయము పూర్తియైన, రాయల విజగీహమనీషయను తృప్తికొందియుండదా? అయినచో సింహాద్రికాసనము పెట్లు పదుర్థింపగలము?

ఈప్రశ్నమును మనసునం దుంచుకొని శ్రీ యాశ్వరదత్తుగారిట్లు వెలవిచ్చిరి : "దండయాత్రనుండి మరలివచ్చి రాయలు విజయనగరమునుండియే బహుళిః యా దానమును తేసియుండవచ్చును. కారణము తెలియదుకాని చక్రవర్తి కలింగవృషతిపై మరల యుద్ధము పోగించువాడై విజయవాటివరకుం బోయి యాతనితో సమాధానము కుదురగా శ్రీకాకుళముమీదుగా మరలి రాజధానిం జేరె నన్న నమృతము జనించుచున్నది." ²⁷

ఇచ్చట్టి నమృతమె యర్థముగలదేదు. క్రీ. శ. ౧౮౧౩ నుండి గజపతితోడి పోరు. సింహాద్రిని జయశిల తేర్చుటకు మూడేండ్లు తిరిగినవి. అంతటనైనను గజపతి సంధికి రాక కయ్యమాడుచునేయుండెనుగదా? ఇట్టి కలింగవృషతి తెనుర్కొనవలసి, చెడిలి, విజయ వాటికడకు బోయినంతమాత్రమున రాయల కాలనితోడి విగ్రహము, సంధి యున్నియు వైనవా?

అంతియగాక మరలమరల జయింపవలసినవచ్చు కాలింగులు దండికు లగుచురేగాని, శక్తిహీనులై రాయల కధిమలౌచునో, శక్తి నుడుగక రాయల మిత్రులుగనో వెలయవంతకాలము, వాద జేకు లెట్లుగుదురు? 'అపకృష్టాద్యత్కలింగాంగ వా బంధీ గ్రాహు' ని గ రాయని తేర్కొన్న మనుచరిత్రవాక్యము కలింగవనితలం తెలుపు భయపడుటనే తెలుపునుగాని పెట్టులు దండయాత్రల సూచింపదు. అశ్శవా సూచించినను, అవి యున్నియువాముక్తాశ్శహారివాసరమునకు బూర్యములే. ²⁸ కానిచో భగ్నస్రావములుగ జయముల వర్ణించుటై రాయలు "విజగీహమనీష"యను పదరచన కేల పాల్పమును?

సిద్ధాంతము :

కలింగవిజయము సంపాదకాశనకాలమున శ్రీ. క. ౮-౮-౧౫౧౮ కి తరువాత పూర్తియైనది. ఆ పిమ్మటనే శ్రీ కృష్ణరాయలు తెలుగువిప్లువును నేవించుచు, వారి వాచకోపవాస మొనర్చి, యాముక్తచక్రాచార్యువా మును గలలో బుడసినది. కావున నాముక్తములోని పారివాసరము నకును, శ్రీకాకుళేశానాంతరకుంభ పంక్రాంతి దినమున కట్టి పంబుధమును లేదని నిశ్చయము.

కృష్ణరాయనిజయరాయవాచకములలోను, కొద్ది మార్పుతో నన్నిచో²⁷ ప్రాతయందును, విజయానంతరము శ్రీ కృష్ణరాయలు కలింగరాజుతనయను పెండ్లియాడినట్లు చెప్పబడినది. రాయ లగ్నిపాక్షి గొన్న పంక్రెండు గురి భార్యలలో ముఖ్యులు ముత్తరవియ, పం

దొక్కరై యెరిస్సారాజుమీక యనియు పేర్కొనాయ పము.²⁸ పేర్ శ్రీ. క. ౧౫౨౦ పెద్దెంబర ప్రాంతము లలో విజయనగరముం దుండినవాడు.²⁹ కావున కలింగ విజయానంతరమున నా పారివాసరము శ్రీ. క. ౮-౮-౧౫౧౮ కిని, పెద్దెంబర ౧౫౨౦ కిని వడుచు నైయుండును. వాడే యాముక్తమూల్యచారణ కంఠ రార్చుగా యైనది.

ముగింపు :

శ్రీకాకుళాంధ్రవిప్లువును శ్రీ కృష్ణరాయలు దర్శించి పూజించెననుటకు నైచేర్చొన్న శ్రీకాకుళేశాన మొకటితప్ప మరెవెదర్చకము రింతదమక బలు నదలేదు. కాని యిట్టి యుద్ధాంధరికార్యాల రాయలు; రచనాకారయిత కాకుళాంధ్రవిప్లువు, తన యిష్టజనమున నొకపేర్వయన కలిగ్నిడు. 30 శ్రీకాకుళము పలు పూవులు తనపయనించిన, కృష్ణవదీరధూమి. ఇట్టివో పొకమార్తే రాయ లాదేవు నర్పించెననియు, నటు పొక పర్యాయమే వావారులొనర్చి మరి తిరిగియాపలేదనియు విశ్వసింపలాలకున్నాను. భార్యశ్వేషణ శ్రీకాకుళమున శ్రీ కృష్ణరాయశాసనములు విక గొన్నిటిని వెలిచెచ్చు ననియే నానమ్మిక.

27. F. B. P. 320.

28. Ibid. P. 247.

29. Ibid. pp. 140-141, Sewell, R.

30. ఆముక్తమూల్య, ఆ 1.ప. 16 '.....

అంతవరసన్నానానే?

పౌలస్త్య హృదయము

= 'విద్యాపతి' =

ఇది యొక సంవత్సరము. ఈ కార్యకాలి మొదట కనిపించునపు కాలివాసుచే నారంభింపబడినది. ఆయనకార్య మిట్లాది కాదికార్యమునకుచేకాక శివరమణుంటిదియు నని విమర్శకు లుద్ఘోషించిరి. తెలుగునం దాకార్యమున కనువాదములుకాని, యనుసరణములుకాని యివేమిట చేరినవి. దీనియందును వాదములే మొదలు. మిగిలిన యనుసరణములలో పోషణదగిన చెందుమాడు కార్యములందలి విలక్షణమైనది.

మేఘకార్యమునకును, దీనినిని స్థూలదృష్టి కంతగా సాదృశ్యము కన్పింపకున్నను నూత్నముగా పరిశీలించినచో నీరెండును సంతప్తత్యమున సంపదించునని స్పష్టించును. అందుచే దీనిని సంవత్సరముని పేర్కొంటిని. అభినయకళయందు దేశపాత్రాభినయమువలె ఈ సాహిత్యప్రక్రియ బహువిధమైనది. ఇందు కథ వారమునందలి స్వాతంత్ర్యమునందును లేనట్లుండును. కార్య మిరువురు పాత్రల నవలంబించినట్లు కన్పించునట్లొక సాధారణముగా సంవాదమున కుపయోగింపని మేఘమునంటి జవపదార్థమో, లేక కుకాదుగో వామ మాత్రముగ నిర్దేశింపబడును. ఇక నాయకుడో, నాయికయో లేమకు దూరమైన ప్రియులనుగూర్చి లేమ సంజేతము నాజవపదార్థములకు వినిపించును. ఈకార్యమునందును కుదకు రాజుకు "స్వాగతము బుట్టినని విన్నపము సల్ప"మని సముద్రుని ద్వారమున రామునకు సంజేతముబంపును. ఇట్టి నీరసావకరణములతో కార్యమును రచించి రసస్థూలము మెప్పింపగల్గుట కవి కళను జీర్ణించుకొనిన రససిద్ధుడైనగాని పాద్యము కాదు.

* ప్రియులు పింగళి లక్ష్మీకాంతము, కామూరి వేంకటేశ్వరరావుగార్లు వ్రాసిన ఖండకార్యము.

ఈ కార్యమునకు సాధారణముగా లోకమునందు రాజుకు మహాభక్తు డనియు, నరకు రాముని పొందు నుద్దేశముననే నీరసు గైకొనివచ్చెననియు తుక్కిటి పురాణముగా చెప్పకొనట కలదు. ఈ యభిప్రాయము కేవలము నిర్మూలము కాదు. గ్రంథసాధారణములను గలవు. సంస్కృతమున నధ్యాత్మరామాయణమునందే కాక తెలుగున భాస్కరరామాయణమునందును, రామునితో యుద్ధము జేయవోవునపుడు రావణుడు వలదని వారించవచ్చిన ముండోదరితో-

"ఎఱుగుదు నాకు రాఘవము
హీననిచేతి వసక్రమంబు ని
పైజీగియు ముక్తి పొందగ న
భిష్టము గల్గుట నింత జేసితిక."

అని చెప్పినట్లు కలదు. ఈవిషయమే యీ కార్యమున, రాముని రాక చూచి తెదిరివచ్చిన సముద్రునితో రాజుకు తన పౌరదయమును విప్పిచెప్పినట్లుగా మార్చబడినది. ఈమా ర్పికార్యమునకు కొలికి పూసరంటిది. దీనివలన నీకథావస్తువునకు ప్రాతదనము పోయి నవ్యతామహితమైన పౌందర్యము ప్రాప్తించినది.

శ్రీరాముడు లంకపై సైత్యిచ్చుట చూచి రావణునియొద్దకు భయకంపితుడై పరువెత్తుకొని వచ్చు సముద్రుని రూపచిత్రణముతో కార్య మాంభయగును. ఈ చిత్రణము చాల సహజమై కనులకు గట్టినట్లున్నది. సముద్రమున సహజముగ నుండు నురుగు, అలల పందడి మొదలగునవి ఖీతితో పరువెత్తికొనివచ్చువాని లక్షణములుగా నుద్ఘోషింపబడినవి. ఈచిత్రణమున సముద్రమునందలి నిర్జీవమైన ప్రతియంశమునకును త్రాణ ప్రతిష్ఠ జరిగినది.

అంత ధీతితో వచ్చిన సముద్రుని చూచి రాజుడు ఆశ్చర్యపరచుకొని ఆతని నుత్సాహపూరితముగా యిరువురి యశోయశ్యమునుగూర్చి ప్రశంసించును. కొంతవడి కెల్లో రాజుణ్ణి సముద్రుని ధీతికి గల కారణము నూహించుకొనును. రాముని అగమనవిషయ మాతనికి దలపున భారినంతనే ఆతని హృదయ మానగ మున బొంగిపోరలినది. "ఎట్లు! చెప్పవు! రాఘవుడే! మఱేట!" అని రాజుడు తన హృదయము వందలి కల్లోలమును సముద్రునిముం బాదివక్కురించి కొంత బొంద యిర్పించును. అమాటలలో ఆరంభము ననే "దినము వర్షంబైన యుత్కంఠ"వలన రాజుడు పొందిన అతురత, ఆనందము, కాలవిలంబమున కసహిష్టుత్వము, మొదలగు భావములన్నియు, చెరియలికట్టను మీరిన సముద్రమువందలి యలలవలె కొక్కుమ్మడిని పైకుటుకును. చిరకాలవియోగమున దవించి ఎట్టకేలకు విభుడు చేరవచ్చుచున్నాడని విన్నంతనే మానరోచములతోను, సంతాపానందములతోను కలలితములైన మధురభావములను చెరికత్తెతో చెప్పకొను నాయితవలె రాజుడు సముద్రవతు తన హృదయోద్వేగమును చెల్లడించుకొనును. ఒక క్షణము వందర్భమును విస్మరించినచో "క్షీర విలంబము వాటించి విభుడు నన్ను వందించె గదే!" అను మాటలు కేవలము వాయికావక్కాపులవలెనే యందగించును.

మాధవుడు తన్ను గూడుదు నని బాసయిచ్చి తప్పుటయు, తాను విభుని కేరుటకు వడిన పాట్లును, ఎఱిగి ఎఱిగి విభుడు తన్ను వందించుటయు రాజుడు కర్ణించి చెప్పవచ్చును హృదయము ద్రవించును. కేళవునకు "ఇంటినున్న యప్పు డీమా యనటనములో లేవట మాయజాయయ్యెనట మహాకిడ్గి". పైగా గ్రుడ్డిలోక మారని మాయలకు బోలితి ఆతనినే మెచ్చెను. తన చర్యలను ఖండించి, తన్ను రక్కసుడని బొసగెల్ల బాల్కులలనే నిర్వేను. తుద కెల్లో సమాధానపడి—

"చక్కనిమ్ము మందితన చెల్ల విభునకే
అరెడు వన్నెలుం గుటదియ చాలు"

అని సంకల్పమై బొందినాడు.

ఈ యమాంకశ్తయవకు తగినట్లే యాతని యపాంకారమును బాల రమ్యమైనది. స్వామి తన్ను బాలిమై గాయటకు తాను వారియు, కోరియు కాదట. ఆరిమానియా దశగ్రీవుడట. పైగా దానింత రక్కసము లానరించినను, తల్లికంటె సీతకంటె తమ్మునికంటె నీజగదధిపతి రక్కసుడే సావి! మిక్కిలి గూర్పు నట. నిజము వివారించినచో లక్ష్మణుడు లందరును క్రోధితుడగు స్వామిని నేవించి యానందించిరి. వారి కెట్టి చింతయును లేదు. మఱి రాజు డట్లు కాదు. రాముని పరిపూర్ణముగ ప్రేమించుచు, వారనితో కోరి ధైర్యమును చెచ్చుకొని ఆతనిని బాధలపాలు చేసెను. ప్రేమపూర్వకముగ నేవించవలసినవానిని చేతులార తెలిసి తెలిసి నిలుగులపాలు నేయవలసినవచ్చుచో నెంత బాధ కలుగునో చెప్పకలయు. అది యనుభవైక వేద్యము. ప్రహ్లాదు లనేక బాధలను బొందిరిగాని యిట్టి యగ్ని పరీక్షనుమాత్రము బొందలేదు.

తన విరహవేదనను భరింపజాలక, మార్గాంతర మేదియును లేకపోవుటచే తప్పక "బానకన్ము తల్లినే వారిందినాడు" కాని సీతావియోగ వేదనాబోధాయమాన మానసు డై రామభద్రమూర్తి సిద్ధివానివలె నెలుగెల్లి ఏడ్చుచు వివినములందు పరిభ్రమించుటను తలచుకొన్నంతనే ఆతనికి దుఃఖ ముగివడితాడు.

"తమ్ముగ్గుమ్మూపున గేలదమ్మి మోపి
ఉబుకునక్షమ్ము బామ్మమ్ము లొలకు కనులు
నగుచు నారెండ్రి యార్తిమై నదలునాటి
బాలిమాపు నామాయన ప్రేలు నేడు"

అని నాపోయినాడు. కని పెంచిన దశరథుడైనను నింత దుఃఖింపడు. ఈపద్యమునను, దీనికి ముందు చెనవలండున్న రెండుపద్యములందును శ్రీలింపబడిన రామ భద్రుని మూర్తిచిత్రణము ముఖవరానిది. చిత్రకాయని కుంచెకు ఒరవడిగానున్నది. ఈ మూడుపద్యములందును అరణ్యకాండమువందలి సారమంతయు చాల సుతేజముగా నెంతో హృదయంగమముగా నిశ్చేపింపబడినది. ఇందు ఆల్పాక్షరములలో నద్భుతములైన దృశ్యములను శ్రీలింపగల్గుటయే కాక అమేయములైన రసభావములను

ధ్యనింపజేయుచు హృదయమును గరగింపగల శక్తి యును కష్టమునుచున్నది.

ఇందు భక్త్యాత్మకములైన మధురభావము లెడ నెడ ప్రపంచంపబడినవి. “ఎట్లు! చెప్పవు! రాఘవుడే! మతల!” అను మొదలగువానియందు ఉపక్రమమునకు, “విరవిరహాగ్ని నడచివుల సుందముకొలె” అను మొదలగు ఉపసంహారవాక్యములందును కష్టమును ఉపాలంభనపూర్వకమైన రావణుని విప్రలంభము కావ్యమునందంతటను వంతరాహుసానివలె ధ్యనించుచునే యున్నది. రావణుని ముగ్ధత్వము, ఆవశ్యకమువలని యాదృశము మద్దీపింపజేసి పతితకు ప్రలోచనమును కల్పించుచున్నది. ఆతని యమాంకమైన యహంకారము, వాత్సల్యమును భావశీలత్వమును దెచ్చిపెట్టి మనస్సున కొక చిత్రమైన యంతాహమును గల్పించుచున్నది. కావ్యము సారంభించినచో భువిముట్టుకుండ విడువజాలమును విడుచుచే నీనియందలి రసస్థంబియైన భావసంపదకు తార్కాణము.

చాల ముకుమారమైన యీ భావచాలనమునకు లలితమైన శైలివిన్యాసము తోడునూపినది. అతిమృదులమై భావానుగుణమైన పదప్రయోగము, అర్థకష్టతీయ, గాంభీర్యమును దీని నత్యుపశ్చలకల్లరకు ముపభోగ్యమునునట్లు చేసినవి. జాతీయోక్తిమహితమైన యిందలి పలుకుబడి హృద్యముగా మన్నది. సౌందర్యనందకావ్యముననే వీరి శైలి మారనగారి ‘ప్రభావతి’పాకమున బడినది. అది దీనియందు ఇంకను పరిణతమై రూపకము నందువలె ఉదాత్తతను గోల్పోవని ప్రాత్రోచితమైన సంభాషణశైలికి నందుకొన్నది.

ఈ పరిణామము శైలియందేకాక కావ్యశిల్పము నందును గలదు. ‘తొలకరి’యందు పునాదులు జైచుకొని ‘సౌందర్యనంద’రూపమున మహాసౌధమును నిర్మించుకొన్న వీరి కావ్యశిల్పమున కీ ‘చాల స్త్రీ హృదయము’ శిఖరమువలె నున్నది. క్రోధకావ్యములం దెట్లైన నాటకీయమైన శిల్పము పరకొటి నందగల్గినచో వది యిట్టి సందేహకావ్యములందే కాన్పించును. నిర్ణీతమైన కథావ్రణానికి గల కావ్యములలో సందర్భానుకూల

ముగ నాఖ్యానమార్గమునను, కర్త వాత్మకముగను రచింప బిలువడునుగాని, కథ సూత్రప్రాయమై, కేవల మేక పాత్రప్రపంగమున రసమును పోషించుచు పాత్రను జీతించుటకు కేవలము నాణ్యశిల్పనైపుణ్య మున్న తప్ప కావ్యనిర్వహణము సాధ్యము కాదు.

కావీదాసుని మేఘకావ్యమున పాత్రస్వభావ చిత్రణముకన్న ప్రకృతిచిత్రణమే యతిశీయించినది. కాని యీ కావ్యమున ప్రకృతిచిత్రణముకన్న పాత్ర స్వభావచిత్రణమే యతిశీయించినది. అందువలన దీని ప్రాశస్త్య మినుమడించుచున్నది.

ఇది యిట్లు వీరి కావ్యజాతీయమనేగాక కావ్య శిల్పవిషయమున నాంధ్రకావ్యములకే యలంకార మున్నంతనే యీ కావ్యము లోకమున కీయగల నూత్న సందేశ మేమి యను ప్రశ్న సహజముగ నుదయించును. కావ్యము లోకమున కీయగల సందేశ మును బట్టి కావ్యగౌరవ మినుమడించు నమట గుఱుచి ధ్యము. ఆభ్యుదయరచయితలు దీనికి మజిలీంకప్రాయము నిచ్చిరి. ఏది యెట్లున్నను సాంఘికసంస్కృతికి ప్రతినిధిసదృశుడైన కవి తన కావ్యముల ద్వారామున మదాత్తమైన సంస్కృతిని ప్రతిపాదించుచు సాంఘిక పురోభివృద్ధికి తోడ్పడవలయు నమట సమంజసమేకాని ప్రతికవియు ప్రతికావ్యమునందును ఏదోయొక సందేశ మును తప్పక నిర్దేశింపవలయు నమట సరికాదు. చిత్ర మునందలి రేఖాసౌందర్యమువలె, సంగీతమునందు రాగా లాపనమువలె కవిత్వమునందును నూర్జ్వలము, మార్యాప్రమయాదివర్ణనల, పాత్రచిత్రణములు రంజకర్తృమాత్రముననే యుపాదేయము లగును. వానియందు సందేశాత్మకత్వమునకు తావు లేనంతమాత్రమున నవి నిచ్చు యోజనము లనిగాని, యక్కరలేదనిగాని యవశాలము. రంజింప గల్గుటయే వాని ప్రయోజనము. మేఘ సందేశ కావ్య మిట్టి రంజకర్తృ మాత్రముననే నేటికిని ఆదరింప బడుచున్నది. అట్లే యీ కావ్యమును శిల్ప గౌరవమున మనకు కిశోధావ్య మును.

ఇదియేమిగాక రామాయణశిష్టతమును కొలదిగనో, గొప్పగనో ఎప్పుడైన నొకప్పుడు తడవిననేగాని మహా కవిత్వప్రతిపత్తి! ద్విపదను నొక సంప్రదాయము కల

దట, తత్సంప్రదాయానురోధమునగాని, ఏ త్రజీవైనను ధీరోదాత్త్యుడో త్రముడు రామధరదేవది పద్యవ్రతము సంభాష్య" మని తిక్కవగారి మాగ్గమున వైవసు వీరు దీనిని రచించిరని తలపవచ్చును. ఎట్లైనను వీరు తమ ఆశయమును ప్రకేంద్రముగ నివ్వహింప గల్గిరని ఊహింపక తప్పదు. ఈ కావ్యమును జదివినంతనే రామాయణోగ్యత్రమును ఆంధ్రమునచేపట్టిన యశేకుల కన్న తద్రచనమునకు వీరి తక్కువ యైన తలచుచున్నారను. భారతమై, సుప్రసన్నమైన శైలియును,

మహనీయమైన కావ్యనిర్మాణదక్షతయు గల యాకవులు మహోదాద్భుతైన రాముని చరిత్రను నిల్లు ఖండికలుగా గాని, సమగ్ర కావ్యరూపమునగాని, వైదికధర్మము క్లిష్టత బొందిన యీ కాలపరిస్థితుల నుపలక్షించి, మహాకవి వాల్మీకి ఏ మహోదాహితీయమునకై ఆ మహాంధ్రమును లోకమునకు ప్రసాదించెనో ఆ మహోదారాశి యనునే మరల నీ కాలమున ప్రతిపాదించవలయు వను దృష్టితో రాసిందో వది తమకేగాక లోకమునకును నుపకారకమగును.

పాగువార; పావనవార; ప్రాజ్ఞాదు

- శ్రీ సి. ఆర్. కృష్ణమాచార్యులు =

స్కూలుకావ్యకావ్యచారి 1920-21 సంవత్సరపు వార్షికవివేక (పుట 118)లో పాగువార, పావన వార, ప్రాజ్ఞాదు అను నీపేరులు ఒక్కప్రదేశమునకే అన్వయించవచ్చు నని చూపింపబడియున్నది. ఇది యిప్పటి తిలుగుతాలాకావ్య, దానిచెంత నుండు ప్రాంత్యమునకును పూర్వకామధేను మెయిండవలె ననియు వైవిధ్యముకొని ఆధిప్తాయము. అయితే దీనిని శ్రీమల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు ఖండించుచు 1916 సం॥ మేసెల భారతిసంచిక (పుట 481)లో ఈ విధముగ రాసియున్నారు:

“పాగువార, పావనవారములు ప్రాజ్ఞాటి ప్రాచీనరూపములైయుండు నని వైవ ప్రాచీన విషయము పరియోగింపకొడు. ప్రాజ్ఞాటి ఆంధ్రప్రాప్తాను లున్నారని వారికి, పాగువార(పావనవార)యన నును సంబంధము లేదు. అట్లే పాగువార, పావనవార ములకును, ప్రాజ్ఞాటికిని సంబంధము లేదు. ఈ రూపములు ప్రాజ్ఞాడుప్రాచీనరూపములు కావు.

‘ప్రాజ్ఞాడు’కు తెలుగు ‘తూర్పువాడు’. ముసుందూరుకు గ్రామము తూర్పువాటిలో (ప్రాజ్ఞాటిలో)ఉన్నదని బాపట్లలోని యొక కావ్యము (S. I. I. Vol. VI No. 179) తెలుపుచున్నది. ముసుందూరు

ఇప్పుడు ముసుందూరు (ముసునూరు) అయినది. ఈ గ్రామము పెల్లూరుజిల్లా కావలితాలాకాలోని దగుట చేత ప్రాజ్ఞాడు కావలిప్రాంత మునకు సంబంధము లేదు.....”

ఈఖండనవాదమున నొక్కటియే శ్రీశర్మగారి యాధారము. ముసునూరు అను గ్రామ మొకటి కావలి తాలూకాలో నుండుటయే. అయితే దీనికి విరోధముగ నొక యంశ మున్నది. కృష్ణాజిల్లాలోని మాజిమకు తాలూకాలో మజియొక ‘ముసునూరు’ గ్రామ మున్నది. బాపట్లకావ్యములో ‘పేర్కొనబడిన తూర్పువాటి ముసునూరు ఈముసునూరుగానే యుండవచ్చును. ఇది యునుగాక కావలితాలూకాలోని కావ్యములలో నొక దానిలోగాని ‘తూర్పువాడు’ పేర్కొనబడియుండ లేదు. కావున వైవిధ్యమున పాగువార, పావన వార, ప్రాజ్ఞాడు, తూర్పువాడు అన్నియును ఇప్పటి తిలుగు, మాజిమకుతాలూకాల ప్రాంత్యము లకు చెందిన పేర్లనియే నిర్ధారించుచున్నది. కావ్యకావ్య చారి నివేదికలోని యూహకు వైయంశములు సహాయ భూతము లగుచున్నవి.

ఇదియునుగాక శ్రీ శర్మగారి “ప్రాజ్ఞాడు” పదమే కాలక్రమమున పాగువార, పావనవారములుగా మారినందు”నని ఆధిప్తాయపడియున్నార (భారతి 1916 మేసెల సంచిక ; పుట 479). ‘ప్రాజ్ఞాడు’కును, ‘ప్రాజ్ఞాడు’కును మార మెక్కుడు లేదు.

* మజియొక పెల్లూరుజిల్లా కనిగిరి తాలూకాలో నొక ‘ముసునూరు’ గ్రామమున్నది.

తుది సందేశం

[కథానిక]

= స్త్రీమట్టి అంజనేయశర్మ =

హఠాత్తుడిగా ఇంటరుక్లాసు కంపార్టుమెంటులో భార్య, బిడ్డలతో ఎక్కడికి తల ప్రాణం తోకకొచ్చినట్లయింది. అంతకుముందు తెర్లు అంతా రనే ఆక్రమించుకొని నిద్రించడానికి ప్రయత్నిస్తూవుండేసరికి అది, మా అంజ్జీ, పిల్లల్ని ఎగాదిగా చూసి లేచి కూర్చుని చూటివ్వండి. నేను కూడా క్షమితపడి ఓహూం ఒదిగి కూర్చున్నాను-అపుడా క్షమారాని ఘనకార్యాన్ని మనసులోనే అభినందించుకుంటూ.

అంతా మనకనికటిగా వుంది. కూనగర్మకులతో కిటికీలోంచి తల బయటపెట్టి ఆలోచిస్తున్నాను. కాకిలో ఇన్నాళ్లు వున్నందుకు, చిహ్ను, నాకున్న మనోబాధ దేమీ తగ్గలేదని తెలిసింది. ఇంతకీ మా అవిడ పోయిపెడితే బయటదేరాను. పడిన ప్రయాసనూ, కష్టముపరిచిన విత్తాన్ని చూసుకుంటే వేమన చెప్పిన "ఇంటిలోని పోయి ఇంతంత గాదయ్య"జ్ఞప్తివచ్చింది! అర్థంలేని ఆలోచనలతో చాలాసేపు అశస్త్రపరిచి, ఎవ్వరూ కళ్లుమాతానో తెలియదు. మళ్లా కళ్లుతెరిచేటప్పటికి జనసమృద్ధం తగ్గినట్లుగా వుంది. అంతకంటే ముఖ్య విషయ మేమిటంటే - మాపిల్లలు మాకుతోటిచ్చిన అవిడ చుట్టూ అనివ్యక్తంత్రంగా చేరి అల్లరిచేస్తున్నారు. మా అవిడ అవిడతో చాలా ఆపాయం గా మాట్లాడుతోంది. ఆడవాళ్లలో ఎంత ఆపాయకర వుండీ!

బాగా చీకటిపడింది. రైల్వే దీపాలు లేవు. నిశీథంలోకి యింక చూడలేకపోయాను. వాళ్ల అర్థాంతర స్నేహానికి నాకు ఆశ్చర్యంవేసింది! వాళ్లు చెప్పకునే అప్పట్లవాక్కులను వివరంకంటే అవ్వకు నేను చేయగల ఉత్తరమైన పని మరి ఏదీ కనుపించలేదు. అవిడ ఇలా చెబుతూవుంది :

"నాపెళ్లి నా ఇష్టమసారం జరిగివుంటే నా జీవితం విషాదాంతం కాకుండా వుండేదేమో! ఆ మదతలుపడ్డ ముఖాన్నీ, నెరిగిన జాట్టునీ, ఆయనను నా పొందర్యంతో పోల్చుకొని ఎన్నోవెన్నెలరాగ్రులు ఏమన్నా, ఒంటరిగా, మేలుకొని గడిపేదాన్ని! రాను రాను నుండే రాయిచేసుకొన్నాను. ఒకవిధమైన తెగింపు, సాహసం, ప్రతీకారవాంఛ నా హృదయంలో ప్రవేశించాయి! మొదట తన అసమర్థతను కప్పిపుచ్చుకునేందుకు ఆయన నన్ను భయపెట్టి 'కొట్టివా, కాం గ్రమేణా నాకు నేడకుడికంటే ఎక్కువగా లొంగి పోయాడు. ఈవిధమైన మార్పుకల్ల నే నాయన్నీ ఎందుకు గౌరవించాలో బోధపడలేదు!.....అది మీరీ తనం కామా?"

మరీచాళ్లలో భార్యభర్తల్లో ఒకరికొకరు మనలో యిచ్చుకొనే గౌరవాలు యిచ్చుకోలేదు. అయినా వాళ్లు అశభవించే ఆనందంగాని, హృదయం చిప్పి మాట్లాడడంగాని మనం దూహించనిది!

ఏమయినా—నన్నీ అభయస్థితిలో! తీసుకొచ్చి, ఏమీ సంబంధం లేనట్లు ప్రవర్తించే సంఘానికిగాని, నేను ఆనందంతో, గౌరవంతో తీవ్రతాన్ని వెళ్లబుచ్చుకున్నానని అందరూ అనుకోవాలని నా నిజఆనందాన్ని నాకనంచేసిన తల్లిదండ్రులకుగాని, వయస్సు చాలినా, పెళ్లిచేసుకొన్నాననే ప్రతిష్ఠ నిలపడానికి నా యోగనాన్ని బూడిదపాలు చేయసాహించిన వాళ్లభర్తకుగాని నా దురదృష్టవిన ఎటు కంటి సానుభూతి కదలి నాకు త్వరలో తెలిసింది! చాలామీద నాలో ప్రతీకారవాంఛ ప్రబలంగా నిలిచి పోయింది. 'ప్రతీకారం'—అదే నా జీవితవాంఛ!!"

ఈమాటలు వింటున్న కొద్దీ వాకు ఆ కంఠధ్వని ముపరిచితంగా తోచింది! ఆ చెప్పే విషయాలన్నీ 'వివేచనాశక్తి' తో, పటుత్వంగా వున్నట్లు తోచినయ్యి. ఆవిడ తర్రతర మెరిసే వెండిపూటల్లోని పాలు కాసిని గొంతులో పోసుకొంది. మా ఆవిడమాదాచాలా శ్రద్ధగా వింటున్నట్లు అనుపడింది!.....

"ఇంతలోనే మా మరదిపెండ్లి వచ్చింది. చాలా మంది స్నేహితులూ, బంధువులూ వచ్చారు. అప్పుడే నా జీవితంలో ఒక మానసిక విప్లవానికి రీజం నాలుగు పడింది. మా మరదిపెండ్లి బాధ్యతలో మా ఆయన పడిపోయినారు.

నేను కృష్ణశ్రీకృష్ణ అప్పుడే చూడడం! కండలు కట్టిన శరీరం, పచ్చటి దేహచ్ఛాయ, నిగనిగలాడే పల్లటి జుట్టు, ఆకర్షించి, లోతుగా పరిశీలనచేసే, మెరిసే దిరిగిజిగురు - ఆయనతో మాట్లాడమనీ, పరిచయం చేసుకోమనీ నన్ను వేపుకు రిగేసి! నావంక అప్పుడప్పుడు ఆగి, నిదానంగా, ప్రశ్నార్థకంగా చూసేవాడు. చాలా పాట్లు సిగ్గుపడి, ఆ చూపుల వేడి ధరించలేక పారిపోయే దాన్ని!....." "ఏ కేసుటి లోపం..... నేనుండగా?" అన్నట్లుండేది ఆచూపు! మా మరది! ముఖ్యమైన హితుడు గాలోలు - ఎవ్వరూ ఆయనదగ్గరే కూర్చోని మాట్లాడుకుండేవాడు..... నిజం చెప్పాస్తూ! ఏదోవిషయం ఏర్పడకపోతే ఆయనను చూచేందుకు నేను ప్రయత్నించేదాన్ని!

పెండ్లి అయిపోకోలన ఆయన నన్ను ఒంటరిగా మేడమీద చూశారు. నే నామవ్యభిచారాన్ని ప్రూవ్చే చూడటంకంటే ఏమీ చెయ్యలేకపోయాను. కాసేపు అలానే గడిచింది. తర్వాత మెల్లిగా ఆయన వాదగర్భి కొచ్చి నడుంతుట్టా చెయ్యివేశాడు. ఆ చేతిని నేను తీసివేయలేకపోయాను!! విద్యుచ్ఛక్తి వాలో ఒక్కసారిగా ప్రవహించినట్లు భావించాను. అసలు ఆచేతిని తొలగించే శక్తిని అప్రయత్నంగా కోలుపోయాను. ఆయన వాదగర్భకు వస్తూవుంటే స్వగర్భా రాన్ని సహించినట్లు నీలమించింది. స్వగర్భ తల వంచుకున్న వాతలను మృదువుగా పైకెత్తి వాకళ్లల్లో కట్ట పెట్టి చూశారు. ఎంత గంభీరమైన కళ్ల అవి! అందులో

ఎన్నో ప్రేమపముద్రాలు ప్రవహిస్తున్నట్లు తోచింది! నా పెదవుల్లోని ప్రేమమధువును కోలారు. కళ్ల నీళ్లు ప్రవహిస్తూవుండగా "మరిదిపోగండేం" అన్నాను. బయట దిన ధీమణిలాగా "మరిదిపోగలవా?" అన్నా. దాయన తన కళ్ల నీళ్లను నా కళ్ల నీళ్లతో కలుపుతూ!..... నేను భయపడిన లేడిలాగా అతని చూడయాన్ని పాతుకున్నాను. అతని శరీరమంతా ఆక్రమించుకొన్నాను... ఆ పండువెన్నెల్లో అతని శరీరసౌందర్యంమీద నాలో ఇన్నాల్లా ప్రబలిన కోరికలు విజృంభించి నృత్యం చేశాయి!

వాగవ్యరానికి పాము ఆకర్షింపబడినట్లు నేను వశమైనాను!... అతనిది ప్రణయవేదన కాదు!... కాదు ప్రకోపగర్భన!... "వాగుండడు-వెల్లివస్తా"నంటూ వెళ్లలేక వెళ్లలేక బయటపడ్డాను అతని దివ్యమూర్తినుండి... ఆనాటి దివ్యగారికి... విధిలేక....."

ఇంతలో దీపాలు వెలిగాయి. చూశాను..... పండేహనివృత్తి అయింది! ఆవిడనోటినుంచి "కృష్ణశ్రీకృష్ణ" అన్న మాట విశేషపుటికే నామీద పేర్ల పిడుగు పడ్డట్లయింది! ఆరాత్రి ప్రకృతిగంభీరసౌందర్యంలో నాచేతుల్లో నలిగిపోయింది మా ఆవిడతో ఇప్పుడు ముచ్చటించే ఆవిడే. వేపరు మొఖానికి అర్థం పెట్టుకుని కొంగతనంగా ఆమెవంక తేరిపారచూశాను. అదే ముఖం! అదే ఎల్లటి చిన్ని పెదవులు! చూడలేను ఆ శరీరాన్ని!... అవును, దైర్యంగా చూడగల శక్తిని కోల్పోయాను. ఎంత మార్పు?

పిల్లలు అమాయకంగా ఆవిడతోడమీద నిద్రపోయినారు. వాళ్ల ముఖాల్ని చూస్తూనే నిగ్గనింది! ఆ చిన్ని హృదయాల్లో ఎటువంటి రాగద్వేషాలూ లేవు! అవి నిర్మలంగా ప్రవంతులు! ఏం చెయ్యమని నేనే ఆ కృష్ణశ్రీకృష్ణ. గైల్లోనుంచి చూశానా! ఎందుకే తడవ?

దీపాలు మళ్ళీ ఆరిపోయినాయి. ఈ చీకటి నావేదనను కప్పివుచ్చే రక్షణ.

"ఆ ఉదంతం ముగిసినవంక నేను చుట్టూ జక్కలో ఆయన్ని కలుస్తా ననుకోలేదు. మావారు

కాలాంతం జల్లా కలెక్టరుగా పనిచేశాడు. ఒకసారి ఆయన్ని అక్కస్సామైగా మరోజల్లాకు బదిలీచేయటంతో వెంటనే అక్కడికి బయలుదేరవలసివచ్చింది! నాకు చాలా క్షాపకం. రైలు కరుణకుంటే తొందర తొందరగా మేమున్న కంపార్టుమెంటులోకి ఒక పొడు గాటి యువకుడు ఎక్కాడు! తీరా చూద్దామకదా— “కృష్ణశర్మ!!” బంట్రోతులు పెట్టివేయబోతుంటే నేను వారించాను. నావంకకు చాలిగా, ప్రేమగా, ఆశ్చర్యంగా చూశాడు! నేను కలెక్టరుగారి భార్యవని తెలిసిగాలోలు ఒక్కసారిగా అరనిముఖం వివర్ణమయింది! నవ్వడానికి ప్రయత్నించిన్నీ విఫలమైనాడు. రైలుచప్పుడు వింటూ మేము మూగబేవాల్లాగా గడిపాము. అతడు దిగిపోతుంటే కూడా నేను పలకరించి లేక పోయాను. మా ఇద్దరిలో పెక్కుగట్టిన గాయాన్ని కదిపినట్లయింది!

అతను కలెక్టరు ఆఫీసులో సమాప్తాపని చేస్తున్నాడని నాకు తెలియదు. అందులోనూ మా ఆయన కనున్నట్లా మెరిగే ఉద్యోగమని ఎన్నడూ ప్రాసించలేకపోయాను. ఒకనాడు మా ఆయన ఎందుకో ఏదో ఆఫీసుపనిమీదగాలోలు అతనికి కబురుపంపించారు. బంట్రోతుతో “కృష్ణశర్మను పిలుచుకొనిరా” అనడం నాచెవుల్లో పడింది. ఏమిటో నాకు భయమూ, ఉద్వేగమూ, ఆనందమూ కలిగాయ్ అప్రయత్నంగా!! నిమిషంలో ముస్తాబు చేసుకొన్నాను. ఒక్కసారి వారాజు నావంక కన్నెత్తి చూస్తే చాలునని ఆరాట నడ్డాను.

అతను నెమ్మదిగా కాలుకొనిన పిల్లలా వచ్చాడు. ముఖంలో కళాకారులు లేవు! కృశించినట్లు అగుపడ్డాడు. మా ఆయన తీవిగా “ఏమాయ్ - శర్మ” అనటంతోటి నంగి నమస్కారం చేశాడు. ఎక్కడి నుంచీ వచ్చింది ఆ విషయం?? ఆ దివ్యరూపాన్ని ఏచీకట్లో చాచాడో!! మా ఆయన పడక కుర్చీమీద కూర్చుంటే స్కూలుపిల్లాడి లాగా చాపమీద కూర్చున్నాడు నా వారాజు! రాజరాజ సారంగధర్లాటి రాజస్థానంలో విచారించినట్లుంది ఆ దృశ్యం! నేను దిక్రంగివా! కన్నీటి చెల్లువని కష్టంతో అపు

వన్నాను! ఇంచాకటి నుంచీ చాలు చాలుగా ఒంటి కన్నుతో చూశాను.....ఇంక భరించలేకపోయాను. మెల్లిగా తెర తొలగించి, ముఖాన్ని బయటపెట్టి అతని వంక చూశాను! చాలా వేపటికి తలెత్తి ఆశ్చర్యగా చూచి నా కళ్లల్లోకి ఒక చెప్పిచూపు చూశాడు. “నన్ను క్షమించండి — అపచారం చేశాను” అన్నట్లుంది ఆ చూపు! “ఎందుకమ్మ అలా చూస్తావో? — నువ్వేం అపచారం చేశావో?” అన్నట్లు అతని వంక చూశాను. కాని అతనిదగ్గరి నుంచి నేను ఆర్థం చేసుకోగల సమాధానమేదీ నాకు అందలేలేదు. అదొక విచిత్ర సంఘటన!.....

లోపలికి వెళ్లి దిండులో తల మార్చి భారం తీచుట్టు ఏడ్చాను! నా స్వామికి నా వేదన తెలియదు! ఈ కన్నీటి చెల్లువని చూసి భరించలేడేమో అని వెంటనే మెల్లిగా లేచి నలిగిపోయిన జుట్టు తిరిగి దువ్వుకొని, వాకిట్లోకి వచ్చేటప్పటికి శర్మ “తెలవు” అంటున్నాడు. నాకు ఏమీ తోచలేదు! కానీదాన్ని విరిచి, గబగబా “రేపు సాయంకాలం అయిదింటికి రండి — అన్నీ స్వయంగా” అంటూ ఒక చీటీ వ్రాసి, ఆయన కియ్యతుని దానిచేతికిచ్చి పంపించాను. “నరేనన్నా” రని దాపీడి వచ్చి చెప్పేవరకు గుండెల్లో రైళ్లు పరిగెత్తినయ్య.....

మర్నాడు అయిదింటికి భయపడుతూ భయపడుతూ వాకిటిదగ్గర వచ్చి నుంచున్నాడు. “లోపలికి రండి” అన్నాను. తలవంచుకొని “క్షమించమని అడగడానికి వచ్చా” నన్నాడు. ఆ పరితాపంలో ఆముఖం ఎంత అందంగా వున్నదని!! మెల్లిగా చెయ్యి పట్టుకొని లోపలికి తీసుకెళ్లి “ఎందుకు?” అన్నాను. మానం వహించాడు వారాజు! ఆ ముగ్ధమానంలో అమూల్య కాలాన్ని వ్యర్థపరచవలయ్యలేదు! దగ్గరికి లాక్కొని బుగ్గల్నీ, నుదుటిని పెదవుల్నీ పలికేశాను. అతనిలో సంచలనం కలిగింది! భయపడిన పిల్లాడిలా నన్ను కాగరించుకున్నాడు. ముద్దులు కురిపించాడు. నా కళ్లల్లో కళ్లు పెట్టి చూడలేకపోయాడు!!

“నన్ను చంపెయ్యరామా? ఇలా ఏడిపించకపోలే” అన్నాను. భరించలేక ఒకసారి గంభీరంగా నిట్టూ

చ్చాడు! నన్ను అహంకారంగా ఎత్తుకొని తోటలో తీసుకపోయాడు. అచ్చెల్లమగ్గ చాలావేళు గడిపాము.

అలాగే ఏకాంతంగా, చింతలేకుండా కొన్ని తోటలు బరిగాయి. ఒకనాడు మేము తోటలోవుండగా మా ఆయన నన్ను పిలుచుకుంటూ సరాసరి అక్కడికి వచ్చారు. అఅరికిడిని పసిపట్టి శర్య పెట్టిగా గొడమా పారిపోయాడు. కాని మా ఆయనకు సంభాషనాశ్రం వదలలేదు. ఎవరో వచ్చిపోయినట్లు ఆయన పసిగట్టారు.

అప్పటినుంచి తన ఆంజీవరవాన్ని బాగా గ్రహించి తోటయట్టూ గట్టికావలాపెట్టారు.

మరోసారి 'సేనాకచిరీ' వ్రాసి రావీదానిద్వారా పంపించాను. మా ఆయన మానే ఏమిటని అడిగారు. "మూరగాయలకోసం చీరీ వ్రాశా" నన్నాను. నన్ను పోనిచ్చి, ఆయన దాన్ని పిలిచి, చీరీ తీసుకొనిమాశారు! ఇంకేముంది? కొంప ముడిగింది! ఆయనమనస్సుకు ప్రశక్తమనివ్వడం వారికింది! నా కీవిషయం మొదట తెలిలేదు. ఆయన కడుపులోనే దాచుకుని సమయం కోసం నిరీక్షిస్తున్నారు. మామూలుగానే ఆయన ఆరిలిస్తే ప్రేగులు తెక్కపెట్టే మనిషి. నేను నీటుగా ముస్తాచై కనుచీళ్లు "కృష్ణకేర్య"కోసం కాచుకొనివున్నాను. నవనందుడిలాగా శర్యవచ్చాడు. "ఎన్నార్లు ఈసందిగ్గ మయచిలిం? పెల్లిచేసుకొని ఎక్కడైనా పెల్లి పోదాం...నే నింతవరకూ ఎవరినల్లా అపరిగ్రహార్ని కాలేదు" అన్నాను, అరేనింండెలమీద తల ఆనించు కొని తోటలో. అత డెండుకో అచళ అంత సంతోషంగా లేడు! మేమిట్లా మాట్లాడుకుండగా మా ఆయన ఉగ్రరూపంతో అక్కడికొచ్చారు! తేనెకుట్టెమీద రాయి పడినట్లు ఇద్దరూ ఖంగారుగా లేచి విడిపడ్డారు. మా ఇద్దరికంకా ప్రచండంగా మాస్తన్నారు! "మిద్ది లేదు? ఇదా నవ్వు చెయ్యవలసిన నీవకార్యం" అన్నట్లు చూశాడు శర్యనంక! అతడు తల వంచుకొని చెల్లి పోయాడు.

ఇంక ఆరాత్రి నే నాయనచేతిలో చిడికిపోయి నాను. నేను వ్రాసిన బాలు చూశానన్నాడు. నాచర్యం లన్నీ తన కవగతాలేవని చెప్పారు. గడిచిరా గంటల

కొలదీ కొట్టారు! గాతలు చదివి, ఒడ్డునలిగి, అట్టు లేసి ఆయనపారిట నేను ఒక దయ్యంగా గోచరించాను! చివరకు "వాడేగా. ఇ...నీసంరకుమడు! చెప్పని, ఏంచెప్తావో చూడు!" అంటూ ఆ రాత్రి నన్ను బయటికి వెళ్లగొట్టి తలుపువేశారు. కాని అందుకు నేను విచారింపనే లేదు!! ఎప్పటికన్నా నాచిలింలా ఇలాంటి దుర్లభ సంభవిస్తుందని త.వకపోలే కదా! ఆ చరిరాత్రిలో, ఒంటిబట్టతో, మా లచ్చిని పెంటచేసుకొని "కృష్ణకేర్య" ఇంటి కెల్లావ! నాచిలి తంలా చివరి ఆకాశోగ్ని యిక్కడే అరిపోయింది!!— సరాసరి లోపలి! చెళ్లక కిటికీలోనుంచి తొంగి చూశాను. ఆయన తల్లిగాబోలు, అంటున్నది: "ఒరే... నాయనా...నిజమెంతో కాని నవ్వు కడెక్కురుగారి భార్యతో ఎక్కువగా మాట్లాడుకున్నావని ఎవరో అన్నారరా! పెళ్లయినవాడివి! విన్నవాడివా, వితక వాడివా? ఇదేం బుద్ధిగా" అంటున్నది. ఆ చిన్న దీపకాంతిలో ఆయన కన్నీరు కార్పడం చూశాను. ఆయన కంపితస్వరంతో ఇలా అన్నార: "నాకు మెదలు విరిచి పెళ్ళిచేశారు! నే నేం చెయ్యక? నన్ను చంపండి....చరకండి" ఇంక నేను వివలేపోయాను! శర్యకు పెళ్లయిందని అప్పుడుకాని నాకు తెలియలేదు! ద్రోహి!.....అతడు చేసిన ఘనకార్యాన్ని కల్గిడించి అతన్ని "నింప" పాలు చేద్దామనే ఆక్రోశం నాలో ప్రవేశించింది... కాని నాలాంటి ఆ ఇల్లారి లేని తంలా నిప్పులు పోయడం నా కిష్టంలేకపోయింది! నాచిలితం సంఘం గొప్పగా విలకకట్టే స్థితిలోకాదనీ, ఎన్నడూ రాకడనీ నాకు తెలుసు!

తర్వాత నేను పడిన బాధల్ని చెప్పలేక!... చివరకు కైస్త్రవరుతంలా చేరి, వాళ్లవగ్గర విద్య నేర్చు కొని ఉపాధ్యాయకృత్రితో వుంటున్నా అయిదేళ్ల నంచి!" అని పెద్ద నిట్టూర్పుతో ముగించింది.

"అయితే మీ ఆయన గలేమిటి?" అంది మా ఆవిడ.

"మొగవాళ్లు కదూ! వారు మర్రి పెళ్ళిచేసు కొన్నారని విన్నా" నంది ఆమె. "విశేషమేమిటంటే

కర్మ ఆదికర్మగానీ ఎలాగో అంటిపెట్టుకున్నాడని విన్నా!

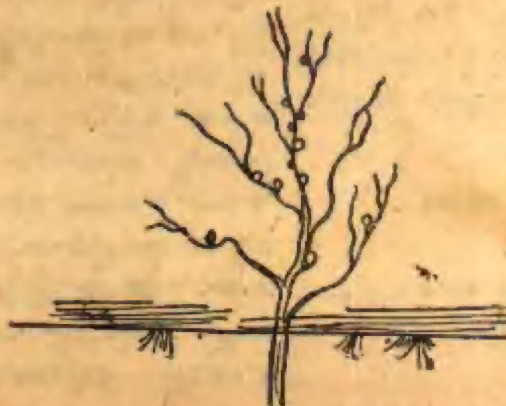
నేను బాధతో, పరితాపంతో కుర్చుపోయా యెంతసేపూ! మాటలు కూలాల్లాగా నావృద్ధయంలో పొడుచుకున్నది! చీకట్లో మొఖాని! అద్దం పెట్టుకున్న పేపరంతా తడిసింది.

లైట్లు ఒక్కసారి వెలిగివాయ్. ఇంతలో మాఅవిడ తనఇంటి వికయలు చెబుతూ "అయినే మావా" రంది. ఒకసారి ఇద్దరూ నవ్వాడు! చూచు కున్నా—పేపరు తలక్రిందుగాపెట్టి చదువుకున్నావని! ... "ఏమండోయ్—ఇలా చూడండి" అంది మాఅవిడ. నేను మాట్లాడలేదు. కాని ఆమె దగ్గరికొచ్చి "మంచి నీళ్లు కావాలా?—మాటలభోగణిగా మీదంగలే మరిచి పోయావ!" అంటూ పేపరు తొలగించింది. ఇద్దరూ చకిగులయ్యారు! న న్నావిడ చూసింది. నే నావిడను చూశావ! మాఅవిడ ఇద్దరినీ చూసింది! ముగ్ధం మాటల్లేక మాగజీవాల మయ్యంగ మర్చి! గొంతు పెగల్చుకొని "నన్ను తుమించండి—రాక్షసుడిని" అన్నా. అవిడ నాదగ్గరి కొచ్చి కళ్లనీరు తుడిచి "అయిపోయింది పోనివ్వండి—మల్లా ఈ జన్మలో మిమ్మల్ని చూస్తూ పనికోశేను." అంది. ఆభీరరైలుమార్గంలో నానుండెమీద తలవ్రుంచి భాగం తీరేటట్లు ఆమె తోడించినవిషయం మాకు వినిపించియుండదు! అది కన్నీరు కాదు! జరిగిన ఘట్టాల స్మృతి! చిన్నాం!...

ఎంతో మాట్లాడా వెనుకన్నా—మాట్లాడుకోలేకపోయానాం!

రైలు స్టేషనులో అగింది. అవిడ ధటుక్కుక అయిదు పచ్చకాకితాలు మా ఆవిడచేతిలో కుక్కి "పిల్లలకి నా బహుమానం" అంటూ నావంకకు తిరిగి "ఇదివరకు కామించుకొని, ప్రేమించుకొన్నా మనుకున్నాం!...కాని ఇప్పుడు వృద్ధయతూర్వకంగా ప్రేమించుకొందాం—మన జీవితాలు రెండు సహంతర రేఖలయినా, మనం పొయలుగా విడిపోయినా మిమ్మల్ని మరిచిపోలేను!...అది నా బలహీనతకావచ్చు... కాని నా చివరి సందేశం—నన్ను మరిచిపోకండి!" అంది. మా ఆవిడ "ఎందుకండీ ఇది?" అనే మాటల్ని, నేను నిలసిత్తు సిరిచిన అర్తనాదాన్నీ విసకుండానే ఆ చీకటిలోమంచి మెరుపుతీగలాగా మాయమయింది నావృద్ధురాణి! నన్ను నిద్రలేపిపోయింది కాశ్వరంగా!

ఆ సతీభంగా! చూడలేకపోయాను. నా పాపం పండి, చివరకు చీకటిగా నూరిందా అనిపించింది. కళ్లు మూసుకున్నాను! కాని నా చెనుక దయ్యాలూ భూతాలూ పరిగెత్తుకొన్నట్టూ, తరుచు కున్నట్టూ తోచింది!... "కాంతి" అంటే అర్థం—ని, అనభవించటంగాని నాకు తెలియదు! బహుశా...ఎక్కడో, చిన్నతనంలో అనుభవించినట్లు జ్ఞాపకం!

ఇంటివేళ్ళ పుట్టుపూర్వోత్తరాలు

= శ్రీ కీర్తి కామేశ్వరరావు =

ఇంటివేళ్ళను గూర్చి యిదివరలో యిద్దరు ముగ్గురి 'భారతి' లో వ్రాసారు. నే నిప్పుడు కిటిలో కొన్నిటి పుట్టుపూర్వోత్తరాలు, అంటే అవి ఎక్కడెక్కడలా పుట్టాయో, ఏమీమార్పులు చెందాయో మొదలగు వివరాలు వ్రాస్తాను.

“రామావస్థలు”

ఇది ఒక యింటి వేళే. మొట్టమొదట యీ యింటివేరు గురించే నే నెందుకు వ్రాస్తున్నానో చెప్తాను. మనలో చాలామంది ఏదైనా వ్రాయడానికి ముందుగా పరిశ్రమంలో ‘శ్రీరామ’ చుట్టితీరుతారు. అలాగే నేను కూడ అట్టి పరిశ్రమచేసిన మైన రామావస్థ మతోహదిన యీ యింటివేరు ప్రారంభిస్తే పుణ్యం, పురుషార్థం, భుక్తి, ముక్తి వుంటుందనే తప్ప వేరే కారణం లేదు.

యీ యింటివేరు ఒక మనిషి వేరునుబట్టి వచ్చింది. ఆయన ఎవరంటే ‘కొమరోళి’ అనే యింటివేరు గల రామావస్థలు. ఈయన సుధీమావస్థకు, సత్యోదయముకు అగుటచే యీయనవేర వంశ ముప్పొంగేటట్లుగా వ్యాసులవారు వరమిచ్చారుట. ఆయన కద్దమంది తద్వంశీయులకు ‘రామావస్థలు’ అనే యింటివేరు వచ్చిందని రామావస్థలు కొండుభట్టు అనే ఆయన ‘కవిలగ్నంపాదము’ అనే పుస్తకమందీ క్రిందిపద్యాలలో చెప్పారు:

క. ఆ మానీంద్రు కులంబున

శ్రీమత్కొమరోళి వంశేశ్వరు డగుచున్

రామావస్థలు దనగ ను

ధీమావస్థం దుదయమయ్యె కేజం దెనగన్.

కా. రామావస్థలు దాతృసత్యోదయవా

దంధప్రచారంబునన్

రామాధీశ్వరుడే యనంగ వశపే
రక వంశముప్పొంగ ను
వ్రామప్రేమ కలంగ వ్యాపముని గ్ర
త్యక్షంబునై సద్వర
ప్రేమంబీయ నొనంగ సర్వజన సం
మూయ ప్రభావంబునన్.”

యీ కొండుభట్టు ౧౮-వ శతాబ్దిలోనివాడని ‘ఆంధ్రకవితరంగిణి’ గ్రంథకర్తలు నిర్ణయించారు. యీయన వంశీమూలపురుషుడైన పై రామావస్థలు మన కొండుభట్టున కెనిమిదవతరము వాడై యున్నాడు. కాబట్టి శతాబ్ది ౧-కి ౪ తరములనొప్పున నెక్కి రెక్కినీ చూస్తే, యీ యింటివేరు ౧౬-వ శతాబ్దిలో పుట్టినట్లు తెలుస్తోంది. యింతటినుండి ‘కొమరోళి’ అనే యింటివేరు ‘రామావస్థలు’ అనే యింటివేరుక్రింద మారిందని నిర్ణయింపవచ్చును. ఇంతకు పూర్వము ‘రామావస్థలు’ అనే యింటివేరు వారశ్వరూ లేరని కూడ చెప్పవచ్చును.

“అజ్ఞరము”

యీ యింటివేరు ఒక పూరువేరును బట్టి వచ్చింది. ‘మన్మథ’ అనే యింటి వేరుగల ‘కొండుభట్టు’ అనే ఒకనియొగ్గివ్రాహ్మకు వేదాలు తలకిందుగా వచ్చుచెప్పేటట్లుగా చదివి వివిధ విద్యలచేత గణపతి అనే రాజును మెప్పించి ఆయనవద్ద ‘అజ్ఞరము’ అనే గ్రామాన్ని అగ్రహారంగా పుచ్చుకున్నాడు. యీ కాలంలో నియోగులు వేదాలు చదివే తప్పు. దానాలు పడే మరీ మర్యాదహీనం. పాప మాకాలంలో నియోగులకు, వైదికులకు భేదమేమీ లేదు. ఆ అజ్ఞర గ్రామ మిప్పుడు గోదావరికిట్లా తణుకుతాలూకాలో నున్నది. కొండుభట్టు అప్పటినుండి అగ్రామంలో ఉండే

వాడు. అందుచేత ఆయన్ని, ఆయనవంశియుల్ని
'అజ్ఞాను'వారని విలక్షణుండేవారు. యాదివయాల
అజ్ఞాతపు శేరయలింగగవి తన జన్మయవంలి విలాసపు
కృత్యానిలో యిలా చెప్పాడు:

“౩. ధర వహ్నిరద్యాని
గురు గోత్రయవందు బుట్టె కొండప దైర్ఘ్య
వృక్షాదులుపు సత్వక్షయ
కరముగ నున్నతియు గల్గె ఘన సంగతుడై.

౪. అరిందు—

౧. శ్రీరంజల్ల తెలంగుమన్న గజరా
ట్టింహాపవాద్యునిన్
ధారాళంబుగ నేదకాస్త్ర బహు
ద్యా రూఢి మెప్పించి యా
వీరాగ్రహకు డియ్య కొండప మహా
విఖ్యాతిగా గొతమీ
వీర జోడి నజ్జరంబుగ దా
దచ్చుక మహాగ్రామమున్.

౨. అరెడు ముగ్ధవంశీయన
నరిజరించియు రాజవర్తమె
క్షితి తెలుపించు నజ్ఞరము
తేకొని పాలన, మిప్పతయ భా
నితగతి నజ్ఞరంపు మల
సింధు శుభాకరుడై తెలంగ వా
శ్రమలును బాంధవుల్ హినులు
శ్రీవనరంగ గొండమంత్రియున్.”

ఆంధ్రకవిరంగిణిలో వ్రాసినట్లు శ్రీ. క. ౧౫౮౦-౧
ప్రాంతములో ఈ అగ్రహారవానం జరిగింది. కాబట్టి
అప్పటినుండి ‘ముగ్ధ’ అనే యింటిపేరు ‘అజ్ఞాను’
అనే యింటిపేరుగ్రింద మారినట్లు తెలుస్తోంది. యి
తరు పూర్వము అజ్ఞానువారు శేరవనమయ్యను.

“ఏనుగు”

యా యింటిపే రొక జంతువు నామము. పైడి
పాటి సింగవమంత్రి వంశములోవాడైన బలపాలా
మాత్యుకు తన ప్రభువైన గజరతివల్ల ఒక మంచి
ఏనుగును, సోపీక్ష్యము మొదలైన అగ్రహారాలను బహు
మతిగా పొందాడు. ఆ సోపీక్ష్యము యిప్పటి గోదా
వరిజిల్లా రామచంద్రపురము తాలూకాలో నున్నది.
ఏనుగును బహుమతిపొందుటచే ‘పైడిపాటి’ వారు
‘ఏనుగు’వా డైట్లు ఏనుగు లక్ష్యులగది తన గుర్రావీర
రత్నావళియం దీ గ్రింది పీఠపద్యంలో చెప్పాడు :

“వరమేషిగుల్మ ప్రభావుండు వాధూలు
దేవ బుక్షిచంద్రుం డొప్పు నవభూమాన్
యయ్యునివాధు వంశమున పీఠాంబు
నిధి శుభాకరుడు జన్మించినట్లు
ప్రభవించి శ్రీ పైడిపాటి సింగవమంత్రి
వంశాగ్రగణ్యుడై వరులునరని
మహిమ పంశానక్రమమునను జలపాల
సదిపు డొప్పు బలారి సదివసముడు
గజపతి క్షితిధర్తచే గజముతోడ
సగ్రహారము లతడు పరిగ్రహించె
తెలమి పేనుగువారన్న యింటిపేరు
గతిగ నరనిగి గజలాభగరిమవలన.”

యా ఏనుగు బహుమానం శ్రీ. క. ౧౫౮౦ ప్రాం
తంలో జరిగిందని ఆంధ్రకవిరంగిణిలోగ్రంథకర్తలు
వ్రాశారు. దీన్ని బట్టి శ్రీ. క. ౧౫౮౦ వరిమిలూను
‘ఏనుగు’ యింటిపేరువా రున్నట్లున్ను, అంతకు
పూర్వము వీరు లేనట్లున్ను తెలుస్తుంది.

“పైడి గంటము”

ఇది పూర్వం తాటాకులమీద వ్రాసుకోదాని
కువయోగపడి బంగారు కలము. దీన్ని కూడ ఒక
యింటిపేరుగా వాడేరు. అడల్లాగంటే, ప్రాథమిక
రాయల కాలంలో అప్పయంత్రి ఒక గొప్ప వ్రాయన
కాడు. అతని వ్రాతకు మెచ్చుకొని నేవరాయ లాతనికి
ఒక పైడిగంటము ప్రైజగా యిచ్చాడు. అందుచేత
అప్పయంత్రి, అతని వంశీయులుకూడ ‘పైడిగంటము’
అను యింటిపేరు గలవారైరి. యీ విషయ మీ గ్రింది
పద్యంలో తామరపల్లె నిమ్మయ్య ‘వేదధర్మములు’
అనే కావ్యమందు వివేచింపచాడు.

“౩. ప్రాథరాయల మెప్పించి రాయనములు
పైగంటంబు గొని వ్రాసి భద్రరీల
పైడిగంటమువారను పక్షు దెచ్చి
యలరి మీతాతముతాత యబ్బయంత్రి.”

యాప్రైజకాలము శ్రీ. క. ౧౮౩౩-౫౦ మధ్య
అయ్యయింటుందని ‘ఆంధ్రకవిరంగిణి’లో చెప్పబడింది.
కాబట్టి ‘పైడిగంటము’ అనే యింటిపే రాకాల మధ్య
మన పుట్టిందని నిర్ణయించొచ్చును. అప్పయంత్రి
పూర్వము గల్ల యింటిపేరు తెలిసింది కాదు.

బహుశా తామరపల్లె నిమ్మయగిరికొండలో—
అంటే శ్రీ. క. ౧౫౮౦-౧౬౧౦ మధ్య (ఆంధ్రకవి
రంగిణినిర్ణయప్రకారం) ‘పైడిగంటము’ అనే యింటి

పేరు 'తామరపల్లె' గొంద మారింది. యీ సంగతి ప్రాచీనమనుట అనే పుస్తకంలో ఈ గొంది పద్యం చెప్పింది:

గీ. "పైడిగంటువారు నా బులె వన్నె
సంత దామరపల్లెవా కనక నలరి
మందనమమిద పరిమళ పెందినట్లు
తిమ్మయ్యామాత్య నీకుల మెమ్మెగాంచె."

తిమ్మయ్యకవి తామరపల్లెలో నందుటచేకావోలు పైడిగంటు తిమ్మయ్యకవి తామరపల్లె తిమ్మయ్యకవి అయినాడు. యీ సందర్భంగా పైడిగంటువారిలో పాటు 'పెండిగంటు' అనే యింటి పేరువారు కూడ కల రని చెప్తూ, ఈ పేరును గూర్చి యింక విరమిస్తాను.

"వాసిరెడ్డి"

యీ యింటి పేరుకొక సాకమనామము. శ్రీ. క. ౧౪-వ కథాద్విలో అనవేమాగడ్డి రాజ్యం చేస్తూండగా, తన సామంతులు కొందఱు కప్పాసీయక ఎగ్గొట్టగా, వారిపై తన సైన్యాన్ని తీసుకొని యుద్ధానికి వెళ్ళాడు. అంతటా సామంతులంద రేకమై వేమాగడ్డి నిట్లా కోరాక: "మీరూ పేమూ యుద్ధంచే ప్రారంభ సైన్యాన్ని తగలబెట్టి కొడమెందుకు? మీ సైన్యంగా ఒకరి పంపండి, మా సైన్యంగా ఒకరి పంపుతాము. ఆ యిద్దరి యుద్ధంగా మానాడు గెలిస్తే మీకు కప్పం కట్టగూ. మీ నాడు గెలిస్తే పేము మీకు కప్పము కట్టాము" అని అన్నాడు. అంతట ఆరెడ్డి అందులకు కాడనలేక, ఎకరి పంపుతామా అని ఆలోచిస్తూండగా ఆతని సైన్యాధిపతియగు సహాసనాయకు తాను చెల్లా పని చెప్పగా వేమాగడ్డి "సరే" అన్నాడు. సహాస నాయకు ఆ కుస్తీలో వానినే కాకుండా ఏకంగా చుట్ట పెట్టి ఆ సామంతులు పంపించినమిగతా ఎవమందుడరు సైనికుల్ని కూడ చంపేశాడు. తన ప్రతిష్ఠ నిలబెట్టి నందుకు వేమాగడ్డి అసహాసనాయకుకి కొంత రాజ్యం కూడ యిచ్చి కమ్మగర్భపుగా చేశాడు. గడ్డికి వాసి గూర్చినవా పగుటచే వాసిగడ్డి సహాసనాయకు దిరి. తద్యం కియులప్పటినుంచి 'వాసిగడ్డి' అను యింటి పేరు గలనా గైరి. శ్రీ. క. ౧౪-వ కథాద్విలో పూర్వము 'వాసిగడ్డి' అనే యింటి పేరు లేదని చెప్పకయ్యను. మంచెల్ల వాసుడేవ కవి తన 'గంధవహు'లో పై ఉదంత విలా వర్ణిం చాడు:

"మ. ఘనీంద్రుల మగబాబుగొంద విరుచుల్
గంధర భాంకారభ

మనగోష్ఠిక కేరులిచ్చి యనలే
మారెడ్డియన వాసిగా
గనియెక గావున వాసిరెడ్డి యన నా
ఖ్యం తెందె నేధార్యకా
వనివాధాగడిగంక వాడు దతనిక
వర్ణింపగా కేకలమే"

మఱియు అమగవాది రామయ్యకవి తన వ్రావణి పరిణయంలో యిలా చెప్పాడు:

లే. "వాసి గడ్డికి నిలువులవలన వాటు
బట్టి ఛాత్రి సహాసనప్రభుని కతని
వంశీయన బుట్టువారికి వాసిరెడ్డి
వారెడకు పొరమెల యావ్యయము గరిగె."

"చెల్వప్పిల్ల"

యీ యింటి పేరు 'మేలుకోట' అనే మారుపేరు గల యాదవాద్రిని చెలసినట్టి చెల్వప్పిల్ల రాయని నామ మెయ్యన్నది. యీ దేవుడు తనను కొన్నిసవారిలో కొందరి భక్తికి మెచ్చుకొని వారికి ప్రశ్నికమై వారు 'చెల్వప్పిల్ల' అనే యింటి పేరుతో ఆయురారోగ్య శ్రవ్య ర్థముతో నులకూడుదురుగాక అని వరమిచ్చాడట. ఈ యింటి పేరు తన కిలా కలిగిందని చెల్వప్పిల్ల వరసకవి తన వెంకటేశ్వరవిలాసంలో ఈ గొంది పద్యంలో చెప్పాడు:

"మ. ప్రవరుల్ కొందఱు మేలుకోట గల చె
ల్వప్పిల్ల రాయందు భ
క్తిశేషంబుల కాళ్ళ మెచ్చి కరుణ
క్తి శ్రేష్ఠ సామర్థ్యం
చి వరం విచ్చి మదియభిమతి నా
నింజ్రోకగా వారు స
ర్వశేషంబుల వృద్ధిలొంది రిలె
ల్వప్పిల్ల వారై తంక."

తిరుపతి వెంకటేశ్వలలో ఒకరై వట్టిన్ని, కతాన ధాన, అష్టావధాన మనేకములు చేసినట్టిన్ని, బుధచిత్త మొదిలైన గంధాలు చాగా రచించినట్టిన్ని, కొక విం ద్రాది విరుదులు గల్గినట్టిన్ని శ్రీ చెల్వప్పిల్ల వెంకట కాశ్రీగా రీ కవివంశములోనివారే. యీ యింటి పే రట్లా పుట్టినది తెలిసింది కాని, ఆ చెప్పకు పుట్టింది తెలుసుకోదాని తనన ఆధారాలు కన్పించుటలేదు. యీ విషయమై కాసనాబా, గంధాలా యింకా మరి కొద్ది వ్రాసే గాని తెలియదు. దేవు చెప్పకు వెలికాడో తెలిసిగా కానుండును.

ఇలా వ్రాయాలంటే ఇంకా బోలెడున్నాయి.

అభిమన్యుడు - పద్మవ్యాహము

— శ్రీ క్రొవ్విడి రామం, ముటూరి సంగమేశం —

మహాకావ్యంకాన్ని చక్కగా పాటించి,

ఉత్కృష్టమైన లక్ష్యాన్ని సాధించిన కవిసార్వభౌముడు లింగన. ఉభయకావ్యసాధి పాటించే శిల్పంలో మాలంకమైన ప్రజ్ఞను నిర్వచనోత్తరరామా యగరచవాకాలంనాటికే చేతుర్చుకోవడంచేత, శిఖ్యమైన ఆహ్లాదాన్ని ఆంధ్రంలోకి అనువదించేటప్పుడు యీ మహాకవి అపూర్వమైన కళానైపుణ్యాన్ని ప్రదర్శించగలిగేడు. భారతయద్ధంలో ఓమ్మనిర్మాణానంతరం పద్మవ్యాహం ప్రముఖస్థానాన్ని ఆక్రమిస్తుంది. మాలంకోవున్న అనవసరవివరాలను వదిలి, ప్రధానవిషయాలను బిలుస్తాడీ. మెలుకువైతే యీయన యీ రసన ద్రవ్యమిట్లాన్ని మనకు అందిస్తాడు. పద్మవ్యాహాన్ని భేదించిన అభిమన్యుణ్ణి తలుచుకున్నప్పుడల్లా పాశ్చాత్యులవారంతాబాకాల్లా కృత్రమయే ఒక గొప్ప నాయకుడు (Tragic hero) స్వరణకు వస్తాడు. విషాదకామైన యీ మహాకవిని మరణానికై తాచార్యులు పన్నిన కృత్రిమవిధానం కారణమై ఉండగా, వాడుమాత్రం సైన్యపురిమీద పడింది. కాగా శేనుమూడా మంచి కార్యానికి ఎరైనా అడ్డుకొనితే "ఏమిటి సైన్యపురి" అని సామెతగా చెప్పుకోడం కద్దు. సైన్యపురిమీద శేరాకోపణ చెయ్యడం మూలానికి, అనువాదానికి బైరధ్యం లేదు. అభిమన్యుని యుద్ధగ్రహాన్ని వివరిస్తూ, అతని వధకు సైన్యపురి యెంతవరకు బాధ్యుడు అనేది యీ వ్యాసంలో చర్చనీయాంశం.

పర్యవేషాధిపత్యకట్టాభిషేకసమయంలో

"వన భిన్నుని వీడవ బలం
బున కెల్లను ముఖ్యుడేనీ పూజించిరి నీ

వినుతాచరణఫలంబును
గనువాడవు వరము గోరు కారవనాధా."

(ద్రోణపర్వం, ప్రథమాశ్వాసం.)

అని రాజరాజుడు ద్రోణుడు వరం యివ్వగా అతను—

"వరమిచ్చుదేని గోగద
బరమహితమగ్రమృత్యు శ్రాణముతోడన్
దురమునబట్టి భుజాభి
కర కొనిరావలయు మర్క కాళంబునకున్."

(ద్రోణపర్వం, ప్రథమాశ్వాసం.)

అని పనినయంగా కోరుకుంటాడు. "నీవంటివాడు మూడా భర్తరాజాను చంపగలవంటా ఉరికి పట్టి తీసుకురమ్మన్నాడంటే, అతనికి క్రొవ్వులు లేరన్న విషయం నిర్ణయం" అని దుర్యోధనుణ్ణి ఆచార్యులవారు హెచ్చరిస్తారు.

మాలంకో—

"అవలోక్తి ధృతరాజునన్
కృష్ణు కల్పి న్నవిద్యతే,
యదీచ్ఛసి త్వం జీవంతం
మలం రక్షసి చాత్మనః."

అని వుంటే, రిక్కడ "అగట యజాతక్రమం దను నప్పులు కిచ్చుకు నిక్కమయ్యె" అని అనవదించేడు. అనువాదంలో చేసిన 'అజాతక్రమ' అనే పదప్రయోగం యెంతో సార్థకంగాను, ఉచితంగాను వుండి మూలానికి మెరుగు పేరుతున్నది.

ద్రోణాచార్యుల అధిపత్యంకింద రెండుకోలాలు భూరసంగ్రామం కలరేసిన తరువాత మూడా చక్రవర్తి కావాట యీ కోరిక కల్గివుంటా వుండిపోతుంది. అప్పుడు దుర్యోధనుడు యోధులందరి సమక్షంలోనూ,

“మ.నిచ్చినవా
 లనివాడందుకు నిన్ను, నన్ను నుటిలా
 లాపంబులకా చెప్పితే
 నీవ నీకైవడి యేమి యాశ్రయము
 శ్రేయండు వందించునే” (రోగపర్యం)
 అని భారత్యాశ్రయి యొత్తిపాడుస్తాడు. చానితో
 అతని మనస్సుకు నొప్పికలిగి—
 “ఎవ్వరి నెట్లు నీనెదనో
 యేర్పడరాదును నీడు పోరికిం
 గవ్వకి కాక యుండ దొల
 గంగొని పోవగజాలువారి నీ
 పెవ్వనైన బంధు మిది
 యేటికి నొందోక బుద్ధివీనెదే
 నవ్వుచు బిడ్డనకా ధరణి
 నాథ యవస్థయు గల్గోర్చునే”
 (రోగపర్యం)

అని చక్రవర్తికి బ్రేర్యం చెబితాడు. హస్తసేవాని
 యధికారాగ్రహం నిరూఢంగా వుంచి, ఆచరణరూపేణ
 నిరూపించడమే యోగ్యంగనక, “ఎవ్వరి నెట్లు జేసె
 దనో ఏర్పడరాదును” అని ఆచారో ప్పవ్రుంగా శేల్పు
 కుండా వుంచేస్తాడు యధానీతిశీత్ర అయిన మహాకవి
 లిక్కన. కాని మాటలలోమాత్రం “అద్యైకం ప్రవరం
 కందితో పాతయ్యిక్కి మహారథం” అని ప్రతిజ్ఞానూచ
 కంగానే వుంది. రత్నతీరంగా, వివిధదేశాల రాజులు
 దళాలుగానూ, రాజపుమారులు కేసరాలుగానూ, నీవాపరి
 కృష్ణుడైన చక్రవర్తి కర్తికగాను వుండే పద్మప్ర్యాహ్ని
 పన్ని ఆచార్యుడు ద్వాపరకుడుగా నిలబడ్డాడు.

కృష్ణుడు ప్రద్యక్షుడు, అట్లునాడు అభిమన్యుకు
 మాత్రమే పద్మప్ర్యాహ్ని ఖేదించే ఉపాయాన్ని
 తెలుసుకున్నాడు. అసలు ప్రద్యక్షుడు యుద్ధంలోకే
 రాలేదు. కృష్ణుడును వెంట వుంటే, ధర్మరాజును
 పట్టడం అసాధ్యమని తెలిసివుంటే కారవసర్యసేవాని
 పంకప్రమలతో యుద్ధానికి కృష్ణాద్భుతము వెళిపోయే
 ట్టుచే, చానిమండి ధర్మరాజును వేరుచేసిడు. కాగా
 ఆకుజాని అక్కడ యీ ప్ర్యాహ్ని ఖేదించడం
 తెలిపినాడు అభిమన్యుకురపు మరెవరూ లేకపోయేరు.

ఇతరైవా ప్ర్యాహ్నిలో తొరబడగలడుగాని తిరిగి
 బైటకు వచ్చే పాధవాన్ని ఎరగడు. చొరంచేసి కొద్దిగా
 లోపలికి తొచ్చుకుపోయిన ఉత్తరక్షణంలో ద్రువ
 దుడు, విరటుడు, బార్ద యుడు మొదలైనవారితో అభి
 మన్యుణ్ణి అనుసరించి ప్ర్యాహ్ని వెల్లాచెరుచేసేస్తా
 మని భీముడు యీ బాలవీరుడికి హామీయిస్తాడు. మూర్తి
 భవించిన వీరసహ అన్నట్లుగా, మెరుపు మెరసిన
 చందాన ప్ర్యాహ్నిలో ప్రవేశించి మహర్గ వాన్ని మతి
 కున్న మందరపర్యతంలాగ అభిమన్యుకు ప్ర్యాహ్ని
 క్షణకాలంలో గజగజ లాడించేడు. గాంధీవిని వింపిన
 పరాక్రమవంతు డని బైరిగర్లంబారుమాడా ఒప్పుకున్న
 మహావీరుడుగనుకను, అక్కడ వున్నవారిలో అభిమన్యు
 ని! మాత్రమే ప్ర్యాహ్నిభోహాయం తెలుసును గను
 కనూ, అతన్ని ఆకార్యానికి నియమించడంలో ధర్మ
 రాజు బొందిరిని పాటించేదనే చెప్పాలి. విక్రమోదిత
 మైన ఘనకార్యం చేసి వీరభ్యుత్థాన్ని అధిష్టించడంచేతనే
 కాబోలు యుద్ధానికి వెళ్ళబోయేముందు అభిమన్యుని
 విషాదాంతాన్ని నూదించే దగ్గి విత్రాలు కనపడ్డట్లు
 ఎక్కడా చెప్పలేదు. ఈ విషాదమగుణంనుంచి క్రింగి
 నూచనమాడా మూలంలోగాని, అనువాదంలోగాని
 లేదు.

నిరుపమానమైన ధైర్యపరాక్రమాన్ని విజృంభింప
 జేసిన యీ మహావీరుని యధికాంశ చదువరిని సంధ్ర
 మాకృత్యాలలో ముంకెత్తుకుంది. చెబులి శక్తమందని
 తరిమినట్లు వేలాడిమహారథున్ని ఒక్క శత్రుయపు
 యోధుడు వెంటాడి వెండాడుకావుంటే, సైనికు
 లందరూ రమకల్గే తాము నమ్మలేకపోయినారు. అభి
 మన్యురి మరణంవరకు తిక్కయ్యబ్బ చాలావరకు
 మూలాన్ని యథాతథంగానే ఆంధ్రీకరించడంచేత
 వ్యావహానింగ్రుడే యీ ఘట్టాన్ని రచించడంలో విఫల
 తను ప్రద్యోచేడని చెప్పకతప్పదు.

ఈ యుద్ధంలో పారిపోకుండా బాణంలో అభి
 మన్యుని ఎదట్లు నిలచి ప్రాణాలు దక్కించుకున్న
 యోధుడు ఒక్కడూ మాడా లేవనడం అరికేయొత్త
 కాదు. అభిమన్యుకు ప్ర్యాహ్ని ఖేదించినవెంటనే
 రాజరాణామిదికి దండెత్తగా, చక్రవర్తి! ఎక్కడ

అపాయం వాటిల్లుకుండునని పరస్పరవ్యాధిపరులైన
అచార్యులవారే—

క. “నరసుగున కగ్రమయ్యెం
గురుధరణిపల్లభుండుకుంకితగతి మీ
రకుగుం జేయుం దద్దము
చారుడు వెనపు లాపు నెరయ నారతి మెలయన్.”
(ద్రోణ ద్వితీయాశ్వాసం.)

అని చేయి వీచి, యెలుగైతి అనిచేయ.

కాబట్టి అశుణులలోనే, అనగా ఎప్పుడైతే
సైనికులు వారి నిర్ణీతపానాలదగ్గరనుంచి చక్రవర్తిగతు
జార్థం పరిగెత్తినప్పుడో అప్పుడే వ్యూహం సదతిపో
యిందని స్పష్టమౌతుంది.

తరువాత ద్రోణుడు, కర్ణుడు, కృపాచార్యులు,
కృతివర్మ మొదలుగాగల మహావీరులంతా ఒక్కసారి
విరుయకపడినప్పుటికి చెక్కుచెదరకుండా అభిమన్యుడు
లాఘవలక్ష్యుడై చిత్రకన్యోధత్యాలు అర్చురంగా
ప్రదర్శించి కొంచెన తలెత్తబడిట్లు చేసేడు. అతని
ఎదుట యీసేనని నిలబెట్టలేక ద్రోణుడు నివ్వెరపడి
చూసేడు. ఈ విషయమంతా ద్రోణపర్యం ద్వితీయా
శ్వాసంలో ముప్పైసెనిమిదోపద్యం తరువాత తిక్కన
అతిహృద్యంగా కర్ణకుకట్టినట్లు వివరించేడు. స్థూభానం
నేటి తిరిగి అవశవాన్ని యిక్కడ ఉద్ఘాటించలేదు.
ఉపమేయమైన అభిమన్యువరాక్రమానికి పరియైనవి
లేండు ఉపమానాలు యీ వచనంలో మనకు గోచరమా
తాయి. ఇటువంటి ప్రదర్శనలు చేయవలసినదయ
భలకంమీద పుట్టుంగా ముద్రితమరదానికి ఒక ఉపమే
యానికి చాలా ఉపమానాలు వేసి వచనరచన సాగిం
చడం వ్యాపరచనలోన, తిక్కనగారి కృతిలోనుకూడా
మనకు కనపడుతుంది.

తదుపరి దుర్యోధనుడు, కర్ణుడుకూడా యీ బాల
వీరుని భాకకు అగలేక పారిపోయేరు. కృపసేనుడు
మార్చిపోయేడు. చక్రవర్తిగారి కుమారుడైన లక్ష్మణ
కుమారుడుకూడా, పాపం, అభిమన్యుడికి తన ప్రాణా
ల్ని అప్పజెప్పేడు. దుర్యోధనుడికూడా అదేగతి పట్ట
డానికి సిద్ధంగా వున్న సమయంలో కర్ణుడు అడ్డు
పడ్డాడు. నిశితమైన బాణభూతాలి ఓర్పులోలేక
“నాదన మానుము వీడు జొప్పించె నిలువందన నెల

మట నసముడించక యీలగఱయకొని యెన్నచాచ
గాండివిగలవం గదిసి యెఱుంగుదుమకాదె యతని
చేయింలేలెట్టిదంబుగానని మొరపెడతాడు ద్రోణు
నితో. ఈమాడుకోకాల యుద్ధక్రమంలోను ధర్మరాజుని
పట్టుకోలేకపోవడం సరికదా, సంస్కృతభారతప్రకా
రం చూపినట్లయితే యీ కోలాస ఒక మహారథుణ్ణి
చంపుతాడు అనే ద్రోణాచార్యులవారి శపథంకూడా
యీ పరిస్థితులలో భగ్నుంకావడానికి సిద్ధంగా వుంది.
కృత్రిమవిధానం అవలంబిస్తేనేతప్ప యితన్ని జయం
చదిం సాధ్యం కాదని, అకస్మాత్తుగా వెనకకురెగ్గి,
వెనకనుంచి అభిమన్యుడి బాణాన్ని కొట్టమని ద్రోణుడు
కర్ణుడికి మార్చిస్తాడు. అదేసమయంలో ద్రోణుడు
గుడ్డాల్ని, కృపుడు సారథిని చంపేరు. అటువంటి
విషయపరిస్థితిలోకూడా ఏమీ చేలించకుండా యీ
బాలవీరుడు ఆకాశంమీదికి ఎగిరి పైనుంచి యుద్ధం
చేస్తాడు. ఆత్మరక్షణకోసం పట్టుకున్న చాలును
ద్రోణుడు బల్లెంతో కిక్కించేయగా పలకని కర్ణుడు
పగలగొట్టేడు. తరువాత రథచక్రం తీసుకుని యితను
ఎదిరిని దీక్షాప్తేడు. చేతులో వున్న చక్రాన్ని సడ
లించడానికి తోరుని, కృతివర్మ, కర్ణ కల్యణముఖులంతా
కలిసికట్టుగా కలియబడవలసివచ్చింది. చక్రం పోయిం
దన్న విచారం లేకుండా అభిమన్యుడు గద తీసుకుని
ఆశ్చర్యమమీదకు వెలిశే, అతను రథం విడిచి పరిగెట్టి
పారిపోయేడు. అతని రథసారథిమాత్రం అభిమన్యుని
కోపాగ్నికి ఆహుతిఅయ్యేడు. అచార్యులవారిలో సహా
అక్షహిణులొడ్డి వున్న కొరవలెవ్యాన్ని తపాలపా
లాడించిన వివక్షభావంతో సామాన్యమోగుడైన దుర్యోధ
నుని కొడుకుచేత చంపబడడం దౌచిత్యానికి భంగ
మదో, అసంభవమనో, యిద్దరూ ఒకేసారి పరమపదించి
నట్లు చెప్పేడు తిక్కన.

మూలంలోమాత్రం—

“దౌర్యోధని రథోతాయ
కురూణాం కిరీకర్ణం,
ఉత్తిమమానం పౌధద్రం
గదయా మూర్ఖ్యుతాదయత్,
గదాదేగేషమసాతా
వ్యాధామేనచ మోహితః,
ఏతేతా న్యంతత్ ధూమా
పౌధద్రం పరవీరకః.”

అని దుష్కృతసత్త్వముచే అభిమన్యుణ్ణి చంపివట్టు నాగ్నకుడు వ్రాసేడు.

అభిమన్యుడి యుద్ధకాండ చరిత్రించినట్లయితే, భారతయుద్ధం జరిగిన పద్ధిమిది రోజులలోను యంత తీవ్రంగాను, తీక్షణంగాను అర్జునుడుకూడా యుద్ధం చేసినట్లు కనపడదు. ఈ విషయంలో అభిమన్యుని పోల్చిదగ్గవాడు ఒక్క భీష్ముడేనని మా వమ్మకం. సైంధవుడు అర్జునపక్షంనుంచి పొంగివులు అభిమన్యుడికి సహాయం చేయడానికి రాజేకపోయేడు. భవను. కాని నిష్పహాయితవల్లగాని, పూర్వహాని భేదించడం తెలియక పోవడంచేతగాని అభిమన్యుడు యుద్ధంలో మరణించ లేదు. అక్రమయుద్ధంలో బలవంతంగా ఆతని చంపే రు. అందుచేతనే, తిక్కన—

చ. శవనగజ మంబుభాకర ము
చారణ తొల్చి కలంచి యాడగా
మవమున గొంతులేక కృప
మాలిన బోయలు మట్టి చంపుచా
ద్వన భవదీయసేన పారి
పుచ్చగ నాట్టును మట్టి పార్శవం
దను వలయించి నిర్దయని
భంబున బంపి రనేక సైనికుల్.
అని మొగమాటం లేకుండా వివరించేడు.

సైంధవుడు పాండవుల్ని అడ్డపాటి దుఃఖించేత గాండీ విపరీతకోపావేశపరుడై మర్నాడు సూర్యాస్తమయానికి పూర్వమే సింధురాజుకిరస్న శతధా భిన్నంచేస్తానని ఘోరమైన ప్రతిజ్ఞ చేస్తాడు. మూలంలో పదిరహిషాను శ్లోకాలలో వివరించబడిన శివభం తెలుగు భారతంలో సంగ్రహరూపాన్ని పొందింది. అన్న ప్రకారం సైంధవకిరస్నను కర్ణుచేయకపోతే మాత్రపురిషాదులకు సంబంధించిన లోకాలకు పోతానని, యంత్రం యా మాదిరి భోరణిలో ఏవో అర్జునుడు అన్నట్లు మూలంలో వుంది. తిక్కన బీదని మరుగుపరచి కోపావేశంవల్ల వచ్చిన వాచాలతను ఒకటికొండు పద్యాల్లోనే సూచించేడు.

సైంధవుడు చేసింది భర్మయుద్ధం. వగవాడి బలాన్ని పగవాడినుంచి వేరుచెయ్యడం యుద్ధనీతికి విరుద్ధంగాదు. అతనికి ఆవాడు కలిగిన అప్రతిహత శక్తికి కాగం చైవరత్తమైన వరంకూడాను. ఇంతకూ అశ్వత్థాను, కిశ్కంధు, కర్ణుడు, కృత్వదు మొదలైనవారి

లాగ అభిమన్యుని కృత్రిమవధలో యీ సింధురాజు పాల్గొనలేదు. అర్జునుడిచేత తప్ప మరెవ్వరేక చాక నంత ప్రబలమోహుడుకూడా కాదు పాపం యీ సింధు రాజు. వక్రప్రపాదం బుద్ధమవగానే సామాన్య దైవ దైవా ఆతని బయిం చగలడు. అయితే అతని తల నేల కూలనేసినవాడి కిరస్నకూడా బల్లవుతుందిగదా అని ఒక ప్రశ్న. సైంధవవధకు మరొక సామాన్యరీతిని ప్రాణం బలికొనలసినదే దానివల్ల అంత ప్రమాద ఏమీ వుండదుగదా అని నా సమాధానం. అనేకమంది పాండవ యోధులు యీ సమయంలో యుద్ధస్థామిలో హతులవు తూనే ఉన్నారు.

నిజంగా తన జూరివిశిష్ట్యుడి ముద్దుకొడుగు అయినా అంగీంచకుండా, కేవలం తన స్వదలను చల్లించుకోడానికి ద్రోణాచార్యులు కర్ణుడికి కృత్రిమ విధానాన్ని సూచించి బలవంతంగా అభిమన్యుణ్ణి చంపించేడు. కర్ణుడు, అశ్వత్థాను, కృత్వదు మొదలగా గల మహావీరులు యీ అధిర్భయయుద్ధంలో భాగస్వాములు. ఈ విషయం సమగ్రంగా తెలిపుండినీ వీరిలో ఎవరి వైవా ఒకన్ని చంపుతానని ప్రతిజ్ఞ పట్టకుండా సైంధవుని ప్రాణాలు అగ్గపాడు తీయడం శోచనీయం. ఆ కిర వక్రప్రతిజ్ఞ ఒక కొరకమహావాయకుని కిరస్నకు ఆ మర్నాడు చేపించగలిగితే భారతకథ మరొకవిధంగా నడిచేది. అభిమన్యువధలో జరిగిన కృత్రిమం అర్జునుడికి తెలియదనడానికి యెంతమాత్రం ఆధారం లేదు. సైంధవ వధకు పూర్వం ధూర్జితవసాత్వకులకు జరిగిన యుద్ధ పంచక్యంలో అర్జునుడు “మీ రందరు నల్లకాడె యధర్మపరులయి యభిమన్యు వనుచితంపు జంపు చంపితి” రని చెబితాడు. ఇంతకూ సహాయం లేకపోవడంచేత గాని, పూర్వహానినుంచి తప్పించుకు తెటవడం తెలియకగాని అభిమన్యుడు చైరీవర్గానికి బలిఅయిపోలేదనినీ, ద్రోణాచార్యులు అవలంబించిన కృత్రిమవిధానము, అతని అనుచరుల అధర్మయుద్ధము అభిమన్యువధకు ప్రబలకారణమనీ యిదివరకే మనవిచేసేను. అక్రమానికి, వజ్జితత్వానికి అవధిలేదు గనక, ఒకప్పుడు పాండవ సైన్యం అభిమన్యునిచేత పున్నప్పటికీ, యీ తాల వీరుని ప్రాణం దక్కించుకునే అవకాశం లేకపోనేనూ! కాగా ధూర్జితమైన శివభం పట్టి సామాన్యుడై సైంధవుణ్ణి చంపడానికి మహావీరుడైన గాండీని ఎందుకింత ప్రాముఖ్యాన్ని యిచ్చేదో విజ్ఞాన తెలియలేదువేసి కోలు.

టిబెట్టు - రాజ్యాంగ వ్యవహారాలు

= శ్రీ స్వామి ప్రణవానంద =

టిబెట్టు దేశము "దలైలామా" చే పరిపాలింపబడుచున్నది. "దలైలామా" యన "గురుసముద్ర" డని యర్థము. దలైలామా అవతార సాంప్రదాయము శ్రీ. బె. గొల్కార-వ సంవత్సరమునుండి ప్రారంభమాయెనని కొందరి యభిప్రాయము. కాని మొట్టమొదటి దలైలామా గొల్కార-వ సంవత్సరమున అవతరించెనని మరికొందరి మతము.

దలైలామా అవలోకితేశ్వరు డను బోధిసత్వుని అవతార మని నమ్ముదురు. ఒక దలైలామా మరణించిన వెంటనే అతని యర్హత మరల గొల్కార మగును. దలైలామా మరణానంతరము తరువాతి దలైలామా కనబడవలయునని మంత్రవల్ల వధి యే రాజ్యాకార్యములను నిర్వహించుచుండును. గొల్కార ముడు సంవత్సరములయిన తర్వాత రాజ్యాధ్యక్షియగు దలైలామా యేదికనవతరించినో తెలియజేయును. అప్పుడు మంత్రవల్ల నొకడును, అష్టాన బోధిసత్వుడును, మరి కొందరు పరివారమును దలైలామా నోవ్వించుటకై యతడవతరించిన దిశకు బోయి దలైలామా మరణించిన తరువాత పుట్టిన నిష్ఠలకై వెదకుదురు. దలైలామా తల్లి దండ్రులకు, వన్నదమ్ములకు సర్వోగము లగునగావున చాలమంది తమ పిల్లలను దలైలామా పదవి కధ్యక్షిగ నువునురు. అప్పుడా పిల్లలలో కాస్త్రీయములను లక్షణములు గల పిల్లవాండ్ర నొకచోట సమకూర్చి మరణించిన దలైలామాయొక్క వస్తువులను కొన్నిటి నితరుల వస్తువులతో గలిపి వానిని విడదీయుటకై వీరిని నియోగించురు. వారిలో నెవరు పూర్వపు దలైలామా యొక్క వస్తువులను గుర్తింపగలుగుడునో వానిని దలైలామా పదవికి గ్రహించురు. ఒకతేక ఎప్పుడైనను వాస్తవ్యుల నొక్కరును పరిగా గుర్తింపలేక బోయినచో వధ్యర్థుల కేదలను కాగితపు ముక్కలపై వ్రాసి

బంగారపు గిన్నాలో వేసి యొక పిల్లవానిచే నొక కాగితపుముక్కను పీయించెదరు. ఆ కాగితపు ముక్కపై నెవరి పేరున్న వాడు దలైలామా పదవి కమ్ముకొనబడును. ఆ పిల్లవా డప్పుటికి భీషువు కాకపోయినచో వతని కప్పుడు సన్యాసదీక్ష నిస్తురు. ఆ పిల్లవానిని రాజమర్యాదలతో రాజధానియగు ల్హాసానగరమునకు గొంపోవుదురు. వగరయున "పోతలా" యను రాజధానమున ప్రవేశించుటకు ముందు మంత్రవగ్గము మహావైభవముతో నెదురుగ బోయి అతనిని గొన ప్రవేశపెట్టుదురు. తరువాత రెండు మూడు నెలలు గొప్ప సన్నాహములుజేసి విస్తృతములగు కర్మకాండలతో రాజ్యాధ్యక్షిత్వవిగ జేయుదురు. అప్పుడు చీవాడేశపు ప్రతినిధిగూడ వచ్చును. గొల్కార-వ సంవత్సర ప్రాంతముల బ్రిటిషు ప్రభుత్వముతో జరిగిన సంది ననుసరించి బ్రిటిషు ప్రతినిధిగూడ ఈమహోత్సవమునకు వచ్చుచుండుట యాచారమాయెను. పట్టాభిషేక మైనతరువాత కుర్ర డను దలైలామాకు విద్యాభ్యాసమునకై విద్యాంశులగు లామాలను నియమించురు. ఆధ్యాత్మికము, మరియు, రాజకీయము, తాళికములగు విద్యల నెల్ల గరవీ అతనిని సకలవిద్యా పారంగతుని చేయుదురు. అప్పుడు రాజ్యమునకు సంబంధించిన సమస్త కార్యములను అతడే స్వతులుగ జూచుకొనును. రాజదర్బారునందు మంత్రవగ్గలతో బాటు చీవాడేశపు ప్రతినిధిగూడ నుండును. దేగాంతరములకు సంబంధించిన కర్మకారములన్నిటి యందు నితనితో సంప్రదించవలసియుండును.

పదమూడవ దలైలామా దిశంబరు గొల్కార-వ సంవత్సరమున మరణించెను. పదునాల్గవ దలైలామా నెప్టెంబరు గొల్కార-వ సంవత్సరమున మరణించెను. ఫిబ్రవరి గొల్కార లో సింహాసనమునధిష్ఠించెను. ఇతడు టిబెట్టు దేశమున కుత్తర

లవతాశీలామా

మున చివాసరిపాద్మల సున్న యొక వ్యవసాయదారుని కుమారుడు. ఈతని కయిదు సంవత్సరముల వయస్సు.

—రాజ్యాంగము—

పశ్చిమటిచెట్టవకు ఇద్దరు బైప్రామిలు గలరు. వారిని "గర్వోమలు", లేక "ఉర్వోమలు" అందురు. వీనియరుబైప్రామిని "ఉర్వోమోంగు" అనియు, వారియర్ బైప్రామిని "ఉర్వోమోమక్కు" అనియు పిలువదు. పశ్చిమటిచెట్టవకు రాజధాని "గర్వోమ". బైప్రామి లిక్కడ వేసవిఆరుమాసము లుండును. కిరకాలపు రాజధాని "గర్వోమ". పశ్చిమటిచెట్ట "రుదోమ", "పురంగ-కర్వోమ", "వాపా", "ఫలంగ" అను

సిమలింగమతము:

నాల్గు రాష్ట్రములుగ (Provinces) విభజింపబడినది. ఒక్కొక్క రాష్ట్రమున కొక్కొక్క గవర్నరు గలడు. గవర్నరును "జోంగు", లేక "జోంగ్సా" అందురు.

వీరుగాక సంతలలో పన్ను వసూలుచేయుటకు "వానూ" అను టాక్సుకలెక్టరును, "యంగుంగోంగు" అను గవర్నరు మెంటువర్తకులను, "తజము, తర్తము, లేక తేసము" అను పోస్టువీక ఆఫీసరును కలరు. బ్లాపాగర్వోమ నగరముల మధ్య ఇరువదితియిదు "తేసము"లు గలవు. ఈ ఆఫీసరులు బ్లాపాగర్వోమల మధ్య గవర్నరు మెంటు టపాలనుపరఫరాచేయుదురు. ఈ రెండుపట్టణములకు మధ్యకొమ్మిదివందలమైళ్ల దూరమందును. సాధారణపు టపా వలుబదితియిదు రోజులలో చేరును. అద్దంట్టు

సిమలింగమతములోని లామాలు

టపా పదుపైదురోజులలో చేరును. ఏదైన అద్దంట్టు టపా పరఫరాయగునపుడు ఒక ఏజెన్సీకిని, రెండవ ఏజెన్సీ కిని మధ్య టపామనిషి సుగ్రముపైనుండి దిగకుండగనే తాళము వేయుదురు. మరియు "తేసములు" "బ్లాపా", "గర్వోమ"ల మధ్య ప్రయాణముచేయు గవర్నరు మెంటు ఉద్యోగిగల కందరకు ప్రయాణమునకు వలయు యా కుక్కులను, సుగ్రములను చుట్టుప్రక్కలనున్న గ్రామముల నుండి సమకూర్చవలయును. తేస మను పదము ఉద్యోగి కిని, ఉద్యోగి యుండు స్థలమునకుగూడ వ్యవహరింతురు. గడచిన అయిదుసంవత్సరములనుండి బ్లాపానగరమునుండి వివిధములగు ప్రభుత్వకేంద్రములకు సుత్తరములను, బంగారము పంపుటకు రిపాలిటిల్ లములలో పెట్టబడినవి.

రాజా వ్యయముగ నపాద్యని యగుటచే గవర్న మెంటులోని సగముకంటె పెక్కువ యయద్యోగములు నపాద్యమలే యలంకరించుచున్నారు. స్త్రీలుగూడ వన్ని యయద్యోగములకు వర్తులు. పన్నియటితెట్టులోని రాజధానియందు, గవర్నరులందు చోటులలోను నియ మితముగ నుండు పోలీసుగాని, సైనికదళముగాని లేదు. బ్రాహ్మాయందుమాత్రము కొన్ని సంవత్సరములనుండి నవీన పద్ధతులపై పోలీసునకు, సైనికదళమునకు క్రమోత్తమును గరపుచున్నారు. ప్రజలకందరకు సుపాకుల మప యోగించు నలవాటుండుటచేతను, లైసెన్సు లేకపోవుట చేతను రాజ్యమున కవసరమగునపుడు గ్రామములనుండి జనులను పిలుచుకొనిపోవుదురు.

హిందూదేశపు సరిహద్దున లిఖు లేఖకనముకు పరునొకండు పైల్ల దూరములో నున్న తక్లాకోట పురంగు-జింగునకు ప్రధానస్థానము. గవర్నరుగారి కోట కొండపైన నిమలింగమతమున కంటి యొర్పుగ నున్నది. దానిలోపల నొక కారాగృహమును, దాని ప్రక్క పెద్దపెద్ద కొరదాలు, సంతకట్టు, ఉన్ని త్రాడులు ప్రోడుచుండును. కోటయున్న కొండ క్రింద నున్న "పీలిథంకా"యను పన్నుని పీకభూమిపై కానునెల మొదలు అక్టోబరువరకు సంత జరుగును. ఇచ్చటికి వచ్చు భోటియాకర్తలును పన్ని యిటుకలతో గట్టిన గోడలపై దేరాలను వేసికొందురు. గోడలలో ద్వారములను, తలుపులను నమర్చుకొని, సంత ముగిసి వెళ్లిపోవునపుడు వాటిని దీసి, వారివారి హుజి యా కాలాదారుల ఇండ్లలో వేటిపోవుదురు. గొంక-న సంన బ్రిటిషుప్రభుత్వమునకు, టిబెట్టుప్రభుత్వమునకు జరిగిన సంధిపరకు ననుసరించి హిందూదేశపు తక్వ రును టిబెట్టుదేశమున కప్పవోనున్న యిట్లు కట్టరాదు.

ఆసంధిలోని మరియొక మరతుననుసరించి పూర్వ టిబెట్టులో "గాన్సీ"లోను, "యటుంగు"లోను, పన్నియ టిబెట్టులో "గల్లోకు"లోను బ్రిటిషువర్తక్రమరినిధులు (British Trade Agents) ఏర్పాటుచేయబడిరి. వీరు ఆయాప్రదేశములలో పెట్టబడు సంతలలోనికి పోవు హిందూదేశపు వర్తకుల కష్టసుఖముం నాలించుటకై నియమింపబడి రని చెప్పుదురు. పన్నియటితెట్టులోని ప్రేడువెంటెలు సిద్ధానుండి మేసెలలో బయలుదేరి, గల్లోకు వెళ్లి, అక్కడనుండి ప్రధానములగు మండిలకు.

వెళ్లి మరల గల్లోకు వచ్చి, లిఖు లేఖుద్వారా ఆల్మో రాకు దిగి, నవంబరునెలలో సిద్ధాకు వేరును. అతడు పీకకాలమున సిద్ధాలో నుండును. టిబెట్టులో ప్రయాణముచేయునపు డతనితోగూడ తపాలాఫీ నుండును. దానిద్వారా వారమున కొకసారి ఉత్తరప్రక్కతెర ములు జరుగును. "మిల్లము", తక్లాకోటనుండి ముప్పది మైళ్ల దూరమున నున్న "గర్వాంగు" అను నీగండును మానసఖండమునకు దగ్గరగానున్న తపాలాఫీయును. గల్లోకు బ్రిటిషుప్రేడువెంటెలు హిందూదేశముడు. గాన్సీ, యటుంగులలోనివారు ఆంగ్లేయులు. గాన్సీ లోనున్న ప్రేడువెంటెలక్రింద అయినవందల ధేటలు గల సైనికదళము గలగు, ఇతడు పండ్లెండుహాపములు ఇక్కడనే యుండును. ఇచ్చట నొక బ్రిటిషుతపాలా ఫీను కలదు. హిందూదేశపు తపాలాఫీను రేటులకే భావి లిచ్చటకు వర్తును. బ్లాసా, గాన్సీపట్టణము లలో పెద్దగ్రావు, పెద్దఫోను ఆఫీసులు గలవు. ద్వా రింగు దగ్గరనున్న కాలింపొంగు ఇచ్చటకు చాల దగ్గ రగానున్న హిందూదేశపు పోస్టాఫీను.

—నా నె ము ల—

"టంగా", లేక "టంగా" యనునది టిబెట్టుదేశ ముండు వ్యవహారములోనున్న వెండిపాతెలు. ఇది హిందూదేశపు వెండిపాతెల దళసరి గలిగి అగ్రహార పాయి పరిమాణము గలిగియుండును. "జు" అని పిలువ బడు అరటంగానూడ వ్యవహారములో నున్నది. "కర్వా-కా" (౨ టంగా) "హోంగు" (౨ టంగా) "ఫేగో" (౨ టంగా) అను నీ రూప వాతెలులు బ్లాసా నగర ప్రాంతముననే అమలులో నున్నవి. అయిదారు సంవత్సరములనుండి కరెన్సీకోట్లను, వెండిహాపాయలు అగ్రహారమును వాడుకలోనున్నవి. హిందూదేశపు యాపాయ లిక్కడ భారతముగ మారును. దీనికి టిబెట్టువాతెలులకున్న గెక్కువ గౌరవము నిత్తురు. ప్రస్తుతము మానసఖండమున యాపాయికి ఎనిమిది టంగా లను, బ్లాసాప్రాంతములలో పది, లేక పండ్లెండు టంగాలను ఇత్తురు. హిందూదేశపు యాపాయిని "గోల్డో" అందురు. పన్నియటితెట్టునుండి బ్లాసా పోవు ఉద్యోగము పోకర్త్యాగ్ధులు తనదగ్గరనున్న టంగాలకు బదులు హిందూదేశపు కరెన్సీకోట్లను తమతోగూడ గొంపోవుచుందురు.

రూపాయి - సర్కింగు

యుద్ధానంతరపు మారకపు రేటు

= శ్రీ సీతారాజు వెంకటసుబ్రహ్మణ్యశర్మ =

ఆరేళ్ల యుద్ధం మూలంగా మన రూపాయి మారకపు రేటులో అనేక మార్పులు వచ్చినవి. మిత్రరాజ్యాలు ఈ ఆరేళ్లు మన దేశంలో కొన్ని సామాను కంట్రీబ్యూటింగ్స్ యాంపంలో పెట్టించాయి. ఆ స్టర్లింగు నిలువలను ఆధారంచేసుకుని మన రిజర్వు బ్యాంకు ఎక్కువ డబ్బును చలామణీలోకి తెచ్చింది. ఎక్కువ డబ్బు చలామణీలో వుండి, కొనుగోలుదారుల వస్తువుల (Consumers' Goods) ఉత్పత్తి తగినంతగా వృద్ధిపొందకపోవటము, ఆసలు వున్న వస్తువులలో కొన్ని పైని కావసరములకు వినియోగించబడటము, రవాణాపరిస్థితులు సరిగా లేకపోవటము, దేశపరిశీకులలో విశ్వాసం తగ్గిపోవటంవలన వచ్చిన చీకటిబజార్లు, అనవసరంగా వస్తువులను దాచివేయటం మొదలైన కారణాల మూలంగా వస్తువుల ధరలు విపరీతంగా పెరిగిపోయాయి. అంటే రూపాయి నిలువ దేశంలో తగ్గిపోయిందన్న మాట. యుద్ధానికి పూర్వం ఒక్కరూపాయితో మనం ఎన్ని వస్తువులు కొనగలిగేవారో చూడండి. అప్పుడు అన్ని వస్తువులు కొనలేకపోతున్నాము. ఇది మన దేశంలో పరిస్థితి.

ఇక విదేశాలలో చూస్తే మన రూపాయి చాలా బలంగా వుంది. మన రిజర్వు బ్యాంకులో ౧౫౦౦ కోట్ల రూపాయలకు పైగా స్టర్లింగు నిలువ వున్నది. కాబట్టి ఏదీ దేశపు వాణిజ్యంలోనికి మార్పుటకైనా రూపాయి మారకపురేటు పెరుగుటకు అవకాశమున్నది కాని తగ్గుటకు అవకాశములేదు. కాని రూపాయి-స్టర్లింగు మారకపురేటు కార్యక్రమంగా నిర్ణయించబడుటచే రూపాయి మారకపురేటు పెంచుతారు. అంటే యానాడు ఒక రూపాయి విదేశాలలో యుద్ధానికి పూర్వం ఒక

రూపాయి కొన్న వస్తువులకంటే ఎక్కువ వస్తువులను కొనగలదు కాని కొన్ని కారణములచే యుద్ధానికి పూర్వం ఉన్నట్లుగానే ఉంచినట్లు అయింది. కాబట్టి ఒక మారు మన రూపాయి విదేశాలలో మరింత బలంగానూ, స్వదేశంలో అమితబలహీనంగానూ ఉంది. పైకి ఇది విచిత్రంగా కనిపించినా నిజానికి చాలా గడ్డకపనుస్తో. ఇట్టి పరిస్థితులలో రూపాయి మారకపు నిలువ పెంచటమో, తగ్గించటమో? రూపాయిని స్టర్లింగుతో మడిచేయటం నిజంగా అవసరమేనా? ముందు పరిస్థితి ఏ విధంగా వుంటే మన దేశానికి ఎక్కువ లాభకరం అనే ప్రశ్నలు వస్తాయి.

యుద్ధకాలంలో ఒక్క విషయం తేలిపోయింది. ఇకముందు మన రూపాయికి, వెండికి ఏమీ సంబంధం వుండదని. వెండిధరలోని మార్పులనుబట్టి రూపాయి విలువ ఇదివరకు మారుతో వుండేది. కాని రూపాయి లోని వెండి మొత్తమును తగ్గించివేయటంతో వెండి ధరతో మన ద్రవ్యసమస్యలకు వుండే సంబంధం తగ్గిపోయింది. ఇదివరకు వెండిధర పెరిగినప్పుడు రూపాయిలను కరగించి వెండిగా మార్చి అమ్ముకునేవారు. కాని ఇప్పుడు వెండిధర ఎంత పెరిగినా రూపాయిలను కరగించటం లాభకరం కానేరదు.

ఇప్పుడు మనకు వున్న ౧౫౦౦ కోట్ల రూపాయిల స్టర్లింగు నిలువలు కూడా "క్లిచ్చి"గా లేవు. వాటిని మనం ఏవిధంగా కాపాటిస్తే ఆవిధంగా ఉపయోగించుకోవటానికీ వీలులేదు. ఆసలు వాటిలో ఎంత భాగం మనం ఎప్పుడెప్పుడు ఉపయోగించుకోవచ్చుకో ఇంకా నిర్ణయించబడలేదు. కాని వాటి ద్వారా మన దేశపు ఆర్థిక సంపత్తిని వృద్ధిపొందించుకోవటానికి

తగిన వస్తువులను కొనుక్కోవాలని మాత్రం మనం ఉద్దేశ్యపడుతున్నాము. ఒకచోట ఆ పుర్ణింగునియవ అంతా ఒకేమారు ఉపయోగానికి వచ్చినా, అలా ఉపయోగించుకోవటము మనకే నష్టము. విదేశాలలో ముఖ్యంగా బ్రిటనులో ధరలు మనదేశంలో ధరలంత పెరుగులేదు. యుద్ధకాలంలో బ్రిటనులో ధరలు ౧౦౦ నుండి ౧౬౬ వరకు పెరిగినవి. అంతే. వస్తువులు ఈనాడు మనదేశంలోకంటే బ్రిటనులో చాలాచవుక అన్న మాట. రూపాయి మారకపురేటును పెంచివేసి, అట్లాంటి చవుకవస్తువులు ఈస్టర్లింగు నిలువల ఆధారంతో మనం కొనివస్తే మనదేశంలోని పరిశ్రమలకు ఎంతో నష్టం. ఎన్నో ఫ్యాక్టరీలు మూసివేయబడతవి. ఎంతోమంది నిరుద్యోగులైపోతారు. దేశంలో అన్ని వస్తువుల ధరలూ ఒక్కసారిగా పడిపోతవి. అందులో ముఖ్యంగా క్యరపాయ పరిశ్రమకు చాలా చెబ్బలేసులు తుంది. కాబట్టి తాత్కాలిక కారణాలవల్ల పెరిగిన యా పుర్ణింగు నిలువలను ఆధారంచేసుకొని కాక్వతంగా మన రూపాయి మారకపురేటును పెంచటంవల్ల మనకే నష్టం కలుగుతుంది. మన మారకపురేటులో మార్పు దీర్ఘకాలంలో మన దేశంలో రూపాయియొక్కయు, బ్రిటనులో పుర్ణింగుయొక్కయు కొనుగోయకేంద్రీనిబట్టి అరగాలికాని తాత్కాలిక కారణాలవల్ల ఏర్పడ్డ నిలువలనుబట్టి మాత్రం కాదు.

మన రూపాయి మారకపురేటును పెంచటాడను అంటే తగ్గించవలెనని మాత్రం అర్థంకాదు. మన దేశంలో ధరలు విపరీతంగా (విదేశాలలోని ప్రస్తుతపు ధరలతో పోల్చిచూచినా, మన దేశంలో యుద్ధంయందు ధరలతో పోల్చిచూచినా) పెరిగిపోవటంవల్ల రూపాయి విలువ పడిపోయింది. కాబట్టి రూపాయి మారకపురేటును తగ్గించాలి అనే వాదం మన దేశంలో వుంది. రూపాయి మారకపురేటును తగ్గించటంవల్ల మన దేశంలో ప్రస్తుతం వున్న హెచ్చుధరలను కాక్వతంగా వుంచటానికి ఏలానుంది. త్వరలో మన దేశం ఆర్థికంగా పురోగమించగలదు అని వారు చెబుతారు. అందు వలననే రూపాయిమారకపురేటును ౧ పి. ౬ పి. నుండి

౧ పి. కుగాని, అంతకన్న తక్కువకు గాని తగ్గించిన బాగుండునని కొంతమంది యామగ్య నూదించారు. పైకి ఆకర్షణీయంగా కనుపించినా ఈ నూచనలో లోట్లు లేకపోలేదు.

మన దేశంలో ధరలు పెరుగుటానికి కారణాలు ఇదివరకే కొంతవరకు గమనించాము. మన రూపాయి పుర్ణింగుతో ముడిపెట్టిబడివున్నది కాబట్టి రూపాయి మారకపురేటులో మార్పుచేసేముందు బ్రిటనుదేశములోని పరిశ్రమలనుబాడ మనము గమనింపవలెను. ఆ దేశంలో యుద్ధం మొదటినుండి కంప్రొల్లు విధింపబడియున్నవి. కొన్ని వస్తువుల ధరలను ప్రభుత్వం తక్కువకు నిర్ణయించి వచ్చేవస్తాన్ని తానే ధరిస్తోంది. ఇలాంటి పాకర్యాలు వుండటంవల్ల ఆ దేశంలో ధరలు ౧౦౦ నుండి ౧౬౬ వరకు మాత్రమే పెరిగాయి. కాని యుద్ధం ముగిసింది కాబట్టి ఆ కంప్రొల్లు సడలించటంతోను, పబ్లిడిలు మూసివేయటంతోను బ్రిటనులో ధరలు కొంతవరకు పెరుగు ననకొనవచ్చును; కాని ఇప్పటికన్న తక్కువకు మాత్రం ఆవకాశం లేదు. కాని మన దేశంలోకాకే విత్తరాశ్యాల ఖర్చు తగ్గిపోయి, కంప్రొల్లు సడలించి, పరిశ్రమాభివృద్ధి చేసి, చీకటిబజారు తగ్గిపోయి, విదేశాలనుండి దిగుతులు జరపటంతో ధరలు తప్పుక తగ్గగలవు. తాత్కాలిక కారణాలవల్ల ధరలలో వచ్చిన పెరుగుదల కాక్వతంగా వుంటుందని భావించి రూపాయి మారకపురేటును అమట్టునువకు తగ్గించటం సమంజసం కాదు.

ప్రస్తుతము ధరలు హెచ్చుగా ఉండుటవలన వైకులు చాలా బాగుపడినారు. పరిశ్రమలు చాలా వృద్ధిపొందినవి. కాబట్టి యిప్పటి ధరల వట్టునును తగ్గుకుండ చేయవలయును. కాబట్టి రూపాయిమారకపురేటును తగ్గించవలె నను ఆలోచన కొందరికి తట్టవచ్చును. ఈనూచననుగురించి కొంతవరకు పరిశీలించవచ్చును. క్యరపాయదారుల విషయమును ఉదాహరణకు తీసుకొందాము. యుద్ధకాలములో వారి పంటలకు మంచిధరలు వచ్చినవి. వారి ఖర్చులుబాడ చాల హెచ్చెను. కొంతకాలములో విదేశీయులనుండి వస్తువులు దిగుమతిచేయుటచే వారు కొనెడి వస్తువుల ధరలు

త్యగవచ్చును. అప్పుడు వారి పంటల భరణమొక కొంత వరకు తగ్గవచ్చుటికి మొత్తముగల వారికి వస్తుమందదు. కాని యూపాయిమారకపురియన తగ్గించబడితే వారు కొనే వస్తువుల భరణ తగ్గవు. కాని వారు అట్లు పంటల భరణమాత్రం తగ్గవు. ఎందువలననంటే, మన దేశంలోనికి వ్యవసాయపుపంటలయొక్క దిగుమతి చాలా తక్కువ. వ్యవసాయపు పంటలయొక్క భరణ దిగుమతి అట్లే పంటల భరణమిట్టికాక దేశములో ఆ పంటలయొక్క ఉత్పత్తి, అవసరములపై ఆధార పడియుండును. కాబట్టి రైతువృత్తి యాదీ యూపాయి మారకపురియన తగ్గించుట మోచునది లేదునుండి. విలాసి రైతులకు కొరవడింది ఇప్పుడున్నంత హెచ్చు భరణ కాదు; వ్యవసాయపుపంటల భరణకు, పరిశ్రమల వస్తువుల భరణకు ఇప్పుడున్న పంటభరణను ఇకముందు కొలములోమోచ వలెనున్నది. ప్రస్తుతం వ్యవసాయ పంటల ఘోరమందొంట్ల ౨౦౧౩ వుంటే పరిశ్రమల వస్తువుల ఘోరమందొంట్ల ౨౦౧౩ మాత్రమే వుండి. వ్యవసాయపుపంటల భరణ పరిశ్రమల వస్తువుల భరణకంటే హెచ్చుగా నున్నంతకంటెము రైతు నకు లాభము వుంటుంది. కాబట్టి రైతులు కొరవడినది వ్యవసాయపుపంటల భరణకు, పరిశ్రమల వస్తువుల భరణ ప్రస్తుతమున్న పంటభరణనే ముందుకొలుములో ఉంచుము; అందుకొరకు అత్రసరమైనచో ప్రభు త్వము వారి పంటలకు కనీసభరణ నిర్ణయించి వచ్చే నస్తుమును తానే భరించుకోవలెను.

ఇక పరిశ్రమధికారుల వృత్తి యాదీ, యూపాయిమారకపురియనకు తగ్గించి, భరణను హెచ్చు మట్టుములో వుండుట ప్రతి పరిశ్రమకు, దాని స్వత్ర తమ గమనించుచుండా ప్రోత్సహించుటకు అవుతుంది. అంతకంటే ఏదీపరిశ్రమలు ప్రత్యేకరక్షణలకు తమనో విచారించి; వాటికి ప్రత్యేక ప్రోత్సాహమిచ్చుట ముందిగదా. ప్రభుత్వానికి వస్తులు తగ్గించెవారి వృత్తిమోదా యిలాంటి మార్గమే కానుంటుంది.

ఇక రైలవే తీరగాళ్లు యూపాయియిన పడి పోవటానికి అనతి వచ్చుకొను.

యంతకాలంలో భరణ పెరుగుదలవల్ల లాభం పొందినవారు చాలా తక్కువమంది. వర్తమాన, పరి శ్రమధికారులు, బయోవాళ్లు, పెద్దపెద్ద రైతుల చాలా లాభం పొందారు. దిన్ని దిన్న రైతులు, పంట దారులుకాని మేరీలు, రైలవేతీరగాళ్లు మొదలైన వారికి ఏమీ లాభంలేకపోయింది. దేశంమొత్తమొక పాభాగ్యం పొందినప్పటికీ, అభాగ్యం కొద్దిమంది చేతులలోనే నిలిచిపోయింది. బిట్టిచూటలో రైచ్చు లంటే, యాభరణ పెరుగుదలవలన భాగ్యవంతులు మరీ భాగ్యవంతులు రైవారు; దీము మరీ. దీవరైవారు. దేశపాభాగ్య పంపకములోని యీ అవ్యాయునైన వ్యత్యాసము ప్రస్తుతము తాత్కాలికముగనే యున్నది. కాని యూపాయిమారకపురియను తగ్గించి భరణ మట్టు మును ఇదేవిధముగా ఉంచుటవలన ఈ అవ్యాయునైన వ్యత్యాసము తాత్కాలికంగా వుండిపోతుంది.

యూపాయి మారకపురియను తగ్గించుటంటే మన దేశంలోనికి దిగుమతి అట్లే ప్రతివస్తువు భరణ పెంచితేయట మన్నమాట. మన దేశంలోనికి దిగుమతి అట్లే వస్తువులలో పరిశ్రమధిగృహిణి ముఖ్యంగా కావలసిన యంత్రసాముగ్ని వుంటుంది. యంత్రావంతర కాలంలో యీ సాముగ్ని మరీంత ఎక్కువ కావలసి వుంటుంది. అప్పుడు వాటి భరణ పెంచితేనే మన పరిశ్రమలు త్వరగా వృద్ధిపొందలేవు. అట్టి పరిస్థితు లలో పరిశ్రమలను వృద్ధిపొందించాలంటే ప్రభుత్వము ఎక్కువడిబ్బును చలామణిలోనికి తెచ్చి ఇన్ఫ్లేషను నైనా వృద్ధిచేయాలి; లేకపోతే యింకా అప్పుయినా చేయాలి. కాబట్టి యూపాయి మారకపురియ తగ్గించటం వలన మన ఆర్థికార్థిగృహిణి బంటుపడినైనా పడుతుంది; లేదా ఎక్కువ వడ్డీకరమైనా అవుతుంది.

ప్రస్తుత పరిస్థితులలో చేయవలసిందియంతకాలపు భరణను నిలబెట్టుటకాదు; అందుకొరకై యూపాయి మారకపురి యింక తగ్గించుటకాదు. విదేశాలలో ముఖ్యంగా బ్రిట్టన్ లో భరణలోని హెచ్చులను గమనించి దీనివలనవరకు ఆ భరణమట్టుమునకు మన దేశములోని భరణమట్టుమును తగ్గించాలి. అందువలన మారకపురి యులో హెచ్చుచేయవలసిన అవసరం పోతుంది. ఉదా

పాఠకుడు: రిటన్ లో యుద్ధానంతరం ధరల ఘాత
నూచీసంఖ్య ౧౬౦-౧౭౦ లో నిశ్చయపరచుచును.
అప్పుడు మన దేశంలోని ధరల మట్టమునుబట్టి ఘాత
నూచీ సంఖ్య ౧౮౦-౧౯౦ వరకు తగ్గిపోవునట్లు
దించి అచ్చట నిలుపుటకు తగుప్రయత్నము చేయవలెను.
యుద్ధం పూర్వము ధరల ఘాతనూచీ సంఖ్య ౧౦౦
కొబట్టి ఇప్పుడు మనం నిలువగల మనుకొన్న ఘాత
నూచీ సంఖ్య ౧౮౦-౧౯౦ కొబట్టి ఆవచ్చిన
౮౦-౯౦ పెరుగుదలను పైన నూచించిన ప్రకారం
పంటల ధరలు, పరిశ్రమల వస్తువుల ధరల మట్టములలో
సవరించవచ్చును. అప్పుడు పంటలధరల ఘాతనూచీ
సంఖ్య ఏ ౨౦౦ లోనో వుండి పరిశ్రమల వస్తువుల
ఘాతనూచీ సంఖ్య ౧౫౦ వుంటే వ్యవసాయం
చక్కగా అభివృద్ధి పొందటానికి అవకాశం వుంటుంది.

ఇంతవరకున్నూ రూపాయి: పైర్లింగు సంబం
ధం వుంటుందనే మనం భావించాము. బహుశా యుద్ధా
నంతరం కొంతకాలంవరకు వేరుమాద్యం లేకపోవచ్చును.
ఈనాడు రూపాయిని దేశంలో బంగారంలోనికి మార్చ
టానికి తగినంత బంగారం మనవద్ద లేదు; వున్నప్ప
టికీ అట్లా చేయటం ఆర్థికవిషయాలలో పెనక్కు
పోవటమే అవుతుంది. అంతర్జాతీయంగా, అంతర్జాతీయ
ర్యాంకులో మనకు సభ్యత్వము ఉండలేవున్నది.
కొబట్టి రూపాయికి వెండితో పోయిన సంబంధంగాని,
బంగారంతో లేని సంబంధంగాని కల్పించటం అవస
రం. రూపాయిని ఆమెరికను డాలరుతో మడిపెట్ట

వచ్చునని కొందరంటారు. కాని మన దేశానికి రిటన్ లు
సామ్రాజ్యంతో ఎక్కువ వర్తకం ఉండి; మనకు
పెద్ద పైర్లింగు నిలువలు ఉన్నవి; యుద్ధానంతరం
డాలరువిలువ ఎంత నిలకడగా వుంటుందో పైర్లింగు
విలువ అంతే నిలకడగా వుంటుంది. మన రూపాయిని
ఏ ఇతరవాణెంతోనూ మడిపెట్టకుండా స్వతంత్రంగా
వుంచాలనేది నిజంగా మన ఆందరి కోరిక. కాని
పైర్లింగునిలువల విషయం లేలేవరకు, మారకపునిధికి
తగినంత బంగారమూ, విదేశవాణెముల నిలువలూ మన
రిజర్వర్యాంకులో లేనంతకాలమూ అది సాధ్యపడదు.
కొద్దికాలంలో అది సాధ్యపడకపోదు. అప్పుడు ఆసియా
ఖండంలోకట్లా రూపాయి మిక్కిలి బలవంతమై, నిలక
దైన మారకపువిలువ గలదైన వాడైతే వుంటుందని
మనం ఆశించవచ్చును. కాని అంతవరకు మనము పైర్లిం
గును అంటిపెట్టుకుని ఉండవలసినదే. కాని వెంటనే
చేయవలసిన పనిమాత్రము ఒకటి ఉన్నది. అది రిజర్వ
ర్యాంకులో ఉండవగిన పైర్లింగుయొక్క మొత్తమును
నిర్ణయించుట. ఇట్టి కట్టుబాటు లేకపోవుటవలన రిజర్వ
ర్యాంకు పైర్లింగును అంగులేకుండా నిలువయుంది,
మన దేశములో చలామణిలో ఉన్న ద్రవ్యమును పెంచి
వేయటకు వీలగుచున్నది. కొబట్టి బాతీయప్రభుత్వం
యొక్క మొదటివిధి రిజర్వర్యాంకులో ఉండవగిన
పైర్లింగు మొత్తమును నిర్ణయించుట. అట్టి నిర్ణయము
చేసినచో రూపాయిమారకపువిలువ పైర్లింగుతో ముడి
పెట్టబడినను మనకు నష్టము లేదు.

కామయ్య

[కథానిక]

= శ్రీ క్రొవ్విడి లక్ష్మన్న =

పాపం, ఎంత గౌరవంగా ప్రతికపవాడికి యెలాంటి గతి పట్టిందీ! అబ్బ! పరాయి వాడికయినా వద్ద రాబూ యిటువంటి కష్టం! అసలం యిటువంటి పరిస్థితులు వాస్తవికంగా కలుస్తాయని అనకోలేదు సినిమాలలో చూడడమేలేవ్వ—” యీ మోస్తరుగా ఆపకుంటున్నారే ఆచేక సిట్టివ్వటాలో, సంగతి తెలుసుకుని నిశ్చేష్టుణ్ణి అయిపోయేను.

కామయ్యగారు మ్రోమ్మాల్లో తెలుగుమేష్టరు, ఆరేతిగా వచ్చే నలభైరాళ్ళకీ ప్రయివేట్లవల్ల మరో పదిపాదుకాలు జమచేసి యెలాగో సంసారవారధి కడుతూ ఉండేవాడు. ఏడాదికి రెండు ఖద్దరుభోగముల చావులు, వాలుగు లాల్చీలు, రెండు కుండుగుడ్డలతో పరిపోయేది అతనికి. సంసారం చాలా సుట్టుగా జరిగిస్తూ ఉండడంవల్ల నయితేనేం, లేన సుగుణ సంపదవల్ల నయితేనేం, సాటివారిలో ‘పి’ అనిపించుకున్నాడు యిన్నాళ్లూ. మూడో వది వాటిలో రేటోకాని మూడు యాత్రలు గడిపినవాడికయినా వుండదు అతనికి ఉన్న చాచకళ్యం, క్షయచోరకావమున్ను. ఎటువంటి మేష్టరుకయినా మ్రోడెంట్లు పునర్నామకరణం చేసి ఏళ్ళనిపెట్టకమానరు. కాని కామయ్యగారికి మాత్రం ద్వితీయ నామకరణ మహోత్సవం జరగలేదు; సరికదా ఆయనంజే అందరికీ ఎంతో భక్తి, గౌరవమున్నూ. ఫలదమ్మ చెప్పమని కొందరు, తమ వ్యాపాలు దిద్దిపెట్టమని యింకొందరు, కావ్యకళాచర్చలతో మరికొందరు— ముఖాభిరుచిగా ఆయనకి పనికిరిగించి ఆయన సహృదయం వల్ల కృతార్థు లయేవారు. రసీకతనూడా ఎరిగినవా

డవడంవల్ల ఆయనకి తరుచుగా భావకవులతోటీ, ఆధి వాస్తవికతావాదులతోటీ వాగ్వివాదాలు జరుగుతూ వచ్చినా, ఆ చర్చలవల్ల ఉభయపార్టీలకీ విజ్ఞానదోహదమే ఏర్పడేదికాని యావద్యాత్రమయినా విరోధ భావం ఉండేదికాదు. అంతేక మామ్రాలో విద్యాసంస్థల సభలు ఆతని ఉపన్యాసంలేకుండా జరిగేవి కావు యెప్పుడూను.

అన్ని విధాలా అతనికి తగిన యిల్లాలు లింగమ్మ గారు. కాపరానికి వచ్చిన యీ పది పన్నెండు యేళ్ల నుంచి ఆమె ఎవ్వరినీ పల్లెమైదానం అనిగాని, అనిపించు కునిగాని ఎరగదు. వాళ్లలోది సహితం లింగమ్మగారి యింటివని చేస్తేనేగాని యింకేవని ముట్టుకునేది కాదు. ఇక స్థూలస్థిలలకి మాతృభక్తి! ఆదివారం మధ్యాహ్నం మేష్టరుగారింటికి వెళ్లినవాడు ఎవ్వడూ ఉప్పుపిండో, జంత్రికలో, పొంగరాలో నమలుతూగాని విద్యా వ్యాసంగం చేసేవాడు కాదు. ఆ ఉప్పుపిండిలో పడ్డ కరివేపాకు, కొబ్బరికొరు, జంత్రికల్లో తేలకర్రపాయ, పొంగరాల్లో పచ్చిమిరపకాయ తెలుసుకుని లింగమ్మ గారి పేరు ఎంతమంది చెప్పకోలేదు! ఆ సందర్భంలో నోపేర్లలో కామం డబ్బు తగలేస్తున్నామని ఎంత మంది విసుక్కిలేరు!

కాని యింతల్లోకే యుద్ధం వచ్చిపడింది. గొప్ప భాగ్యవంతు అనిపించుకున్నవాళ్లు కూడా “కాటకం” అంటూ రహతపొలాడిపోయేరు. ఈ ఇమ్మాలుమేష్టరు ఒక లెక్కా! రెండేళ్లనుంచి మరీ దుర్భరమయిపోయి నాయి అధికపరిస్థితులు, అప్పటికప్పుడే లింగమ్మగారి

కంటే, కట్టిడియాల పెండుపాల్లు బాంబుకు చెల్లి ఎలా
గోతిగివచ్చి, మల్లి మాచోమారు చెల్లి యింక యింటి
పట్టు చేరమని ఓప్పించుకున్నాయి. నానాటికి
అప్పులపా లయిపోయినాడు గ్రామ్యుడు. మార్యాదీ
వాళ్లు మన మేనమామకొడుకులా యేమిటి? భార్య
మెడలో కట్టకలసిన పుస్తె బంగారం మెల్లో కడతారు
వాళ్లు. పొద్ద ప్రమాదం లెక్కలు సరిమాచుకోవడమూ,
రావలసిన బాకీలు రాబట్టుకోవడానికీ యత్నించవ
లెమ్మ. అది కాస్తా కనూలుకాకపోతే కొద్దుకెక్కి
స్తారు. పైగా పాముపగ! మాన్సుకుండగా కామయ్య
గారి కేసు విచారణకొరవడం, ఆరునెలలు శ్రీ కృష్ణజన్మ
స్థానప్రాప్తి రిభిరమయిపోవడమూ జరిగేయి. లింగమ్మ
గారి చెవి నీ వార్త పడగానే శిశుప్రతిమ అయిపో
యింది. యిటువంటి మహాపవ్యధికికాబోలు అశ్రువుల
కందని విచారం అన్నాడు కర్ణువర్ణు. పెండునిమిషాల
వరకూ వైతర్యరాహిత్యమేనంటే నమ్మండి. తరవాత
ఏడుపులూ, ఓచార్పులూ యథాక్రమంగా జరిగేయి.
విద్యాధుడే తోడుకడ్డారు చాలావరకు; తలుచుకుంటే
వాళ్లు చెయ్యకలిసి ఏముండినక; ::పింగం!

ఎవ రెన్నివిధాల సాయపడితేసేం? అవుని
గోలెండగిరి లీకువెళ్లగలంకాని మడిలి త్రాగించ
గలమా? లింగమ్మగారు వాటిమండి గతం, ప్రస్తుతం
తలుచుకుని ప్రాణాహుతులుకూడా పరిత్యజించింది.
కంటికి మంటికి సంతకధారగా అశ్రుకణాలు రాలుస్తూ
అకోకన్నకుంట్రింద సీతమ్మవారిలాగ కూర్చునేది.
మంగళమాత్రం గళభాగాన్ని అలంకరించియెడలు
ఆమె పరిసేవ చేసుకునిగాని ఏ పని మాట్టుకునియెరగదు.
అటువంటి మహాయెల్లారికి భర్తృపదవాచలోకనమే
కరుణపోయింది. ఆయన యింట లేడు. బయట వారిని
చూడాలంటే మూడుమైళ్లు ప్రయాణ, పాదచారం చేసి
రావాలి. అప్పుడయినా లభ్యమహూర్తం అరుదోద
యాన్న ఆరఘంట, మార్యాద ప్రమయాన ఆరఘంట
మాత్రమే. ఇహ కెయిలుకావలివాళ్లయితే పాపాత్మా
యమకింకరలే. కర్ణకళారంగా 'భిక్షే'ల్ని బయట
గేటు యిసుపతలుపుల చప్పర్లు ఆమెకి హృదయపిచ్చేద
కంగా పరిణమించడం నిత్యామధన మయిపోయింది.

అయినా అమామకురాలు, పతివ్రత; తన భర్తనిస్తోషి
త్యాన్ని త్రికరణసాధిగా విశ్వసించింది. కాని కాలం
కాలకుట విషవ్యమాపంగా వచ్చి, పాపకతుల్యమయిన
పతిని పతిగునిగా మార్చివేసింది. 'ఏహ అవ్య కాదనడం
లేదు. నెమ్మదిగా తీరుస్తాను. వాచేతుల్లో ఉన్నంత
వరకూ ప్రయత్నం చేస్తూనేవున్నాను' అని వారు ఎన్నో
విధాల ప్రతిపాదనలు వన్నారు. కాని వారి నిష్కల్మష్యం
లోకం కనిపెట్టలేదు. వ్యాధుస్థానంలో ఆన్యాయం
ప్రబలింది. ఔద్యోగికాంధులకు ధనమహాంశుల సంప
ర్కం కలిగితే యింకా పట్టనగ్గా లంటాయా!

ఆసే, ఆ ఆశక్తి చిన్నపిల్లదూ అమనిత్యకూ
అక్కడికి పోమాకుండడంవల్ల నేకాబోలు ఆ కెయిలు
చాపరాళ్లు అరిగిపోయి అక్కడక్కడ నుంటున్నాయి.
తీరా వచ్చినతరవాత, వచ్చినంతకాలమయినా, కాం
తుని కాంతికోచిస్తులలో పున్నట్లకపడదు. యింత
లోకే చెవులు గింకురునునేటట్లు గంట ప్రెగునుంది.
నీలియానిధారంసిపాయి, శోరమిసాలు ఎగడువు
కుంటూ నిప్పులకళ్ళే కళ్లలో పాచ్చరిస్తాడు వెల్లిపో
మని; లోతో గేటువైపు చూచిస్తాడు. తనకాలం
జాలమయితే వైవాహికీ తోడు మానధంగం కూడా
తప్పుడు. భర్తఃస్తోషిత్యం, నిస్సహాయత, అవ్యాజాను
రాగం రిత్తమాపులోనే కనుపిస్తుంది. రాతినందెతో
చావరాతి మెట్లు దిగిదిగడంతోనే కాలమేఖాలు ఉరిమి
నట్టు ధ్వనించి కెయిలుగేటు పతీపకులను ఎడబాటు
చేస్తుంది. ఎన్నోపార్లు, దినమల్లా ఆవేదనాభిరతస్పృహ
యంతో బాధ పడివది, బహుఅతృప్తతో భర్తృపన్నిధి
వాళించివచ్చి, తీరా వచ్చేకృషింకా ఒక ఘంటకుగాని
ఆమె లోనికి పోవలెకాదని తెలుసుకుని నిట్టూర్చింది.
అటువంటి సమయాల్లో విక్రమేగంతో వదిలిరానికీ
పోయి, కంటెనెట్టగోడమీద పిల్లడిని కూర్చోబెట్టి,
నదీమత్తిగర్భాన్న ప్రకపించే ప్రకాంతకరంగాలసి,
వాటిపై వస్తుసంధారభారంతో వయ్యారంగా వేలి
యాడుతూన్న తెప్పలని చూసింది ఎలాగో కాల
యాపన చేయగోలేది ఆ మాతృస్పృహయం. కాని పిల్ల
వాని చూపుల్లోగాని, చేష్టల్లోగాని ఏమీ మార్పు కన
పడకపోగా పొంగిపారలే వేదికన్నీళ్లని పెట్టెచెరువులో

కామయ్యో ప్రయత్నించేడి. ఎన్ని వింతవస్తువులు చూపించినా, ఎన్ని మరహితాలు పెట్టినా, వచ్చిరాని జ్ఞానం గల ఆ ఆర్థమని స్వర్ణవిభవంలా ఏమీ చలనం కనపడేది కాదు. ఎంతసేపూ తండ్రి దగ్గర లేదనీ, తల్లి కటికదరిదం అనుభవిస్తున్నదనీ చెప్పరాని, చెప్పలేని ముద్ర పడిపోయిన ట్టుండేది ఆ బాల పౌదయం. రాత్రింబవళ్లు ఆ అమాలుకుడు తల్లి వొడిలో కూర్చుని, ముక్తాఫలంపంటి ఆమె ఆశ్రయకాలను చూచిచూచి, ఇంక భరించలేక యేమాలకో పోయి చెక్కి చెక్కి ఏడ్చి ఆ ఏడుపులోనే నిద్రపోయేవాడు. జ్ఞానం వచ్చినదగ్గరనుచీ, ప్రాపంచికదురవస్థలన్నీ— ఆకలిదారిద్రావలతోనూ— కంటబట్టిపోయేయి అతనికి. అతనికి బాల్యవస్థలకు కాలం పట్టినా, ఆ పుండవలసిన కోమలపౌదయం, ఆ చిరమానందాక, ఆ తనకు కన్నులమాత్రం లు ప్రయయినాయి అతనిలో.

కోమలకోమలా దుర్భరగర్భవేదనగా పరిణమిస్తూన్న యీ పసిపాపని అవస్థాభేదాలు తల్లిదండ్రులు గుర్తించకపోలేదు. ఉదయపాయాహ్నాలు కలుసుకున్నప్పుడు వారి దీపదృష్టితే పరస్పరంగా పౌదయకువారాల్లో మానని గాయాలను కల్పించేది. పైకి మాత్రం ఏమాటా అనడానికి ధైర్యం చాలేది కాదు. ధీకారి, క్రిమంతుడు, మేధాని, భర్త; చీకటి కోణంలో ఆ అనారోగ్యపరిస్థితిలో యనుపకమ్యుల వెనక యెందుకూ పనికిరాకుండా పోతున్నాడు. ఆ కృతాంగికోమలపౌదయం భౌతికమానసిక బాధలతో గ్రుంగిపోతోంది. బాలుని వదవారనిదం పొలిపోతోంది.

అనాడు కార్తికపౌర్ణమి. తెల్లవారుగూమునుచీ స్త్రీసమాహారంతో నదీతీరం కిటికీలుబాదుతోంది. స్నానాలు చేసుకుని, అరటిదోవలలో దీపాలు పెట్టి నదీమల్లిగగ్ధమం దుంచి తమతమ భక్త్యతిశయాన్ని నివేదించుకుంటున్నారటందయాను. అర్హత మధురంగా వుంది పొటలు పాడుకున్న స్త్రీవిభవంక ధ్వని. దేవీపాన్నిధ్యాన్ని వింగాయకలమొగ్గలలాగ ప్రకాశిస్తున్నాయి దోవలలోని దీపికలు. కలుగువనపు శిరవాయువులు పెడిమలు కొలుకుంటూ;

భృంగసంగీతంతో విటసంచారాన్ని సాగిస్తున్నాయి. ఇదంతా చూసి, పెల్లుబుగ వచ్చుచున్న దుఃఖారి శయానికి బగ్గై, నిర్జీవమయిన యంత్రపు బొమ్మలాగ వెకుతోంది లింగమృగాడు. దుక్కిరున్నట్టు పాదాలు భూరిభూషితపూరా లయినాయి; చలిగాలికి పగుళ్లు చేసి మడమలు రక్తాయకారుతున్నాయి; అతిశయమయిన శిరలానికి అవయవాలు తిమ్మిరిలెక్కియి. అయినా ప్రకృతి, తనకూ సంబంధం లేనట్టే నడచిపోతోంది ఆమె; చెల్లినకొద్దీ దూరానికి అంతు కనపడడం లేదు. అరుగో, అరుగోదయరాగంలో తెయిలు యనుపకటూ కృతానవాటికలో కుండవెంపలాగ కనిపిస్తోంది.

సరిగా దరికి చేరుకునేసరికి రలుపులు తెరిచేడు. ఈమె పంటరిగా రావడం చూచి అక్కడ వున్న ముసలిజవాను ప్రశ్నార్థకంగా చూచేడు. రెండు చేతుల్లోనూ ముఖం దాచుకుని వివనిన తల్లిపోయింది శిశువిహీన. అప్పుడర్థమయిందతనికి తొలిసాటి సాయం కాలం యామె యెందుకు రాలేదో! పసులూగ కూలబడి పోయేడు పెంట్లో..... ఏడ్చి స్వర్ణాన వున్నాడు. బ్రతికి యేం బావుకోవాల్సినక?" అంటుంది మూర్ఖప్రపంచం. లోకం గ్రుడ్డిది, జ్ఞానరాహిత్య మయినదని. భర్తంచాలక, పరిస్థితుల ఒత్తిడి కలిగినంతమాత్రాన తనని తృణీకరించి నిరసించి మూలపరిచింది అది. మొదట్లో తనవల్ల మేలుపొందీకూడదు. నా అన్నవారు యెవ్వరూ లేక, సాటివారిలో తల యెక్కుకు తిరగలేక, అన్యాయమయిన అవమానాన్ని పౌదయం చంపుకుని భరించుకువస్తూన్న ఆదంపతులకు ఆ చంటి పాపడి చిలిచిలిపలుకులే ఉపశమనవచనాలు. ప్రపంచమంతా పగబట్టివా తమ శిశువుమాత్రం నిష్కల్మషమయిన భక్తి అనురాగాలతో మెలుగుతున్నాడనీ అనివ్యచనీయమయిన తుష్టభౌరవే వారికి ఒక పట్టుగొమ్మ. ఒక్క ఆకాలత, ఒక పొఖ్యం, ఒక చెరితనం! ఆ బాలుని ముఖం చూచి ప్రాతిపూర్వాలనన్నింటినీ ప్రతిఘటించగలిగేవారు వారు. అతని గురించేకదా అన్ని యిక్కట్లూ పడుకున్నదీ! కాకపోతే యింత

అవమానం జరగకమునుచు యీ దుష్టలోకానికి మారంగా తొలగిపోయేవారు. ఆ అర్థాదు లేకపోతే యింక బ్రతకడ మెందుట?

మర్నాదూ, మూడోవాడూ ఆమె రాలేదు. నాలుగోవాటి సాయంత్రం కామయ్యగారిని విడుదల చేసేడు. వేరు చెలిలేనేగాని ఫలానా అని పోల్చు కోలేం. మోకాళ్ళపైకి అడ్డదిడ్డంగా వున్న పంచెకట్టా, బొత్తాములు లేని లాల్సీ, బూజుపట్టి చిందరవందరగా వున్న జాట్టూ ఎక్కడో మిన్నులుపడ్డ రోటు తోడే క్యానంలో పరధ్యాన్నంగా చూసే ఆ చెక్రిమాతూ, అతకతవకనడక, గమనంలో తీవ్రత—కాన్యరసా

మృతాన్ని కడుపారా త్రావించి, శిష్యులకు చెలిమి కాదై శిష్టజనాగ్రణ్యు డయి, విజ్ఞానప్రబోధం చేసిన ఆ మేష్టరుగారేనా యీయన? ఆ కామయ్యగారేనా!

గడపదగ్గర నిలుచుని చెయ్యి వేసేసరికి విశ్వబ్రంగా, జాలిగా తెరుచుకుంది కవాటం. ఎలుగురాని దగ్గుత్తిక కంపస్వరం ప్రలపించింది. కిటికీలోంచి పడుకూన్న చెన్నెలకీరణాలు వెలవెలచారే ఆత్మచ్ఛాయతో నున్న అధ్ధాంగిని ఆతనికి నిశచించేయి. ఆమెపై వొరిగి, ఆ నిశ్చేషముఖాన్ని తిలకించి ఆతను అలాగే ఆమె ప్రక్కనే అనంతవాయువుల్లో ప్రాణవాయువులను దీపంచేసేడు.

కళ్యాణి

[నాటకం]

= శ్రీ సోమంచి యజ్ఞస్మృతి =

రెండో అంకం

[ప్రతాపవర్మకిదిరం. ఆయుధాలు గదిలో విరజిమ్మివుంటాయి. ప్రతాపవర్మ ఒక బల్లదగ్గర నించుని కాగితాలు సవరిస్తున్నాడు. సేవకుడు ప్రవేశం]

సేవ—స్వామీ! తమకి శేఖ!

ప్రతా—లే...(చదివి) ఆఖరి ఆజ్ఞ. ఉదయవే సైన్యం ముందుకు నడిపమని ఆజ్ఞ! లేకపోతే నాకు ఖైద!! సరే. ఈ రాత్రంతా వ్యవధి వుంది కదా. వైరు? కళ్ళ కేం తెలుసు? ఈ జీవితంలోనే స్వర్గముఖం అనుభవించబోతున్న నన్ను ఈ దెదిరింపులు భయపెడతాయా! వైరు, విచారణ, తీర్పు, మరణ దండన - ఏమి జీవంతా! సైన్యముంటే, కత్తుంటే, చాలా కాలంకిందటే చేసుందురు ఆ పసంతా!

సేవ—కత్తరించాడు స్వయంగా శేఖని తీసుకొచ్చాడు. కొద్దిసేపట్లో తమ దర్శనాని! వాస్తానన్నాడు. తమతో అత్యంతసరమయిన విషయాలు మాట్లాడాలి!

ప్రతా—ఓంపోన్ని సుహాలోనే పట్టడానికి సాహసిస్తున్నాడే! చివరికి గుండెబిల్బరం చేసుకున్నాడన్నమాట! మా సమావేశంపల్ల చాలా విషయాలు తేలిపోతాయిలే...శిరందగ్గర కాఫలా ఎవరు?

సేవ—అంతరంగిక సైన్యంలో వాణ్లే...

ప్రతా—మంచిదే. నరకంలోకయినా నన్నే వెంటాడిస్తారు...ఏకటితడుతోంది...దీపం వెలిగించు...జ్ఞానంహాడు ఇంకా తిరిగిరాలేదుకామా?

సేవ—రాగానే రక్షణం మన సైనికులు లోపలికి తీసుకొస్తారు.

ప్రతా—నా మరణం ఒక్కోకాడే, ఈ పాటికి వచ్చేసేవుండును. నా జీవితమంతా ఈ ఘడియ మీదనే ఆధారపడివుంది. నా భవిష్యత్తంతా ఇదే నిర్ధారణచేస్తుంది. ఒక వ్యక్తి, తన చేరుప్రతిష్ఠలు, భవిష్యత్తు- అన్నీ ఒక్క ప్రాణముకోసం త్యాగం చెయ్యడం వింతగా లేదా? నన్ను మించిన కత్తి, నాకు నరకంకాని మహాకత్తి ఏదో నన్ను ఈశ్వరుడే తోంది. లేదా, నా ప్రాణకు నాకే హాస్యావధంగా కనిపించివుండును. జ్ఞానంహాడు తిరిగిరాలేదు. అంటే ఆవిడ వాస్తుందన్నమాట. మరకు అంగీకరించినట్టు సంజ్ఞ లేమయినా కనిపిస్తున్నాడేమో చూడు. తన ప్రజలకోసం త్యాగం చేస్తూ, అదేసమయంలో నాకు ప్రాణదానం చేస్తున్న ఆ దీగవనితరాక నూదించే దిగ్భక్తి అవగతంలే వెలిగించేమా చూడు!...వొడ్డు...ఇక్కడే వుండు...నేకే శక్తి చూస్తూ...నాచాల్యం నించి ఈ గడియకోసమే పలకరిస్తూ, ఎదురుచూశాను. ఆవిడ! నా సేత్రానే ప్రభుమహ్యంత మిచ్చాది!... (శిరంకైర సైకత్తి)...నా భాగ్యం పండింది. చూడు, చీకట్లో ఆమంట ఎలా మెరుస్తూ నృత్యం చేస్తోందో! ఆ నగరంలో మరో కాంతే లేదు.

సేవ—లోపలికి వెళ్లండి. కత్తరించాడు ఈ దారినే రావారి.

ప్రతా—అవును...మనం ఇంకా...సమావేశం త్వరలోనే ముగిసిపోతుందిలే.

(లోపలికొచ్చి బల్ల పదిరిస్తూ)

మా ధృత్యరాలా వున్నాయా?

సేవ—రెండే వున్నాయి.

ప్రతా—నే అడ్డంకొట్టినది రెండు. ఈ నాటి ఆజ్ఞాపత్రం మూడోది.

సేన—(రెండు త్రరాలు చేతికిస్తూ) మొదటి రెండూ ఇవిగో... చూడో! మీ చేతిలోనే వుంది. నవీ చేస్తున్నారు.

(మన మనుష్యులు నడుస్తున్నట్టు చేస్తుడు)

ప్రతా—అయ్యో. వస్తున్నాడు.

(నెమికుడు తెర యొక్కతే కత్తడించుడు లోపలికి ప్రవేశం)

కత్త—అమంట చూశావా? క్రమదుర్గం లోనింది సంజ్ఞలు చేస్తున్నట్టుంది.

ప్రతా—సంజ్ఞ లే అంటావా?

కత్త—సంచేహం లేదు... నీతో మాట్లాడాలి.

ప్రతా—కానీ... (నీకుమడితో) బయటికి వెళ్లు... ఆట్రేయారం వెళ్లకు. త్వరలో నీ అవసర ముంటుంది.

కత్త—నీ మీద నా కెంత గౌరవమున్నదీ నీకు తెలుసు. చాలాసార్లు నీకు ప్రశ్నకుంగా దూకుతుంటాను. నీ పట్టుపూర్వోత్తరాలు ఎవరికీ తెలియకపోయినా, నీ చిన్నవయస్సులోనే నీకు సేనానాయకత్వం లభించడానికి చాలావరకు సేనా కారణం. చేసిన పనికి విచారించవలసిన అవసరమూ లేకపోయింది. కాని కొన్ని కోరికలనించి మన కోప్రతికక్ష ఏర్పడింది. నువ్వు క్రమదుర్గం పట్టమంటా, వెనకముందులు చూస్తున్నావనీ, పోమరిననీ మన క్రమవులు కొందరు నీ మీద నిందాకోపణ చేశారు. కొందరు నువ్వు విశ్వాసపాత్రుడవే కాదన్నారు. చాలా బాగర్తగా కథలు అల్లి, అపవాదులు ప్రచారం చేస్తున్నారు. వాటిల్ల నీమీద మోసిన నిందలు పోషాకుకా లన్న అనుమానం చాలా మందికి కలుగుతోంది. మొదటినించి మనమీద కిట్టని వారికి ఈ నాడు అవకాశం లభించింది. నిన్ను కిడించించాలని కొందరు అక్కడే నిశ్చయించారు. కాని అక్కడైనాత్రూ, సమయం మించిపోకమునుపు నాకు తెలిసింది. నేను నీ పక్షాన్ని వాదించాను. నీకు హామీగా నిలిచాను. నా విశ్వాసం సార్థకంచెయ్యడం ఇప్పుడు నీ విధి. నువ్వు ఈ సమయంలో చ్యోకిమకోకపోతే మన ఉభయలకీ పతనం తప్పదు. నీ ఆయుధానికి ఎదురులేదు. ముందు! సాగమని నీసేనకి అట్ట అందితే

చాలు- క్రమదుర్గం పట్టుపడిపోయినట్టే. క్రమవుని ఓడించి, అతివైధవంగా మనం మన వగరప్రవేశం చెయ్యొచ్చును. నీ ప్రతికక్షలు నీకు దాసానుదాసు లవకతప్పదు!

ప్రతా—ఇంకేనా చెప్పదలచినది?

కత్త—అన్నమాటే!... నీ మీద నాకున్న ఆదరానురాగాలనిగురించి నీతో పూర్తిగా చెప్పలేదనుకో.

ప్రతా—ఇప్పుడు నా కందిన ఆహ్వానం నీ దత్తారీయేనా?

కత్త—అ.

ప్రతా—నీ స్వదత్తారీయే?

కత్త—సంచేహం లేదు. ఎందుకీ ప్రశ్న?

ప్రతా—మరి... ఈ రెండు త్రరాలా?... గుర్తు పట్టావా?

కత్త—ఏమో తెలియదు. ఏ ముంది వుత్తరార్థా... నేను మొదటచూసి.

ప్రతా—అవసరం లేదు. నాకు తెలుసు.

కత్త—ఓహో, నువ్వు అడ్డంకాట్టిన రెండు త్రరాలావా? నువ్వు అలా చెయ్యాలనే నా ఉద్దేశమూమూ. నీ క్రద్ధ కనిపెట్టడానికి నే చేసిన పరీక్ష అది.

ప్రతా—జ్ఞానం తెలియని పసిబిల్లలతో నువ్వు మాట్లాడడం లేదు. పిచ్చిపిచ్చి అబద్ధాలాడకు. వృథాకాల యాపన చేసి లాభంలేదు. ఎంత త్వరలో ఈ సమావేశం ముగిస్తే అంత మంచిది... ఈ వుత్తరార్థా, నా ప్రతి చేష్టకీ అపార్థాలు తీసి చాలా నీచాతివీచమైన నిందలు మోపావు. నా మీద ఈర్ష్యల్లనే ఈ కార్యం చేశావో, విజయం సాధించిన ప్రతిసేనాపతిని ఏదో ఓ విషమీద నాకేనం చెయ్యాలన్న ఉద్దేశంతోనే చేశావో తెలియదు. కాని ఒక్కొక్కప్పుడు నా నిర్ణాపిత్యాన్ని నేనే సంశయించుకునేటంత చేర్చుకో నా ప్రతిచేష్టకీ అపార్థం తీశావు. యాద్యం ప్రారంభమయిన మొదటివారంనించి ఇది జరుగుతూనేవుంది. నా చ్యోలకి నువ్వు తీసిన అపార్థాలే నిజాలని అధికారులు విశ్వసించారు. నీ వాదన అంగీకరించారు. ప్రశ్నకుంగా నీ

నీ కార్యానికి అధికారులే నియమించారు కనుక, నా చర్యలు సమర్థించుకునే నియత్రం నాకు అవకాశం దివ్యకుండానే, అసలు నా వాదన వివరంగా వివరంగానే, నా పోరాటంలోనే నా సేవలు విచారించి, మరణానికి విధించారు. నువ్వు అర్జున పూర్వం దుశ్శయ్యం. నీ పన్నాగంనంది పన్ను తప్పించగలవారెవరూ లేరని నే నెరుగుదును. నా అదృష్టవశాత్తూ ఈ కుట్రసంగతి నాకు తెలిసింది. ఆ నిమిషంనంది నీ అనుమానం కృపాకానికొకటాన దని నిశ్చయించాను. ఇప్పుడు ద్రోహం తల పెట్టాను నిజంగా. ఆ నిమిషంనంది మోసంచెయ్యలేదు. ఈ రెండు తరాలూ నాకు దొరికిన తరవాతనే మోసం తలపెట్టాను. మీ వివాదానికి కృషిచేశాను. ఈ రాత్రి నిన్ను, నీ యజమానుల్ని కేసుపుకి అమ్ముకున్నాను...నాకు చేరనయినంత గట్టిచెప్పి ఉన్నాను, మీరు మళ్ళీ తలెత్తకుండా!...లేవొద్దు. అనవసరంగా సంజ్ఞలు చెయ్యకు. లాభంలేదు. ఆ ఏర్పాట్లన్నీ ముందే జరిగాయి...నీ ప్రాణం నా అరిచేతుల్లో వుంది.

శక్త—అప్పుడే కాదు. నా చేతుల్లో కేసున్నంత కాలం... (అని బాకు తీసి విడుదలచేశాడు. ప్రతాపవర్మ చెప్పి తప్పించుకోబోతాడుకాని, ముహూనికే గాయం తగులుతుంది.)

ప్రతా—(శక్తసింహాడ్చి మణికట్టుదగ్గర పట్టుకుని) ఈ బాధకార్యానికి కిద్దరవారే!...ఎలా పట్టుకున్నావో చూడు. ఒక్కచేత్తో నలిపెయ్యగలను. నాకు కిందికి దింపలే చాలు. మాట్లాడవేం? భయం లేదా?

శక్త—ఉహూ. నా ప్రాణాలు నీ చేతిలో వున్నాయని నాకు తెలుసు. నీ యిష్టమొచ్చినట్టు చేసుకో. అది నీ హక్కు.

ప్రతా—(వొదిలిపెడుతూ) వింతగా వుంది. మృత్యువుని స్వయంగా ఆహ్వానించేవారు నైనికుల్లా ను అట్టేమంది వుండరు. నే అవకాశంలేదు, ఈ నిష్కారమైన దేహంలో...

శక్త—నైనికులకి తప్ప మిగిలిన వారందరికీ దైత్యసాహసం ఉండని నైనికులు దురద్రాపియపడడంలో వింతలేదు!

ప్రతా—కావచ్చును. నువ్వు ప్రస్తుతం వైదులలోనే వుండాలి. అయినా నీకు అపాయం వుండదు.

మన విద్యకూ వేదకులమే...యజమానులమాత్రం లేరు. (ముహూనిక రక్తం కుడుచుకుంటూ) దెబ్బలో చాక చక్కం చూపించకపోలేదు. తొంచెం నొందరవద్దావు. బలనికే లోటులేదు. చూపువాని సురితప్పింది. చెప్పనిన్ను చంపడానికి కిద్దరవారే కేసుపు నీ చేతికి విక్రమవర్మకు ఏం చేస్తావు?

శక్త—మీమించును.

ప్రతా—అర్థంకావడం లేదు నీ సంగతి. ఇలాటి పుత్రులు వ్రాయడం నీచంకాదా?

శక్త—నా కర్తవ్యం నేను నిర్వహించుకున్నాను. రెండుమాడువిజయాలతో ఉచ్చిదాయి, నీనానాయకుడు, దేశంకంటే తానే గొప్ప అన్న పుట్టేకంతో తన్ను నియమించిన అధికారుల ఆజ్ఞలు ధిక్కరించవచ్చును. ఆ ప్రమాదానికి రాకుండా కాపాడడం నా కర్తవ్యం. ప్రజలు నిన్ను గాఢంగా ప్రేమిస్తున్నారు. ప్రజానీకం ఆరాధించే విగ్రహాలు పగలకొట్టడమే నా విధి. తమ అధిమానపురుషుణ్ణి పదమృత్యుణ్ణి చేసేందుకు ప్రజలకి తాత్కాలికంగా కోపం రావచ్చును. కాని అది లెక్కచెయ్యక దృఢంగా చర్యతీసుకునేనిమిత్తమే ప్రభుత్వం మమ్మల్ని నియమించింది. నీ జీవితంలో ఆ ప్రమాదసమయం ఆసన్నమైందని నాకు తోచింది. జాగ్రత్త అని హెచ్చరించాను. నా ఆసక్తిల కృపావంపై అధికారులకి తెలుసు.

ప్రతా—ఆ ప్రమాదసమయం రాలేదు. రాకనే పోవును. నువ్వు ఈ లేఖలు వ్రాయకపోలే.

శక్త—ఆ సమయం ఎప్పుడో ఒకప్పుడు రావచ్చుట. ఆ అవకాశం చాలు మాకు.

ప్రతా—ఎప్పుడో తిరగబడడానికి అవకాశం ఉందని తోచినమాత్రాన్ని, ఓ నిర్దోషిని అన్యాయంగా బలివ్వడం న్యాయమా?

శక్త—దేశక్షేమంతో పోగొన్నాననే, ఒక చక్కటి జీవితం ఎంత? నే పట్టుబడ్డానని సంతోషించుకు. నీ తొందరసమయం దూకబోదు.

ప్రతా—అలానే కానీ.

(చప్పట్లు చరిచి నాకర్చి పిలుస్తాడు)

సేవ—(ప్రవేశించి) చెప్పి రిగిరిందే! రక్తం కాదుతోంది.

ప్రతా—భయం లేదు. పైనికున్న పిలు. (సేవకుడు బయటికి వెళతాడు. పైనికు లొస్తారు)

ప్రతా—(పైనికులతో) ఇతను నానిరోధికాని, ఇతనిమీద నా కనురాగం పోలేదు. ఇతని కే విధమైన అపాయనూ రాకుండదు. నా ఆజ్ఞ లేనిదేమూత్రం విడుదల కూడదు.

(పైనికులు కత్తంగ్వి తీసుకువెలిపోతారు)

ప్రతా—(అద్దందగ్గర నించుని, గాయం పరీక్షించుకుంటూ) గాయం లోడుగా లేదుకాని మొహం తినేసింది. ఎవరు అనుకోగలరు. అంత బలహీనుడు...

(సేవకుడు తిరిగొస్తాడు)

ప్రతా—చెప్పినట్టు చేశావా?

సేవ—ఓ. కాని ఇది మన విశాసానికి...

ప్రతా—విశాసమా? నా జీవితాంతం చాతా ప్రతినిర్ణయూ ఇలాటి విశాసం కలుగుతూ వుంటే ధన్యస్తి. విశాసేమా? నా మీద పన్నిన కుట్రకి ఈ నాడు ప్రతీకారం చెయ్యబోతున్నాను. కాని ఈ ప్రతీకారంద్వారా నా కీ నాకు లభించే సౌఖ్యం ఈ లోకంలో ఇదివరకెన్నడూ ఎవరికీ లభ్యమయ్యవుండదు. ఈ కుట్రదినంలోపమే నాకు దీనివారిపై పడిన పలవరిస్తున్నా! నా జీవితమంతా వేది, తపస్సుచేశాను. ఆ సౌఖ్యం అనుభవించడానికి అర్హుల సంపాదించాను. నా గ్రహం మారింది. ఆనందమహారాజు మానస్సుమయింది. విశాసమంటావు సువ్రు! ప్రేమామృతం చవిచూడని మనుష్యుల కేం తెలుసు? మౌనమంలో చెచ్చదనం లేనివారి కేమధ్యమవుతుంది? నా అదృష్టానికి దేవతలే ఈర్ష్యపడుతున్నారని తెలియదా? మనుష్యుడు భరించలేని ఆనందసౌఖ్యం లన్నాయి. వాటిని సాధించడాన్నిందిన కష్టం సాధనలోనే అణగిపోవచ్చును. కాని సాధించగలిగాడా...?

సేవ—రక్తం ఇంకా కాదుతోంది. కట్టు కట్టు నిశ్చయి. (అని సమాపిస్తాడు)

ప్రతా—తప్పదూ? సరేకానీ...కళ్ళుమూత్రం, కచ్చెయ్యకు. (అద్దంలో చూచుకుంటూ) కత్తుచెడుగడి

కత్తి! భయపడి నమ్మకున్న రోగిలా వున్నానుకాని, కొద్దినిమిషాల్లో, తన ప్రేమకనిధానానికి వ్యాగతవిశ్వాసోదయే ప్రయుక్తికళకనిపించడం లేదు...నీసంగ లేమిటి?

సేవ—నా యజమానితోటిదే నా జీవితగూను.

ప్రతా—కాదు. సువ్రు నన్ను విడిచివెళ్లాలి! నేను ఎక్కడికీ వెళతానో, నా తి వీమపుకుందో తెలియదు. సువ్రు తప్పించుకు పారిపో. నీ ప్నెకరూ అనుమానించరు. ఈ పెట్టెలో బంగార ముంది. నా కళసరం లేదు. బట్టె కిద్దంగా వున్నాయా? పసుల ముందలు?

సేవ—శివరానికి ఎదురుగానే వున్నాయి.

ప్రతా—సరే...నే సంగ్ల చెయ్యగోనే బయలు చేశాటి. (పైన తుపాకిచప్పుడు) ఏమిటిది?

సేవ—కాపలావాళ్లు తుపాకి పేల్చారు!

ప్రతా—ఎవరిచ్చారు ఆజ్ఞ? అవిదమీద పేరిస్తే? సువ్రు చెప్పలేమా?

సేవ—అవిదమీద పేల్చడం ఆ సంగభవం! రాగానే మీ సమక్షానికి తీసుకురమ్మని భటులని నియమించాను.

ప్రతా—చెల్లి చూడు.

(సేవకుడు వెళతాడు. ఒక్కనిమిషం నిశ్శబ్దం. ఆతరవాత తెర యెత్తి సేవకుడు పుల్లిగా 'స్వామి' అని అంటాడు. కళ్యాణి లోపలికొస్తుంది. ద్వారం దగ్గరే ఆగిపోతుంది. ప్రతాపకర్మ కరీరం కంపించి పోతువుంటుంది. సమాపిస్తాడు)

కళ్యాణి—(గద్దవికంఠంతో) మీ ఆజ్ఞానుసారం వచ్చాను.

ప్రతా—చేరిమీద రక్తముంది. చెప్పి రిగిరిందా?

కళ్యాణి—భూజాన్ని రాసుకుపోయింది; పెద్ద గాయమేమీ లేదు.

ప్రతా—ఏమిటి? ఎవ్వరు?

కళ్యాణి—దీరం సమీపిస్తున్నప్పుడు.

ప్రతా—తుపాకి పేల్చింది ఎవరు?

కళ్యాణి—తెలియదు. పారిపోయాడు.

ప్రతా—బాధగా వుందా?

కత్యా—లేదు.

ప్రతా—కట్టు కట్టించినా?

కత్యా—అవసరం లేదు. ఇదో లెక్కలోది

కాదు.

(ఒక్క నిమిషం నిశ్చలం)

ప్రతా—మనసు నిశ్చయంచేసుకున్నావా?

కత్యా—అ.

ప్రతా—మరకులు పూపకంచెయ్యినా?

కత్యా—అవసరం లేదు.

ప్రతా—చేసిన పనికి విచారించవుకదా!

కత్యా—విచారించకూడదని ఒక మరతా?

ప్రతా—నీ భర్త ఆంక్షీకరించాడా?

కత్యా—అ.

ప్రతా—ఎవ్వం లేకపోతే వెళ్లిపోదానికి ఇంకా

కష్టం ఉంది.

కత్యా—అవసరం లేదు.

ప్రతా—ఎందుకు చేస్తున్నట్టు ఈ త్యాగం?

కత్యా—అక్కడ ప్రజలు ఆకలితో మాడిపో

తున్నారు కనుక.

ప్రతా—మరేమీ కారణం లేదా?

కత్యా—ఏం కారణం వుండగలదు?

ప్రతా—నీ దునిగడతి అయిన స్త్రీ...

కత్యా—హీ...

ప్రతా—భర్తను ప్రేమించినది...

కత్యా—ఊ...

ప్రతా—గాఢంగా?

కత్యా—అ.

ప్రతా—నిరాయుధంగానే వచ్చావా?

కత్యా—అ.

ప్రతా—కలిరంజుండుర కట్టా, మం ద లా

మావా?

కత్యా—అ.

ప్రతా—కాశ్మీర్ నిండినవి రెండుగుండల

కట్ట. ముప్పయ్యైదే మందుసామాన, అరువంచల పసుపు,

పన్నెండుగుండల గొట్టెలు బయలుదేరడానికి నీ ఆజ్ఞ కోసం! ధనంగా వేదికన్నాయి. బయలుదేరడం చూస్తావా?

కత్యా—అ.

ప్రతా—ద్యాగందగ్గిరికి రా.

(తెర యెత్తి సుజ్జతే ఆజ్ఞ యిస్తాడు. మంద లా, బట్టా కదలిస్తే డ్యూరీ. ప్రతాపవర్మ, కత్యాణి నిశ్చలంగా నిండుని బట్ట బయలుదేరడం చూస్తారు.)

ప్రతా—ఈ రాత్రినించి నీవు ద్యాగిని, మీ విద్యాగిరంలో ఆకలిపప్పు లుండవు. మిమ్మల్ని జయించగలిగిన మొనగాడు లే దిప్పుడు. రేపు మీకు విజయంకోప్పదు. కృష్ణంలోనైనా అనుకోని అనందం రేపు లభిస్తుంది. సంతృప్తిగా వుండా?

కత్యా—అహ!

ప్రతా—అయితే తెర దింపియ్యండి! పగలు వేడిగా వున్నా, రాత్రి వాణికించేస్తుంది... నిమంగాని, ఆయుధాలుగాని దాచలేదు కదా!

కత్యా—భయంగా వుంటే పరిక్షించుకో వొచ్చును.

ప్రతా—నా నిమిత్తంకాదు భయం, నీకోసమే.

కత్యా—నా ప్రజల ప్రాణసంరక్షణకి మించిన కర్తవ్యం నాకు లేదు.

ప్రతా—నుంచినది చేశావు... (స్త్రీ) సమూహ ప్పు ఆనభవించని ఈ వ్యాఘ్రచర్యమొనర్చావో. నా ప్రథమవిజయానికి లభించిన పారితోషిక మిది!

(కత్యాణి కాలువ కప్పమని, నిశ్చలంగా కూచుంటుంది)

ప్రతా—ఈ దీపపు కాంతి నీ మీద పడుతోంది. జరపనా!

కత్యా—ఎలా వున్నా ఒకటే.

ప్రతా—(మోకరించి, కత్యాణిని చెయ్యిపట్టు కని) కత్యాణి!

(కత్యాణి కళ్ళిందకి తేలిపారబాస్తుంది)

ప్రతా—కత్యాణి! నిన్ను విరంగా పిలవడం నాకూ అలవాటేనుమా! నీ చేతు ఉచ్చరిస్తూవుంటే

నా కేరం కంపించిపోతోంది. ఇప్పుట్లా నా వ్యాద యంతో ఖైదీగా వుండడంవల్ల, నా వ్యాదయం ఫేంతు కునిగాని బయటకి రాలేకపోతోంది. నీ చేతు ఉత్ప రిస్తూవుంటే నా ప్రాణాలు నానించి ప్రవహించి ఎగిరి పోతున్నట్టు అనిపిస్తోంది.

కళ్యా—ఎవరు నువ్వు?

ప్రతా—గురుపట్టలేదా? నీ కేమీ జ్ఞాపకం రావటం లేదా? ఎంతటి మహోత్తరానుభవాలన్నా కాలగర్భంలో మరుగుపడిపోతాయోదా!

కళ్యా—నన్ను గుగుడు పయితే? ఎవరు నువ్వు?

ప్రతా—నీ కేమీ స్మరణకి రావటం లేదా?

కళ్యా—ఊహా, గురుండని అనుకోను.

ప్రతా—అవును. మరిచిపోయావు. నువ్వు మరిచి పోయావనిపొదా నాకు తెలుసు. మొదట నేను నిన్ను కలుసుకున్నప్పుడు నీకు ఎనిమిదేళ్లు. నాకు పన్నెండు.

కళ్యా—ఎక్కడ?

ప్రతా—జయపురంలో. అది త్వష్టమాసం. అది వారం. మా నాన్న మీ తల్లి గారి కంకహారం చేసి తీసు కొచ్చాడు. నేను తోటలోకి ఆడుకోడానికి పారిపో యాను. తోటలో నువ్వు కనిపించావు. కొలనుదగ్గర వీడుక్తూ. నీ వుంగరం కొలనులో పడిపోయింది. ఆహం తంగా లోపలికి పురికి, మెరుస్తూవున్న వుంగరం నీసి, నీ వేలికి పెట్టాను. కొంతమైతే నేను మునిగిపోయే వాడినే. నువ్వు ఎంతో సంతోషించావు. ఆ నాడే నీ ప్రథమపరిచయం.

కళ్యా—నువ్వా అది!

ప్రతా—అవును.

కళ్యా—నిన్ను ఇప్పుడు ఎవరుగురుపట్టగలుగు దురు? పైగా మొహమంతా కట్టుతో కప్పడిపోయింది. నీ కళ్లుమాత్రమే కనిపిస్తున్నాయి.

ప్రతా—కట్టు పక్కకి జరపనా? (జరిపి) ఇప్పుడు? ఏమైనా గుర్తు తెలుస్తోందా?

కళ్యా—(అలోచిస్తూ) అవునుకాబోలు... కాని గాయం తగిలింది నీకు. రక్తం కారుతోంది.

ప్రతా—ఇది నా ప్రథమగాయం కాదు. కాని, నీకు తగలదం...

కళ్యా—కట్టు సరిచెయ్యి! తిన్నగా లేదు. (నిప్పి, తిన్నగా కట్టి) ఈ యుద్ధంలో గాయపడిన వారికి చాలామందికి నేనచేశాను. అవునవును. జ్ఞాపక మొస్తోంది. కళ్లయందర ఆ తోట మళ్ళీ ప్రత్యక్షమవు తోంది. దానిమూల, నులాబులు చాలామారులు అడు కున్నా మక్కడ. మండువేసరి, చిట్టమధ్యాహ్నంలు ఎన్నో గడిచేగా మక్కడే ఆటల్లో.

ప్రతా—మొత్తం పన్నెండుమాట్లు. మనం ఆడిన ప్రతిఆటా, నువ్వాడిన ప్రతిమాటా ఇప్పుడు చెప్పగలను!

కళ్యా—ఒకనాడు నీ కోసం కాసుకు మాయ న్నాను మామూలుప్రకారం. నువ్వంటే నాకెంతో యిష్టంగా వుండేది. ఎంతో శాంతంగా, గంభీరంగా వుండేవాడిని! నేనో మహారాజీవయినట్టు నన్ను గౌర వించేవాడిని. నువ్వు ఆ నాడు రానేలేదు.

ప్రతా—మా కుటుంబమంతా తీర్థయాత్రక ని బయలుదేరాము. యెడారిలో వారి తప్పిపోయాను. మహమ్మదీయులు నన్ను ఖైదీగా పట్టుకున్నారు. చాలాకాలం బానిసగా కాలంగడిపాను. తప్పించుకుని నే జయపురం చేరుకునేసరికి మీ తల్లి చనిపోయింది. తోట యెండిపోయింది. నీ కోసం ఆహారాత్రాలు గారించాను. నిన్ను ఒక్కమాట మానినా నీ అంద మెవరూ మరచలేరుకదా, చివరికి నీ జాడ తియ్యగలి గాను.

కళ్యా—దీరంలోకి రాగానే నన్ను గుర్తు పట్టావా?

ప్రతా—పదివేలమంది స్త్రీలు, నీ కవరిక, నీ అందంతోనే, నీ కేమంతోనే లోపలికొచ్చినా, లేది, నీ చెయ్యి పట్టుకుని నువ్వే నా కళ్యాణివని చెప్పగలను దును. ప్రేమించిన స్త్రీనూపం నా వ్యాదయంలో అలా హత్తుకుపోయి, అల్లా సజీవపరిణామం చెందడం వింతగా లేదా? అయినా నిన్ను చూడగానే ఒక్కనిమిషం నా శత్రులు నన్ను మోసగించాయని భ్రమపడ్డాను. నీ

అందు నా పృథులతో సుత్తుకుపోయి, తీరింది, దిన
దివాభివృద్ధి కాంచిందికాని, నీ నిజసౌందర్యం
అహించుకో లేకపోయాను. నా శత్రులయెదుట
సాక్షాత్కరించిన సౌందర్యమంతా నీలో ప్రతిఫలించింది.
నీ అహించడానికి దైత్యం నాకు చాలకపోయింది.

కథాని—బాల్యకాలంలో పాదారణంగా ప్రేమించి
వేటంత ఉత్తేజంతోనూ ప్రేమించా వత్తునుట. సువ్రత
జయభక్తికాని కొద్ది నా జాత తెలుసుకున్నతరువాత
జరిగిన కథ చెప్పు. అంత గాఢంగా ప్రేమించిన స్త్రీని
యాదేటందుకే ప్రయత్నం చెయ్యలేదా?

ప్రతా—మీరల్ని చదివోయిందనీ, మీ ఆస్తి
అంతా పోయిందనీ, సువ్రత నీ సుస్థానాధీశుని వివాహ
మాడబోతున్నాననీ విన్నాను. మనస్సులో రాక్షస
పూజల పండుకూపుంటావు. నేనో! ఇట్లా చాకిరి లేని
జీవించుకుని. నీ కేటాల్ల విద్యలంతా! విన్నా నూచా
య్య కోరిక ఆపరానిదై, నీకు లభించిన పాత్రం
నాకేసంబంధించాననీ నన్ను ప్రేమించుకుంటామన్న
అనేవత్తలై మీ పగవదలినాననీ రాజదారికే భయ
పడ్డాను. ఎన్నికోకాలా వనరప్రాకారాలయట్లా తిరు
నటా, లోపలికి రాకుండా ప్రవేశిపోయానో! దివరికి
నా భయం వలన పీడి విగ్రహించాను. రెండుమాడు
యెడ్డాల్లో విజయం పొందినాను. నా శత్రుప్రభావ
కుల లోకంలో పోకపోయాను. విన్నా నూచగల ఆ
పూర్తిగా వసించినా, దైత్యం నివసావక, నా అవృష్ట
లేతది వచ్చుకుని కాలం గడుపుకోచ్చాను.

కథాని—ప్రేమించినప్పుడు ప్రతిభయం ఎంత బల
వీయి, నీరీయమయి ఉత్తేజం! నన్ను తిన్నగా
అర్థంచేసా. నేను విన్న ప్రేమించడం లేదు. దీక్ష
దైవా ప్రేమించివుండుకేదా చెప్పలేను. కాని ప్రేమ
ఏ విధంగా వుంటుంది నా ఆశయమే, ఏ రీతిగా నేను
ప్రేమించాలనది నా విద్యాపరమ, అవిధంగా నన్ను
ప్రేమించిట్లు సువ్రత చెబుతున్నావు. సువ్రత నూచి
కులకంటే ఎక్కువ దైత్యపాపాలకు కేటాడం
పృథులవారలంగా వుంది.

ప్రతా—దైత్యం కారు నాకు తప్పకవయింది.
దైత్యాధీశుడయిన ఆత్మనిర్వాహణం కావలసివచ్చింది.
తైగా కాలం మించిపోయింది.

కథాని—సువ్రత జయభక్తం విడిచివెళ్లేసరికి కాలం
మించిపోలేదు. తైగా మన జీవితమంతా పథం చెయ్య
గల ప్రేమ లభ్యమయినప్పుడు, సమయం ఎన్నడూ
మించిపోదు. ప్రేమ ఎన్నడూ ప్రయత్నం విడువదు.
ప్రతిఫలం కోరదు. నిరాశ చెందదు. ఆశాభావ్యమయిన
తరువాతకూడా ప్రయత్నం మానదు. సువ్రత ప్రేమించా
నది చెప్పివట్టు, నేను ప్రేమించివుంటే ఏ విధంగా
ప్రవర్తించివుండుకో నీ చెప్పలేమిగాని, దిక్కు విషయం
మాత్రం నిశ్చయం. విధి నాతో పనిరావడం పోరి
గాని నా పాత్రం చెప్పివట్టులేకపోయివుండును. “నా
కోరిక నాకు” అని విధిచే నడిచివుండును. ప్రపంచా
న్నంతా నా పక్షానికి తిప్పుకునివుండును. నీ ప్రేమించిన
ద్యుతి! నీ ఏ విధంగా ప్రేమించిన సంగతి తెలియజేసి
వుండును. అతనే నిర్ణయించివుండును మా భవిష్యత్తు.

ప్రతా—(లేతది నిమగ్నంగా) అయితే, సువ్రత
అత్ని ప్రేమించడం లేదా?

కథాని—ఎవరికి?

ప్రతా—భయంకరి!

కథాని—(చెయ్యి వెళ్ళి రా కుక్కంటూ)
మట్టుకోవచ్చు. పృథులవారలంగా అంగీకరించలేను.
అయిన నన్ను వివాహంచేయకోకమునుపు నేను ఈ
లోకంలో ఏకాని; దీని. ఒంటరిగా వున్న దీక్ష
మీద లోకావచారులు తప్పవు. అందులో అందంగా
వుంటే అదలే తప్పవు. ఈ అవచారులు అయిన నన్ను
లేదు. అయిన నా మీద విద్యాం మంచి. అయిన
విద్యాం నన్ను సంతోషపెట్టింది. ఆశాభ్యుదయ
అవడంలోను వెనుకమా కాలం ప్రవృత్తవలనంలేదు.
నా, కలిగినదానితో కృషిపడి, కుశలవహిన్యవని
నా అనుభవం. నీకు వచ్చివెళ్ళగలను. ఈ నాకు నా
భర్తం ప్రేమిస్తున్నా. నీ ప్రేమంతా విపరీతమయినది
కాకపోవచ్చును. కాని నిశ్చయమయినది. నా ప్రేమ
లో ఉత్తేజంలే విద్యాపరమే నావ్వు. విధి నాకు

పాపించిన ప్రేమాత్ముల మీది. స్వీకరించి కళ్ళ నద్ద
కున్నాను. నాకు మరో ప్రేమ అవసరం. చేతులారా,
నేనై మా ప్రేమసౌధం కూలబోయ్యితి. చూశావా?
నన్ను తిన్నగా అర్థంచేసుకోలేదు. నువ్వు చేసిన పని
'తప్పు' అని నే చెప్పినప్పుడు, నీ ఒక్కటి విషయమై
కాదు నే మాట్లాడినది. ప్రతివ్యూహమునీ ఒక్కచూరు
పాటేర్చుకొని, అదృశ్యమయ్యే ప్రభుప్రేమానురాగాల
విషయమై చెప్పాను. అటువంటి ప్రేమ ఏ కర్మి
కయివా లభించిందో, లేదో తెలియదుకాని, నీకు
నాకు లభ్యం కాలేదు. ఆ ప్రేమకతేలులు వర్తించే
విధంగా నువ్వు ప్రవర్తించలేదు.

ప్రతా—నన్ను, నా యీ ప్రేమనీ అతికఠి
నంగా విమర్శిస్తున్నావు. నే ప్రేమించినవిధంగా ఈ
లోకంలో మరెవరూ ప్రేమించివుండరు. నేను ప్రతి
ఫలం కోరనివాడిని. ప్రతిఫలం కావాలన్న ఆశ అయివా
లేనివాడిని. విశ్వసించు. నువ్వున్నాడు నా కిదిసంబం
ధమైనది. సాధారణస్థితియి అనిచే పొఖ్యాన్ని
చెయ్యికోసినే నా అభీన మవుతాయి. కాని, నా ప్రేమ
కోరది లేదు. అది నీకు తెలుసు. విశ్వసించమని కోరు
తున్నాను. నమ్ముతావనే ఉద్దేశంతోనే నిన్ను వ్యూహిం
చినది. మరి తాకను. నా ప్రేమనిజితత్వం ఇప్పుడైనా
నీకు బోధపడుతుంది. అసాధ్యమయిన కార్యానికి
మాత్రమే నా ప్రేమ జంకింది.

కళ్యా—ప్రేమ సాధించలేని కార్య ముందా
అనే నా సందేహం. కాని నీ ప్రేమ సంతూర్ణంగా విశ్వ
సించడానికి సిద్ధమే. నీ చేరుప్రతిష్ఠలు, నీ భరిమ్యులు,
ప్రపంచంగా నీకున్న చర్యకృతూ ఒక్క గడియ
కాలం నాతో గడిపేటందుకు భారపోశావంటే, నీ
ప్రేమ మహత్తరమయినదని ఒప్పుకోవాలి.

ప్రతా—కానేకాదు. నా ఆఖరిచర్య అసలు
నా ప్రేమని కొంచెమైనా రుజువుచెయ్యను.

కళ్యా—ఏం?

ప్రతా—నీకు నిజం తెలియడమే నా కోరిక.
నిన్ను ఇక్కడికి కప్పించడంలో నీ చేరు మీదుగా మీ
వగరం సురక్షించడంలో నే చేసిన త్యాగమేమీ లేదు.

కళ్యా—అర్థంకావడం లేదు. నే కే ద్రోహం
చెయ్యలేదు? నీ భార్యవిజయాల ఫలితమంతా భారపో
చెయ్యలేదు? నీ భరిమ్యులు సంతూర్ణంగా నాకోసం
చేసుకోలేదు? నీకు దేశాంతరవాసమో, మరణమో
తప్పదుగదా!

ప్రతా—మొదటి విషయం. నాకు ఓ చేత
మంటూ లేదు. లేకపోతే నా ప్రేమ ఎంత తీవ్రమైన
దైనా, నే కేద్రోహం చేసేవాడిని కాను. నేను ఓ నీవకు
డిని. నమ్మినంతకాలం విశ్వాసపాత్రుడిని. నన్ను
మానంచేసినప్పుడు నేనూ ద్రోహంచెయ్యడానికి వెను
దియ్యను. ఆకారణంగా, అస్వామ్యంగా నామీద
నిందాకోపణ చేశారు. సమర్థించుకోడానికి నాకు అవ
కాశమైనా ఇవ్వకుండా, విచారణ లేకుండా కిక్కు
రించారు. నాకు పతనం తప్పదని నాకు తెలుసు. నే
నీనాడు చేసిన ద్రోహం నాకు అధఃపతనం కలిగించ
డానికి బదులు నా రక్షణకి కారణ మవచ్చును.

కళ్యా—ఈ నాడు నువ్వు చేసిన త్యాగమేమీ
లేదన్నమాట.

ప్రతా—లేదు. అర్థమూడి నిన్ను ప్రసన్నం
చేసుకోవడం నాకు ఇష్టం లేదు.

కళ్యా—వేరు దృష్టాంతరాలతో నీ గాఢాను
రాగం రుజువుచెయ్యవలసిన అవసరం లేదు. నీ విశ్వా
సమే నాకు పదితేలు.

ప్రతా—నీకు తెచ్చికెట్టి విషమపరీక్షకి క్షమ
స్తున్నా వన్నమాట!

కళ్యా—నీ క్షీణిలో నే వుంటే, నేనూ నీలాశే
ప్రవర్తించివుంటాను. మరి దుడుకుగా ప్రవర్తిస్తునేనా
మాదాను!

ప్రతా—నువ్వు ఇక్కడికి రావడానికి అంగీక
రించినప్పుడు నే నెవరినో తెలుసు నా నీకు!

కళ్యా—ఎవరికి తెలియదు. అనేకవదంకు లుండేవి.
ప్రతాపవర్ణ ముసలివాడనీ, చూపులకే భయంకరుడనీ
కొంద రనేవారు. యక్షుడనీ, మన్యకుడనీ మరికొంద
రన్నారు.

ప్రతా—కానీంమీద నన్ను చూశాడు. అత
నేమీ చెప్పలేదు?

వర్తన

= చిత్రావళి : శ్రీ హెచ్. వి. రామస్వామి (మద్రాసు ఆర్ట్స్ కాలేజీ) =

కక్యా—ఈహా.

ప్రతా—నవ్వు అతన్నేమీ అవగతమా?

కక్యా—లేదు.

ప్రతా—నవ్వు నిన్నుచూచే తెలియని క్రూరుడి బిరుదంలా ప్రవేశించేసరికి నీ సుండె అగిపోలేమా?

కక్యా—తక్కిం చెయ్యకలసిన అవసరమొచ్చింది!

ప్రతా—నన్ను చూసినప్పుడు?

కక్యా—కట్టతో మొహం కప్ప దిపోయింది మొదట!

ప్రతా—తరచూ? కట్టు జరిపిన తరచూ?

కక్యా—అప్పటి సంగతి లేదు! అప్పటికే నీ సంగతి తెలుసుకున్నావుగా! నే లోపలికి ప్రవేశించి నప్పుడు, నీ మనస్సులోవున్న ఊహలేమిటి? నన్నిక్కడికి రప్పించడంలో నీ వృద్ధికి ఊహిటి?

ప్రతా—ఎలా చెప్పగలను? నా పని అయిపోయిందని నాకు తెలుసు. వాతోబాటు లోకాన్నంతనీ అధిపతిలాగానీ లాగియ్యాలన్న, ఆత్మకోరికని కోరిక వుట్టింది. కాని నిన్ను చూడగానే, ఇది ఎంత కూడని పకో బోధపడింది.

కక్యా—నిన్ను చూడగానే నాకు అర్థమయింది. మాటలతో నిమిత్తం లేకుండానే, ఉభయాలనూ, పరస్పరం అర్థంచేసుకున్నాము. నాకు భయమే లేకపోయింది. చాలా వింతగా వుంది.

ప్రతా—నా పూర్వపు ఉద్దేశాలన్నీ దురుద్దేశాలయినట్టూ, మనస్సులందరూ, ముఖ్యంగా నేనే మారిపోయినట్టూ కనిపించింది.

కక్యా—నాలోనూ మార్పు కనిపించింది నీతో నా వాగ్దాని మాటే, నాకే ఆశ్చర్యంగా వుంది. నీ కేత్రాలు నన్ను భయపెట్టలేదు. నిన్ను చూడగానే విరపరిచివుడనని తోచింది-ఎక్కడ చూసినదీ జ్ఞాపకం రాకపోయినా!

ప్రతా—నా అదృష్టదేవత సకాలంలో నన్ను నీ దగ్గరికి పంపించివుంటే నన్ను క్రేమించివుంటువా?

కక్యా—ఈ నాడు నిన్ను క్రేమిస్తున్నానని చెప్పడంకల్ల ఎంత ఫలితముందో, ఆ నాడు నిన్ను

క్రేమిస్తునని చెప్పినా అంతే ఫలితముంది. రెండూ అసంభవమేనని మనిద్దరికీ తెలుసును.....ఈ లోకంలో మన విద్వంసమే వ్యర్థమన్నట్టు సంభాషించుకుంటున్నాము. మన పూర్వగాథలు తలుచుకురి ఆనందిస్తూ ఈ నాడు మరోవ్యక్తి బాధపడుతున్న సంగతి మరిచిపోతున్నాము. నా భర్తనేత్రాల్లో నిరాశ, దుఃఖం... ఆ పాలిపోయిన వడనం తలుచుకుంటే...ఇక్కడ ఆగలేను. తెల్లచాదుగూనా అయివుండాలి. అక్కడి పరిస్థితులు తెలుసుకోవాలని చాలా ఆశ్రుతగా వుంది. కాలిచప్పుడు వినిపిస్తోంది...వైవ ఎవరో పడుతున్నట్టుంది.

(నేవకుడు వైవించి 'స్వామి' అంటాడు)

ప్రతా—ఏం?

నేవ—త్వరగా ప్రయాణమవాలి. మరికొంత మంది గూఢచారులూ, వై్యమా వచ్చి చేరుకున్నారు. మీరు స్వామిద్రోహులని ప్రకటించేవారు. క్రైస్తవీగోసం గాడిస్తున్నారు. మీ రిక్కడ పట్టుబడితే చాలా ప్రమాదం.

ప్రతా—(కక్యానితో) రా!

కక్యా—ఎక్కడికి?

ప్రతా—విశ్వాసపాత్రులయిన భటుల్ని తోడిచ్చి, నిన్ను మీ నగరం చేరుస్తాను.

కక్యా—సుక్ష్మం చేస్తావు?

ప్రతా—తెలియదు. ఈ విశాలప్రపంచంలో తలచానుకోదానికి నాకు తావు దొరక్కపోదు. నీ ఎక్కడ కాలం గడిచినా ఒకటే.

నేవ—జాగ్రత్తగా వుండాలి. నగరంచుట్టూ కాపలావేవారు. చేకరించిదా గూఢచారులే!

కక్యా—మా నగరానికి రా!

ప్రతా—నీ వెంటవా?

కక్యా—అవును!

ప్రతా—నీరాలేను.

కక్యా—కొద్దిరోజులకే...నీ ఆలోకి రహస్యంగా వుంచేటందుకు.

ప్రతా—నీ భర్త ఏమంటాడు?

కళ్యా—అతిథిసత్కారంలో ఆశ్రయ చెయ్యడు.

ప్రతా—నువ్వు చెప్పినది నమ్ముతాడా?

కళ్యా—అ! నేను చెప్పినప్పుడు నమ్ముకపోతే!

...నమ్ముతాడు. నమ్మితిరా...రా!

ప్రతా—రాను.

కళ్యా—ఏం? భయమెందుకు?

ప్రతా—నిన్ను గురించే నాకు భయం.

కళ్యా—నా కోసమా? నేను వంటరిగా తిరిగి వెళ్లి నా, నీతో వెళ్లి నా, ప్రమాదం ఒక్కటే. నీ క్షేమం కోసమే మేము భయపడాలి. మానగరాన్ని నువ్వు రక్షించావు. ఇప్పుడు మా నగరం నిన్ను కాపాడడం భర్యం. నువ్వు నా రక్షణలో వొస్తున్నావు. నీ క్షేమానికి నేను ఉత్తరవాడిని...

ప్రతా—అలాగే కానీ...పద.

కళ్యా—నీ ప్రేమ! నేరే ఉత్తమ నిదర్శనం. మాపలేవు...మరి ఆలస్య మెందుకు?

(నేరకుడు తెర యెత్తుతాడు. పైన ఆయుధాల కలకలం. దూరాన్నించి వీటిని మించిన గంటలధ్వని)

ప్రతా—అటుమాడు.

కళ్యా—ఏమిటా? తెలిసింది. విద్యావగరవా నుల అనందాతిరేకాలు వెలిబుచ్చడానికి వెలిగించిన జ్యోతుల కాంతి ఆకాశమంటుతోంది. దుర్లభాకారాలు ఎలా దేదీప్యమానంగా ప్రకాశిస్తున్నాయో

మాడు! కొట్టుకుంటున్నాను నక్షత్రాలతో మంత్రవాదాడు రున్నాయి. నిర్మలాకాశదర్శనంలో విద్యావగరం ప్రతిబింబిస్తోంది. పాపంకాలం నే నడిచివచ్చిన బాట గుర్తుపట్టగలను! అవసాదశలో, విద్యావగరానికి తిరిగి ప్రాణమిచ్చింది. అతిత్వోతంగా రమ్మని మనకి సంజ్ఞ చేస్తోంది వగర చేపత! ఆశంభారావాలూ, ఆమంగళ భవ్యాలూ విన్నావా? నా వివాహసమయంలో జరిగిన మహోత్సవాలు స్ఫురణొస్తున్నాయి. నాకు అపరిమితానందంగా వుంది. నన్ను ప్రాణాధికంగా ప్రేమిస్తున్న నీ కళ్ల మా వగరసంరక్షణ జరగడం మరి సంతోషంగా వుంది. పోదరి ప్రేమతో, హృదయపూర్వకంగా చెయ్యగల సత్కార మిదే.

(అని వొంగి పాదాభిరంధనం చేస్తుంది)

ప్రతా—(శేరదీపి, శిరస్సు నిమిరుస్తూ) వెళ్లి! ఉత్తమోత్తమ మయిన ప్రేమామృతం నాకు లభించింది. చూడు. వొణుకుతున్నావు. కాళ్లు తలెబడుతున్నాయి. నా మీద ఆనుకుని ఆడుగువెయ్యి...

కళ్యా—భయం లేదు. కొంచెం అగిసిపోయాను. కళ్లు తిరిగాయి. సహాయం చేస్తావా? పౌఖ్యభారంతో నే నేనే అడుగులకి ఎవరూ అడ్డురాకుండాను!...రాత్రి ఎంత సుందరంగా వుంది. త్వరితంగా అడుగులు వేద్దామా? అట్టే క్యవధి లేదు. ఆనందోద్రేకం చల్లారక మునుపే చేరుకోవాలి...

(అంటూ ముందు! నడుస్తుంది. తెర)

(సశేషం)

ఆర్థిక ప్రణాళికలు

= శ్రీ కె. సన్యాసయ్య =

అర్థాధీన ప్రపంచముచోసంగ్రామములో ధనప్రాణ నష్టములు అపారములు. యుద్ధరంగమున యుద్ధము లెందరో ఆత్మబలిదాన మొనర్చినారు. ఏ మహాత్ము ములకారకై ఘోరమారణచోమమును ఉపక్రమించి నట్లు ప్రకటితమో, ఆ ఆశోకులు ిద్ధిపలేదనుట నగ్న సత్యము. యుద్ధకాలములో శత్రువివాళిమునకు వెచ్చించిన బొట్లకొలది ధనరాసులలో లభశేషమైనను నిర్లిత నిర్మాణపథమున వెచ్చించిన యుద్ధానంతరము స్వకాన చాటికగా మారిన ఘోరోశము ధూలోకవ్యర్థముగా వెచ్చిరిపెడిదని చెప్పట సత్యదూరము కాదు. యుద్ధ కాలములో లభకార్యమునకు ఉపకరించిన వాధన సంపత్తి ఏరిధముగా లభించినది? కాంతిసమయములో కూడ సాధనసంపత్తులతో నిర్లితపథకములో ఆర్థికవ్యర్థము తీర్చిదిద్దిన మానవసౌభాగ్యము పెంపొంది లోక కళ్యాణోదర్క మగును. ఈ జిజ్ఞాసయే ప్రస్తుతము ప్రచారములో వున్న ఆర్థికప్రణాళికామూలముల కన్నిటికిని మూలబీజము.

సృష్ట్యానిమంశీయు మానవుని బుద్ధికుశలత, కాస్త్రగిజ్జానము అభివృద్ధిచెందుచున్నది. మానవుడు నాగరకతాభివృద్ధితోబాటు ప్రకృతిని జయించి, ఆకాశ గమనము, జాకాయానము, శీఘ్రయానము, దూరక్రగము మున్నగు శక్తులను సంపాదించినాడు. దిగ్విప్లవ మార్గికలను నిర్మించుకొనగలుగుచున్నాడు. వస్తుసంపదను యంత్రసహాయముతో అపరిమితముగా సృష్టింప గలుగుచున్నాడు. ఐన ఈపాటికి ధూప్రపంచము చిగ్గ లోకముగా మారియుండవలసినది. కాని అట్లు కాలేదు. విజ్ఞానముతో, నాగరకతతో, వస్తుసంపదతోబాటు దారిద్ర్యవౌగ్యము ఇవమడించుచున్న దనుట అద్యతన నాగరకతలోని పెద్ద విరోధాభాసము. ఈ దారిద్ర్య

నిర్మూలనమునకు, సర్వమానవాభ్యుదయమునకు సమష్టి కృషి ఏమాత్రములను అనుసరింపవలెను? అను జిజ్ఞాసల పరిణామమే ఆర్థికప్రణాళికలు.

ప్రస్తుతము మన దృష్టి వాకర్షించుచున్న సాంఘికవ్యవస్థలకు మూలకారణము ఆర్థికవ్యర్థము ప్రస్తుతము రష్యాదేశమువివా, అన్ని దేశములందును గల ఆర్థికవ్యర్థము ధనికవాదము (Capitalism) అద్య ప్రకృతి. ఈవిధానములోని ముఖ్యాంశము ప్రత్యేక వ్యక్తులకు అద్దీకరిగియుండు అధికారము. ఈ ప్రాచీనాచారము యరకాలమునుండి పురాణతతోబాటు పరిత్రేకనకూడ సంపాదించిరి, సంఘమును ఆవరించి నిలిచినది. ఈ వద్ధితో ధనవంతులకు, ధనహీనులకు మధ్య గల భేదము ప్రస్ఫుటముగా ఏర్పడినది. అమానుషముగా ప్రబలినది.

ధనికవాదములో ఉత్పత్తి ప్రజాసహాయముల ననుసరించితాక లాభముకొరకు జరుగును. లాభము వస్తూ ర్పత్తి ఏకైకలక్ష్యము. ప్రజోపయోగకరమైన వస్తువులైనను, లాభదాయకములు కానియెడల ధనికులు వాని ఉత్పత్తికై ప్రయత్నింపరు. ఆహారపదార్థములు ప్రజలకు ముఖ్యోపసరములు. ఆహారపదార్థములను ఉత్పత్తి చేయుటకంటె విలాసవస్తువులను నిర్మించిన ఎక్కువ లాభముని ిద్ధించిన పక్షమున, ధనికవాదములో అవియే ఎక్కువగా ఉత్పత్తియగును. ప్రజోపయోగములైన ఆహారపదార్థములను కూడ ఆర్థికకారణములచే విప్లవంప మొనర్చుట ధనికవాదమున అపూర్వరిషయము కాదు.

ధనికవాదములో ఆర్థికాభ్యుదయము, ఆర్థిక మాంద్యము ఉయలడిపుగా పరివర్తించుచుండును. దీనికి ఆపదంశికఫలము నిరంతరగమనము. ధనికవాద

మూల లాభములన్నియు పెట్టుబడిదారులకే సంక్రమించును. అధికలాభములు తిరిగి ఉత్పత్తిసాధనములలో మూలధనముగా మారును. ఉత్పత్తిసాధనములు పాచ్చయినకారణమున ఉత్పత్తి పాచ్చును. ఆ సమయములో సరకులను కొనుక్కో జనసామాన్యమునకు లేనియెడల తయారైన సరకులు విడుదలకావు. ధనికవాదములో ఉత్పత్తి జనసామాన్యజీవితసాభాగ్యముకంటె స్వీకృతముగా అభివృద్ధిచెందును. అందువలన ఉత్పత్తి తగ్గించవలసిన అవసరము కలుగును. కావున ఆర్థికాభ్యుదయమునకును, ఆర్థికనూంద్యమునకును ధనికవాదముగా అనివాదావసంబంధము ఏర్పడుచున్నది. నిరుద్యోగసమస్య లేనియెడల పెట్టుబడిదారుల లాభములు విశేషముగా పెరుగుటకు గలండును. నిరుద్యోగులు ప్రబలి నప్పుడే తక్కువ జీతములతో పాచ్చునుండినద్యమండి ఎక్కువవని చేయించుకొనవచ్చును. పెట్టుబడిదారులు స్వలాభాపేక్షచే నిరుద్యోగమునకు వారించుటకు త్రికరణబుద్ధిగా సూచకరింపరు.

పూర్వోక్తములైన సమస్యలను పూర్తిగా పరిష్కరింపవలసినన, ధనికవాదము అంతరింపవలెను. లేదా, ప్రస్తుతమున్న ఆర్థికవ్యవస్థలో ఈ సమస్యను పరిష్కరింపజాలు మార్పులు రావలెను.

గ్రిందటి కాలాల్లో స్వతంత్రవ్యాపారసిద్ధాంతము (Laissez Faire), స్వేచ్ఛావ్యాపారపద్ధతి (Free trade) వివిధా వ్యాప్తిలో నుండెడిది. ఆర్థికపరిణామము లన్నిటికిని అంతర్వాహినులుగా అలంఘ్యములను ఆర్థికమూలము అందువని ఆనాటివారి విశ్వాసము. ఆర్థికరథము దైనిర్ధీతమున పథము ననుసరించువనియు, దానిని మానవమార్గములలో మరల్చబూనట వృథా ప్రయోగ యనియు వారి అభిప్రాయము. దీనికికోడు క్యూటిస్వాతంత్ర్యము కావలెనను కోరిక వృద్ధిపొందిన తోట లవి. ప్రభుత్వముయొక్క విధినిషేధములన్నియు క్యూటిస్వాతంత్ర్యము నరికట్ట దను వాదము విశేషముగా వెలతగినది. ఎవరి భాగ్యమును పెంపొందించుకొనటకు వారే యగ్నింపగలరనియు, అట్టి క్యూటి ప్రయత్నములకు ప్రభుత్వము అంతరాయములు కల్పింపవలసిన సమష్టి దోషభాగ్యము, అనమంగికముగా అభివృద్ధిగొందుననియు ఆనాటివారి దృఢవిశ్వాసము.

కాని, కాలము గడచినకొలది ఈ సిద్ధాంతము లందు నమ్మకము చడలపొగినది. నిరవధికమున క్యూటిస్వాతంత్ర్యము దీదసాదల, బలహీనుల పారిటి గొడ్డలి పెట్టు అయినది. వారి హక్కులను సంగక్షించుటకొరకు ఆ కాలమునందే యంత్రాలయకాపనములు (Factory Laws) మొదలైనవి విధింపకల్పింపబడి కారు. ప్రథమ ప్రపంచయుద్ధసంగ్రామారంభమునకును సాంఘికవ్యవస్థను రక్షించుటకు మూలము విశోపాఖండములోని ప్రభుత్వములు పూనుకొన్నవి. కాని యుద్ధము ముగిసిన వెనుక జాతీయజీవనము పునరుద్ధరించుకొనుటకై ప్రతిదేశమును ప్రయత్నించినది. అట్టి ప్రయత్నములందు ప్రభుత్వములే ప్రముఖపాత్రను ధరింపవలసివచ్చినది. ఆ తరువాత ఆర్థికనూంద్యము పెరుగొనుటకు వివిధదేశముల ప్రభుత్వములు ఆర్థికవిధానమును సరిదిద్దుకొనవలసివచ్చినది. అర్వాచీనప్రపంచసంగ్రామములో అన్నిదేశములలోను మహాక్షరపాతకము కలిగినది. యుద్ధప్రభావము మూలమూలమును ప్రాణింపి. ఈ కాలములో ప్రతిదేశప్రభుత్వము సర్వవిషయములలోను జోక్యము కలగజేసికొని, అధికారమును చెలాయించినది. సంగ్రామానంతరము ఆర్థికపునర్నిర్మాణమునకై అన్నిదేశములును ఆర్థికప్రణాళికలను నిర్మించుకొన్నవి.

నిరుద్యోగరహితములను, జీవితసాభాగ్యక్రమ పరిణామవికాసమును (Progressive Increase in the standard of living) ఆర్థికపునర్నిర్మాణములోని ప్రధానలక్ష్యములు. ఈ రెండు లక్ష్యములు ధనికవాదములో నిర్దిష్టవలె వుండవు. క్యూటిస్వాతంత్ర్యపద్ధతి, ఆర్థికవిషయములో క్యూటిస్వాతంత్ర్యము సమష్టి సమూహాభివృద్ధి నిర్వీల్యముగా తోడ్పడవలెను కుదిరితము. ఈ కారణములవలన ప్రభుత్వము ఆర్థికవిషయములలో జోక్యముకలగజేసికొని, నిర్దితవిధానములను నిర్బంధముగా అనక్షించునట్లు చేయవలసియున్నది. అనగా ఒక నిర్దితకార్యక్రమము ననుసరించు సర్వతత్వ ముగ్రహణాధికననుసరించి ఆర్థికపునర్నిర్మాణము జరుగవలసియున్నది.

ఆర్థికప్రణాళిక నిర్మించవలె ననిన, ఇతఃపూర్వము ఈ ప్రపంచమంతయు అవ్యవస్థితముగా, తలలెందు

లుగా నున్నదని చెప్పుట కాదు. ఆర్థికప్రపంచమున ఏర్పటమైనను ప్రచురించిన, అంతర్గతముగా ఏవోకొన్ని మూలములు లభించును. నిర్ణీతప్రణాళికాబద్ధము గాని ఆర్థికకార్యములలో చరమలక్ష్యము అగమ్యము. అసలు చరమలక్ష్యమే లేదు. పెట్టుబడిదారుడు కష్టస్థిగా ఉత్పత్తిచేయును. ఇట్లే ప్రశ్నికకష్టము వివిధలక్ష్యములతో ఉత్పత్తి సాగింతురు. ఈ లక్ష్యములు అవ్యోర్యచైతన్యముతో అవ్యవస్థితముగా పరిణమించును. కావున కష్టస్థిభయముగాని, సమష్టిసాధకముగాని సంపూర్ణముగా నిద్రింపవు. నిర్ణీతప్రణాళికాబద్ధముగాని ఆర్థికకార్యముల కష్టము వాంఛితస్థితి అవ్యప్రాతిపదిక (Fundamental basis). ప్రశ్నికకష్టము సమష్టిపాద పోషకముగా ఉత్పత్తిసంపదలకు రూప రేఖలను కల్పించుచున్నది. సమష్టిపరముగా అందకపై ఉత్పత్తి ఆధారపడియుండుట సత్యముగాని, ఏ కష్టము ఉత్పత్తిని నిర్దేశించలేదు. ఆర్థికప్రణాళికాబద్ధమైన కష్టకర్మ అనిన నిర్ణీతఆశయసంస్థికారకు సమష్టి సమ్యక్సాధన (Total conscious preparation) నిర్ణీత ఆశయసంకల్పము లేనిదే ఆర్థికప్రణాళిక అవసరము. కావున పూర్వరీతార్థము ఏమనగా—ఆర్థిక ప్రణాళిక అనిన, అధికారావేత్తమైన సమష్టిసాధనతో ఉత్పత్తిప్రాధాన్యక్రమములను, వినియోగపద్ధతిని నిర్ణయించుట.

ప్రపంచముందలి ఆర్థికసంపద, దేశముందలి ప్రకృతిసంపద పరిమితములు. ప్రజలందరియొక్కయు అన్ని అవసరములకు పరిపూర్ణముగా ఉత్పత్తి జరుగదు. ఏ ఏ పరిశ్రమలు ముందుగా అభివృద్ధి చెందవలెనో, ఏ ఏ పదార్థములను ఎంతెంత ఉత్పత్తిచేయవలెనో మూలించు పౌరీక్రామికప్రాధాన్యక్రమములను నిర్ణయించుట ఆర్థికప్రణాళికలలోని ముఖ్యాంశము. ప్రస్తుతము ఉత్పత్తి నిమిత్తములు లాభసృష్టితో నడచుచున్నవి. కాని ఆర్థికప్రణాళికలు ఉత్పత్తిని లాభము ననుసరించికాక, ప్రజల అవసరములను అనుసరించి నడపును.

ఆర్థికప్రణాళికలను సాధించుటకు సామ్యురద ప్రభుత్వము (Socialist Govt.) ఉండవలసివచ్చును.

ముఖ్యపరిశ్రమల నన్నిటిని ప్రభుత్వము స్వయముగా ప్రత్యక్షముగా, పరోక్షముగా నిర్వహించవచ్చును.

ఆర్థికప్రణాళికలు దేశములో నున్న ప్రకృతి సంపదనంతట ప్రజలముగా ఉపయోగించి, జనావసరములను తీర్చుటకొరకై ప్రతిఉత్పత్తిసాధనమును, ప్రతి ఆర్థికసంస్థను, ప్రతిపరిశ్రమను ఆర్థికకార్యములలో ఒక ఉపాంగముగా పరిగణించును. ఉత్పత్తియందు నిమగ్నమైన ప్రతిపరిశ్రమయు ఆర్థికప్రణాళికపై ఆధారపడియుండవలెను. సర్వసదార్థముల ఉత్పత్తి, వినియోగము లకు సామర్యము (Co-ordination) ఉండవలెను. ఈ లక్ష్యములనన్నిటిని సాధించుటకు ఒక కేంద్రసంస్థ ఉండవలెను. అనగా ఆర్థికప్రణాళికల ప్రధానలక్ష్యములు మూడు: ౧. దేశముయొక్క ప్రకృతిసంపద సర్వస్వమును వశపరచుకొనుట, ౨. ఉత్పత్తిని, ఉపయోగమునకును సామర్యమును కల్పించుట, ౩. ఆర్థికజీవనములో ఒడుదొడుకులు లేకుండ ఆభ్యుదయము కల్పించుట. ఈ పరమార్థములను సాధించుట కొరకే ఒక కేంద్రసంస్థను ఏర్పాటుచేయవలెను.

వస్తువుల వినియోగము ఆర్థికప్రణాళికల ముఖ్యాంశమైనచో, ఉత్పత్తి ఆ ఆశయమును సాధించుటకు మార్గము. ఉత్పత్తి లేనిచే వినియోగమునకు అవకాశము లేదు. కాని ఆధునిక ఆర్థికరంగమున ఉత్పత్తికంటె ఉత్పన్నమైన పదార్థముల వినియోగమే ఎక్కువ సమస్యలను రేకెత్తించినది. ప్రస్తుతము వినియోగము ధనము ద్వారా జరుగుచున్నది. ఆ ధనము ఉద్యోగమువలన (Employment) దొరకుచున్నది. ఈ వినియోగములో లోటులు గాండు: ౧. అందరకును పనిచేయుటకు, అనగా ఉద్యోగములు సంపాదించుటకు లేగిన అవకాశములు లభించుటలేదు. ౨. జీతములు కృషికి తగినట్లుగా కాక, ఉత్పత్తిచేసిన వస్తువుల ధరలప్రకారము నచ్చుచున్నవి. ఈ రెండును పరస్పరప్రకారములు. నిరుద్యోగము, అక్రమవినియోగము, రెండును వస్తువులు అవసరములకు తగినట్లుగా ఉత్పత్తి కావించుటచే ఏర్పడినవి. కొన్ని వస్తువులు అవసరములకు మించి ఉత్పత్తి అవుచున్నవి. మరికొన్ని అవసరములకు తగినట్లుగా ఉత్పత్తి అగుట లేదు. మొదటిపక్షములో

ఉత్పత్తిలో పాల్గొనువారికి తక్కువగాను, రెండవ వరుసలో హెచ్చుగాను జీతములు ముట్టుచున్నవి. ఏలన ప్రభుత్వవర్గములోని వస్తువులకు తక్కువధర, ద్వితీయవర్గములోని వస్తువులకు హెచ్చుధర ఉండుట సహజము. కావున ఆర్థిక ప్రణాళికాకార్యము కార్మికులకు వేతనములు నిర్ణయించుట, వస్తువులకు ధరలు నిర్ణయించుట చేయవలసియున్నది.

ఉత్పత్తిసాధనములలో జవావదరులను అనుసరించి మూలసరమును వినియోగించిన, ఈ రెండు వస్తువులను కొంతవరకైనను తీర్చవచ్చును. దేశములోని సుపద ఆంతయు సక్రమముగా ఉత్పత్తిసాధనములలో వినియోగించిన, ఒక పరిశ్రమలో అధికోత్పత్తియు, మరియొకదానిలో అల్పోత్పత్తియు ఉండదు. ఏ వస్తువులు ఎంత ఉత్పత్తి కావలెనో, మొట్టమొదటనే నిర్ణయము జరుగును.

ఆర్థిక ప్రణాళికలు దేశావసరములనుబట్టి మారుచుండుట సహజము. దేశ దేశముల సమస్యలు విభిన్నములు. కావున ఒక దేశమునకు పనికివచ్చిన ప్రణాళిక వేరొక దేశమునకు పనికిరాకపోవచ్చును. అంతర్జాతీయ ప్రణాళిక నిర్మించి, తదనుగుణముగా దేశదేశముల ఆర్థిక కర్మవర్గము తీర్చిదిద్దుట ఎంత వాంఛనీయమో, నేటికాలమున అంత అసాధ్యము. ప్రభుత్వసంగ్రహసంతర ఆర్థిక చరిత్ర ప్రతిదేశమును అన్యోన్యసహకారము సౌజన్యపరిచిన ఆవశ్యకతను నిరూపించుచున్నది. ప్రతిదేశమును తమతమ అవసరములను మాత్రమే జ్ఞప్తియందెడుకొని, ఇతర దేశస్థిగిగురులను గమనింపనియెడల ఆ దేశములు తమ ఆర్థికసామర్థ్యమును నిలుపుకొనలేకపోవుటయే కాక, ఆర్థికసమస్యలను లేవదీయును.

అంతర్జాతీయార్థిక సహకారావశ్యకత ౧౯౨౯లో ఆరంభించిన ఆర్థికమాంద్యము నిరూపించినది. ఆర్థిక ప్రణాళికలు, ఆర్థికపునర్నిర్మాణము అవాటినుండియే మరింత ప్రాముఖ్యముగోనికి వచ్చినవి. అంతకుముందు రష్యాలో ప్రభుత్వపంచత్వ ప్రణాళిక ౧౯౨౯ సంవత్సరములో ఆరంభించినది. ఆనాడు రష్యా ఆర్థికముగా చాల హింసపడితిలో నుండెను. విప్లవసంక్షోభము

౧౯౨౮ వాటికి సమసిపోయినను, ఆర్థికఆంక్షలు (Economic Sanctions) రష్యాపై ఉన్నవి. ఇతర దేశములు రష్యాతో వర్తకముచేయ నిరాకరించిరి. అట్టి విషమస్థితిలో రష్యాప్రభుత్వము పంచత్వ ప్రణాళికను ఆరంభించినది. అంతర్జాతీయార్థిక సమస్యలను కాక పోయినను, ఆ ప్రణాళిక జన్యప్రదముగా కొనసాగినది. వెంటనే ద్వితీయ పంచత్వ ప్రణాళిక ఆరంభమైనది. రష్యా ఆర్థికముగా, పారిశ్రామికముగా శూన్యప్రణాళికల వలన అభ్యర్థనమార్గముగాను అయినది. రష్యాలోని ఈ ప్రణాళికలు ఇతరదేశములలో ఆశీలను లేకకొనినవి. పారిశ్రామికముగా వెనుకబడిన దేశములలో నిర్దిష్ట ప్రణాళికల ప్రకారము ఆర్థికపునర్నిర్మాణము జరిగిన ఎంత త్వరలో ఆర్థికాభ్యుదయము కలుగునో అను విషయమునకు రష్యాలోని పంచత్వ ప్రణాళికల విజయము ఉదాహరణప్రాయమైనది. ప్రతిదేశమందును తమ తమ ఆర్థికవిధానములకు యాభుకలును దిద్దుటకు సంఘము లేర్పడినవి. ౧౯౨౯లో ప్రారంభమైన ఆర్థికమాంద్యము దేశదేశముల ఆర్థికవిధానములను మార్చివేస్తో పెల్లగొనిచినది.

మన దేశమందుకూడ రష్యాలో ఆర్థిక ప్రణాళికల విజయము ఆకాంక్షరయులను లేకకొనినది. ఆర్థిక పునర్నిర్మాణమునకు ముందు రష్యాకూడ మన దేశము వలెనే ఆర్థికముగా చాల వెనుకబడియుండెను. ఒక్కసారిగా రష్యా ఈ పంచత్వ ప్రణాళికలవలన ఆర్థికోన్నత్యమును సాధించినది. మన దేశములోకూడ అట్లే జరుగుటకు అవకాశములు కలవని మన జాతీయవాదులు నుద్దించివారు. ౧౯౨౯ లో ప్రారంభమైన ఆర్థిక మాంద్యము వ్యావసాయక దేశములకు హెచ్చుగా తగిలినది. వ్యావసాయకపదార్థముల ధరలు పారిశ్రామికపదార్థముల ధరలకంటె విశేషముగా పడిపోయినవి. మన దేశము ప్రాయముగా వ్యావసాయక దేశ మైయుండుట వలన నిస్సహాయత కర్మక్రమయినది. మన దేశములోకూడ పరిశ్రమభివృద్ధి జరుగవలయు నను విషయము సకర్మక్రమయినది. దానితో ప్రభుత్వము చిరకాలము నుండి ఆకలించిన కర్మక్రమవ్యాపారపరి మన కొనర్చిన వస్తువును, ఆర్థిక ప్రణాళికల ఆవశ్యకతయు కర్మక్రమయినది.

౧౯౩౫ నూతనరాజ్యాంగచట్టము అమలులోనికి వచ్చినపుడు వివిధరాజకీయపక్షములు తమ ఆర్థికసిద్ధాంతములను ప్రతిపాదించవలసిన తరుణము ఆసన్నమయినది. వివిధరాష్ట్రములలోని ప్రజానాయకులు మంత్రిపదవులను స్వీకరించినపుడు సంపాదించిన ఆనభవము ఆర్థిక ప్రణాళికలను నిర్మించుటకు దోహదము కల్పించినది. వివిధరాష్ట్రములలోని కాంగ్రెసుపరిశ్రమకాళాపూర్వము సమావేశమై వివిధ ఆర్థికసమస్యలను చర్చించినారు. కాంగ్రెసువారు జాతీయప్రణాళికాసంఘము నొకదానిని (National Planning Committee) ఏర్పరచినారు.

ఆర్థికనిర్మాణము ఒక నిర్దిష్టప్రణాళికను అనుసరింపకలయు ననుట సర్వసమ్యక్తము. కాని ప్రణాళికల స్వరూపనిరూపణమున భేదాభిప్రాయములు తీవ్రముగా నున్నవి. ఈ భేదముల చర్చ విషయాంతరము. కాని దిక్పాత్రముగా వానిని ఈ వ్యాసమున మాదింపవచ్చును.

ఆర్థికప్రణాళికలు ప్రస్తుతసాంఘిక వ్యవస్థలో, అనగా ధనికవాదములో ఆచరణసాధ్యములా? సామ్యవాదమందే ఆర్థిక ప్రణాళికలు కాగ్యరూపమును దాల్చునుగాని, ధనికవాదమునందు నిరర్థకముగు నని ఎవ్వరును చెప్ప సాహసించరు. కాని ధనికవాదములోని ఆర్థికప్రణాళికల లక్ష్యము వేరు; సామ్యవాదములో వేరు. జర్మనీ ఇటలీదేశములలో ఫేసిజం (Fascism) అను నిరంకుశరాజ్యాంగవిధానము అమలులో నుండెను. ఆ విధానములో ప్రభుత్వము సర్వపరిశ్రమలమీదను అధికారము నిర్వహించును. కొందరు పోటీలేకుండా పరిశ్రమలలో లాభము తీయగలరు. ఈ విధానములో కూడ ఉత్పత్తి లాభాపేక్షతోనే జరుగును; కార్మికులకు తక్కువవేతనము లిచ్చి, వారిని సంఘములుగా ఏర్పడ నీయక, కొందరకుమాత్రము లాభము కల్పించును; ఈ లాభములు యుద్ధసామగ్రి సుత్పత్తిచేయుటకు ప్రభుత్వము ఉపయోగించును. యుద్ధసామగ్రి ఉత్పత్తిలో పాల్గొనని పెట్టుబడిదారులకుగాని, కార్మికులకుగాని ఇది లాభదాయకము కాదు. నిరంతరము అధికముగు చున్న ఉత్పత్తినిక్రయముకొరకై తయారైన యుద్ధ

సామగ్రిసహాయముతో అట్టి రాజ్యాంగవ్యవస్థల రాజ్యములు యుద్ధసన్నాహములు చేయకతప్పదు. అందువలననే ప్రపంచసంగ్రామములను ఫాసిష్టరాజ్యములు ప్రారంభించినవి. ఈ క్రిందిగతులే ఇంగ్లాండు, అమెరికా దేశములందు ప్రస్ఫుటముగా కాకపోయినను, అంతర్వర్ధితుగానైనను కన్పించును. ఈ పద్ధతిలో సామాన్య మానవుల ఆర్థికసౌభాగ్యము వృద్ధిపొందలేదనుట గుస్పమము. అమెరికాలో అగ్ధులకు రూజువెల్టు ఆదలంబించిన న్యూ డీల్ (New Deal) మరియొక పద్ధతి ఇది ఉత్పత్తినిక్రయమై బోకర్లకు కలిగించుకొనదు. పార్లమెంటులకు చౌకగా పెట్టుబడి సరఫరాచేయుటయు, సామాన్యజనుల కొనుబడికై హెచ్చించుట కొరకై వారి వేతనములను హెచ్చించుటయు దీనిలోని ముఖ్యమూత్రములు. ఈ మార్గము ననుసరించిన, ఆర్థిక విధానములో ఏ మార్పును కలుగదు. సామాన్యజనుల కొనుబడికై హెచ్చించినపక్షమున, పెట్టుబడిదారులకు లాభములు తగ్గనిపక్షమున, ఉత్పత్తి దోహదము కలుగును. ఈ పద్ధతిని అమెరికాలో ప్రభుత్వము వ్యాపారమునకు, పరిశ్రమలకు చేయూత నిచ్చినది. కాని ౧౯౩౭ నాటికి ప్రభుత్వము ధనోల్పణమును తగ్గించిన దెను వెంటనే మరియొక ఆర్థికహంద్యము ఏర్పడినది. యథార్థమునకు ఈ న్యూ డీల్ మొదటి ఆర్థికహంద్యము నెదుర్కొనుటకు చేసిన తాత్కాలికోపశమనము కాని ఆర్థిక ప్రణాళిక కాదు.

లాభములే లక్ష్యములుగా నుంచుకొని జరుగు ఉత్పత్తివలన అధికోత్పత్తికాని, తీరికసౌభాగ్యాభివృద్ధిగాని జరుగదు. జర్మనీ, ఇటలీదేశములలోని ఆర్థిక ప్రణాళికలవంటివి సామాన్యవాదమునకు ప్రాతిపదిక లగుటవలన భయంకరయుద్ధములకు దారితీయును. అమెరికాలోని న్యూ డీల్ ఆర్థికప్రణాళికలంద పరిగణించవలసినవి. ఒక్క రష్యలోమాత్రము ఆర్థికప్రణాళికలు జయప్రదముగా సాగినవి. అనగా ఆర్థికప్రణాళికలు సామ్యవాదసిద్ధాంతములు అమలులో నున్న దేశములలో మిక్కిలి జయప్రదము లగును.

ఉత్పత్తిసాధనము లన్నియు ప్రభుత్వమే వశము చేసికొని, పరిశ్రమల నన్నిటిని నిర్వహించుట నేడు

మన దేశములో సాధ్యము కాకపోవచ్చును. వ్యక్తి స్వావ్యయమునకుఁబడ అద్యతమ భారత దేశమున చాలవరకు వీలున్నది. మన దేశము ఆర్థికముగా అభివృద్ధికాకపోవుట వలనను, పారిశ్రామికాబద్ధముగాని ప్రకృతి సంపద విరి విగా నుండుటచేతను, ఉత్పత్తిజయన వస్తువుల విక్రయ మునకు బహుగానకాశము లుండుటచేతను, మన దేశ ములో కొంతవఱకునను ధనికవాదమునకు ధవివ్యక్త కలదని పలువుర అభిప్రాయము. అది దేశమునకు లాభ దాయక మనిపూడ వారి వివాసము. స్వదేశపరిశ్రమలకు రక్షణలిచ్చి, యథోచితవ్యక్తిస్వావ్యయమును ప్రోత్సహించి, మనము లాభము పొందవచ్చును. కాని ఆర్థిక ప్రణాళికల విజయము ప్రభుత్వవైఖరిమీదనే ఆధారపడి యుండునని మాత్రము విస్మరింపరాదు.

భారతదేశము పాశ్చాత్యదేశములవలెనే పరిశ్రమాభివృద్ధిని పెంపొందింపవలయునా, లేక కుటీర పరిశ్రమలద్వారా, గృహపరిశ్రమల మూలమున ప్రతి గ్రామమును స్వయంపరిపూర్ణముగాను, స్వతుంప్రస్తుతముగాను చేసి, ప్రాచీనాద్వివిధానమును పునర్నిర్మించవలెనా? ఈ సూచన వేరొకవ్యాసమున వర్చనీయము. కాని గాంధీమహాత్ముని ఆదేశానుసారము యంత్రాలయ ములనుగాక చేతిపరిశ్రమలను, కుటీరపరిశ్రమలను వృద్ధి చేసినయెడల, సామాన్యజనుల ఆర్థికసౌభాగ్యము వృద్ధి యగునని ఆర్థికశాస్త్రవేత్తలకు నమ్మకము లేదు. ప్రధానముగా నేడు పరిష్కరింపవలసిన సమస్య దారిద్ర్య సమస్య; దరిద్రవారాయణుల వాంఛాపరిత్తిపై ఆకురుల ఆర్థికవాంఛలు పరిర్మిపిండుటకు అధికోత్పత్తి అవశ్యకత గలదు. అధికోత్పత్తి యంత్రపరిశ్రమలద్వారా గాని లభింపదు. మన దేశములో దారిద్ర్యము అంత రింపవలెననిన విషయవాంఛాసంయమప్రబోధముకంటె యంత్రపరిశ్రమలద్వారా అధికోత్పత్తి ముఖ్యావసరము.

ఈ దృష్టాంతమునుబట్టి మన దేశములో రేయారు కావలసిన ప్రణాళికలను, ఇతరదేశములలోని ఆర్థిక ప్రణాళికలను భేదమున్నది. ఇతరదేశములు ఆర్థికముగా అభ్యుదయపథముం దున్నవి. అచ్చటి ప్రధాన సమస్య నిరుద్యోగనిర్మూలనము, సమానవినియము ; మన దేశములో జీవితసౌభాగ్యభివృద్ధి ప్రథమలక్ష్యము, ప్రధానలక్ష్యము. పాశ్చాత్యదేశములలో జీవితసౌభాగ్యము ఇతివరకే వాయుగా నున్నది. మన దేశములో అనేకులకు ప్రాథమికావసరములకు సరిపోవు ఆదాయము లేదు. మన దేశములోని ఆర్థికప్రణాళికల జమిలి లక్ష్యములు అధికోత్పత్తి, జీవితసౌభాగ్యభివృద్ధి అనట సర్వజనీనాకయము. అధికోత్పత్తి వ్యక్తిస్వావ్యయములో పూర్వ కలుగవచ్చును ; కాని సర్వముగా కాదు ; ఒక అవధిని దాటికూడ పోలేదు. అందువలన మనము ఒక నిర్ణీతకార్యప్రణాళికను అనుసరింపవలెననియున్నది.

జీవితసౌఖ్యము ధనసంపదపై, వస్తుసమదాయముపై మాత్రమే ఆధారపడియుండ దనుట నిశితవర్తము. ధనసంపద సాధనముకాని ిది కాదు. పురుషార్థములలో (Human values) అర్థము ఏక దేశమే ; అర్థము సాధింపలేని ఆనందానభవములు ఎన్నియొకలవు. ఈ పారమార్థికానభవములకు ధనదండిత మైన విలువ కట్టలేము. విహికాశ్యవణలో అతిలోకమైన ఈ అనుభవములను విస్మరింపరాదు. పురుషార్థములను గణితశాస్త్రమునుబట్టి నిర్వచింపలేము. కావున ఆర్థిక ప్రణాళిక అనిన, పురుషుడు పురుషార్థములను నిర్వహించుటకు వలసిన భౌతిక, మానసిక శక్తులను, పూర్ణంకానమునకు తోడ్పడు వస్తుసంపదను వినిర్మించు కార్యక్రమమే. ప్రణాళిక పరమలక్ష్యమును సాధించు సాధనమే. ఆర్థికాశీయులు పారమార్థికాశీయులకు చెరుద్ధ్యము కల్పింపరాదు. ఆర్థికప్రణాళికలు పారమార్థిక పురుషార్థసాధనమునకు పూర్వరంగము.

గూడూరి శాసనమందలి పల్లవరాయడు

= శ్రీ కొత్త బావయ్యచౌదరి =

తైరింగానాశాసనసంపుటయ్యలోని గూడూరుశాసన మునుబట్టి కాకతిరాజుల చేతఘోషింపఁబడు కొరవి దేశమున (ఓంగుల్లప్రాంతము) బాఠించుచు నన్నచాడై యుండగా, విరియాల యెఱ్ఱవృషాలని భార్య కామ మసాని యాతనికేతల్బట్టి, యాతనియొద్దికి యుద్ధమునకు వచ్చిన కొడయనాయకుడగు పల్లవరాయని జంపి, చేత ఘోషింపని తిరిగి కొరవిదేశమున పునఃప్రతిష్ఠించియు విశేషపడుచున్నది. కాని యీశాసనమును తిరిగి హైదరా బాదు పురాతత్వకాళివారి ౧౩ వ ప్రయతనములో బ్రక టించిన శ్రీ డాక్టరు శ్రీనివాసాచార్యులుగా రిందలి గాథ కచ్చితమైయుండు నని యాశ్రించినాకర్మములలో తెలిసియుండిరి :

“While the Gudar inscription seems to be an early forgery of an ambitious Viriyala Chiftain who schemed to foster and perpetuate a tradition that his ancestors have saved the ruling Kakatiya dynasty in a critical moment”

(Hy. Arc. Ser. No, 13, Part I, p. 15.)

ఈ గాథ నిజమైన దగుచేమో యనుటకు ఏమైన ఇతరాధారములు దొరుకుచేమో యని పరిశీలించుటయే యీవాగ్దాసమునకు కొరగదు.

త్రిభువనమల్ల చేతరాజు (చేత II) మొదట పశ్చిమచాళుక్యచక్రవర్తియగు త్రిభువనమల్ల ఆరక విక్ర మాదిత్యసామంతుడై యాతని చిరునము నహించెను. ఆతని కుమారుడగు రెండవ చోళరాజుకాలములో విక్ర మాదిత్యనితిర్వాత రాజ్యమునకు వచ్చిన తైలపదేవుని బంధించి, విడిచిపెట్టి యప్పటినుండియు నతడు స్వతంత్రు డయ్యెను. చేతరాజుకాలమునుండియు నీ

వంశీకులు స్వతంత్రులగుటకు ప్రయత్నించుచుండిరని మనమాహించుట సత్యైతరము కాబాలకు. ఇట్టి ప్రయత్నములందు చేతరాజున్నప్పుడు, త్రిభువనమల్ల డగు విక్రమాదిత్యుడు ఆతని నణచివేయుటకై తన సేనాధిపతులతో, సామంతులతో యుద్ధమొనరించి రమ్మని సంపుట యసంభవముగాదు. పల్లవవృషాలు రెవ్వరైన ఈ విక్రమాదిత్యుని సామంతులుగా నున్నారేమో విచారించినయెడల నీవిషయము స్పష్టపడగలదు. పూడూరుశాసనము బాదినచో నం దొక పల్లవవృషాలుడు గన్పడుచున్నాడు. పూడూరులో జీనాలయ ముండెను. ఆ జీనాలయమునందలి కనకసేనభట్టాచార్యులను గురువునకు పూడూరుపాల్లకరన యుట పేరుగల వాడును, త్రిభువనమల్లని సామంతుడు నగువాడు చాళుక్యవిక్రమ ౨౯ సం॥లో (క్రీ. శ. ౧౧౦౬) కొంత భూమి నొసగి శాసనము వ్రాయించెను. ఆచరదేశము పల్లవరాజుస్వాధీనములో నుండి, త్రిభువనమల్ల విక్రమా దిత్యుని కతడు సామంతుడైయు అందలి యాశ్రించి పంక్తులు తెలుపును:

“౪. నిత్యపూజాలయ స్థవ్యకం శ్రీపల్లవకళా లయం | స్వస్తి”

౫. మస్తభువనాశ్రయ శ్రీశ్రీపల్లభమహారాజాధి రాజపరమే

౬. క్వర పరమభట్టారక సత్రాశ్రయమశోక చాళుక్యాధికరణం

౭. శ్రీమత్త్రిభువనమల్లదేవరు కళ్యాణపురదశేరే విడినోశసుఖ సంకథా

* * * * (ఈ పంక్తులు పదలిఖివి)

౧౮. నామాదిత్యమస్తప్రకృతీసహితం శ్రీమన్మహా మద్ధరేశ్వరం పూండూ

౧౬ రహస్యకరసర్ | స్వస్తి చాకుక్యంక్రమ
వమకద

౧౭ ఆ నెయ ప్రభవసంవత్సర పామ్యర
అమావాశి ఆదిత్యవార

* * * * *

౨౦ ఇ న్నినీరుమం ద్రవిశసంఘాత్రయ మప్య
పల్లవా

౨౧ జనాలయకలొట్టి * * *

౨౨ * * * * *

౨౩ * * * * స్వస్తి జగత్తరైకలిత

౨౪. శే శ్రీపుండ్రస (౦) శ్చే పుశే స్రమత్పల్లవ
రాజభిష్టజలతో

౨౫. దుగోక యశ స్సదరే | మాతారామము
మగన్ధకాలివనశే సంతిష్ఠ"

(తె. కా. పుట ౧౨౮, ౧౨౯)

ఈ పల్లవసామంతుడుగాని, యిట్టి మరియొక
పల్లవసామంతుడుగాని రేతరాని తిరుగుబడిన కాలములో
వారవ విక్రమాదిశ్యుడు పంపగా, వారడు విరియాల
కుటుంబమువారిచే జంపబడియుండవచ్చును. అందుచేత
గూడూరికానవమందలి విషయము చోళాంశ మనియే
నమ్ముటకు వీలున్నది. కాని దాక్షరుగా రూపించి
పల్లవ కేవలము కర్పితము మాత్రము కాదనవచ్చును.

శుల్బ సూత్రములు

= శ్రీ గొబ్బూరు వెంకటరఘునాథకృష్ణారావు =

శుల్బసూత్రములనుగూర్చి తెలిసికొనుటకు ముందు ఒక ముఖ్యాంశము గమనింపవలసియున్నది. ప్రాచ్యప్రతీచీనసంస్కృతులకు, విజ్ఞానమునకు గల వ్యత్యాసము ఒక మనస్తత్వములోనేకాదు, ఆదర్శములోనేకాదు, జాతి-మేధాశక్తులలోనేకాదు—అది అనేకకారణముల వ్యత్యాసము. వి. సర్కారుగారు* చెప్పినట్లు అతిప్రాచీనకాలమున హైందవులు తమ ప్రకృతిహితము, బాహ్యప్రపంచమును ఎంతో శీఘ్రగారహస్యముల నడిగి తెలిసికొని, ఆవిధముగా సంపాదించి సాధించిన విషయములను-విజ్ఞానమును హిందూ ప్రాచీనగ్రంథములలో చిరస్థాయి నొనర్చిరి. సంగతులు తెలిసి సమన్వయించుకొనిగలిగినకొలదిని, ఈనాటి విజ్ఞానానికి అది మూలాధారమని స్పష్టమగుచున్నది.

హిందువుల వైజ్ఞాన, సంస్కృతివాఙ్మయములు వేదకాలమునాటికి అవిశాధానసంబంధము గల్గియుండెను. వారిది ప్రపంచవాగ్వికారలో మహోన్నతమగు స్థానము. శుల్బసూత్రముల-అనగా ఆపస్తంబుడు మొదలగువారు సూత్రప్రాయముగా గ్రంథస్థమైనప్పటికీ రేఖాగణితవిశేషములకాలమున నిర్దిష్టకృత్యములలో, మరకర్మలకొరకు వారు రేఖాగణితాంశములను కనిపెట్టిరి. విజ్ఞానము కేవలము విజ్ఞానముగానే ఉండిపోలేదు. హిందువుల మతకర్మలతో నది మిళితమైపోయెను. ఇట్లు వేదకాలమునుండి హిందూమతము, విజ్ఞానములకు అవిశాధానసంబంధము పొడమూపుచున్నది.

శుల్బసూత్రము లనగా శేషా తెలిసికొనుట అనవరము. ఇది ఏవో మూలపడి, ఎవరో ఛాందసులు పనిలేక చదువుచుండెడి సంస్కృతగ్రంథములని సామా

న్యలు అభిప్రాయపడుచున్నారు. కాని బ్రితేంద్రనాథ సీలు, తిలకు, సర్కారు మొదలగు మహానుభావుల కృషికలన “ప్రాచీనహైందవవిజ్ఞానము విశ్వావదము కాదు” అని తెలిపె ననుకొనవచ్చును. శుల్బసూత్రములయం దేదేని విశిష్టత గలదా అని అలోచించివచ్చుడు—దానిని గూర్చి తిజ్ఞాన నొనర్చబూనినచో అది హైందవ రేఖాగణితమునకు మూలమని తేలుచున్నది. ఈసూత్రములు రేఖాగణితములో ప్రారంభమున నొనర్చబడిన శోధనల సంపుటి. వీనితో ముఖ్యముగా ఆపస్తంబుడు, బోధాయనుడు, కాత్యాయనుడు—వీరి శిష్యులు సంబంధించియున్నది. తమ గణితవిజ్ఞానమును మతకర్మలకు, యజ్ఞ వేడులకు ఉపయోగింపవలసివచ్చినపుడు ప్రాచీనహైందవులు శుల్బసూత్రములను కన్పొందిరి. సూత్రములలో ‘శుల్బ’ మను మాట విశేషముగా వాడలేదు. త్రాడునకు ‘రజ్జు’ అనియే వ్యవహరించిరి.

‘జర్నల్ ఆఫ్ ది ఏషియాటిక్ సొసైటీ ఆఫ్ బెంగాలు’నందు డా. తిబాట్ (Dr. Thibaut) గారు రచించిన ఒక వ్యాసమునందు (Sulba Sutras) తాము హిందూ విజ్ఞానమునకు గల ప్రత్యేకతను కన్పొనుట కీసూత్రములు చాల ఉపయోగించినవని చెప్పినారు.

“While unable positively to assert that the treasure of the mathematical knowledge contained in the Lilavati, Bija Ganita and similar treatises has been accumulated by the Indians without the aid of foreign nations we must search whether there are not any traces pointing to a purely Indian origin of those sciences.

* B. C. Sirkar : “Positive Sciences of the Ancient Hindus”

And such traces we find in a class of writings called Sulba Sutrams i.e. Sutras of the Cord which prove that the earliest geometrical and mathematical investigation among the Indians arose from certain requirements of their sacrifices."

ఎ. పి. బర్నెట్ గారు Catalogue of a collection of Sanskrit manuscripts నందు "కల్పశూత్రములలోని కల్పశాస్త్రములను బ్రాహ్మణులలో రేఖాగణితమునకు ప్రాతిపదిక" అని చెప్పినారు.

ఈశూత్రములు కొలతలతో ప్రారంభమైనవి. పరియగుచోట అగ్ని నుంచుటకేమి, ఆయా క్రతువులకు తగు వేడుల నుంచుటకేమి, నిర్దుష్టమును పరియగు కొలత లవుపరములైనవి. ఆశేకములగు చితుల నిర్మాణములలో రేఖాగణితపు సహాయము అత్యంతఅవసరమై, అవిషయక నిర్మాణములను చేయవలసివచ్చెను. చతురశ్రకీర్ణవదితి మొదలగువాని నిర్మాణములో చతుర్భుజములోని భుజములు సరిగా ఒకదానితో నొకటి లంబకోణమును చేయవలసియుండెను. రెండు చతురశ్రముల మొత్తము వైకాల్యమునకు పరియగు వైకాల్యము గల మరియొక చతురశ్రము నొనర్చవలసియుండెను. దీర్ఘచతురశ్రములను చతురశ్రములుగాను, చతురశ్రములను దీర్ఘచతురశ్రములుగాను, ఒక వృత్తమునకు పరియగు వైకాల్యము గల చతురశ్రమును నిర్మింపవలసియుండెను.

వైవిర్యాణముల నెట్లావరించుట అనేది ప్రశ్నకు సమాధానము కొంతమటుకు కల్పశూత్రముల పరిభాష శూత్రములలో చూడగలము.

ఆనాడు వారు సాగించిన ఈ రేఖాగణితవిషయకమగు శోధనలలో ముఖ్యమయినది — సమకోణ త్రిభుజియందలి కర్ణమునుగూర్చి: ఈనాడు వైఖాగరసూత్ర (Theorem of Pythagoras) మని దీనిని అనుచున్నామో అది నిజమునకు ప్రాచీన ఆచార్యులకు తెలియును. దానికి వారు ప్రతిపాదించిన ఉపపత్తిని గూర్చినూడ కొంత ముచ్చటించుము.

ఈ విషయమును గూర్చి మదరాసు క్రైస్తవ కళాశాలలో ప్రొఫెసరు డా॥ కెవిల్, యం. పి., పి. హెన్. డి. గారితో మాటలాడినపుడు వారు విమాత్మమును మరియొక సంగతి తెలియజేసిరి. వైఖాగరసునకు Oriental traits గలవనియు, అతని జీవనవ్యాపారములనుబట్టి చూడ హిందూదేశీపు Priesthood నకు చెందినట్లు స్పష్టముగ నున్నదనియు వారు చెప్పిరి. విశేషించి "India in Greece" అనేది అమూల్యగ్రంథములో ఎద్వద్దు పోకాకు దొరగారు వై విషయమును మౌలికమముగా ఋజువుచేసియున్నారు. అసలతని నిజనామము ఋగసురు డనియు, ఈ దేశమునుండి వలస పోయినననియు వాదమున్నది. దీనినిగూర్చి ఇంకను కొంత తెలిసికొనవలసియున్నది.

ఏదేని కుదకు సారాంశ మేమనగా-ఆసలు సమకోణ త్రిభుజికి ఆలకణము గలదని వారికి తెలియుననుట నిర్వివాదాంశము. యజ్ఞయగాది కర్మల (Ritual) నిత్యకృత్యములలో ముఖ్యమగు భాగముగుట చేత (ఏలనో నేను చెప్పజాలను) వారు చక్కగా పరియగునటుల వానిని నెరవేర్చుట కుపయోగించునంత వరకు రేఖాగణితపు ఊత తీసికొనిరి. వ్యవహారమునకు తగినటుల ఆచరణస్వరూపము నిచ్చిరి. వారికి అవుపరమునవి - ముచ్చనకు :

i. ఒక చతురశ్రమునకు రెండింతల వైకాల్యము గల మరియొక చతురశ్రము నిర్మించుట.

ii. రెండు చతురశ్రముల మొత్తము వైకాల్యమునకు పరియగు వైకాల్యము గల ఒక చతురశ్రము నిర్మించుట.

దీనినిబట్టి, అడిగిన ప్రశ్నకు సమాధానమునకు వలె వారు కృషిచేసి, రేఖాగణితమును సాధించి, నూత్రీకరించిరి.

(చూ. పుట ౨౩౩.) బోధాయన: 'సమచతురశ్ర స్యాత్తయో రజ్జ ద్విస్తావతీం భూమిం కరోతి'

అపస్తంబ: 'చతురశ్రస్యాత్తయో రజ్జ ద్విస్తావతీం భూమిం కరోతి'

కాత్యాయన : 'సమచతురశ్రే స్యాన్యాయా రజ్జు ద్వివరణే'

తెనుగున చెప్పవలసి వచ్చినచో సమచతురశ్రే కర్ణమునకు సరియగు ఒక త్రాడు సమచతురశ్రే వైకాల్యమునకు రెండింతల వైకాల్యము గల ఇంకొక చతురశ్రభుజము సేర్పరుచుచున్నది - అనగా సమచతురశ్రే కర్ణము వర్ణము (అనగా సమచతురశ్రేకర్ణము భుజముగా గల ఇంకొక సమచతురశ్రే వైకాల్యము మొదటి సమచతురశ్రే వైకాల్యమునకు రెండింతలు) మిగతా భుజవర్ణముల మొత్తమునకు సమానము.

(చూ. బోధాయనుడు : నూ. 1 కర) "దీర్ఘచతురశ్రేపాన్యాయా రజ్జుః 1 పార్వమనీ తిర్యగ్యానీచ యత్పృథగుశ్చ 2 మరుతే ప్రదుభయంకరోతి"

దీర్ఘచతురశ్రము కర్ణము సేర్పరిచెడి ఒక త్రాడును తీసికొందము. అది దీర్ఘచతురశ్రములోని పొడవు రేఖపై సమచతురశ్రేవైకాల్యమును, పొట్టిరేఖపై సమచతురశ్రేవైకాల్యమును - వాటి మొత్తమునకు సరియగు వైకాల్యము గల ఇంకొక సమచతురశ్రే భుజము అని పై నూత్రమునకు అర్థము. అనగా కర్ణవర్ణము మిగతా భుజవర్ణముల మొత్తమునకు సమానమని-దీర్ఘచతురశ్రే విషయములో.

అదేనూత్రమును ఆపస్తంబుడు, కాత్యాయనుడును ఇచ్చియున్నారు. కొంత వివరణ లవసరముగాబట్టి ఈ క్రింద వ్యాఖ్యల నిచ్చుచున్నాను.

1. అన్యాయారజ్జుః—పిదప దీనినే 'వర్ణరజ్జు' లేక కర్ణ మనిరి. ఇచ్చట వైకాల్యమునకు 'భూమి' అనిరి. దానినే తరువాతివారు 'తేత్రి' మనిరి. రామరాను భూమి యనగా త్రిభుజపు ఆధారరేఖ (Base)-లేక ఏదేని సమభుజ ఆధారరేఖ అనుదానికీ పర్యాయపదముగా మారిన.

2. పృథగుశ్చ అనునది, రెండుభుజముల మొత్తము యొక్క వర్ణము తీసికొనిరాదనబడతే ఉపయోగింపబడెను. (పృథగుహణం సంస్కృత మాధునికతీ వివమర్థం).

పై సంగతులను గమనించినచో పైథాగరను క్రితాంతమునందు వివరింపబడిన (Particular Enunciation) విషయమును రెండువిధములుగా మన నూత్రకారులు విభజించి ప్రత్యేకము తెల్పినట్లు చూడగలము.

మరియు బోధాయననూత్రమునందు పై అంశము వివరింపబడినది. అనేకములగు 'పైథాగోరియను' త్రిభుజములు పేర్కొనబడినవి. మూడు భుజములును పూర్ణాంకముల నున్నచో సమకోణ త్రిభుజములలో 3, 4 అంకములు గల్గి లంబకోణము నొసర్చు భుజములు ౫ అంకములుగా కొలవబడెడి కర్ణమును చేయును.

(చూ. నూత్రము) "త్రికచతుష్కయోః ద్వాదశికపాంచికయోః పాంచదశికాష్టకయోః సప్తకచతుర్విగ్ంశికయోః ద్వాదశికపంచత్రిగ్ంశికయోః పంచమత్రిగ్ంశికయోః ఇత్యేతా నూపల్లిః".

బోధాయననూత్రములలోని కొలదినూత్రము ఆపస్తంబునిచే వివరింపబడినవి. నిత్యకృత్యములం దెట్లుపయోగమో తెలుపబడినవి.

పిదప వేదియొక్క వైకాల్యమును కన్గొనటకు నూత్రము లొనర్చబడినవి. ౧౫, 3౬, 3౯ భుజములుగా గల త్రికోణము తప్పక దీర్ఘచతురశ్రే త్రిభుజమే నని తెలుపబడినది. (Rectangular triangle) వారి కపు డవసరమైనదేమనగా "ప్రాచీ" విదను తూర్పు పడమరరేఖ లంబముగా గీయగల్గుట.

అనేకములగు సమకోణ త్రిభుజములను (Pythagorean triangles) పేర్కొనటయే ఉపపత్తిగా పరిగణించినాడు బోధాయనుడు. ఇది యేమి - చాల మోటుగా నున్నది అని మన మనుకొనవచ్చును. కాని అతి ప్రాచీనకాలమున రేఖాగణితమున నానూత్రము సాధింపగల్గినవారు-మతము-పైదిక కర్మల తెలిదయే లేక రేఖాగణితమునే పెంపొందింప బూనుకొన్నచో ఉపపత్తిని యుక్తమేమిది ఇవ్వగలిగియే యుండురని నా అభిప్రాయము.

అ హ ల్య

= శ్రీ బొడ్డు బాపిరాజు =

మాయయ్య రామచంద్రుల - లేయడుగి జివుల్ల నవ్వడియె నాగుండెక
మ్రోయుచునున్నది చల్లగ - తీయని కలలట్లు వచ్చు తెలుపులలోనన్.

ఒక యాకర్షణకున్ వశంబయి తపీయోత్సేకమున్ నిల్పబా
లక చేతేతుల త్రెంచివైచితి చిరప్రాలంబిపాశీల్యవ
ల్లిక; నెమ్మొమున ప్రాముకొంటి 'నిశితాత్రిం'బోని డుష్కీర్తి, దా
నికె ఈ నా బ్రతుకెల్ల వ్రేల్చెద త్రపాగ్నిబ్వల నిన్నాల్లుగా.

మలినంబైన చరిత్రతో కటికిపేమంతమ్ము లెన్నెన్ని ని
శ్చలపాపాదతపస్యలో విదళితాశాభిన్నహృత్తంత్రులన్
విలపింతున్ పలపింతు సీకొరకు తండ్రీ! నీపదచ్ఛాయ నా
తల వ్రాల్తున్ ప్రభువా, శమింపగ హృదంతస్తాపముల్ పాపముల్.

బాప్సవిన్నకపోలనై నిరత మేపాదాగ్రముల్ భావనా
పుష్పధ్వమ్ముల తోడితెచ్చి కుడికాముక్తవ్యథాశాంతిలో
దుష్పరమ్మగు శాపవార్ధికి రచింతున్ నేతు, వా మత్తపో
నిష్పన్నములు శ్రీపదాంబురుహముల్ నే డిందు వాసించుతన్!

ఎపుడెపుడో ప్రభుం డవతరించు చిలీపుల రాచక్రోవ సం
ద్రవుటాడి చందమామవలె, నాబ్రదుకున్ వెలిగించు నవ్వ డ
న్నపలుకె ప్రాపుగా గడసినాను దినమ్ముదినమ్ము ఈనిమే
షపు కొనదాక; న న్నిక ప్రసన్నుడవై కృప నేలుకోగదే.

కాదనలేక యింద్రియవికారమునం బడి సాధుజీవన
స్వాదుమరందపూర్ణకలశమ్మును భగ్న మొనర్చుకొన్న యు
న్మాదిని యా యహల్య యలనాడె నశించెను స్వామి, నేడు నీ
పాదరజమ్మునం బూడమివచ్చు మరొక్క యహల్య రాఘవా!

నను బ్రోచు రఘురాజనందనా రారమ్ము, పిలుచుచున్నది నిన్ను పేదతలిసి
ఇంత మెత్తని తల్లిడి పెండుంటి విన్నాల్లు? కనరావు నాయింటి కసిడికోత
ఎంత చల్లని పాద మీగుండె కార్చిచ్చు తుడిచినట్టై మంచు తొలకరించు
కడుగ నిమ్మొయయ్య, కన్నీళ్లతో, పొంగు లాగహాల నెడంద వాగులయ్యె

లమృతనిధులైన యీ చిన్ని యడుగుదమ్మి-తుదల నిశ్వాసపవనముల్ పొదవిపొదవి
తావు తెగజమ్మగల్గునంతటి యదృష్ట- మందుకొనగల్గెనే నీ యహల్య స్వామి!

ఈ ఇల్లుమాత్రం తాటాకుతో నేయబడివుండడం చూస్తే తేల్చినవారికంటే ఈ ఇంటివారు ధనవంతులని తేలిపోతుంది. ఇంటికెదురుగా ఉన్న భారీపలంబో ఓ చూళ్ళ పోక; పొక ప్రక్కనే ఓ పెద్ద గడ్డిమేటి. చుట్టూ ఎటు చూచినా ఎదుగా పెరిగిన పచ్చని కొబ్బరితోట. రంయి కుని పిస్తాన్న గోదారిగాలి నవభవిత్తూ మెల్లి మెల్లిగా పరిస్థితులు జీర్ణంచేసుకుంటున్నాడు తాతగారితో పెల్లి చూపుల కల్లిన భాగ్యం. ఏగిలో అరుగుమీద నాలుగుడు ఈతాకుల చాపలు సరుకుబడివున్నాయి. ఒక దానిమీద భాగ్యం ఓద్రంభానికి నేర్లబడి కూర్చున్నాడు. దానిమీద ఓ ప్రక్కని భాగ్యం తాతగారుమతం చేసేరు. ఇంకోదానిమీద పిల్లతాయాకు పెద్దలంతా కూర్చున్నారు. మరోదానిమీద ఓ అమ్మాయి కూర్చుని వుంది. ఆ అమ్మాయిబుర్ర భూగర్భంలో పొదుపబడి వున్నది కనుక ఆ అమ్మాయే పెల్లి కుమార్తె అని భావించి కలసిందిగా మనవి. భాగ్యం తాతగారితో ఆ వూరు చేరుకొనేటప్పటికి సాయంకాలం సుమారు నాలుగు గంటల వుతుంది. ఓ పది, పదిహేను నిమిషాలు కూర్చున్నాక పెల్లి కూతుర్ని ఇంట్లోకి పంపించేసేరు. అక్కడ నుంచి భాగ్యం తాతగారూ, పిల్లతాయాకు పెద్దబాపురూ తిలుపిచేసేరు. ఓ! ఒకటేమిటి, తోటలగురించి, పొలాల గురించి, కొబ్బరికాయధరగురించి, దాళివాపంటలు, ఎండలు, వానలు, గోదావరితిప్పలు, తిత్తమ్మతిప్పలు, అంకమ్మ అమ్మలు, సోమన్నతోడ, విస్వయ్యపిచ్చి మొదలైనవాటినిగురించి తెగమాట్లాడేసేరు కనుచీకటి కమ్మేడాకా. ఎవరితో మాట్లాడాలో, ఏం మాట్లాడాలో కూడా తెలియక, ఎటువైపు చూస్తే ఏం ప్రమాదం వచ్చి కొంపముసుగుతుందోనని బుర్ర వార్చి కూర్చున్నాడు భాగ్యం. తాతగారు ఓ చెంచూ, నిట్టూపుమ్మకొని బయలుదేరుతూ “ఒరే భాగ్యం! ఓ సారి అలా పోయివస్తాను. నవ్వు వస్తే రా” అన్నాడు. ఆ వూరి చెరువుగట్టు ప్రక్కని అణిపాటిని నిర్వర్తించు కొని, చెరువులో కాళ్ళు కడుక్కుని తిరిగివస్తూ తాతగారు భాగ్యంతో ప్రసంగించేందుకు ఉద్ద్యమించేయరు.

“ఒరే భాగ్యం! చూడు వాళ్ళ ఏదో యింత వున్న వాళ్ళనడానికి సందేహం లేదు. నీ అదృష్టం

బాగానే వుంది. మనం ఏమీ అడక్కుండానే మూడు వేలదాకా ఇచ్చేందుకు వుద్దేశమున్నట్లు సూచిస్తున్నారు. తరువాత ఎటువంటి ఎటు వచ్చినా రావచ్చును. పిల్ల కూడా మనకు వచ్చింది కనుక ఇప్పుడే తాంబూలాలు పుచ్చుకొని వెళితే మంచిదికామా?”

ఏమగానే నిర్ణయించుకుంటే భాగ్యం. తాతగారు అగ్నిహోత్రంలాంటి మనిషి. అపరిమితమైన కోప మూను. తను పట్టిన వుండేటికి మూడే కాళ్ళ అనే రకం అంటే సాహసమేమీ వుండదు. ఎవరైనా తాను చెప్పిన దానికి ఒప్పుకోకపోతే అడ్డమైన చివాట్లు పెట్టడమే కాకుండా కొట్టేటంత పని చేస్తాడు (కొట్టిన పను యాచూడా వున్నాయి) తనకు తెలిసివున్నంత ఇంకెవరికీ తెలియదనీ, తను చెప్పిందంతా వేదమునకోవాలనీ ఆయనవాదం. అందులోనూ తాతగారంటే భాగ్యానికి చెప్పలేనంత భయం. కాని ఇది కీదితాంతం సంబంధించే సమస్య కాబట్టి అంత చురుకైనగా ‘ఔను, కాదు’ అనడం ఎలాగు? ఏమైతే అయింది, కొంతవరకు పెనగులాడి చూద్దామని నిర్ణయించుకొని అన్నాడు భాగ్యం సాధ్యమైతే మృదువుగా—

“అయితే మనకు పిల్ల నచ్చిందని మీతో ఎవరు చెప్పేరండీ తాతగారూ? అసలు మీరు పిల్లలైపు ఓసారైనా చూశారా?”

“నచ్చకపోవడం ఏమిటా కుర్రవాగమ్మా! విశాలమైన ఇల్లా, కావలసినంత బొడ్డి, గేదెల్లా, ఆవులూ, మూడువేలకట్నం, వండుగులకు తీసుకొనివెళ్తూ వస్తూ వుంటారు, మధ్యముచ్చటలు సక్రమంగా జరుగుతాయనడంలో సందేహంలేదు. రక్తంలాంటి సంబంధం, తనమ్మ చేస్తేమాత్రం ఇంకెకంటే మంచిసంబంధం వచ్చిపడుస్తుందటా నీకు?”

“క్షమించాలి తాతగారూ, ఆపిల్లనుగురించి నేను మాట్లాడుతున్నది.”

“ఆపిల్ల కేమిచ్చిందిరా, ఏకేపంలాగ పిల్లం లేను! చేతులు రోకనా, కాళ్ళు లేవనా? సినిమా తారల్లాగ, కాలేజీ అమ్మాయిల్లాగ కింగురంగా అంటూ వుండాలేమిటా మొన్నాడు ఎవరితో లేచిపోయినా

వరే. అరిగిడుగా! 'ఇంగ్లీషు చదువును అప్రాచ్యులకు బుర్ర వుండవలె, వివరయ్యా' అని ఇదివరకు ఎంతమంది నాపాదాలమీద పడి మోలెట్టుకున్నావమ్మలేదును. ఇప్పుడు అర్థమైపోయిందిలే నిగ్గంతా వచ్చుకోవడమేమిటా నీమొఖం! నచ్చలేదు! ఏం నచ్చలేదో చెప్పరా చూద్దాం."

తాతగారి ముఖం కిక్కిరించింది. భాగ్యనికి భయపడింది. తాతగారు ఉరుముకున్నారు. ఆయనతో వాడిస్తే లాభం లేదనకున్నాడు భాగ్యం. "చాలా బాగానే వుండండి తాతగారు"

తాతగారు చల్లపడ్డారు.

"ఇంకేంరా మరి? ఆరేరా బాబూ సంపాదనకు మంతు! ఏదో తెలియక అన్నావు. దానికేలే? చూడు, ఏదో కాస్త వాలుగు అక్షరం ముక్కలు చదువుకుందికూడాను. అన్నీ బాగానే వున్నాయి. మరి తాంబూలాల మా తేమిటి!"

"తాతగారు! మీరు కోప్పడకుండావుంటే ఒకటి చెప్తాను. నా కోరిక అనుమానం వచ్చిందండి. ఆ అమ్మాయి అంతనేపు అంతగలగరా చదివినా బిక్క చేశాకూడా తిప్పలేదేమండీ?"

"ఒరే! చిన్న పిల్ల, అడవిల్లానూ! అందులో పెళ్లిచూపులు. సిగ్గుచేతా, భయంచేతా మరచిపోలేపోవచ్చును."

"లేకపోలే ఆ ముద్రణ అక్షరాల్లే అంత బాగా చిన్నవై వుంటాయిలేండి తాతగారు."

"దామర. సందేహం లేకుండా అంతే జరిగి వుండాలి. చూసేవా ఇప్పుడిప్పుడే నీబుర్ర కాస్త పని చేస్తోందన్నమాట. ఇక ఆలోచించవలసినదేమీ లేదు, జీతపడిందన్న మాటేకామా?"

భాగ్యనికి ఈసంబంధం తప్పిపోయే సూచన లేమీ కనబడలేదు. నిజానికి ఆ పెళ్లికూతురు అంత అసహ్యంగా లేదనే చెప్పాలి. కాని అప్పట్లో పెళ్లి చేసుకోనే వుండేకం లేదు భాగ్యనికి. అది గమనించే అంతా కలిసి తాతగారి నిద్రి పంపించారు. ఈ సందేహం చెనుకొనేందుకు భాగ్యనికి బోర్తిగా యివ్వు

లేదు. అతనిలో కోవలూపిరిమూత్రం ఇంకా ఏమీలకుండా లేలమాపుకూపుంది. ఇంటిదగ్గర వాన్నగారు. అన్నగారుకూడా ఇంత కచ్చితంగా మాట్లాడుతారా? పూర్తి అంగీకారం తెలిపేందుకు ముందు ఒక రోజు వ్యవధి వున్నా ఆలోచించా ఏ ఆవాంతరమైనా అనూతంగా ముంచుకురాకూడదా?

"ఇంటిదగ్గర ఇంకా నాకంటే పెద్దవాళ్ళూ, నాపొల్లం వాంఛించేవాళ్ళూ వున్నారు కదండీ? తాంబూలాలు వుచ్చుకొనేందుకు ఎలాగూ నిర్ణయించుకొన్నాంకనుక ఆ వుచ్చుకొనేది మనయింటిదగ్గరే నలగుంతోమాకూడా ఆలోచించి వుచ్చుకుంటే బాగా వుంటుందని నావుద్దేశం తాతగారు" అన్నాడు భాగ్యం. సరే వన్నారు తాతగారు.

ఇంటిదగ్గరవారు కొంచెం రిగిసేరు. కట్నం వాలుగు వేలదాకా పెరిగింది. "ఒరే, నిజానికి మనకు చెనక ఆసరా ఏమీ ఆట్రే లేదు. వాలుగురాళ్ళు ఎలాగో సంపాదించి ఆపూటకాపూట గడిపేస్తున్నాం. 'మో! మంది! అనేనా అడవికూడా ఇంతకట్నం ఇస్తామని వచ్చేవాళ్ళు మనకి మళ్ళీ దోరుకుతారా' అన్నారు భాగ్యంవాన్నగారు. "ఎంతకాలం అలా ఆకట్టుకొని కూర్చుంటావు? నీకేం తెలియదు. మనం కావాలని అనుకున్నప్పుడు మళ్ళీ సంబంధా లొస్తాయా? జరిగి పోలేనే వయం" అంది భాగ్యంతల్లి. "సభవ్య క్షిప్రం అన్నారు రా నాయనా. మామలుగురికే క్షమించు అమాడు ముళ్ళూ పడిపోలే మా కింకెం తెంగవుండదు" అన్నారు భాగ్యం ముసలమ్మగారు. "బోలేందంత డబ్బు వస్తోంది. ఆ డబ్బు పెట్టి వైక ఏచదువులు చదువుకున్నా చదువు కోవచ్చు. ఆలోచించుకో." అన్నాడు భాగ్యం అన్నగారు. తనవాటాకు వచ్చే లాంఛనాలన్నీ ఏమై పోతాయో అని సందిగ్ధాకళ్ళలో పడి నోరు చప్పురీతూ బిత్తుకోమని లేడు కుంటూన్నట్టు బాలిగా చూస్తూ నిలుచుంది భాగ్యంచెల్లెలు. ఇంట్లో ఏమూలకు పోయినా తనమ్మ తావులేనట్లు తోచింది భాగ్యనికి. మిగిలివున్న ఆకాలేకంకూడా భగ్నమైపోయిన కిల్లం భగ్నమైంది అతని గుండెలలో. ఆమరజాంతము నింది వుండవలసిన పనిలేవైవాహిక బాంధవ్యాన్ని నురించి

తర్క్కించుకునేందుకు ఒకడుగామైనా వ్యవధి లేక పోయింది ఆ పెండ్లి కుమారునికి. పెండ్లి! తన భావి జీవితాని కంటకూ చెలుగునీలను దర్శింపజేసే అని వార్యమైన అభిదేవత భార్య అని తెలుసు భాగ్యానికి. అంతవరకూ తనకు కాబోయే ఆర్థాంగులపట్టి అడుగు జాడలలో ఆహారాధారము అనంతంగా నిర్మించుకున్న భాగ్యంకండ్లకు అంధకారం అలముకుంది. ఇంతమంది ఉత్సాహానికి స్వప్నితపి 'కాదు' అనడానికి మనస్సు రించలేదు భాగ్యానికి. ఆమాసంలోనే యథావిధిగా వివాహం జరిగింది.

వివాహమై మూడోవేల రికగమండానే పిల్ల పెద్దమనిషి ఐనదని మధవ వ్రమానం వచ్చింది.

* * *

భాగ్యం ది. ఏ. చదువు పూర్తికావచ్చింది. సుక్రాంతి పండుగలు యింకా రెండుమాడు రోజులు వున్నాయనగానే మల్లీ వచ్చేరు భాగ్యంమామగారు అల్లుణ్ణి తీసుకొని చెల్లెందుకు. భాగ్యానికి ఈమారు అత్తవారింటికి చెల్లెందుకు ఎంతసూత్రం ఇష్టం లేదు. ఇప్పటికప్పుడే మాడునాల్గుసార్లు అత్తవారింటికి చెల్లడం జరిగింది భాగ్యానికి. అప్పటి అనభవాల భాగ్యంహృదయంలో ఇంకా పెత్తురుదెయ్యకూనే వున్నాయి. భాగ్యం రావన్నాడు. వస్తేనేకాని ఏదే దన్నారు మామగారు. చెల్లమని ఇంట్లోవాళ్లు పోరు పెట్టేరు.

భాగ్యం బయలుదేరేడు. "అది యింకా చిన్న పిల్ల. కాబట్టి నిర్లపడుతూవుండవచ్చు—ఆ. ఇంకా చిన్నపిల్ల ఏమిటి? అప్పుడే వివాహమై రెండేండ్లు కావస్తోంది. నిజానికి ఇప్పుడు దానికి పదిహేనేండ్లు తక్కువకాకుండా వుంటాయి. ఎంతకాలం ఏమిటి ఆస్తి? వివాహాని, అంత స్త్ర ప్రపంచంలో ఎక్కడైనా వుంటుందా! మాట్లాడకపోతే పోవచ్చుకాని ఒక్కసారి పొరబాటునైనా కనిపించదానికే?—బాత్రిగా పల్లెటూరిపిల్ల కాబట్టి భయపడుతోందేమో?—మామూర్థంభార్యసూత్రం పల్లెటూరిది కాదూ? ఇలాగే వుండేదా? వివాహమైనప్పటినుంచీ ఎంతో చనువుగా మాట్లాడుతూ రిరిగేది. సమస్తసౌకర్యాలూ తానే

స్వయంగా చూస్తూవుండేది భర్తకు. అత్తవారిల్లు పిచ్చున్న వదిలిపెట్టి రాగలిగేవాడా మూర్ఖం—పిల్ల కాలం ఆలాగే వుంటుండేమిటి? ఇప్పుడు పూర్తిగా మారిపోకూడదూ—" అత్తవారిల్లు చేరదాకా ఇవే ఆలోచనలు భాగ్యానికి. కాళ్లు కడుక్కుంటూ వుండగానే వేయవలసిన మకలప్రశ్నలన్నీ మురిపించేవేరు పెద్ద వాళ్లంతా. గదిలోకి వెళ్లి ప్రయాణింతులు మార్చి తెల్ల బట్టలు వట్టుకొని కూర్చున్నాడు ఎంతో ఆకలితో నిరీక్షిస్తూ. ఇదివరకటిలాగే ఫలహారం, టీ పట్టుకొని వచ్చి వగ్గర వుండి పెళ్లిపోయింది అత్తగారు. కేవలం ఆహారాధారంలో ఉద్రేకించిన ఉత్సాహానికి టీ ఒక్కటి చాలవనుకున్నాడు భాగ్యం.

* * *

భాగ్యం పరీక్షలన్నీ బాగానే వ్రాసేడు. కార్యానికి ముహూర్తం నిర్ణయించేరు. పెదటాండ్ర సద్దు పూర్తిగా అలాగింది. పట్టెమంచుకోడును ఆనుకొని నుంచుంది చిట్టి (భాగ్యంభార్య అసలుపేరు చిట్టమ్మ). అప్పటి చిట్టిరీరు చూస్తే భాగ్యం అనకున్నంత సిగ్గు కాని, భయంకాని ఆమెలో ఏకోశానా కనిపించవు. భాగ్యం చిట్టికేసి సావకాళంగా చూడడం మొదలెట్టేడు. భాగ్యం తడోదృష్టికి చిట్టి బుర్ర వంచుకోలేదు. చూపులలో చూపులు మెలిపెట్టింది. రెండేండ్లకు మల్లీ యిప్పుడు చిట్టి చాలా మారింది. నిజానికి అంతే పొడుగు వున్నా ప్రతి ఆంగంలోనూ నడుమంత్రపు కలిమి సర్ది పోంది. ఏమైనా ఆమె అతని భార్య. మెల్లిగా వగ్గర చేరి ఆమెభుజింమీద చెయ్యి వేసేడు. ఆమె తన్నించుకునేందుకు ప్రయత్నించలేదు.

"చిట్టి! నిద్రవస్తోందా?" అన్నాడు కొంటెగా.

"లేదు. నీకు వస్తోందా?"—వెంటనే అడిగింది చిట్టి.

భాగ్యం తెల్లబోయేడు. తాను పొరబాటు నింటున్నాడేమో—

"చిట్టి!" పాలు చల్లారపోతున్నాయి, త్రాగరాదా?"

"నాకు ఇష్టంలేదు. నవ్వుత్రాగు." అంది చిట్టి.

ఈ మామగూడా పాఠశాలేనా? భాగ్యంః ఎంతో ఆశ్చర్యపడింది. భాగ్యం పురాతన ఆచారవ్యవహారాలను అంటి పెట్టుకొని, అవన్నీ బహుమాన్యములని గ్రహించే కష్టం కాదు. ఆతనిలో విచక్షణాభావం వుంది. భార్యలు పూర్తిగా భర్తల అదుపాజ్ఞలకు లొంగి వుండాలనీ, వారు కేవలం పరిచర్యలకే నియమింపబడ్డ బానిసీలనీ, వారు తప్పనిసరిగా భర్తలకు అధికమైన గౌరవం చూపాలనీ భాగ్యం ఎప్పుడూ భావించలేదు. అలా అమరుకేవాళ్లను కఠినంగా నిందించేవాడు. కాని చిట్టి ఆతన్ని ప్రప్రథమంలోనే 'సువ్ర' అని సంతోధించడం ఆపూర్వంగా తోచింది. "ఎంతో పరిచయ రీత్యా చనువు కలిగి తేనేగాని 'సువ్ర' అని ప్రయోగించడం. మనకంటే ఎంతో తక్కువవాడై వుండి, మనకంటే చిన్నవాడై తేనే కాని 'సువ్ర' అని ప్రథమంలో వాడం. అలాంటప్పుడైనా 'సువ్ర' అని అనాలంటే సంతోషిస్తాం—దాని కింకా చిన్నతనం, తెలియదేమో—ఆమెకల్లి భర్తనెప్పుడూ 'అండీ' అని సంతోధించడం వినడంలేదు. ఆమెచుట్టాలు, స్నేహితులు అందరూ మర్యాదగానే భర్తల్ని పిలవడం నిత్యమూ దింటూనేవుండే. కడకు ఆమెయింటి దాసిదిగూడా "ఇచ్చే మా ఆయన పూర్ణ" లేదు" అని అంటూవుండే. పోనీ, యీమె వారందరికన్నా ఎక్కువ విజ్ఞానసంపన్నురాలా, కాదే. మఱి ఇదేమిటి!—ఏమైతేనే? అలా పిలవడమే నాకు కానుంది. లేనిపోని మర్యాదలు కల్పించుకొని దూరదూరాలకు విసిరి వేయబడడంకంటే ఎంతో చినువుగా 'సువ్ర' అంటేనే ఎంతో హాయిగావుంది" అనుకున్నాడు భాగ్యం.

అది నిదానము. ఆకల్లల్లాడుటలేదు. కిటికీ అయినా లేని గది. దగ్గిన నూత్నిదంపతులు. చెమట వివరితంగా పోస్తున్నది. ఒక చేతితో చిట్టి సుదురుబు చెదరిన ముంగురులు వెనుకకుతోస్తూ ఇంకో చేతితో విసురుతున్నాడు భాగ్యం. ఎంతసేపని విసుగులకు? అంతే భరించరాని ఉక్క. చేతులు లాగు తున్నాయి. ఇంకా విసిరేడు. చేతులు పట్టులుతప్పేయి! రిసినిక్ర క్రిందపడింది. కొంతసేపు పూయకొని—

"ఒక్కసారి నీవు విసురుతావాచిట్టి!" అన్నాడు భాగ్యం ముద్దుగా.

"నాకు చేతకాదు"—చిట్టి సమాధానం.

* * *

ఏదో పుస్తకం కావలసి అన్నగారి గదిలోకి వెళ్లి చెడుకుతున్నాడు భాగ్యం. ఇంతలో గది నుంచక దానికని వచ్చింది వదివగారు. ఆతన్ని చూచి వత్సకూ "ఏమిటి భాగ్యం, ఎంతకాలమైనా మీ ఆదివసు ఒక పుస్తకమైనా వ్రాయవు. నీకు సరదా లేదు" అంది. "ఏమిటోవమ్మా బద్ధకం" అంటూ పుస్తకం తీసుకో కుండానే తన గదిలోకి వెళ్లి కూర్చున్నాడు. ఆతని కండ్లలో నీర్లు తిరిగేయి. తనకు సరదా లేదా? నిజానికే ఉత్తరాలు వ్రాయడమంటే ఎంతో ఉత్సాహం భాగ్యానికి. చాలా చాలా వ్రాయగలడు. కవి కూడాను. ఆతనిదగ్గరనుండి ఉత్తరాలు ఎప్పుడూ వస్తాయో అని చాతకపక్షుల్లాగ వోళ్లప్పుళించుకొని చూస్తూవుంటారు మిత్రులంతా. భార్య దేశాంతర మందున్నప్పుడు పుత్తరాలు వ్రాసి వ్రాయించుకోవడంలో వుండే ఆనందాన్ని వ్రాపించుకోలేకపోలేదు భాగ్యం. విలేసేం, పెండ్లి కని చదివిన(చదివివట్టు వడించిన)రెండే తరాలు ప్రయత్న పూర్వకంగా చిట్టి పూర్తిగా మరచి పోయిన సంగతి ఆతని వదివగారి కేం తెలుసు పాపం! అలాంటి ఆనందాన్ని అనుభవించేందుకు యోగ్యత లేకుండాపోయింది భాగ్యానికి. మిత్రులకుకూడా వ్రాయడం మానుకున్నాడు. "తన భార్యకు కాని ఆనందాన్ని తను ఎలా అనుభవించడం? తనెందుకు చదువుకున్నాడు? తన కెందు కంత పొందితి ఆల వడింది? తనలో లలితకళ తెందుకు మూర్తిభవించేయి? తన రచనలు తన భార్య చదువుకొని, అర్థంచేసు కొని, ఆనందించలేనప్పుడు తనెందుకు వ్రాయాలి?—లోకం ఆనందిస్తుందికామా?—ఎవరాలోకం? తనకు భార్యకంటే ఎక్కువదా?—నే నొక మూర్ఖుడనై, అజ్ఞానినై, నిరక్షరాస్యుడనై, రమ్యరచనావిధాన మెఱుగని సామాన్యుడనై పుట్టివుంటే వాభార్యను ఇంతకంటే ఎంతో ఎక్కువగా ప్రేమింపగలిగివుండే వాడివికదా" అని విచారించేడు భాగ్యం.

పల్లి భార్యకు తీసుకొనిరమ్మని ఇంట్లో పోయి ఎక్కువయింది. సరే ప్రాద్దున్న బయలుదేరేడు భార్యం మధ్యాహ్నానికి ఆవూరు చేరుకొనవచ్చుకదా అని. అమ్మి ముచ్చటలూ తీరుతాయి ఆ ప్రయాణంలో. మొదట కారు, తరువాత గోదావరిలో పడవ, అపైన పొలాలగట్టవెంటి నడక. దురదృష్టవశాత్తూ మొదటికారు చాటిపోయింది. రెండో కారులో ఎక్కి దిగేడు. పడవవాళ్లు “ఇప్పుడు గారి ఎదురు, కరుటం ఎదురు, కట్టేందుకు వీలే”దన్నారు. ఏం చేస్తాడుకనుక? లేవు చాటి వడక పుచ్చుకున్నాడు. సామాన్యమా? పదిమైళ్లు నడవాలి ఎండలో. కారులో మంచినీ? నా వుండవు. భోజనం లేదు. ధైర్యం చేసేడు భార్యం. సాయంకాలానికి అత్తవారిల్లు చేరుకొన్నాడు. భోజనం చేసి మధ్యాహ్నం బయలుదేరేవనీ, పడవలోనే వచ్చేవనీ అబద్ధమేమీ మన గారితో. ఆవాడు అత్తగారు ఇంట్లోకి వచ్చేందుకు వీలేకపోగా మామగారే వెండిగ్లాసులతో బీ పట్టుకొని వచ్చి ‘పుచ్చుకోవోయ్’ అన్నాడు.

రాత్రి పడకొందు ఆవుకుంది చిట్టి గదిలోకి వచ్చేటప్పటికి. భాగ్యానికి మధ్యాహ్నం భోజనం లేదు. రాత్రి భోజనం సహించలేదు. పదిమైళ్లు ఎండలో నడక. బాగా వేడిచేసిపోయింది. కాళ్లు వీరు నున్నాయి. అందులో ఎడంకాలు మరి అసరిమితంగా లాగుతోంది. నిద్రపట్టటం లేదు. బాధ భరించడానికి కళ్ళంకాకుండా వుంది. కేలుకుమారు తీసి గట్టిగా విక్కుకు విగించి కట్టేడు. ఓసమువం బాధ తగ్గినట్లునిపించింది. తర్వాత కాలు నొక్కుకొని పోయి రెండోబాధ మొదలెట్టింది. కట్టు విప్పేసేడు. బాధ—చిట్టిని ఓపాది వినవమని అడిగితే?—ఏమైనా అనుకుంటుండేమా? కాళ్లు వీసిండుకునేందుకే యింక దూరం వచ్చేదేమా అనుకొన్నా?—అలా ఎందుకు అనుకుంటుంది? బాధపడుతున్నానంటే చూస్తూ పూరుకోగలవా? దాని బాధ నాబాధ కాదా, నా బాధ దానిబాధ కాదా? కాక ఇదివరకు దానికి కాళ్లు లాగుతున్నాయంటే నేను వినకలేదా? నీ నేమైనా అనుకున్నావా? నా కంటో ఆనందం అని

పించిందే? ఆ మితుమాత్రం ఎందుకు అలా వుండదు!— బాధ—అదగనా?—బాధ—

“చిట్టి! కాళ్లు లాగుతున్నాయి. నీకు పుణ్యం వుంటుంది, ఒక్కసారి పినుకుతావా?”

“నాకు నిద్రవస్తోంది”అంది చిట్టి.

ఎందుకు అడిగేను—

“అయ్యోచిట్టి! నిద్రవస్తోందని ముందే ఎందుకు చెప్పలేదు? ఈఉక్కలో, నుఖంగా నిద్రవడుతుంటా ఏమన్నావా? మెల్లిగా విడుతుతాను నిద్రపో” అంటూ విషవడం మొదలెట్టేడు. చిట్టి నిద్రపోయింది.

భార్యం పక్కమీదనుంచి లేచి మంచంకోడు నానుకొని నుంచున్నాడు. చిట్టికి తనంటే ఇష్టం లేదేమా?—అందరూ తాను చాలా అందంగా వుంటాడని అంటారే—మూరుదనా?—బోలెడంత చదువుండే—గౌరవం లేదా అంటే—అత్తగారు, మామగారు, చుట్టాలు, పూర్ణో ఆలాలగోపాలం తన్ను పెత్తిమీద పెట్టుకుంటారే. కనపడినపుడెల్లా “చిట్టి! అదృష్టం అంటే నీవేతే, రత్నంలాంటి మొగుణ్ణి సంపాదించుకొన్నావు. మహారాణిని. ఏం నోములు వోచేదో”అననివారు లేక—తనమీద ఏమైనా అనుమానం వుందా, అదీ లేదే—క్రమశః అందం గౌరవం ఏమిటి? దాని మనసు యింకెవరియందైనా లగ్నంకాకుదమా—దూరిమొత్తానికి చూద్దామంటే వయసాచ్చిన నుగపురుగు నాలేదే. పోనీ ఇప్పటివరకూ ఆవూరుదాటి యింకొక్కడమా వెళ్లలేదాయె—మఱి ఇదేమిటి! ఇదేమిటి!!—

కాలిబాధ. కడుపులో బాధ. బొమ్మలాగ అలాగే నిలుచుండిపోయేడు. కంటినిటిగో బట్ట అంతా తడిపిపోవడం గుర్తించలేదు. తెల్లవారుపోయింది. చిట్టి కడులుతోన్నట్టు అనిపించింది. గమగబా కళ్లు మడుచుకొని నిద్రపోతున్నట్టు చిట్టిచక్కనే పడుకున్నాడు. చిట్టి లేచి,లోపలికి వెళ్లిపోయింది. మళ్లి ప్రయాణానికి ఆలస్యం ఆవుకుండేమానని భార్యం కూడా లేచేడు.

అవాడు భాగ్యం పుట్టిన కోసం. అతని ఇంట్లోనే అల్పాహారమందు ఏర్పాటుచేసేడు. మిత్రులు చాలామంది వచ్చేరు. భాగ్యాన్ని పాడమని బలవంత పెట్టేరు. భాగ్యం చక్కగా పాడగలడు. తరచు చేతియోనుండినూడా అతని పాటలు వివరమునుంటాయి వాలునైదు చక్కని భావనీతాలు పాడేక మిత్రులంతా కలవుతీసుకున్నారు. భాగ్యం లేది తన గదిలో! వెళ్లేటప్పటికి చిట్టి ఎదురై “ఏమిటాపాడుపాటలు అస్తమానూ” అంది. “అయితే చిట్టికి భావనీతాలంటే ఇష్టంలేదుకాబోలు!—అసలు చిట్టికి గీతారేమిటో, భావనీతారేమిటో, మలీకటి ఏమిటో తెలిస్తేకాదు?—నివక్షణ ఎవరికి కావాలి? అవేనో పూర్వపుపాటల్లాగ లేవు. ఏమిటో క్రొత్తగా వుంది. ఇలాంటివి బయలుదేరేకే మన చేతం, భావ ఇలా తగుండిపోతున్నాయనుకునేవాళ్లు ఎంతమంది లేరు? అలాంటి ఉద్దేశాలు కలదే ఏమో చిట్టికూడా” అని తర్కించుకొని ఇకనుండు చిట్టియంచు భావనీతాలు పాడుగూడదని అనుకున్నాడు భాగ్యం.

రాత్రి గదిలో. కుర్చీలో కూర్చునివున్నాడు భాగ్యం. తమలపాకులు వదులుకుంటూ పక్కమీద కూర్చుంది చిట్టి. చక్కని త్యాగరాజకృతి ఎత్తి పోయిగా పాడడం ప్రారంభించేడు భాగ్యం. పగలవరకూ నడిచింది కృతి. అగమని అరచింది చిట్టి. ఆగేడు భాగ్యం. “ఇంతాకానే కదూ పాడడద్దని చెప్పింది ఎందుకు అలా గొంతుక విందుకోడం” అంది చిట్టి. “అది బాగాలేదు? పోనీ ఇది చూడు” అంటూ ఇంకోకృతి ఎత్తుకోబోయేడు భాగ్యం. “వద్దు వద్దు. నవ్వు ఇంకా పాడవలచుకుంటే నేను బయటికిపోతా” నని లేచింది చిట్టి. భాగ్యం లేచి చిట్టిచేయి పట్టుకొని “క్షమించు చిట్టి. ఇంక పాడమలే. ఇంక నాకేదితంలా ఎన్నడూ పాడను చిట్టి. చా. కూర్చో” అని ప్రతిపాడెడు.

“అమ్మా! కొంచెం తలకు నూనె రాస్తావా” అని తల్లిని అడిగేడు భాగ్యం. ఓనాటి మధ్యాహ్నం నిద్రనుండి లేచేక బద్ధగంగా వుండి. “మీ అవిడ వచ్చేక కూడా నేనేనేమిటి రాయడం? దాన్ని రాయమను”

అంది భాగ్యంతల్లి. ఇదివరకటిదాకా ఎంతో ఆస్థాయంతో సిరిసి బలవంతంగా నూనె రాసే తల్లి భార్య వచ్చేక, భార్యలే భర్తల పాకర్యాటన్నీ చూచుకుంటారన్న మామూలుతోరణితో పూరుకుంది. చిట్టి రాయడు. అత డడగడు. “అడిగి లే ఇదివరకటిలాంటి సమాధానమే వస్తే!—బలవంతంగా రాయించుకోకూడదూ?—అవిధంగా చేయించుకోడంలా అనంద మేముంది? అమెకు చేయాలన్న ఉత్సాహం, సరదా పుట్టాలి. ప్రేమతో మునీయసినవ్వులు వచ్చుకుంటూ, వేరొకొకానికి సుదుటనో బుగ్గలనో ఓనూనెబొట్టు రాస్తూ, దువ్వన చేత్తో పుచ్చుకొని విలాసంగా ఎదురుగా నిలబడి తల నటూ ఇటూ త్రిప్పుతూ ‘ఇలాకాదు అలా, అలాకాదు ఇలా’ అంటూ రకరకాలుగా దువ్వి వద్దించే భార్యచేతలలోని అనంద మెక్కడ? కండ్లవెంటి నీళ్లు కారుతూ ‘ఎందుకు వచ్చిందిరా భగవంతుడా’ అని దువ్వే భార్య చేతలలోని అనంద మెక్కడ?” అనుకున్నాడు భాగ్యం. అతని తం వాయిదకోలుదాకా నూనె తేకుండానే వుంది.

మధ్యాహ్నం పదకొండు చాటుకుంది. భాగ్యం ఓ చిన్నమాట చేత్తో పట్టుకొని ఇంటికి చేరుకున్నాడు. చిట్టి భోజనం చేసి నిద్రపోతోంది. భాగ్యంకూడా భోజనం చేసి గదిలోకి వచ్చేటప్పటికి చిట్టికి మెరుకువ వచ్చింది. భాగ్యం మాటబిప్పుతూ “చిట్టి! ఇవేక నీకోసం ఏం తెచ్చేనో చూసేవా” అన్నాడు. భాగ్యానికి చిట్టిని ఏవిధంగా సంతోషపెట్టవచ్చునో ఏమీ అర్థంకావడంలేదు. అసలు చిట్టి సంతోషిస్తోందో విచారిస్తోందోకూడా తెలియడంలేదు. అమెను సంతోషపెట్టాలని నలపెట్టిన ప్రతిక్రియా వ్యతిరేకంగా పరిణమిస్తూన్నట్టే కనిపిస్తోంది. కొందరుకొందరు స్త్రీలు అసీ ఇసీ కొనిపెడితే సంతోషిస్తారని తెలుసు భాగ్యానికి. కాని ఎలా కొనిపెట్టడం? తనేమీ సంతోషించడంలేక? పోనీ, తండ్రి వదుగుదావా అంటే ప్రతిదానికి ఎలా అడగడం? లేదనకుండా ఇస్తారే అనుకో. అయితే మాత్రం బోలెడంత కుటుంబాన్ని ఒక్కచేతిమీదుగా పోషింపవలసిన అయిన కష్టసుఖాలన్నీ గ్రహించికోడా భార్యబహుమతులని డబ్బు ఎలా పుచ్చుకోడం? ఇంక

పైచిరువుకి నీళ్లు వదులుకొని ఏదైనా ఉద్యోగంలో ప్రవేశిస్తామా?—“ఏమైతే అయింది. రథవార చూచు కోవచ్చు”నని భాగ్యం తన మిత్రుల్లోకణ్ణికలునుకొని పది రూపాయలు అప్పతీసుకున్నాడు. ఆ పదిరూపాయలూ పెట్టి రెండు మంచి బాకట్టుగుడ్డలు కొని తీసుకొచ్చేడు. “చిట్టి! ఇవేక నీకోసం ఏం తెచ్చేనో చూసేవా” అంటూ గుడ్డ బామెచేతి కందించేడు. చిట్టి చూచింది. “ఎందు కిలాంటిగుడ్డలు కొనడం? డబ్బు లేకపోతే నాకు చెప్పకూడదూ, మానాన్న గారితై నా అడిగి ఇచ్చే దానిని” అని ముఖం మడుచుకొంది చిట్టి.

శ్రాతి పది అవుతుంది. భాగ్యం ఏదో వ్రాసు కంటున్నాడు. చిట్టి బోపలకు వచ్చి, రలుపు గడియ చేసి అతని దగ్గరకు వెళ్లి నిలుచుంది. “నిలుచున్నా వేం

చిట్టి! కూర్చో” అన్నాడు భాగ్యం వ్రాసుకుంటూనే. చిట్టి విరునిముహు లలాగే నిలబడి, కోపంగా “ఎందు కాపిచ్చివారిలు? కాగితం దండుగ, పిరదండుగ, దీపదండుగాను” అంటూ వ్రాస్తూన్న కాగితం లాగింది. భాగ్యం రలుపుతీసుకొని బయటికి వెళ్లేడు. చిట్టి నిద్ర పోయింది.

* * * * *

భాగ్యంకోసం వెదికేరు. బాధం లేకపోయింది.

ఒక నెల గడిచింది. చిట్టిపేర ముప్పయి రూపాయలు, అప్పతీసుకున్న విశ్రుని పేర పదిరూపాయలూ మనియార్దరు వచ్చింది. ఇప్పటికీ ప్రతి నెలా ముప్పయి రూపాయల మనియార్దరు వస్తూనేవుంది.

ఇంగ్లండు, ఇండియా ల మధ్య

ఒడంబడిక

= శ్రీ మామిడిపూడి వెంకటరంగయ్య =

బ్రిటిష్ ప్రభుత్వంవారి క్రొత్త రాజ్యాంగపథకంలోని ౨౨-వ ప్యాఠాయందు ఈ క్రిందిసూచన ఉన్నది: "రాజ్యాధికారాన్ని భారతీయుల హక్కుతం చేయడం మూలాన ఏర్పడి కొన్ని విషయాలను పరిష్కరించుటకు భారతరాజ్యాంగనిర్మాణపరిషత్తునకును, ఇంగ్లండు నకును మధ్య ఒక ఒడంబడిక జరుగవలసిన అవసరమున్నది." ఈ ఒడంబడిక జరిగినగాని ప్రస్తుతము బ్రిటిషువారి చేతిలో ఉండు పరిపాలనాధికారము భారతీయుల చేతులలోనికి మార్చబడదని ఈ సూచన లోని ప్రధానవిషయము. ఈ ఒడంబడికయొక్క స్వరూపము ఏలాగు ఉండగలదో, ఏయే విషయములను దాని మూలముగా పరిష్కరింపవలసియుండునో ఇచ్చట పంక్షి ప్రయుగా వివరించబడును.

సుమారు రెండువందల సంవత్సరాలగా ఇంగ్లీషు వారు మన దేశాన్ని పాలిస్తున్నారు. దీనిమూలాన వారికిని, వారి సామ్రాజ్యానికిని ఎంతో లాభం కలిగింది. ఈ పరిపాలన తొలగడంతో ఇదివరకు వారనుభవిస్తూకచ్చిన లాభాలు పోవడమేకాకుండా కొన్ని విషయాలలో కొంత నష్టంకూడా సంభవిస్తుంది. ఇంతకాలాన్నుండి అనుభవిస్తున్న లాభాలను పూర్తిగా పోగొట్టుకోవడం వారికి ఇష్టం లేదు. అధికారంలో ఉండేవారి కెవరికి కూడా ఇట్టి ఇష్టం ఉండదు. ఇదిగాక, మనకు స్వరాజ్యం లభించడంమూలాన వారికి కలిగే నష్టాన్ని తగ్గించుకోవడంకూడా వారికి అవసరం. ఈ అవసరాలు తీర్చుకొనే ఉద్దేశంతో వారు ఒడంబడికయొక్క ప్రథమతో చేసుకొనగోరుచున్నారు. ఆ పరస్పరమీదనే వారు పరి

పాలనాధికారాన్ని మనకు ఒప్పగించుటకు సంకల్పించి యున్నారు.

మనం స్వరాజ్యాన్ని సంపాదించడంలో దౌర్జన్యాన్ని సాధనంగా ఉపయోగించడానికి నిశ్చయించుకోలేదు. ఇందుకై బ్రిటిష్ వారితో యుద్ధం చేయడం మన వాయకుల అభిప్రాయం కాదు. రాజీనామాన మన ఉద్దేశం నెరవేర్చుకోవడానికి మనం ప్రయత్నం చేస్తున్నాం. రాజీనామాదానికి బ్రిటిష్ వారి మాటలుకూడా కొంతవరకు మనం వివరలనిజంబట్టుంది. యుద్ధం చేసి వారిని దేశాన్నుండి తొలగించగలిగినవత్తడు వారితో ఏలాటి రాయబారాలుగాని, ఒడంబడికగాని అవసరం ఉండదు. కాని మన పరిస్థితులలో యుద్ధం సక్రమమైన మార్గం కాదని మహాత్మాగాంధీగారు ఉపదేశించారు. ఆ ఉపదేశాన్ని అనుసరించి మనం దౌర్జన్యరహితమైన పోరాటాన్ని సాగిస్తున్నాం. రాయబారాలద్వారా మనం మన ఉద్దేశాన్ని నెరవేర్చుకోవడానికి చూస్తున్నాం. అందుచేత వారు కోరే ఒడంబడికకు మనం కొంతవరకు అంగీకరించవలసిఉంటుంది. మనం కోరే స్వరాజ్యానికి ఈ ఒడంబడిక ప్రతిబంధకంగా లేనంత వరకు దీనికి అంగీకరించడంలో నష్టంకూడా ఏమీ ఉండదు.

ఇంతేగాక ఇట్టి ఒడంబడికమూలాన మనకు కూడా కొంత లాభం కలగవచ్చును. అట్లు తప్పకుండా కలుగుతుందని బ్రిటిషువారు వాదిస్తున్నారు. ఒడంబడిక మూలంగా వారికి కలిగే లాభానికంటే మనకు కలిగే లాభమే ఎక్కువగా ఉండుననికూడా వారు చెప్తు

వారు. గనుక వారు కోరే బద్ధబడికలోని పాదక బాధకా లెట్టివో మనం తెలుసుకోవడం అవసరం.

దేశరక్షణ

వారికి, మనకూ జరుగవలసిన బద్ధబడికలో ప్రధానవిషయము భరతఖండముయొక్క రక్షణ. తమ యొక్క పరిపాలనాధికారము తొలగిన తర్వాత మన దేశం మరెవరి పాలనలోనికి పోకుండా మన ఆధీనంలోనే ఉండడం అత్యవశ్యమని బ్రిటిష్ వారి అభిమతం. మన అభిమతంకూడా ఇదేకదా? బ్రిటిష్ వారి అధికారం తొలగిపోవడం మాత్రమే కాదు మనకు కావలసింది. విదేశీయులెవరుకూడా ఇకమీదట మన దేశాన్ని జయించకుండా ఉండవలె ననియు, మనకు లభించే స్వరాజ్యం శాశ్వతంగా ఉండవలె ననియు మనం ఆశ్చున్నాం.

బ్రిటిష్ వారి అధికారం తొలగిపోయిన తర్వాత మన దేశం రక్షియవలసి ఇతరవిదేశీయుల పరిపాలనలోనికి రావడం బ్రిటిష్ వారికి ఇష్టం లేకపోవడమే కాకుండా, దానివలన వారికి ఎంతో ప్రమాదం, నష్టం సంభవిస్తుంది. విదేశీయులెవరుకూడా మనదేశాన్ని జయించలేకుండా ఉండడం వారికి చాలా అవసరం.

కాని మనం మన స్వాతంత్ర్యాన్ని కాపాడుకోగలిగిన స్థితిలో ప్రస్తుతం లేమని వారభిప్రాయపడుచున్నారు. దేశాన్ని రక్షించుకోడానికి గొప్ప సైన్యాలు, నాకాదళాలు, ఆకాశవిమానాలు, వివిధములైన యుద్ధపరికరాలు, చక్కగా తర్ఫీదు పొంది విశేష అనుభవం కలిగిన సేనానాయకులు అత్యవసరం. ఇదిగాక దేశంలో యంత్రములను ఉపయోగించే మాల పరిశ్రమలు, కీలకపరిశ్రమలు అనేకము లన్నగాని యుద్ధములం దుపయోగించవలసిన బాంకులు, ఫీరంగులు, తుపాకులు, బాంబులు మొదలైన పరికరములను తయారుచేయుట పాఠ్యముకాని పని. ఇట్టి పరిశ్రమలను స్థాపించుటకును, చక్కగ నడుపుటకును రసాయనశాస్త్రమందును, పదార్థవిజ్ఞానశాస్త్రమందును ఆరితేరిన విద్యాంసులు, పరిశోధకులు ఎందరో ఉండవలసిఉన్నది. యుద్ధపరికరములు రోజురోజుకూ ఎన్నో

మార్పులను పొందుతున్నవి. కొత్తపరిశోధనలను నిరంతరం చేస్తూఉంటేతప్ప పరియైన పరికరాలను నిర్మించుటకు వీలుపడదు. గనుక ప్రస్తుతయుగంలో దేశరక్షణకు పరిశ్రమలు, ఆరితేరిన పరిశోధకులు ప్రధానంగా గము లన్నమాట మనం మరుచుకోవద్దు.

రక్షణవిషయములో మన స్థితి

రక్షణకు కావలసిన అంగములలో మనకు ప్రస్తుతముందుంది ఒక జనసంఖ్యయే. సైన్యానికి, నాకాబలమునకు, ఆకాశవిమానాలకు, పరిశ్రమలకు కావలసిన జనానికి మన దేశంలో ఏమీ లోపం లేదు. మనం వలదైపోట్ల జనం. సైన్యాతప్ప మరి ఏదేశంలోకూడా ఇంత జనసంఖ్య లేదు. తగిన శిక్షణ పొందినయెడల దేశంలోని వివిధరాష్ట్రములందుండు జనం చక్కగా యుద్ధం చేయగలవారని రెండవ ప్రపంచయుద్ధంవల్ల స్పష్టమయింది. కాని సైన్యాదులను నడుపుటకు తగిన నాయకులు మన దేశములో చాల తక్కువ. గత రెండువందల సంవత్సరములనుండి బ్రిటిష్ వారు మాత్రమే సైన్యములందు గొప్ప ఉద్యోగులుగ నుండుట వలన మనవారెవ్వరు నాయకులగుటకు వీలుపడలేదు. అందుచేత కొంతకాలంవరకు మనకు ఈలోపం ఉండడం లేప్పదు. నాయకత్వము వహింపలేగ్గవారిని తర్ఫీదు చేయుటకు కావలసిన సైనికశాఖలను స్థాపించి నడిపించుటకు పదిసంవత్సరములైన పట్టును. మరికొన్ని సంవత్సరములు గడచినగాని నాయకులు అనుభవవంతులు కాలారు. ప్రస్తుతము మన కుండు లోపములలో ఇదే మొదటిది.

ఇదిగాక మన దేశంలో గొప్ప పరిశ్రమలు అనేకములు లేవు. జంషెడ్ పూరులోని ఉక్కుపరిశ్రమ, బొంబాయి మొదలైన పట్టణములలోని వస్త్రపరిశ్రమ తప్ప మనం పేర్కొనదగిన గొప్ప పరిశ్రమల సంఖ్య చాల తక్కువ. రసాయనికపరిశ్రమ లనేకములు దేశములో స్థాపితములైనగాని యుద్ధపరికరములను తయారు చేయుటకు వీలుండదు. ఈ విషయములో మనం ఇంకా తైశవదశయం దున్నాము. ఇరవై సంవత్సరముల కాలము తడేకడిగితో పనిచేసినగాని ఇట్టిపరిశ్రమలు ముందుకు

రాజాలపు. మనకు ప్రస్తుతముండు లోపములలో ఇది రెండవది.

రసాయనశాస్త్రముందును, ఇతరశాస్త్రములుందును పరిశోధనచేయుచుండువారి సంఖ్యకూడ మన దేశములో చాల తక్కువ. పరిశోధనకు కావలసిన శక్తి సామర్థ్యములు, బుద్ధిశీలత గలవారు మన దేశములో లేకపోలేదు. కాని ఇదివరకు వారు ముందుకు రాదగిన ఆవకాశములు ఏర్పడలేదు. దేశంలో పరాయిప్రభుత్వం ఉండడంచేత ఇట్టి దురవస్థ మనకు పట్టినది. కారణం ఏదైనా ప్రస్తుతం మనకు ఈ లోపంకూడా ఉన్నది. విశ్వవిద్యాలయములలోను, పరిశ్రమాగారాలలోను పరిశోధకకాలను వివిధంగా నిర్మించి, తగిన యువకులను పరిశోధనలలో తర్ఫీదుచేయుటకు పదిపదిహేను సంవత్సరములైనా పట్టును.

సుమారు పదిలక్షల సైన్యం మన కిప్పుడు ఉన్నా సాకాబలం చాలా తక్కువ. నాలుగువేల మైళ్ల పొడవు గల మన సముద్రతీరాన్ని పరాయివారి దాడులనుండి రక్షించుకొనుటకు ఎంతో సాకాబలము అవసరము. ఇదే విధంగా మనకు ఎన్నియో ఆకాశవిమానాలు, వాటిని నడుపుటకు కావలసిన మనుష్యులు అత్యావశ్యము. సైన్యబలం, సాకాబలంకంటే ఆకాశవిమానములే ఈ కాలపు యుద్ధంలో ఎక్కువ ప్రాధాన్యం వహిస్తున్నవి. వీటిని తయారుచేసుకొనుటకు కూడ పదిపదిహేనుసంవత్సరాల కాలము పట్టవచ్చును.

గనుక ప్రస్తుతం మనం మన దేశాన్ని ఇతరుల సహాయం లేకుండా రక్షించుకోతగ్గ స్థితిలో లేము. అట్టిస్థితికి మనం రావడానికి పదిహేను ఇరవై సంవత్సరాలన్నా పడుతుంది.

దేశసరిహద్దు నిమిత్తమై మనం బ్రిటిషువారి సహాయాన్ని, సఖ్యాన్ని కోరడానికిన్నీ, ఇందుకుగాను వారితో ఒక ఒడంబడిక చేసుకోవలసినదానికిన్నీ ఇదే ప్రధానకారణం.

ఇట్టి ఒడంబడికను మనం చేసుకొనిపక్షాన బ్రిటిషువారికిని, వారి సామ్రాజ్యానికిని గొప్ప ప్రమాదము తప్పదు.

బ్రిటిష్ వారికి కలుగనున్న ప్రమాదం

ఈ ప్రమాదానికి ప్రధానకారణాలు రెండు. రషియా యొక్క ప్రాబల్యం మొదటి కారణం. బ్రిటిష్ వారికి రషియాలో యుద్ధం సంప్రాప్తించేయెడల అట్టి యుద్ధంలో బ్రిటిష్ వారికి జయం రావడానికి ఇండియా యొక్క మైత్రీసహాయం అత్యావశ్య మగుట రెండవ కారణం.

గతదిన ప్రపంచయుద్ధంలో జర్మనీజపానులు ఒడిపోవుట మూలాన రషియా, ఆమెరికా, ఇంగ్లండులుమాత్రమే బలము గల దేశములని చెప్పుటకు తగియున్నవి. వీటిలోకూడ రషియాఆమెరికాలు అగ్రగణ్యములు. వారి కున్నంత బలము ఇంగ్లీషువారికి లేదు.

రషియానుగురించి మనం రెండు విషయాలను జ్ఞాపకముంచుకొనవలెను. ప్రస్తుతము ఇది యూరపు ఖండములోని బాల్టిక్ సముద్రముం దుండి ఆసియా ఖండపు తూర్పుతీరములోని పసిఫిక్ మహాసముద్రము వరకు వ్యాపించియున్నది. ఆసియాలోని మధ్యభాగ మంతయు దీనిలో చేరియున్నది. మధ్యమధ్యన చీలి కలు లేక, ఒకతెమ్మన వ్యాపించియుండు ఇంతటి భూభాగము మరి ఏదేశమునకులేదు. ఎరియొక్క అడుపు ఆజ్ఞలకు, మొగమోటానికి లోబడవలసిన జయారు లేక రషియాలో ఒకభాగమందుండి మరియొక భాగానికి చెల్లుటకు వీలున్నది. ఇందులో పదిహేడుకోట్ల జనం ఉన్నది. వివిధపరిశ్రమలు స్థాపింపబడి యున్నవి. ఆధునికశాస్త్రములన్నిటియందును రషియా అనుమానమైన ప్రావీణ్యమును చూపించుచున్నారు. సామ్రాజ్యాన్ని సంపాదించడంలో రషియా పాలకులైన కమ్యూనిస్టులు ఏకదీక్షతో పని చేయుచున్నారు. జర్మనీని ఓడించి, ఐరోపాఖండముయొక్క మధ్యభాగమందును, దక్షిణభాగమందును ఉండు దేశాలలో తమ అధికారాన్ని నిలబెట్టుకొన్నారు. ఆసియా ఖండమందు ఉత్తరచైనాఉత్తరపర్షియాలో అధికారాన్ని సంపాదించినారు. ఇంతటితో తృప్తిచందక మధ్యప్రాచ్యదేశాల నన్నిటిని తమ అనుచరవర్గములో

చేర్చుకొన జాతులున్నారు. రషియా యొక్క ఈ ఆశయములన్నియు సఫలములై వయోదంబు రషియాను హిందూ మహాసముద్ర ప్రాంతమువరకు వ్యాపించి, అసియా యొక్క దక్షిణతీరముందు బ్రిటిష్ వారికి పోటీ చేయగలవా రగుదురు. ఈ సరిస్థితులలో రషియా వారికిని, బ్రిటిష్ వారికిని విరోధము లేదు. గత రెండు ప్రపంచ యుద్ధములలో ఇంగ్లీషువారు జర్మనీతో వైరము సాధించవలసివచ్చెను. రొమ్మోయి మూడవ ప్రపంచ యుద్ధముందు ఇంగ్లీషువారు రషియా వ్యతిరేక యుద్ధము చేయవలసిన పరిస్థితు లేర్పడనున్నవి.

రషియాతో తమకు విరోధము సంభవించు ననియు, అట్టి సందర్భములో తమకు ప్రమాదము లేకుండుటకు కారణమైన ఏర్పాటుల నన్నిటిని ఇప్పటి నుంచి చేసుకొనుట అత్యవశ్యమనియు బ్రిటిష్ ప్రభుత్వమువారి ఆలోచన. ప్రస్తుతము వారి విదేశాంగ కార్యమున కంతకు ఇదే ప్రధానలక్ష్యము. మంత్రి క్రియమువారు మనలో రాయబారము జరుపుటకుకూడ ఇదే కారణం.

బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యము భూగోళ దృష్ట్యా రషియా రాజ్యమునంటిది కాదు. బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యమునందు ఒక భూభాగమందు లేదు. ఇది అనేక యుక్తయుక్తలుగా ప్రపంచమందంతట పెదవల్లినట్లున్నది. ఈ సామ్రాజ్యముయొక్క తూర్పుభాగములో హిందూ మహాసముద్రమునకు విస్తారమైన ప్రాధాన్యమున్నది. ఇది ఈ భాగమున కంతకు రాదారి. ఆఫ్రికాఖండముందు తూర్పు భాగమందుండు బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునంటి ఆస్ట్రేలియా న్యూజీలండులకు హిందూ మహాసముద్రము మీదుగా పల్లవలసియున్నది. సింహళము, బర్మా, మలయా, సింగపూరు, బార్మియా మొదలైన బ్రిటిష్ ప్రదేశము లన్నియు ఈ సముద్రములోను, దీనిని ఆనుకొనియు ఉన్నవి. ఇందులో బ్రిటిష్ వారి వాకలు నిరాటంకముగ ప్రయాణముచేయగలిగినవ్యధి ఈ సామ్రాజ్యమునంతను విచ్చిన్నముకొక తమ స్వాధీనములో ఉంచుకొనుటకు బ్రిటిషువారికి వీలగును. ఇందులో ఏభాగమైనను రషియావలనంటి బలవంతుల వశమైనయెడల బ్రిటిష్ వారి రాకపోకలకు ఆటంకము కలుగుటయు, వారి

వ్యాపారమునకును, సామ్రాజ్యాధికారమునకును నష్టము కలుగుటయు సంభవించును. ఈ భయములచేత హిందూ మహాసముద్రములో ఏభాగముకూడ రషియావలన వశము కాకుండ కాపాడుకొనుట బ్రిటిష్ వారికి విధి.

హిందూ మహాసముద్రమునకు మధ్య భాగము ననున దేశమున్నది. రషియావలన మూలమున కలుగబోవు ప్రమాదమునుండి హిందూ మహాసముద్రమును, అందులోని బ్రిటిష్ సామ్రాజ్య భాగములను రక్షించుకొనవలసిన యెడల బ్రిటిష్ వారికి మన సహాయము అత్యవసరము. మన దేశముయొక్క వాయవ్యసరిహద్దు రషియా సామ్రాజ్యమునకు అతిసమీపమున ఉన్నది. కొంతభాగము దానిని ఆనుకొని ఉన్నదనికూడ చెప్పవచ్చును. అందులోని విమానాశ్రయములపై దండెత్తివచ్చుటకు మన దేశము ఉపయోగించునట్లు మరేదీయు ఉపయోగించజాలదు. హిందూ మహాసముద్రమునపు నమ్మ రషియావలన అడ్డగించుటకుకూడ బ్రిటిష్ వారికి మన సహాయము అత్యవశ్యము.

ఇదివరకు మధ్యధరాసముద్రమునకు బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యరక్షణములో విపరీత ప్రాధాన్యము ఉండేది. అందుచేత ఆసముద్రముఖమందుండు తీర్రాట్లరు, ఆ సముద్రములోని చుట్టా నైజెన్ ద్వీపములు, దానిని ఆనుకొనియున్న తోటిపుదేశము—పీటీనన్నిటిని ఎత్తున తమ వశములో ఉంచుకొనుట అత్యవశ్యమని వాయూహించుచుండిరి. ఆకాశేయధము ప్రబలిన ఈ కాలమందు మధ్యధరాసముద్రపు ప్రాముఖ్యము తగ్గిపోయెను. హిందూ మహాసముద్రమునకు గల ప్రాముఖ్యము పెచ్చెను. అందుచేత ధరతఖండముతోటి ఖ్యము ఎప్పటికంటె ఇప్పుడు బ్రిటిష్ వారికి ఎక్కువ అవసరమగుచున్నది. తాము నదలదలచుకొన్న అధికారము ప్రబలంబగు విదేశీయుల వశము కాకుండవని బ్రిటిష్ వారి నిశ్చయము.

మనము ప్రస్తుతము మన దేశాన్ని తక్షిణమకొనుటకు తగిన స్థితిలో లేకపోవుటయు, మన దేశము ఇతర విదేశీయుల చేతిలో పడుట బ్రిటిష్ వారికి ప్రమాదకరమగుటయు ఇండియా ఇంగ్లండుల మధ్యన దేశసంరక్షణ బాధ్యమై ఒక ఒడంబడిక జరుగవలసిన అవశ్యకమునకు

అధారముననున్నది. మన మన దేశాన్ని రక్షించుకో
తగ్గ స్థితిలో ఉంచినవరకు ఈ ఒడంబడిక మన కవసర
మయ్యేదే కాదు. బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యమునకు కలుగజోవు
ప్రమాదమునుండి వారిని రక్షించుట మన పని కాదని
యనం బ్రాహ్మిన్యమును వహించలేని స్థితిలో ఉండెడి
వారం. కాని ఈ ఒడంబడిక మనకు కూడ లాభకరం
కావడంచేతను, ఇట్టి ఒడంబడికకు మనం అంగీకరించిన
గాని వారు వారి అధికారమును మనపై ప్రకటించేయ
టకు ఇష్టపడని కారణముచేతను దీనికి మనం సమ్మ
తించవలసిన పరిస్థితి ఏర్పడెడిది.

ఒడంబడిక ఆవశ్యముకా దను వాదము

ఈ ఒడంబడిక మనకు అవసరము లేదని కొందరు
ఆశ్రయించవచ్చును. అట్టి ఆశ్రయము రెండు కారణము
లున్నవి. మన దేశము బ్రిటిష్ వారి సామ్రాజ్యములో
ఒక భాగముగ ఉండుటచేతనే పరాయివారకు రక్షి
యవలె, జర్మనీ, జపాన్ వారు వానిపై దండెత్తదలచుట
సంభవించే ననియు, మనకు స్వరాజ్యము సంప్రాప్త
మైన తరువాతనుండి ఇతరు లెవ్వరు మనపై రాజుల
రనియు వీరి వాదము. కాని ఈ వాదమునందు విస్తార
మైన సత్యములేదు. బ్రిటిష్ వారియెడల గల అమానుశ
మాత్రమే ఇండియాపై రషియన్ల వంటివారు దాడిచేయ
దలచుటకు కారణమని అనుకొనుట పొరబాటు. ఇంత
కాలమునుండి బ్రిటిష్ వా రభ్యవించిన ఈ దేశపు భోగ
భాగ్యములను ఇప్పుడు తామే అభ్యవించరా దన్న
విషయము రషియన్ల అంతరంగముందు లేకపోలేదు.
ఉత్తరపర్షియాను, ఉత్తరచైనాను స్వాధీనపరచుకొని
నట్లు ఇండియాలో కొంతభాగమును స్వాధీనపరచు
కొనుటకు రషియన్లు ప్రయత్నింతు రనుటలో సందే
హము లేదు.

రషియన్ల వలన ప్రమాదము సంభవించినను బ్రిటిష్
వారి సహాయము లేకుండ కూడ మనం మన స్వాతంత్ర్య
త్రాన్ని రక్షించుకొనగలుగునని వీరు వాదించుచున్నారు.
దేశరక్షణకు తగ్గియుపాందిన సైన్యాదులుగాని, ఫీరంగుల
వంటి యుద్ధపరికరములుగాని అవసరములు కాదనియు,
దొర్లనైనా తమైన సహాయనిరాకరణమే పరమసాధన

మనియు, ఈ సాధనమును సంపాదించుటలో బ్రిటిష్
వారి సహాయము అవసరము లేదనియు వీరి వాదము.
అహింసాపద్ధతిమూలమున ఎంతవరకు మనము స్వరాజ్య
మును కాపాడుకొనగల మను విషయము వివాదముతో
కూడుకొన్నది. దీనిలోని లోపాలలో ముఖ్యమ విమర్శిం
చుటకు ఇది సమయము కాదు. కాని ఒక విషయము
మాత్రము ఈ సందర్భములో గట్టిగా చెప్పవచ్చును.
అహింసాపద్ధతుల సమసింది శత్రువును ఎదుర్కొనగల
జనమును లక్షలకొలదిగ తయారుచేయుట సులభసాధ్యము
కాదు. ఇదికూడ ఇప్పటికిప్పుడే జరుగుటకు వీలైనది
కాదు. దీనికికూడ కొన్ని సంవత్సరములకాలము పట్ట
గలదు. ఇట్టి అహింసాపద్ధతిమూల తయారుచేసుకొను
టకు ముందే శత్రువులు మనపై పడవచ్చును. మనము
స్వరాజ్యమును కోల్పోవుట జరగవచ్చును. ఈలాటి
ప్రమాదమునుండి తప్పించుకొనుటకు ప్రస్తుతము
బ్రిటిష్ వారి సహాయములేదు మాగ్నాంతరము ఏది కలదు?
గనుక దేశసంరక్షణార్థమై మన స్వాతంత్ర్యానికి భంగం
లేనంతముట్టుకూ, బ్రిటిష్ వారితో ఒడంబడిక చేసు
కొనుట ఉభయములకు లాభకరమని చెప్పవచ్చును.

ఇట్టి ఒడంబడిక ౧౯౩౬ లో ఇంగ్లండు ఈశిపు
దేశములమధ్యను, ౧౯౩౦ లో ఇంగ్లండు ఇరాన్ దేశ
ములమధ్యను జరిగెను. ౧౯౨౨ లో విగ్నాండు స్వతంత్ర
రాష్ట్రమునుటకు బ్రిటిష్ వారు అంగీకరించినప్పుడుకూడ
ఆ రెండుదేశములమధ్యన ఇట్టి ఒడంబడిక జరిగెను.
గనుక ఇందులో కొత్త ఏమియు లేదని మనము గ్రహించ
వచ్చును.

అయితే దీనిమూలాన మన పరిపూర్ణ స్వాతంత్ర్య
త్రానికి ఎట్టి ప్రతిబంధకము కలుగకూడదు. ఒకే శత్రు
వును ప్రతిఘటించవలసినవిషయమైనను స్వతంత్రరాజ్యము
లనేకములు కలిసి ఒడంబడికచేసుకొని పరస్పరసహాయము
ద్వారా శత్రువును ఓడించుటకు సిద్ధపడుట సహ
జము. గతయుద్ధములో ఇంగ్లండు ఆమెరికాలమధ్యన,
ఇంగ్లండు రషియాలమధ్యన ఇట్టి ఒడంబడిక జరిగెను.
దీనిమూలాన ఈ దేశముల స్వామ్యమునకుగాని, స్వాతంత్ర్య
మునకుగాని భంగము కలిగిన దని ఎవరూ అభి
ప్రాయపడుటలేదు.

ఇంతవరకు మన ఇష్టానిష్టముల ననుసరించవలసిన అగత్యము లేక బ్రటిష్ వారు వారి సైన్యములను, వాళ్లను, ఆకాశవిమానములను మన దేశమునం దుంచుకొనియుండిరి. ఇకమీదట అట్లుగాక మన అంగీకారమును పొంది, వారును మనమును సమానప్రతిపత్తితో సంప్రతించుకొని ఏర్పరచుకొనిన మరత్తుల ననుసరించి వారు మన దేశసంరక్షణార్థమై కావలసిన ఏర్పాటులను చేయ సిద్ధపడుచున్నారు. మనలను కాదని మన దేశముందు వారి సైన్యముల నుంచుకొనుట ధర్మవిరుద్ధమగుటయేగాక సాధ్యముకాని పని యని వారికిప్పుటికి గ్రహించిరి. మన దేశములో వారు ఏ పని చేయదలచుకొనినను మన ఆమోదము అవసరమున్నమాట వారికిప్పుటికి స్పష్టమయ్యెను. వారి పరిపాలనాధికారము తొలగిన దని అనుకొనుటకును, స్వాతంత్ర్యము, స్వరాజ్యము మనకు లభించినదని అనుకొనుటకును ఇదియే కారణము.

ఒడంబడిక వ్యరూపము

ఇంగ్లండు, ఇండియామధ్యన జరుగనున్న ఒడంబడికలో ప్రధానవిషయము దేశసంరక్షణకు సంబంధించిన ఏర్పాటులు. విదేశీయుల మూలమున మనకు ప్రమాదము కలిగినప్పుడు వారు మనకు సహాయము చేయ సిద్ధపడెదరు. వారి సామ్రాజ్యమునకు ప్రమాదము కలిగినపుడు మనముకూడ వారికి సహాయపడుటకు సిద్ధపడవలెను. వారి మిత్రులు మన మిత్రులనియు, వారి విరోధులు మన విరోధులనియు, వారితో సంప్రతించక మనము ఇతరదేశములలో సంధినిగాని, యుద్ధమునుగాని ప్రకటించకూడదనియు వారు కోరగలరు. అట్లే మనతో సంప్రతించక వారు ఇతరదేశములలో సంధినిగ్రహములను ప్రకటించకూడదని మనము కోరవలెను. దేశసంరక్షణకు కావలసినంతమాత్రపు సేనలు, నౌకలు, ఆకాశవిమానాలు, యుద్ధపరికరాలు వారు మన దేశముందు కొన్ని నిర్దిష్టప్రదేశములలో ఉంచుకొనవలెను. ఇంతకుమించి వారు వారి సైన్యాదులను ఇచ్చట ఉంచరాదు. ఈ సైన్యములను విదేశీశత్రువుల నణచుటకుమాత్రమే ఉపయోగించవలెనుగాని దేశములోని అంతఃకలహములనుగాని, అల్లరులనుగాని అణచుటకు ఉపయోగించరాదు. ఎప్పుటికైన మనదేశమును మనమే కాపాడుకొనవలసి

యున్నది గనుక, అందుకు కావలసిన వాతీయసైన్యమును తయారుచేసుకొనుటకు ఈ ఒడంబడిక ప్రతిబంధకముగ నుండకూడదు. అట్టి సైన్యమును, నౌకాబలమును, ఆకాశవిమానములను, పరిశ్రమములను తయారుచేసుకొనుటలో మనకు కావలసిన సహాయముంతయు వారు చేయుటకు సిద్ధపడవలెను. ఇట్లే మూలపరిశ్రమలను స్థాపించుటకు కావలసిన యంత్రములను, అవసరమైనయెడల తెట్టుబడిద్రవ్యమును వారు మనకు సరఫరా చేయవలెను. శాస్త్రపరిశోధనముందు వారు మన శాస్త్రజ్ఞులకు, పరిశోధకులకు సహాయపడవలెను. ఇదంతయు ఒక నిర్దిష్ట కాలములో—అనగా పదిహేను ఇరవై సంవత్సరములలో—పూర్తికావలెననియు, ఇది పూర్తి అయిన వెంటనే ఈ ఒడంబడిక రద్దుకావలెననియు, అటుపిమ్మట ఇంగ్లండు ఇండియా మధ్యన ఎట్టి సమాకారము, సంబంధము ఏర్పడరలెనో అప్పుడు నిర్ణయించుకొనవలయుననియు ఒడంబడికయందు నిర్ణయము కావలెను. అనగా ఈ ఒడంబడిక శాశ్వతమైనది కాదనియు, రాత్నాతికమైన దనియు, దేశరక్షణకు కావలసిన అంగముల నన్నిటిని మనము సమహూర్వకొనుటకు సంపూర్ణమైన హక్కు మనకు కలదనియు ఇంగ్లీషువారు గ్రహించవలెను. ఆ మరత్తుమీదనే మన మీ ఒడంబడికకు అంగీకరించవలెను.

పరాయివారగు బ్రిటిష్ వారి సేనలు మన దేశమందుంచునంతవరకు మన స్వాతంత్ర్యము, స్వరాజ్యము నిజమైనవి కావనియు, కృత్రిమములైనవనియు, అవి తొలగిపోయినప్పుడే మనకు నిజమైన స్వరాజ్యము లభించుననియు, బ్రిటిష్ వారి రిఫ్ట డియ్యదలచుకొన్న స్వరాజ్యము కృత్రిమమైన దనియు కొందరు వాదించుచున్నారు. ఇంగ్లండుఇండియామధ్యన ఒడంబడిక జరుగవలెనని బ్రిటిష్ వారు చెప్పుటలో మనకు సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యము కొనుగట వారి కిష్టములేదని వీరి అభిప్రాయము. ఈ అభిప్రాయము పూర్తిగ అంగీకరించదగ్గది కాదు. బ్రిటిష్ వారి ఉద్దేశము రెట్టినన్నమాట అప్రస్తుతము. ఒడంబడిక లేక మనము ఇప్పుడు మన దేశమును రక్షించుకొనదగిన స్థితిలో ఉన్నామా అనేచే ఆలోచించదగ్గ విషయము. ఇట్టి స్థితిలోనికి మనము

పరిపది హేతుసంవర్ధనములలో నైన వచ్చుటకు ఈ ఒడంబడిక సహాయపడగలదా, లేక అడ్డుపడగలదా అనునది రెండవ విషయము. ఈ గొండు విషయములనుబట్టి ఒడంబడికను మనము విమర్శించినయెడల ప్రస్తుతపరిస్థితులలో అది మనకు అత్యవసరమని ఏర్పడును. అంతేకాక ప్రస్తుత మన స్వాతంత్ర్యమునకు లోపము కలగజాలదు. ఒక జేక కలిగినను మార్గాంతరము మనకు లేదన్నమాటను మనము మరువకూడదు.

ఇంగ్లండు-ఇండియా లమధ్య ఇట్టి ఒడంబడిక కుదురుటచేత రషియా మనపై తప్పక విరోధము వహించుననియు, ఎప్పుడో కలగజచ్చు ప్రమాదము ఇప్పుడే కలుగుననియు మరికొందరు ఆక్షేపించవచ్చును. ప్రమాదము ఎప్పుడో ఒకప్పుడు సంభించు నన్న విషయములో ఏకాభిప్రాయ మున్నయెడల ఈ ఆక్షేపణకు గురించి మనము ఎక్కువగా విమర్శించవలసినది లేదు.

జేకసంరక్షణార్థమై జరగవలసిన ఏర్పాటులేగాక మరికొన్ని విషయములను గురించికూడ ఒడంబడికలో తగిన ఏర్పాటు లుండవలెనని ఇదిహాకు బ్రిటిష్ ప్రభుత్వమువారు వాదించుచుండిరి. కాని ఇప్పుడు వీటిని గురించి వారు ఎక్కువగా వాదించుట లేదు. ఈ ఒడంబడిక ములను రెండురకములగా మనము విభాగించవచ్చును. (౧) ఇదివరకు ఇండియా ప్రాంతములలోను, ప్రభుత్వ ఉద్యోగములలోను పనిచేయుచున్న బ్రిటిష్ ఉద్యోగములనుగురించియు, మన దేశములో వర్తకవ్యాపారములు చేయుచున్న బ్రిటిష్ అసభికారులనుగురించియు జరగవలసిన ఏర్పాటులు ఒకరకములోనివి. (౨) ఇండియాలోని స్వదేశీసంస్థానములు, అల్పసంఖ్యాకులని చెప్పుటకు మహమ్మదీయులు, హరిజనులు, క్రైస్తవులు, శిక్షులు, ఆంగ్లో-ఇండియన్లు మొదలగువారిని గురించిన ఏర్పాటులు రెండవరకములోనివి.

బ్రిటిష్ వ్యక్తులనుగురించిన ఏర్పాటులు

మనకు స్వరాజ్యము లభించినయెడలనే బ్రిటిష్ ఉద్యోగములను మనము ఉంచుకొనవలసిన అవసరము ఉండును. అట్లు ఉంచుకొనుట ప్రమాదము, స్వేచ్ఛ ముకూడాను. రాజ్యము మనవైనతర్వాత వారు క్రధితులు,

వమ్మగముగాను మనమీద పనిచేయుట అనుమానము. మన నాకరియందు వారుండటము వారే ఇష్టపడకపోవచ్చును. ఇష్టపడినను వారి జీతములు అత్యధికములు. వారిస్థానే నమ్మకముగను, సమర్థతతోను, తక్కువ జీతములకును పనిచేయుగల భారతీయు లెందరో ఉన్నారు. ఇట్టి పరిస్థితిలో బ్రిటిష్ ఉద్యోగములను ఉద్యోగముల నుండి విరమింపజేయుట అవసరముగను. వారి పింఛములు, నడిమిగొన ఉద్యోగములను కొల్పోవుటవలన వారికి కలగు నష్టమునకు పరిహారము మొదలైనవిషయములను సక్రమముగా పరిష్కరించవలసియున్నది. బ్రిటిష్ పరిపాలనయందు మనకు విరోధముకాని బ్రిటిష్ వ్యక్తులయందు ఎట్టి విరోధము లేదుకదా? అందుచేత వ్యాధానుసారముగా ఈ ఉద్యోగులకు ఎట్టి పింఛములు, ఎంతటి నష్టపరిహారద్రవ్యము ఇయ్యవలెనో ఈ ఒడంబడికలో తేల్చువలసియున్నది.

వర్తకవ్యాపారములకై మన దేశమునకు వచ్చిన బ్రిటిష్ వారి విషయములోకూడ ఇట్టి నిర్ణయము జరుగవలసియుండును. వీరిదివరకు ఆనే సదుపాయాలను అనుభవించుచు ఎక్కువభాగమును గడించుచున్నవారు. ప్రభుత్వముతో వీరికి ఎక్కువ పలుకుబడి ఉండు కారణముచేతను, మన వర్తకులకు పారిశ్రామికులకు ఇంతటి పలుకుబడి లేనికారణముచేతను వీరు కాఫీటీతోటల ద్వారాను, బ్యాంకులు, ఇన్ సూరెన్స్ కంపెనీలు, ఫ్యాక్టరీలు, నాకాకంపెనీలు మొదలైనవాటిద్వారాను ఎక్కువ లాభమును గడించి కొంతవ్యయముగ తమ దేశమునకు వెళ్లుచున్నారు. స్వరాజ్యము మనకు వచ్చిన తర్వాతకూడ మన వర్తకులకు, పారిశ్రామికులకు లేని సదుపాయములను వీరికి కల్పించుట జరుగనివలసి. సదుపాయములు లేనివాడు వారికి గల ఆస్తులు, ఫ్యాక్టరీలు ఏమగునో అన్న భయము వారిని పట్టి పడించుచున్నది. ఏయే వర్తకుల ననుసరించి వీరు ఇకమీదట మన దేశములో వ్యాపారము చేయవలసివెడి, మన దేశమును వదలిపెట్టి వీరు వెళ్లదలచుకొనినయెడల వీరి ఆస్తులై మనం ఎంతద్రవ్యము ఇయ్యవలసినదీ మనము పరిష్కరించుకొనవలెను. ఈ పరిష్కారముకూడ ఒడంబడికలో ఒక అంతర్భాగము.

ఇదంతయు ఇదివరకు మన దేశములో ఉద్యోగ రీత్యాగాని, వర్తకరీత్యాగాని ఉన్న బ్రిటిష్ వ్యవస్థలకు సంబంధించినది. ఇకమింట మన దేశమునకు వచ్చే బ్రిటిష్ వ్యవస్థలను గురించి ఏలాటి ఒకంబడిక అవసరము లేదు. వారు ఇతర పరాయి దేశములతో పాటు మనము చేయు కాపనములకు బద్ధులై నడుచుకొంటున్నవారుగా ఉండురు.

స్వదేశ సంస్థానములు

మన దేశములో స్వదేశ సంస్థానాధీశులు— మైసూరు, తిరువాన్ కూరు, హైదరాబాదు, బరోడా మొదలగు సంస్థానాలను పాలించు ప్రభువులు—అనేకులున్నారు. వీరికిని, బ్రిటిష్ ప్రభుత్వానికిని ఇదివరలో అనేక ఒకంబడికలు జరిగియున్నవి. వీటి ప్రకారము వీరిని రక్షించే బాధ్యతను బ్రిటిష్ వారు వహించియున్నారు. విదేశీ క్రొత్తులనుండి గాని, సంస్థానములోని ప్రజలనుండిగాని ఎట్టి ప్రమాదమైనా కలిగినప్పుడు దానినుండి సంస్థానాధీశులను రక్షించుటకు బ్రిటిష్ వారు పూచీపడియున్నారు. భరతఖండముపై తమకు గల అధికారమునంతను భారతీయుల పరము చేసి చెల్లి పోవు పరిస్థితులలో సంస్థానాధీశుల రక్షణ ఎట్లు జరుగ గలది? అన్నవిషయమై ఇదివరకు బ్రిటిష్ వారు కొంత అంకోశపడెదమను, ఎట్టి రక్షణకు ఏలాటి భంగము కలుగకుండు స్వరాజ్య ప్రభుత్వమువారు క్షయపాదించ వలె నను ముక్తు ఒకటి ఒకంబడికలో ఉండవలెనని వారు చెప్పచుండిరి. కాని ఇప్పుడు దీనిని గురించి వారు విస్తారము తాపత్రయపడుట మానుకొనిరి. దేశమంతటిపై తమ కిదివరకున్న అధికారమునంత వదులుకొనుటకు సంసిద్ధులై పప్పుకు సంస్థానాధీశుల యొగక్షేమములను గురించి విచారపడుట అనవసరమనియు, వారిని రక్షించు బాధ్యతను తాము వదులుకొనుచున్నామనియు, క్రొత్తగా ఏర్పడు స్వరాజ్య ప్రభుత్వంతో ఈ సంస్థానాధీశులు వారివారి స్థానపరముగ స్వరక్షణను కావలసిన ఏర్పాటులను చేసుకొనవచ్చుననియు బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం వారు ప్రస్తుతము నిశ్చయముచేసుకొనియున్నారు. గనుక ఇంగ్లండు ఇండియా లుగ్గన జరుగవలసిన ఒకంబడికలో

సంస్థానాలకు సంబంధించిన ఏర్పాటులు ఏదీ ఉండవలసిన జరూరు లేదని చెప్పవచ్చును.

అల్ప సంఖ్యాకులు

మహమ్మదీయులు, పారిజనులు, క్రైస్తవులు మొదలైన అల్ప సంఖ్యాకుల విషయమై కొన్ని ఏర్పాటులు ఒకంబడికలో ఉండవలెనని ఇదివరలో బ్రిటిష్ వారు వాదించుచుండిరి. కాని ఈ వాదముని కూడ వారు ప్రస్తుతము చాలవరకు వదులుకొన్నట్లు కనుపించుచున్నది. ఇదివరకు వారు దీనిని గురించి తీవ్రముగ వాదించుటలో వారి అభిప్రాయ మేమో కొంత తెలుసుకొనుట మంచిది.

రెండువందల సంవత్సరాలుగా వారు మన దేశాన్ని పాలించడంలో ఈ అల్ప సంఖ్యాకులను ఉచ్చదశకు తెచ్చి, అధిక సంఖ్యాకులతో వాటి సమావేశపు కర్మించుటకు వారు సంకల్పించినారట! అట్టి సంకల్పము క్రమరూపమున ఇంకా పూర్తిగ ధరించలేదు. కొంత వరకే వారు వీరిని రక్షించగలిగారట! ఇంకను వీరు ప్రాజ్ఞులు కాలేదట. వీరు ప్రాజ్ఞులగుటకు ప్రోత్సాహము దేశాన్ని వదిలి పెట్టవలసిన పరిస్థితు లేర్పడినవట! గనుక అవాగులగు ఈ అల్ప సంఖ్యాకులకు అధిక సంఖ్యాకులగు హిందువులనుండి ఎట్టి ప్రమాదము కలుగకుండా, వారిని రక్షించుటకు తావలసిన ఏర్పాటుల నన్నిటిని తాముచేసి, ఒకంబడికలో చేర్చుట వ్యాయమని వారిది వరకు వాదించుచుండువారు.

ఈ వాదమువలన ప్రయోజనము లేదను నమ్మకము వారి కిప్పుడు కుదిరినట్లు కనుపిస్తున్నది. అల్ప సంఖ్యాకుల రక్షణ విషయములో తాము కార్యరముగా జోరక ముకలిగించుకొనుట భరతఖండముయొక్క సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమునకు భంగకరముగ ఏర్పడునని వారిప్పుడు తెలుసుకొనిరి. ప్రతిదేశమందు అల్ప సంఖ్యాకుల సమస్య ఉన్నది. అది మన దేశమునకు మాత్రమే లక్షణము కాదు. ఇదిగాక ప్రతిదేశపు ప్రజలలో కొందరు ముందుకు నచ్చినవాడు, కొందరు వెనుకబడినవారు కలరు. అందరూ ఒకేస్థితిలో లేరు. వెనుకబడినవారిని ముందుకు తెచ్చుటకు ప్రతిదేశములోను కొన్ని ప్రయత్నములు

జరుగుచున్నది. మన దేశములో కూడ అట్టి ప్రయత్నములు జరుగగలవు. అల్పసంఖ్యాకులకు, అధికసంఖ్యాకులకు మధ్యన ఇప్పుడు మనదేశములో అచ్చటచ్చట కనుపించుచుండు వైమన్యము ఇంతకూ బ్రటిష్ వారు తెచ్చిపెట్టినదే. ఇంతకాలము వారు మన దేశమును పొరిందినందుమూలమున ఈ వైమన్యమును కృత్రిమముగాని, అల్పసంఖ్యాకుల యోగక్షేమానికై ఎట్టి గొప్ప సంస్కారములు చేసినవారు కారు. అంటరానితనమునుగాని, దారిద్ర్యమునుగాని, విద్యార్థిహీనతనుగాని వారు తొలగింపజాలరైరి. ఇన్నీయు బాతీయప్రభుత్వ మేర్పడిన అనంతర మే తొలగగలవుగాని పరాయిప్రభుత్వము క్రింద తొలగజాలవు. అధికసంఖ్యాకులను హిందువులు అల్పసంఖ్యాకులయిన పాను భూ. తిని ప్రకటించుచున్నారేగాని శ్వేతభావమును పూనియుండలేదు. గణక ఇందునిమయమై ఒకంబడికలో ఎట్టి ఏర్పాటు జరగకలసిన అవసరము లేదని ఇప్పుడెప్పుడు బ్రటిష్ వారు అభిప్రాయపడుచున్నారు.

గనుక ఒకంబడిక అంతయు ప్రధానముగ దేశసంరక్షణార్థముగను, కొంతవరకు మన దేశములో ప్రస్తుతము ఉద్యోగులుగను, వర్తకులుగను ఉండు బ్రటిష్ వ్యక్తుల, రక్షణార్థముగను జరుగవలసియున్న దనియు, ఇంతకుమించిన మరొకటి లేమియు ఇంగ్లీషువారు కోరుట న్యాయముకాదనియు, అట్టి మరొకటి మన మంగీకరించుట సంప్రద్యవ్యరాజ్యమునకు భంగకరమగుననియు

తేలుచున్నది. ఇదియే ఒకంబడికకు గల అవశ్యకత; కాని లక్షణముకూడ ఇదియే.

జాగ్రూకతతో మెలగవలసిన అవసరము

ఈ ఒకంబడిక రాజ్యాంగనిర్మాణపరిషత్తువారు జరగవలసియున్నది. రాజ్యాంగవ్యవహారాలను నడుపుటలో బ్రటిష్ వారు అతిసమర్థులు; బహువిభుతతో రాయబారము జరుపగల ప్రముఖులు వారిలో ఎందరో ఉన్నారు. నయముచేతను, భయముచేతను ప్రతిపక్షాలను వశపరచుకొనుటయును వారికి గల నేర్పు మరి ఏదేశము వారికి లేదని చెప్పవచ్చును. వారు కులభేదముగ వారి వాదమును వదులుకొని ఇతరులను లొంగిపోవువారు కారు. ౧౮౨౨ లో వారు విప్లవములోని స్వరాజ్య పక్షమువారితో గావించిన సంప్రతింపులు దీనికంకకు తార్కాణము. విప్లాండురాయబారులు తమ దేశము ఆంగ్లేయసామ్రాజ్యములో ఎంతమాత్రము ఒకభాగముగ నుండినదనియు, దేశంభజనకు తా మెన్నడు అంగీకరింపరాదనియు నిశ్చయించుకొని ఇంగ్లీషువారితో రాయబారముల నుపక్రమించిరి. కాని ఇంగ్లీషురాయబారుల మాయలో వారు పడిపోయి, వారి నిశ్చయమును ఎట్లో వదులుకొని, ఇంగ్లీషువారి మరత్తులకు అంగీకరించిరి. ఇట్టి మాయలో మన రాజ్యాంగనిర్మాణపరిషత్తు పడుకండ ఉండవలసిన అవసరమున్నది. బహుశాగ్రూకతతో మన బాతీయ నాయకులు పనిచేసినగాని మన స్వాతంత్ర్యమునకు భంగకరముగాని ఒకంబడిక ఏమిట కష్టవ్యాధి.

మొదటి జయసింహవల్లభుని మాచెర్ల శిలాశాసనము

= శ్రీ మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మ =

[కొంతకాలముక్రింద ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్వచాచాగ్యులగారి, అధ్యాపకులగారి సలహా నేను నాగార్జుననికొంత పెట్టుట తలపెట్టించినది. నాగార్జునునికొంత పెట్టుటకు గుంటూరునండి మాచెర్లవరకు రైలు, మాచెర్ల నుండి బండి. మాచెర్లలో రైలు దిగి, మధ్యాహ్న ముక్కడ ఆగి, సాయంకాలము బండ్లమీద నాగార్జునునికొండ వెళ్లి వాము. మాచెర్లలో నన్న సమయమున అక్కడ ప్రాచీన కాసనము శివన దొరకుశేహ యని యశ్వేషుడు చేయు సంవత్సరమున అక్కడ తాయాకా ఆఫీసు ఆవరణమున పూర్వచాగ్యులగారిద్వైతమున మొదటి జయసింహవల్లభుని ఈ శిలాశాసనము కానవచ్చినది. ఇది గొప్పగొట్టుకాసనకాళువారి నివేదికల కింతవఱకు ఎక్కిరేదు. ఈ కాసనము తీసి చాలకాల మయినను కాసనభావ తెలుగు చక్కగ అర్థమగునేమో యని ఇంత వఱకు దీనిని ప్రకటించుటలో బాగుచేసినది. కాసనము దీనినప్పుడెట్లు ఇప్పటికి వచ్చి యగ్రహముమందుబడెనో ప్రకటించుటచే మేలని దీనిని చదువరులకును, భాషాపరిశోధకలకును నివేదించుచున్నాను. కాసనము చివరిభాగ మురిగిపోయినది. కాసనప్రతిబింబము తీసికొనివచ్చుటకును, రాతిదగ్గర ముగ్గురికి కాసనము చదివి పాఠము పఠించి సరియగువాటకును వారు ఆనుకూల్యములు కలిగించిన ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్వచాచాగ్యులల ప్రసిద్ధిపాలుగారగు శ్రీ ఆచార్య దాక్షరు యస్. భగవంతులుగారి కిందుమూలమున నా కృతజ్ఞతావందనములను తెలుపుకొనుచున్నాను.]

ఈ కాసనము నన్నయభట్టారకునికి పూర్వము ఆంధ్రదేశమున క్యరవారమున గుంపిన భావము గుఱించి తెలిపికొనుటకు చాల ముఖ్యమయినది. క్రీస్తు శకము ప్రారంభకాలములకు వెనుకకు వెనుకకు పోయిన కాలది మనకు తెలుగుభాషలో వ్రాసిన కాసనములే కాన రావు. ఆ ప్రారంభకాలములలో ఆంధ్రదేశము నేలిన పల్లవ, విష్ణువంశీవంశీయుల బ్రాహ్మణుల కిచ్చిన తామ్ర కాసనములలో దానమిచ్చిన గ్రామము సరిపట్టెను నిరూపణము పందర్భమునను, దానకాలమును తెలుపు పందర్భమునను ఒకటిరెండు తెలుగుపదములు కనిపించును. కాని అట్టి తామ్రకాసనములలో దానమిచ్చిట్లు పలుకబడి యున్నట్లు, వాటికి సీమావధులుగ తెప్పబడిన యాగ్నును తెలుగువాటికే; వాటి కేర్లు తెలుగులే.

నన్నయభట్టారకునికి పూర్వము తెలుగుభాష అదిమన్వయూపము వీటి ననుసరించియే తెలిపికొనవలసియుండునా గ్రామముల కేర్లు కాక కాసనమంతయు తెలుగుభాషలో నుండుట క్రీస్తుశకము ఏడవశతాబ్దియండియే యారంభము. నన్నయభట్టారకునికి పూర్వము దొరకిన తెలుగు కాసనములు కడు పరిమితములు. వీటి ననుసరించియే ప్రాచీనాంధ్రభాషావ్యయూపమును నిర్ణయింపవలెను. ఈ తెలుగుకాసనము లన్నియు కలలమీద తెక్కినవే. వీటి సంఖ్య కొద్దియైనను ఇవి ఆంధ్రభాషాపరిశోధనకు చాల అయూల్యమై యి. క్రీ. వాటిలో నే నిదివరలో క్రీ. గి.దురు కేంకలరామునూర్తిపంతులుగారి సమ్మాన సంచికలో ప్రకటించిన "పాల్లదుర్తి-మాచెర్లవాడు కాసనము" ఇంతవరకు తెలుగుభాషలో కానవచ్చిన మొదటి

కానవమని నా యగ్నిప్రాయము. ఈకానవమున కేకర్తయు లేకపోయినను ఇది క్రీస్తుకేకయు ఏడవ శతాబ్ది ప్రథమ దశకమునాటిదని చెప్పట కారాములు కలవు. కానవము చిన్నదే కాని అంతయు తెలుసుననే యున్నది.

ఏడవ శతాబ్ది కింకుక పూర్వకాలపు తెలుగు కానవములకుడ లేకపోలేదు. ఇది నెల్లూరుకల్లా తైరపునికొనలోను, నుంటూరుకల్లా పన్నూరుతాలూకాలోను కానవచ్చినవి; ఒక్కొక్కటి ఒక పంక్తిది; గెండు పంక్తులదిమాత్రమే. వీటిలో మనమ్యుల పేర్లును, వీరుద ములనంటి పదములునుమాత్రమే యున్నవి. ఇది క్రీస్తుకేక మాజనశతాబ్దికి, నేడవశతాబ్దికి వడిమికాలపువై యందునని నా యోహా.

క్రీస్తుకేక ఐడవ శతాబ్దినాటి తెలుగుకానవములు పశ్చిమంధ్రదేశమునందును (కాయలసీమ), ప్రాగంధ్ర దేశమునందునుగూడ దొరకినవి. పశ్చిమంధ్రదేశమున, అందు ముఖ్యముగ కడప, కర్నూలుమండలములలో దొరకిన పూర్వపు తెలుగుకానవములు చోళరాజులది. పొట్లదుర్తి-నూరెపాడుకానవము చోళులదే. ప్రాగంధ్ర దేశమున గానవచ్చిన మొదటి కానవములు పూర్వచాళుక్యులవి. పూర్వచాళుక్యులను చరిత్రమున వేంగీచాళుక్యులనియు వ్యవహారము.

ప్రాగంధ్రదేశమున గానవచ్చిన తెలుగుకానవములలో మొట్టమొదటిది మొదటి జయసింహవల్లభుని విష్ణురకానవము. విష్ణురకానవము నుంటూరుకల్లా నరసారావుపేటతాలూకాలో నర్సారావుపేటకు సమీపమున నున్నది. మొదటి జయసింహవల్లభుడు వేంగీదేశ మన పూర్వచాళుక్యరాజ్యమును సంస్థాపించిన సత్యాక్రీయకల్లభేంద్రుని (గెండవ పులకేశి) సోదరుడైన కుబ్జ విష్ణురథుని కుమారుడు. జయసింహవల్లభుని రాజ్యారంభికాల వింకను మురియ్యెను కాకున్నను ఇతడు క్రీస్తుకేక ఐడవ శతాబ్ది యుత్తరార్ధమున నుండినట్లు నునకు నిశ్చయముగ దెలియును. అందువలన ఈ విష్ణురకానవము క్రీ. శ. ౬౫౦, ౬౬౦ నాటి దని నిర్ణయింపవచ్చును. ఇది యింతవఱకు పరిగ ప్రకటింపబడలేదు. కానవప్రతి దక్షిణసింహుదేశకానవసంపుట ములలో కానవిగును.

నుంటూరుకల్లా చేత్తలో మఱియొక తెలుగు కానవ మున్నది. లిపి వసుపండి చూచినచో అది కుబ్జ విష్ణురథునిని వైయందునని యోహా. కానవము చాల చెడినది. ఈ కారణమున నది గట్టిగ కుబ్జవిష్ణురథుని దని నిర్ణయించుటకు తగిన యవకాశము లేదు.

మన మాచెర్లకానవముకుడ మొదటి జయసింహవల్లభునిదే. ఇదిగూడ విష్ణురకానవకాలమునాటిదే ఇంతవరకు దొరకిన జయసింహవల్లభుని తెలుగుకానవములలో ఇది గెండవది. నన్నయభట్టారకునిచే మహాభారతమును చెరిగింపజేసిన రాజరాజవరేంద్రుడు ఈ జయసింహవల్లభుని సంతతివాడే. మహాభారతపు తెలుగు మొదటి జయసింహవల్లభుని కాలమున ఏరీతి నుండెనో, అతనితరువాతికాలమున అది ఎంత సంస్కారము నందెనో విష్ణురక, మాచెర్లకానవములను జదివిన దెలియగలము. ప్రాచీనాంధ్రభాష ఇప్పటికి పదు మూడువందల సంవత్సరములకు పూర్వమున్న స్థితికి ఈ కానవములు మనకు దెలుపగలవు. ఈ కారణమున ఈ మాచెర్లకానవము ఆంధ్రభాషాచరిత్రమునకు, భాషా పరిశోధనమునకు చాల ముఖ్యమయినది.

ఇతరపూర్వచాళుక్యకానవములవలెనే ఈ మాచెర్లకానవముకుడ అనాటి తెలుగు-కన్నడలిపిలో నున్నది. అక్షరములు పాలరాతిమీద పొంగముగ తెక్కబడినవి. అక్షరధ్వనిపమున పంకాయమున కెడములేదు; కాని కానవములోని తెలుగుపదములు కొన్నిటి దూపమును, అర్థమునుగూడ గుఱివేసినట్లు లేదు. ఇంకను విచిత్రమైనది ఇందలి వాక్యోపనాపధ్ధతి. ఇది మన విష్ణుడు వాడు పధ్ధతికి కన్నమైనది. ఇప్పుడు మనము వాక్యోపనలో క్రియాపదమును కర్త, కర్మకు దరువాత చెట్టుదుము. మన యీ మాచెర్లకానవమున అది కర్తకు దరువాతను, కర్మకు పూర్వమున వచ్చినది. ఇది ఆపూర్వము. పొట్లదుర్తి-నూరెపాడుకానవమునను ఈపధ్ధతియే కానబడును. ప్రాచీనాంధ్ర వాక్యగదనాపధ్ధతి యిదేనా, ఇది యింక నితరకానవములలోను గోపవచ్చునా? ఇదియే యొక ఈపధ్ధతి ఎంతకాలమునకు నుండెను? ఇది నాటి పాపవ్యవధ్ధతి కానిచో పొట్లదుర్తి-నూరెపాడు, మాచెర్లకాన

వములలో నిట్లుండటకు కారణ మేమి? ఈవిషయము విచార జేయుము.

కాశననిమయము : జయసింహవల్లభుని రాజ్యకాలమున అర్హతభట్టారకులకు చేసిన ఆజువుట్ల ఆళ్ల పట్టు సుజ్ఞేత్రముదానమును వెలుపుటకు ఈ మాత్రార్థ కాశనము పుట్టింది.

కాశనముమూలమును ఈదిగువ నిర్వచింపబడును :

- ౧. వ్యప్తి[*]శ్రీవకలలోకాశ్రయ
- ౨. శ్రీజయసింఘవల్లభమహా
- ౩. రాజులకు ప్రవర్ధకమానవి
- ౪. [జయ*][రా]జ్యసంపత్సంబు
- ౫. శ్లోగృది అన్నేట్ల స్పర్శినాటి
- ౬. దయావైసను
- ౭. ప్రిథివీదేశరట్టగుల్ల
- ౮. ముట్టుర్వ్యవేసను ప్రిథివీదేశ
- ౯. రట్టఁ ఘృవాణి ముట్టు కల్యాణద
- ౧౦. సనుల ఇచ్చిరి అరహస్తభటా
- ౧౧. రభాకు ఆజువుట్లు
- ౧౨. ఆజువట్టు సుజ్ఞేత్రంబు
- ౧౩. దేవి శ్లోఁఘారి రట్టఁగల్ల అన్వ
- ౧౪. యంబున వా రెవ్వరైయుము రక్షింపును
- ౧౫. పంను వ్యాయుం[*] దేనికి అహితంబు చిన్రిచ్చు
- ౧౬. [వార]వచ్చుమహాపాతకనంయుక్తు...
- ౧౭.

[ప్రేషాశ్రయన పత్తుగిత గల యక్షరము లనమా వాఙ్మదిములగ వన్నె]

ఈ ప్రేషాశ్రయనందలి పదములను విడిగా చిప్పి విచారించుము.

ఈకాశనమున జయసింఘవల్లభ, వైసన, దస నుల, సంయుక్తపదములలో ప్రాకృతప్రభావము కన్పట్టును. 'దయావైసను' అనుదానిలో 'వ' సంజే సోస్థిదయుగ నన్నును 'వ్యవ్వవెసను' అనుదానిలో 'వ' చాల గృష్ణముగ నుండుటచేత 'వైసను' అన్నది సరియైన మాటయే యనుటకు సంశయింపబడిలేదు. 'జయ సింఘవల్లభ' అను శబ్దంలో 'సింఘ' అన్నది 'సింహ' పదప్రాకృతరూపము. ఇట్లే 'వైసను' అన్నది 'వైసను' అనుదానికిగాని, 'వ్యవ్వ' అనుదానికిగాని—ప్రాయశముగ మొదటిదానికి యని వాయువా—ప్రాకృత రూప మైయుండునచ్చును. దయావైసను, భగ్యవైసను పదములు ఉద్యోగపదవిని, ఉద్యోగధర్మమును వెలుపు మాటలైయుండునో, లేక రాజకా్యనియుక్తుల శబ్దలై యుండునో తెలియవచ్చుట లేదు. పదవివాచకము లైనచో 'వ్యవ్వవెసను' అనుదానిని 'భాగ్యవైసను'గా సంస్కరింపవలసియుండునేమో. జయసింహవల్లభమహారాజురాజ్యమున దయావైసనుడు ఒక యుద్యోగి యనియు, అతని క్రింది యుద్యోగి భ(గ)్యావైసను డనియు, ఇతని క్రిందివాడు కల్యాణవైసనుడినియు నుహించుట కవకాశము కలదు. ఇది యుద్యోగపద విని నూచించు పదములు కానిచో రాజకా్యనియుక్తుల వాడుకలైనను కావలెను. కల్యాణవైసను లననది కల్యాణవర్మను లను పదము రూపాంతరము కాదనునది వాయువా. చివరికి దానము నముఖజరిపినవాడు కల్యాణవర్మయజ్ఞే. 'కల్యాణదసనల'లో తుదిగర్లము మీది ఆకారము ఏవార్థనూచకము కావచ్చును. 'సం యుక్త' అనునది 'సంయుక్త'పదము ప్రాకృతరూపము.

'రట్టగుల్ల' అనునది 'రట్టగుడి' అనుదాని బహు వచనరూపము. ఇంతకం పైను ప్రాచీనములైన కాశనము లలో 'రట్టగుడి' అనుటకు బదులుగా 'రట్టగుడి' అనియే యున్నది. ఇదియే 'రట్టగుడి' ప్రాథమికరూపము. ఇది 'రట్ట', 'గుడి' అను రెండు వర్ణప్రపదుల కలయికవలన నేర్పడిన సమస్తపదము. రట్ట + గుడి = రట్టగుడి. ఇందు మొదటి 'రట్ట'పదము బారి, లేక కులవాచకము. ప్రాచీన కాలమున దక్షిణాపభ్రమన నివసించిన పలురైగలవారిలో రట్టు లొకరు. వారు ప్రధానముగ 'గుడియనులు'—

శిర్డ్యకాశు, రట్టకుడిపరులు సంస్కరించుచు వచ్చిరిగా
 "గార్జుని"యనుచు పేర్పడినది. కాశ్యపుడును మన
 దేశమున వీర ప్రధానత్వము లై వారు. ధాన్యరూపమున
 వీరు రాజులు పన్ను పెట్టించుచువచ్చిరి. ఈ పన్ను
 కమలచేరులకు వీరిలో నుండియే ఒకరిని (బ్రహ్మదేవి)
 రాజా ప్రతిగ్రాహమునకు ప్రతిదేశమునకు నియోగించుచు
 వచ్చెను. కాశ్యపుడును ఇది ఒక ఉద్యోగపరిపాకా
 మాచీనది. రట్టకుడిపరులు శత్రువులు గవదినకొంటే
 రట్టాడీ, రట్టాడీ, గడ్డిరూపములు పొంది చివరికి శేను
 పెట్టి యొనరి. 'రట్టాడీ'యనుచు కర్ణాటకనుండియున్న
 పురుషులు అవధరించిన 'రట్టాడీ'ను అయినది; 'రట్టాడీ' వాడు
 కలలో నుండినపుడు 'రట్టాడీ' ముందునది. శేను 'రట్టాడీ'యను.
 మన కావనమునందలి "రట్టాడీ" గౌరవవాచక బహు
 వచనరూపము. 'రట్టాడీ', 'రట్టాడీ' అనునవి బహువచన ప్రత్యయములు. ఇదే 'య', 'రు'గా మాచీనది. ప్రత్యేక
 గోచర, యోనిమీదన శత్రుత్వమునకావనములలో మనకు
 బహుళముగ గానవచ్చు బహువచన ప్రత్యయము 'రట్టాడీ'
 ('రు'). 'విజయరాజ్య సంకల్పగంతు' అనువాదము
 'రట్టాడీ' ప్రత్యయము మాచీనవచ్చును. దీనిని 'యట్టాడీ',
 'భట్టారకాడు', 'పుట్టాడీ', 'అట్టాడీ' అను పదము
 లలో నైతము గవదినను.

'యట్టాడీ'—ఇది ప్రాచీనములైన తెలుగువాడ
 ములలో బహువచనముగనే ప్రయుక్తమయినది. కానైతే
 ఇది నిత్యబహువచనముమాత్రము కాదు. 'యట్టాడీ' పదము
 బహువచనరూపము 'యట్టాడీ'. 'యట్టాడీ' అనునది 'పరి
 యట్టాడీ'నంటే ఏకాంతపదములలోనో గాన వచ్చును.
 'యట్టాడీ' అనగా కాశ్యపురవాసమున కను ఒక పురప
 విశేషము. 'యట్టాడీ' అనువాదము యర్థము వంటే; కాశ్య
 కరణసాధనము. ఇది గౌరవవాచక బహువచనరూపము
 కాశ్యకర్త, కాశ్యమును నిర్వహించుచుకాశ్యక, ప్రభువు
 వాళ్ళ నమలంబులుపువాడని యర్థము. 'యట్టాడీ'ను
 'యట్టాడీ' ఎక్కువ దిగ్గం సంబంధ మున్నట్లు కన
 బడును. ఈ సంబంధ పెట్టికొ, ధాతురూప మేక
 విచారించవలసివచ్చు.

'ప్రీతిరీతి'యనుచు విచిత్రమైనది. అ స లు
 యావము పుట్టిని తాని ప్రీతిని కాదు; కాని, మన

ప్రాచీనవాగ్దానములు యుగారమును లేని ఇతరము
 గనే యుచ్చరించువారు. పండితులకు, లాక్షణికులు
 సంకరించిన యుచ్చారములు యిది. ఈ వాగ్దానమునకే
 పూర్వగాక్షణములు 'యి', 'ఇ'లకు యతిపెట్టినవికాదు
 సంకరించినవికాదు. ఈ వ్యాకరణము ననుసరించి
 'పుట్టి' 'ప్రీతి' 'ప్రీతి' యొనరి. ఇట్టి యుచ్చారము
 ముందు ప్రాచీనవాగ్దానములందు యితరములను వాడ
 వచ్చును. 'ప్రీతిరీతి' మున్నది పదునైవేళు అవసర
 మున ప్రయోగించినట్లు కనబడును. ఒకరే విచి విచి
 వచ్చుకాని, విచిత్రమునంటేదీకాని అయినను కాశ్యపుడు.
 'దేశమున కంతకు ప్రాంతము' అవసరమున 'ప్రీతిరీతి'
 పదము ప్రయుక్తమయినట్లు తోచుచున్నది. అట్లు
 వచ్చు ఈ 'ప్రీతిరీతి'ను 'పర్వవాడు' (పర్వవాడు)
 అనుటకు వలెదోయియు లేదు.

'అట్టాడీ'—కరువాదికాలమున 'అట్టాడీ'ను
 ప్రాయమువారు. 'అట్టాడీ' యన్నది ధాన్యశేషము
 వాసముచేసినది "అట్టాడీ" అట్టాడీ మున్నెట్టాడీ—
 అట్లు అను ధాన్యము పండుకట్టి అట్టాడీ మున్నెట్టాడీ.

వాసమిచ్చినది 'అరవా' ప్రధానరకము. అరవా ప్ర
 యువనది అర్ధశతపదులద్రుమూపము. కాదై, నైన
 ప్రాచీనవాగ్దానమున గానవచ్చునది 'అర్ధశతపదు'.
 అర్ధశతపదు కాదైన, కాదైనవాగ్దానములు. వాగ్దానమునకే
 అర్ధశతపదులను ప్రధానముగ నైతములను అర్ధశ
 తపదులను సంకరించువారు. 'భట్టారకు' భట్టారకులు,
 మహిమందం తెలు పుష్కలైన మహారాజులు, దేశ
 లంబుడ భట్టారకులని వర్ణించుచును సంప్రదాయ
 దిగ్గం. గౌరవబహువచనరూపమున పదము విచిత్రము
 విచిత్ర అతరము మట్టిరీతి ప్రత్యయము పదనైవేళు
 ప్రాయముగ దీర్ఘమునందున్నట్లు ప్రాచీనవాగ్దానము
 లందలి యావములను గమనించిన తెలియగలదు. ఇటు
 అర్ధశతపదులను పన్నది కనదేవునికాని, యర్ధశతప
 దుని తెలువని తోచుచున్నది. ఇందుల నుపయోగ
 మైనది 'పర్వ'పదము. అత్యంతప్రాచీనకాలమున న
 దేవుని యాలయమునకుగాని, యర్ధశతపదులను
 యవకుగాని 'పర్వ'యని కేదు. ఇట్టి 'పర్వ' అధిక
 ముగా నుండిన దేశముగనుకనే ఇప్పుటి పల్నాడు

పూర్వము పల్లినా దేని క్యవహరింపబడుచువచ్చినది. ప్రాచీన 'పశ్యవాణ్' నేడు 'పల్నాడు'గా మారివది. ప్రాచీనకాలమున కృష్ణాతీర్థమైన గుంటూరునుండిల ఉత్తరభాగము ఒకప్పుడు తాదమతమునకు పట్టు గొమ్మగ నుండెనన్న విషయము అందరికి తెలివినదే. నాగార్జునుని కొండ, అమరావతులు ఈ ప్రాంతము లోనివే. పల్నాడుదేశమున నేటికిని వాడశిఖిలము లందందు అనేకములు కానవచ్చును. అందువలన ఈ యర్హతభటాచకు ఒకతే బుద్ధదేవుడు కావచ్చునని యూహించుచున్నాను. బుద్ధదేవుని పూజ పల్నాడు ప్రాంతదేశమున ప్రస్తుతము పండ్రెండవ శతాబ్దివఱకు నాగుచుండెననుటకు నిదర్శనములు కలవు. ఎట్లయిన నేమి, ఈదానము వాద్ధులకో, వైసులకో ప్రతిగ తేసిన దనట నిర్భయము.

కాననమున పరుమూడవ పంక్తిమంకి దానరక్షణ ఖలము వివిధలైనవి చెప్పబడినవి. 'దేవి' అనునది 'దీనిని' అనుదాని ప్రాచీనరూపము. ఇంతకంటెను ప్రాచీన కాననములలో 'దీనికి' బయలుగా 'దేని'రూపమే యున్నది. కాననమునందలి 'దేని', 'దేని'రూపములను పురస్కరించుకొని మన మొకవిధముగా కాననప్రాచీన తమ విరహరుపవచ్చును. ఈ విషయమున నే నిదవఱలో ఆంధ్రప్రతిక ఉగాదిపండితలో (౧౮౪౦ - ౧౮౪౧) వ్రాసియున్నాను. 'దేని' అనునది ద్వితీయవిభక్తి రూపము. 'దీనికి' అనునది మగ్గీరూపము- 'దీనికి' అని యర్థము.

'జ్ఞాంజూరు'—ఇదేదో గ్రామములేదు. దీని అర్వాచీరూప మెట్లుండునో తెలియుట లేదు. ప్రాచీన కముగ నిది తొండూరుకాని, లాండూరు కాని కాదను

* కాననప్రతిబింబమునుజేరువాత ప్రకటించగలను.

నేమా! లేక ఇంకను ఈ పేరు మార్పుచెందినదో. ఈ పేరుగల యూరు నా కితవలకు తెలియరాదేమి— స్థానికులకు విచారించిన తెలియనేమో.

'అన్వయంబునవారు' అనగా వంశమువాడు, కులమువారు, అన్వయమునకు చెందినవారు, అన్వయము నందలివారు అని యర్థము.

'ఎవ్వరై యుము'—ఈ పదములోని క డ ప టి 'ఉము' అరవమునందలి 'ఉమ్'రూపమే. మనది అజంత భాషగనుక 'ఉమ్' 'ఉము' అయినది. ఇది సముచ్చ యము. నేటి తెలుగువాడలో 'ఉము' 'ఉమ్'గాను, 'సు'గాను మాటినది. 'ఎవ్వరై యుము' అనగా 'ఎవ్వ రై యును' ఎవ్వరై యున్నప్పటికి - ఎవ్వరై ననునతే అని యర్థము.

'ఎవ్వరై యుము'తరువాత 'దీనికి'పఱకు సరిగా అర్థము తెలియుట లేదు. "జ్ఞాంజూరిరట్టునల్ల వంశమువా రెవ్వరై యున్నప్పటికి వారు ఈసర్వమును రక్షింప వలెను" అని భావము. భావ మిది యని తెలియుచున్నను విడివిడి పదములకు అర్థము తెలియుట లేదు.

'అహితంబు చిన్నిచ్చువారు'—ఎవ్వరయినవారు, తీడు తలచువారు, అపకారముకలవారు అని యర్థము.

"పచ్చునుకోపాతకసంయుక్తు..."—పంచమవో పాతకములు తక్కు చుట్టుకొన్నవారు అనుచునని యర్థము, చివరిభాగము పోయినది.*

నా యూహ కందినట్లు కాననస్థపదములకర్థము నిర్వచించినాను. ఇదియే సరిగైన దని నే ననులేను. ఇందలి తర్కావ్యయ వివరించు భారము సమూహములైన భాషాశాస్త్రజ్ఞులై.

పులివర్దుకైఫీయత్తు

= సంకలయితః శ్రీ భావరాజు వెంకటకృష్ణారావు =

ఈ క్షణం పూర్వము కృష్ణాతీరమందు బహు ఆరణ్యంగానా వున్నందున గ్రీలోకసంచారి అయిన నారదమహాముని ఒక నాటి సమయమందున యీ మాగ్గాన జగ్గమీ యీ కృష్ణాతీరమందు వున్న యీ ఆరణ్యం బహుమణీయుగా వున్నందున సంతోషించి శివలింగ ప్రతిష్ఠ చేసి బహుదినములు అనేక ఋషిగణసమేతముగా యీ స్థలమందు నివాసము చేసినారు. యీ ప్రకారం బహుదినములు జరిగినవీరము వ్యాఘ్రపాదు డనే ఋషిశిష్యుడు యీ తీరమందు ఆశ్రమంచేసుకొని నారదమహామునిచేతను ప్రతిష్ఠ చేయించి దిగ్విలింగమును పూజిస్తూ కంచి శ్రీ వరదరాజస్వామివారి దిక్షానం నిత్యగియమకముగా యేర్పరుచుకొని ప్రతిదినం వాయువేగములచేతను కంచికి వెళ్లి శ్రీ స్వామివారి దక్షిణం చేసి భక్తియుక్తముగా మోక్షోపచారములచేత పూజించుకొని తదనంతరం తిరిగి ఆశ్రమానికి వస్తూవచ్చేవారు.

ఈ లాగు కొన్ని దినములు జరిగినవీరము ఒక దినమందు దివారాత్రిములు యేదెత్తగటంప జరుగువలనగా అఖండిమయిన వర్షం వాయుసహితంగా కర్షిస్తూ వున్నందున తన నిత్యగియమయినను అోపం రాకుండా ఆశ్రమమందు మహాలింగార్చన యశాంతిగా జరుపుకొని అలాగున వర్షించే సమయమందు కంచికి వెళ్లి వరదరాజస్వామివారి దిక్షానం చేసినంతలో అందుకు చాలా అనుగ్రహం వచ్చి, నీకు యిష్టం అయిన వరం చేసుమని ఆనతిచ్చినందున వ్యాఘ్రపాదమూర్తి ఆనందభరితాంతరంగుడై, యీ శిష్యురూపకముగా తప్ప ఆశ్రమమందు యుండి సదా నా చేత పూజింపవలయుమని అని కోరినాడుగనక భక్తవత్సలుడైనందున అతని మనోభిక్షము తీర్చుకొరకు అనుగ్రహించినారు.

అంతట ఆ ఋషి ఆశ్రమానికి వచ్చి మరుసాడు అరుణోదయాయూర్పుర్యమందు సమీపగామి అయిన కృష్ణ

వేణీమహానదిలో స్నానం చేస్తూవుండగా ఆశ్రవాహమందు మహాశుభంగా వుదకం పొంగి తరంగములతో కూడా ఆ భాసిలించునూపమయిన శిలార్చిగ్రహము దరికి వచ్చినందున వ్యాఘ్రపాదుడు చూచి సంతోషించి డై ఆ మా ర్చివి తీసుకొనివచ్చి నారదమహామునిచేతను ప్రతిష్ఠచేయించి మహాదేవునకు సమఖముగా తూర్పు భాగమందు ప్రతిష్ఠచేసి వరదరాజస్వామి అనే నామం యేర్పరచి ఆశ్రమంబిభక్తితాత్పర్యములచేతను హరిహరారులను పూజిస్తూవుండే సమయమందు మాద్యల్యుహాముని తాను కుష్టుశ్యాపిచేతను వున్నప్పుడు తన భాగ్యపాతివ్రత్యులగుటకు మెచ్చి యిచ్చిన వరములచేతను తత్పత్తి మనోహరమైన దివ్యరూపదూపము ధరించి దిగ్విచూనారూఢుడై రమణీయప్రదేశములయందు నిహరిస్తూవుండేవాడై యీ స్థలమందున్న క్షిప్తావుండుట చూచి వ్యాఘ్రపాదమహాముని అపహించి నందున మాద్యల్యుహాముని కోపాద్వీపితులై నామము సార్థక్యముగా వ్యాఘ్రము గమ్యుని శివించిరి.

గనక ఆ వ్యాఘ్రపాదుడు ప్రతికాపం యిచ్చే క్షి. కలిగిన్ని శాంతిశ్వాసూవుడై తపోభంగమునకు సందేహించి ప్రారబ్ధం అనిభవించకతీరదు అని మాద్యల్య మహామునిని చూచి యీలాగంటి యగ్రకాపము యివ్వడానికి సహజమేనా, అనేక దీపింపలు చేస్తూ యీ మృగరూపకముగా యేలాగు సంచరింతును అని ప్రార్థించినంతలో దయవచ్చి, తమ కాపం ఆమోఘముగనుక ముందు రాజరాజనరేంద్రుని బాగుప్రయోగంవల్ల నీకు విముక్తి కాగలదున్న. దివ్యజ్ఞానంపన్నుడైన మృగరూపం ధరించి తప్పిచూపంలేకుండా కొంతకాలం వుండగలవు ఖని వోచార్చివారు. గనక తచ్ఛాతం వల్లను వ్యాఘ్రశ్వాసూవుడై యీ ఆశ్రమమందే యుండి పూర్వవాసవాధిక్యతచేత జ్ఞానం కలిగి చాల నిరూపణ చేస్తూ బహుదినములు వుండెను.

తదనంతరం లింగంమీదను పుట్ట పెరిగి తత్వ
 మీపమందు కేమివృక్షము మొలచివండున యీ వ్యా
 క్రమము నిత్యమున్న ఆ వర్జ్యకమువకు ప్రదక్షిణముచేసి
 తత్వమీపరణ్యుండు సంఛరిస్తూవుంటూవుండెను. కలి
 యంగం సంప్రాప్తమయి పరిశీల్ జనమేజయదిరాజులు
 కాందరు ప్రభుత్వంచేసి చనివడిమ్ముట తద్యంతకుడైన
 రాజరాజనరేంద్రుడనే రాజు ప్రభుత్వంహించి చేస్తూ
 వున్నంతలో దిగ్విజ్ఞానంచేతను తెలివితాదాకాలవ్యయా
 పుడైన వ్యాక్రమపాదుడు రాజరాజనరేంద్రుడికి రాజధాని
 యైన రాజులుహేంద్రవరానకు ఇల్లి యోగబలంచేతను
 రాజగృహంతరమందు ప్రవేశించి రాజుకు సమీపమందు
 దృష్టమై అవ్యలకు దృష్టంకామండా వుండివున్నం
 దున రాజు యిది మహాభూత మని యోచించి తన గురు
 వైన కాశీనాథయ్యగారిని తెజవాడిలో వుండగా పిలు
 పించుకొని యీ వృత్తాంత మాద్యంతమున్న శృతపరచి
 నంతలో వీరభరణిసాకువమహాపంచాక్షరీమంత్రకర్దులు
 కనుక భరణిసాకువయంత్రములచేతను దిగ్వింధనచేసి తిరిగి
 తెజవాడ ప్రవేశించినారు.

ఆ వ్యాక్రమం పూర్వప్రకారం రాజసన్నిధికి
 ఇళ్లదానికి వుపయుక్త లేక తక్కువత్వం. తెలిసి అయ్య
 వాలకావారిదగ్గిలకు వచ్చి తన కాపవృత్తాంతం చెప్ప
 కొని యుక్తిరగల హేతువ విన్నవించినింతలో కాశీ
 నాథయ్యగారు చెప్పిన సంగతి. నీవు మహారుషివి.
 ఆ రాజు బాధాభూతంవల్ల నీ దేహం బాధిస్తే ఆ రాజుకు
 బ్రహ్మసాత్వ్య సంధివించును. యిందుకు నేను యే ప్రకా
 రంగా బ్రహ్మసాత్వ్య సంధివింపజేతును అని అన్నందున
 వ్యాక్రమపాదుడు నాకు కాపమియుక్త చేసి తద్వోపపరిహా
 రార్థముగా నారదమహాయునిచేత ప్రతిష్ఠచేయుటద్ద దివ్య
 లింగము వర్జ్యకములో వుండివున్నదిగనుక ఆ లింగమును
 ప్రతిష్ఠచేసి నాకు కాపనివారణముచేసి రాజు సుకృత
 మును పొందగలవని చెప్పిమీదను సంతోషించి రాజు
 మహేంద్రవరానకు ఇల్లి రాజుగో వ్యాక్రమపాదుని
 వృత్తాంతం శృతపరచి అయనను వెంటతీసుకొని యీ
 ఘటానికి వచ్చి రాజుకు వ్యాక్రమమును అనుపరచి బాణ
 ప్రయోగం చెయ్యమన్నందున అజేతప్రకారం రాజు
 బాణం సంధించి ప్రయోగించిరి. గనుక కాదూకాలకీరం

వదలి పూర్వప్రకారం రుషిరూపం భరించి నీ వల్ల నాకు
 కాపమియుక్త అయినది. నీవు మహాపుత్ర్యాశ్శుభవు అని
 ముతచేసి యీ అరణ్యం భేదించి నా శేరట పట్టం
 నిర్మాణంచేయించి నీ శేరట లింగమూర్తిని ప్రతిష్ఠ
 చెయ్యమని సుకృతప్రకారం ప్రశ్నితకృతిగా చెప్పి
 ఆ వర్జ్యకం అనుపరచిరిగనుక తద్యవనప్రకారం అరణ్యం
 భేదించజేసి పట్నం గట్టించి ఆ పట్నానికి కాదూకాల
 పురం అనే శేరు చెట్టి వర్జ్యకం క్రవ్వించి ఆ దివ్య
 శ్వేతలింగమును అక్కడనే శమీతరుణులమందు
 ప్రతిష్ఠచేసి ఆ స్వామికి నరేంద్రలింగం అని పేరుచెట్టి
 అదివర్ణంతంతుంచి యిదిరకు చేవుని శేరు నరేంద్ర
 స్వామివారు అని ప్రశ్ని అయినది. తత్ప్రకారంలో
 కొద్దిగా పెండు ఆలయములు పుత్తరదిగ్భాగమందు
 కట్టించి శ్రీ శ్రీపురమందరి అమృతానిని శ్రీ వీరభద్ర
 స్వామినిన్ని భద్రకాళీసమేతముగా ప్రతిష్ఠచేయించి
 నారు. యాకావ్యభాగమందు ఒక ఆలయం కట్టించి
 శ్రీ విఘ్నేశ్వరస్థి ప్రతిష్ఠచేయించినారు.

ఈ పట్నం శేరు వ్యాక్రమపురం. పురివరు అనిన్ని
 ప్రశ్నిగా కలిగియున్నది. శ్రీవరదరాజస్వామివారికిన్ని,
 శ్రీ నరేంద్రస్వామివారికిన్ని ఆలయప్రాకారగోపురముం
 టపాదులు కట్టించి వ్యాక్రమపాదుని వచనప్రకారం శ్రీ
 నరేంద్రస్వామివారికి అన్నవచేయగలండులకు ఆలేయన
 గోక్రూలకున్న వెలవాటి బ్రాహ్మణున్న అయిన
 ముండ్రేటి శివయ్య అనే అయనకు నిర్ణయించి శ్రీ వరద
 రాజస్వామివారికి నల్లూరువారనే వైఖానసలనున్న
 దేవర్పరచి తమ గురువైన కాశీనాథయ్యగారిని యీ
 శివస్థలానికి స్థానాచార్యులుగా నిర్ణయించి శ్రీమద్యజు
 యజున అధ్యయన ఆధ్యాపకదాన ప్రతిగ్రహ మట్ట
 కృనిరతులున్న నిగమాగమోక్తవీరవై వాచార నిత్య
 త్రికాలశివభూజానిహగిరిపుణున్న శ్రీమదభూవీరవీరభ
 సాకువపంచాక్షరీమంత్రప్రసిద్ధులున్న ఇదాసింగరా
 ముఖున్న గాంధారి వాణిశివ్యాట్రాహయశస్త్రిని అలంకు
 మహూకంకిణీనామదేశిద్ధవామీనార్థ ప్రచారులున్న,
 ఆధారస్వాధిషానముగై పూరక అనావాకవిసద్దక ఆర్థేయ
 మట్టుక్రసంచారప్రపంచాత్మికులున్న శ్రీమద్విజయనాట
 కాత్మేయభాగ శమీతరుణాఖాం గారబద్ధవరా కాశీకవిద్య

జ్ఞానభూమిని దృఢములులయిన శ్రీపతిపంజిశారాధ్యక్షేక
 సాంప్రదాయకకాళిగోనోద్యవ శ్రీకాశివాధ్యక్షువార్ల
 గారుఅనే సార్థకవిరుదాంతింబులను ప్రసిద్ధిచేసి వీరి
 యాస్థలంబోజరగలందులకు ఆనేకవృత్తులను పరమేశ్వరా
 లున్న దయచేసి యీ దేవస్థలముల నిత్యోత్సవము
 త్వరమాసోత్సవపంచత్వోత్సవములు మొదలయిన మహా
 పుత్సవములు జరుగగలందులకు కావలసిన వసతులు
 యేర్పరచి కాశివాధ్యక్షువార్ల గారిని యిక్కడ వుంచి
 రాజరాజశక్తి మహారాజయిం గారు దిరిగి రాజమహే
 స్త్రీవరాహకు చెల్లి కొన్ని దినములు ప్రభుత్వం చేసి
 తననమోదట తద్యంతకులయిన రాజులు యీ ప్రకారం
 యాస్థలములకు పుత్సవములు జరిపించినారు.

తననంతరం మల్లవర్మ అనే రాజు యీపట్నం
 జహారమ్యంగా కట్టింది తుంగభద్రకు తూర్పుభాగ
 మందు వున్న వెలనాటిచేతం ప్రభుత్వం చేసెమోదట
 అతని వంశీకుడైన గోంకరాజు ప్రభువై ఆంధ్రచేతం
 యావత్తు ఆక్రమించుకొని సమస్తమయిన రాజాలను
 యుద్ధమందు జయించి అవ్యవృత్తులయొక్క దుర్గాలు
 దేశములు ఆక్రమించి అంతట జయప్రథములు సంపా
 దించి యా మాదేశముయొక్క నృపతులు శరణా
 గతులై కొలిచేటట్లు చేసుకొని యీ స్వామివారి దేవాల
 లయములమీదను బంగారుకలశములు సంపాదించి అఖం
 దభూమండలాధిపతియై ప్రభుత్వం చేరిగనక అతని
 కొడుకుడైన బోదిరాజుతండ్రికిన్ని మిక్కిలి యశస్కా
 ములై కెత్తువులను జయించి వారియొక్క గజాశ్వ
 గోమాదేశ్యములు మొదలయినవి పొంది చ్రాక్షరామ
 భీమేశ్వరునికి ధర్మదేవమందున ఆ వస్తువులు ఆ స్వామి
 వారికి సమర్పించి తత్కల్పాక్షం చేతను దినదినప్రసన్న
 మానుడై ప్రభుత్వంచేసి కృష్ణవేణ్యావధిరమందు యీ
 వ్యాఘ్రపురినకష్టోక్త్యవంధరాజస్వామివార్లకు జల
 పుత్సవములు జరిపించును. అతని తరుణమందు కొడు
 కుడైన వరేంద్రుడు భూభారతవహించి శ్రీస్వామివార్ల
 అనుగ్రహంచేతను దానాశ్రమలయందు ప్రవీణుడై
 తన వంశీకుడైన రాజులకంటె అధికు ధనినించుకొని
 రాజ్యంచేతె. గనుక యితని వంశీమందు కరికాళిగోళ
 మహారాజు జన్మించి అఖండికవలాజిహ్వగర్భుడై చోళ

మండలం తనకు రాజధానిగా వశమొంది ముక్కలై
 మొదలయిన సమస్తదేశాధిపతులును తన ఆజ్ఞాబంధులై
 కొల్యగా కావేరిఆవకట్ట కట్టింది యిచ్చాకారావ్య
 యులై అయోధ్యమందు వశమొంది రాజ్యంచేసి తెర
 నువ భూపాలన చేసి యావద్దేశములయందు వున్న పట్న
 ములయందు స్వనామాంతరింగప్రతిష్ఠలు చేసి యీ
 వ్యాఘ్రపట్నానికి వచ్చి శ్రీస్వామివారికి అత్యంతధర్మ
 తాత్పర్యముచేతను సకలోత్సవములు చేయిస్తావుంతగా
 ఆరాజు సద్భక్తి మెచ్చి యీశ్వరుడు నృత్యం చేసినం
 దున రాజు సంకోషించి సార్వకాలమున్ను యీ మహా
 దేవునకు నిత్యమై వేద్యపీఠారాధనలకు జరిగేటట్లుగా
 ధర్మశ్రేత్రం ధారాగ్రహితంగా సమర్పణ చేసి మరిన్ని
 పులివర్రువాడుకుల మూలంగా అఖండికవలాజిహ్వ
 లకు పశ్యోత్సవములు మొదలయినవి వినియోగములకు
 చేయించిన ధర్మంబులు కాపనస్థంధములమీదను లిఖింప
 చేసి ప్రభుత్వంచేసి చనినమోదట అతని తరుణమందు
 కురోత్తుంగచోళమహారాజు కాలివాహనం ౧౦౩౦ శక
 మందు పదకొండోయేట పట్టాభిషిక్తుడై నిత్యోపనిం
 గప్రతిష్ఠించేసి రాజ్యంచేస్తావుడగా తూర్పు దేశము
 నుంచి గజపతిసింహావస్థుడై గణపతిమహారాజుపీఠా
 సమేతముగా వచ్చి చోడరాజుతాలాకు అత్యవసమ
 పలామనంచేయించి దేశము స్వాధీనముచేసుకొనిరి.

గనుక వీరి ప్రధానులైన గోపరాజు రామన్న
 గారు ధర్మవంతుడైనందున దేశమంతటా సభాణంబా
 రున్ను కుగ్రులు కరిణేశములు చేస్తూ బాహ్యములకు
 బాహోత్కరంగా ప్రకటించువుండులు రామన్న గారికి
 తెలిసి కృష్ణవేణీరతుమందు మాగ్యోపరాగకాలమందున
 ధారాగ్రహితము పట్టి కాలివాహనం ౧౦౬౨ శకమందు
 బ్రాహ్మణులకు గ్రామవిరాజనములు వ్రాయించి
 యిప్పించేయేడల యీ పులివర్రులో ఆరుతెలిసి
 యోగ్యులు—

పులిగడ్డవారి భాగం ౧ చైత్రరాజువాడు బొమ్మ
 రాజువారు ౧. యీ రెండు సంప్రతులు యేర్పరచి
 మహ్మదురహింసలో నాలుగుకుచ్చళ్ల భూమి యివాం
 యిప్పించి మిరాలిల వాజుమాలు అనుధనించేలాగున నిర్ణ
 యించిభావ.

యోగప్రకారం కరిణీకపు మిరాళిలు నిర్ణయించి ప్రభుత్వం చేస్తూవున్నంతలో తిరిగి వశోక్తుంగవోక రాజు యాదేశావకు వచ్చి రాజ్యం ఆక్రమించి కా ౧౦౧౩ కేకంవరకు ప్రభుత్వం చేసిరి. గనుక తదనంతరం కోటభిమరాజు యిరిసి కొడుకుకేతవహారాజు ధైరవ భూపాలుడు పశ్యంతరం కా ౧౨౨౦ కేకంవరకు ప్రభుత్వములు జరిగినది. తదనంతరం చినమేమాగడ్డిగారు కృష్ణానదీదక్షిణగిరిదేశం ఆక్రమించిరిగనుక వారి ప్రభుత్వం కాలివాహనం ౧౨౬౦ కేకంవరకు ౮౦ సంవత్సరములు ప్రభుత్వం చేసిరి. కాలివాహనం ౧౩౦౦ కేకమును వోరగల్లు కింహాపాధీసుడైన బాంగూలజపతి పదహారగడ్డకుఁజూగుపురుషుడైన బీకడ్రగజేమాగడ్డిగారిని జయించి యేగోస్థానములు గిరిదుర్గాలు ఆక్రమించి అతని ప్రభుత్వం లగాయిననుంచి పురుషోత్తమగజపతి బీకడ్రగజపతిపరియంతరం కాలివాహనం ౧౩౦౦ కేకం లగాయను కా ౧౪౩౬ కేకంవరకు ౧౩౬ సంవత్సరములు యోగప్రభుత్వం చేసిరి. తదనంతరం వరపతి కింహాపాధీసుడైన కృష్ణదేవరాయల యా దేశావకు వచ్చి కొండవీటిలో బీకడ్రగజపతివారిని సామంత సేనాధ్యక్షపరివారసమేతంగా పట్టుకొని ప్రభుత్వం తమవం చేసుకొనిరి. గనుక వారి ప్రభుత్వము మొదలు కొని రామరాయలవారి అధికారంవరకు కా ౧౪౩౭ కేకం మొదలుకొని కా ౧౪౫౮ కేకంవరకు ౬౩ సంవత్సరములు కల్లాటకప్రభుత్వములు జరిగినవి. తదనంత దేశము మేచ్చాకొంత మయినందున మక్కియభరం హింపాదహవారి అధికారములు. యా దేశస్థులు అచరవాదికృత్యములు జరుగకుండా నిలపడివున్నందున నుంటున్న సుక్రూజయ్యగారు ప్రభుత్వం చేస్తూవున్న సమయామందు కా ౧౫౧౨ అను నేట విజయ నామసంకల్పర కైత్ర కు ౧౦ నురువారం చతుర్థావకుడైన చిట్టంగరవి గంగినేడు శ్రీ వరదరాజ స్వామివారికి శ్రీ నరేంద్రస్వామివారికి పునఃప్రతిష్ఠ చేసి అర్చనాదికృత్యములు జరిగించివారు.

తదనంతరం సుబ్బావల్లులూ పాడుకపోవారి ప్రభుత్వము సర్కారుదముగుబండిలు దొర్పరచేయడం యీ పులివరు విస్తారత్రైగ్రామము ఆయినందున యిక్కడ

కసుబాచేరి దీనికింద పంజాబీపూడి, పల్లికోన, వోలేరు, క్రాప, చివపులివరు, కలగాలు, గూడవెల్లి, నడిమివల్లి, నుంజెగల్లి, పొన్నగల్లి తెతపూడి, పయిసిగల్లు, కేలేరు, రేపల్లె, నల్లూరు, పెద్దవరం, ప్రియంబొట్టమేమవరం, నూరెవల్లి, కోనేటిపురం, అయిలవరం, పెనుమాడి, రుద్రవరం, గొరిగపూడి, పెదలంక, పరిశిపాడు, రారితనంకవరం, చాటగడ్డ, కామరాగడ్డ, పున్నకెరకపల్లి, యిదుకపల్లి, చినఅనంతవరం, రామూరు, కామగూరు, ఆళ్లగూరు, జయవం, జల్లపల్లి, భూలిపూడి, శివంసులపాలెం, బట్టుప్రాల, ఆన్డేపల్లి, పాంచాళ్లనిం, పుద్దంపేమవరం, చెల్లటూరు, ఆరుంథాక, వోటపల్లి, విశ్వేశ్వరం అనే యీ ౪౭ గ్రామాదులు యా కసుబాచేరిను చెల్లెట్టు నిర్ణయించి పులిపతికాపంతు అనే కేరుతెల్లి పాత్యునిగారిని దేశ పాండ్యులగావమ్మ, నూర్యదేవరారు అనే కమ్మవారు చౌదరులగావమ్మ రామరాయలవారివాట నుంచి వున్న మాణిక్యరావువారిని మమ్మెవారినిగావ మాగూరువారిని మునుముడగూవమ్మ నిర్ణయించి యీ ప్రకారం పంతు, ఆమిలు చౌదరీదేశపాండ్యుల పరంగా యీ పాడుకపోవారి ఆయిలలగాయకు ప్త ౧౧౨౨ ఫసలివరకు సంవత్సరములు అమానియూరు లిశ్యుక్ చేసుకొంటూవచ్చివారు.

తదనంతరం ప్త ౧౧౨౩ ఫసలిలో నవాబు మురారకుఖాను సుబాదేశ్వరులను పిలువించి కొండవీటి సీమజమీందార్లకు మాడువంటలు చేసి పంచిపెట్టేయడం యీసయ్యుతురుమణి గూర్గిగణి క్యాగరావువారి మమ్మలో వచ్చినది కనుక సదరహీ ఫసలి మొదలుకొని ప్త ౧౧౨౬ ఫసలివరకు వాల్లు సంవత్సరములు ఆయన ప్రభుత్వం చేసెను!

తర్వాత ఆయన తమ్ములయిన కల్లన్నగూడి క్యాగరాయనిగారు ప్త ౧౧౨౭ ఫసలిలో ప్రభుత్వావకు వచ్చి ప్త ౧౧౬౦ ఫసలివరకు ౩౩ సంవత్సరములు ప్రభుత్వం చేసెను. తర్వాత నిజామత్ ముల్క్ బహదరుగారి కొమారుడు ఆయన సాసరజంసుబ్బాదరుగారు యీ సర్కారులుఫరాంసువారికి సదరహీ ఫసలిలో యిచ్చిరిగనుక వారు ప్రభుత్వం చేస్తూ దేవాదాయ

బ్రహ్మచారియును నాల్గ వ్రువద్రులు చేస్తూ శ్రీ
 వరదరాజస్వామివారి ప్రాకారం విప్పించి ఆరాట్ల
 తీసుకొనివెళ్లి ముగ్గులకేసు అనే భోర యీ
 గ్రామానకు పశ్చిమభాగముందు మేడ కట్టించుకొని
 ప్న ౧౧౬౩ ఫసలీవరకు దేడుసంవత్సరములు
 ప్రభుత్వం చేసి అపజయమైపోయినారు. పైన
 వ్రాసిన ప్న ౧౧౬౦ ఫసలీలో సీతమ్మమాణిక్య
 రాయనింగారి అన్న వెంకటరాయనింగారి కొమార్లు
 అయిన రాజాగోపాలమాణిక్యరాయనింగారు ప్రభుత్వ
 నకు వచ్చి వనాయిబఫోలోజంగుపూదరి దళవానుకు
 ప్న ౧౧౬౩ ఫసలీలో ఆకొని వెళ్లి మోడంచేతను బహు
 మానం సొంది తిరిగి తాలూకాలోకి వచ్చి సమగ్ర
 ఫసలీలగాయకు ప్న ౧౧౬౪ ఫసలీవరకు ౯ సంవత్సర
 ములు ప్రభుత్వం చేసి దేవాదాయబ్రాహ్మదాయములు
 జరిగించినారు. తదనంతరం సీతమ్మమాణిక్యరాయ
 నింగారి కొమార్లు అయిన జగమ్మమాణిక్యరాయనిం
 గారు ప్న ౧౧౬౦ ఫసలీలో ప్రభుత్వానకు వచ్చి ప్న
 ౧౧౭౩ ఫసలీవరకు ౧౪ సంవత్సరము అధికారం జరి
 గినవిదట యాయవత్తులయిన తిరుపతిరాయనింగారు
 కలత కెట్టిండున ప్న ౧౧౭౩ సంవత్సరములో తమ
 తాలూకాలు రెండు కంటలుగా చేరి సగంపంచు
 కొన్నారు. గనుక యీ గ్రామం ౯౦డుకంటలు చేసినం
 దున జగమ్మగారి కంటు ప్న ౧౨౦౦ ఫసలీవరకు ౧౪
 సంవత్సరములు జంగన్నగారు ప్రభుత్వం చేసి తమ
 కంటులో వచ్చిన శ్రీ వేద్యస్వామివారికి పూర్వపు
 కన్న మిక్కిలిగా మహాపుత్సవములు జరిగించి చనిన
 పిదప యాయవత్తులయిన రాజాభవయ్యమాణిక్య
 రాయనింగారు ప్న ౧౨౦౧ ఫసలీలో ప్రభుత్వానకు
 వచ్చి తమ తండ్రిగారివలెనే ధర్మపంతులైన మహాకూరి
 శ్రీ వేద్యస్వామివారికి జరిగే పుత్సవములకు పడితర
 ములు కృత్యులు వగయిరాలకు లోపము రాకుండా జరి
 గిస్తూ దేవాదాయబ్రాహ్మదాయములకు విచ్చిత్తి శికుండా
 నేటివరకు జరిగిస్తూవున్నారు. తిరుపతిరాయనింగారి
 కంటు ప్న ౧౧౭౩ ఫసలీలగాయకు చేరి సఖముగా
 పంచుకొన్న తన కంటుకు ప్రభుత్వం చేస్తూ మహా
 కూరిలో శ్రీ వరదరాజస్వామివారు తమ సఖంకంటులో

వచ్చికుండున స్వామివారికి అనేకపుత్సవములు జరిగించి
 నిత్యమై వేద్యస్వామివారికి జరిగే పుత్సవములకు మహా
 లుగా వుండుకున్న కృత్యులు నిరాటంకంగా జరిగిస్తూ
 ప్న ౧౨౦౧ ఫసలీవరకు ౧౯ సంవత్సరములు ప్రభుత్వం
 చేసినారు.

తదనంతరం అయినకొమారుడు అయిన అప్ప
 రాయనింగారు ప్న ౧౨౦౨ ఫసలీలగాయకు ప్న ౧౨౦౪
 ఫసలీవరకు ౩ సంవత్సరములు ప్రభుత్వం చేసిరి. గనుక
 తమ్ములు అయిన సీతయ్యగారు ప్న ౧౨౦౪ ఫసలీలో
 ప్రభుత్వానికి వచ్చి ప్న ౧౨౦౪ ఫసలీవరకు నాలుగు
 సంవత్సరములు ప్రభుత్వం చేసినారు. యీ సీతయ్య
 గారు చనిపోయినందున జగన్నగారి కుమారుడైన రాజ
 య్యగారు యీ రాజునకుంటు తాలూకామాదా ప్న
 ౧౨౦౪ ఫసలీలగాయకు ప్న ౧౨౦౧ ఫసలీవరకు ౩
 సంవత్సరములు దేవముగానేమామిలియ్యకు లంపిన
 విదట ప్న ౧౨౦౨ ఫసలీవరకు చూచకుంటుతాలూకా
 మహాకూరి కుంభిణివారు వేలం చేయించిరి. గనుక
 రాజామగ్రాజ వెంకటరంధారరాయనింగారు వేలంలో
 కొన్నందున తదావధ్య యాయకు ప్రభుత్వం చేస్తూ
 మహాకూరిమట్టులో వుండుకున్న శ్రీ వరదరాజస్వామి
 వారికి యథాప్రకారముగా పుత్సవములు జరిగిస్తూ నిత్య
 మై వేద్యస్వామివారికి జరిగే పుత్సవములకు మహా
 లుగా జరుగుతూవుండే కృత్యులకు అటంకము లేకుండా జరిగిస్తూనేయున్నారు.
 పూర్వంయం తెలుమావారు శ్రీ పురుషోత్తం వేంచే
 టప్పడు యీ కృష్ణాతీరముందు వున్న వరదరాజస్వామి
 వారి కోవెలలోకి వచ్చి ఆదినము అక్కడ నివాసము
 చేసి స్వామివారిని సేవించి మరువాటి దినం శ్రీకాకుళం
 ప్రవేశించినారు. గనుక యీ ధర్మం మహాపుణ్యస్థలమని ప్రసిద్ధి
 అయినది. తదనంతరం తొండమాను చక్రవర్తి అనే రాజు
 యీ ధర్మం ఎంతెరుమావార్లు వేంచేసిన ఫలమని యిక్కడికి
 వచ్చి కృష్ణవేణిపదిలో స్నానం చేసి స్వామివారిని
 సేవిస్తూ కొన్ని దినములు యిక్కడ వుండి తమకు గురు
 స్వామిలయిన శ్రీవరదరాజస్వామివారి ఆయ్యగార్లవారిని
 యిక్కడ యీ ధర్మం వద్ద స్థానాధార్యులుగా నిర్ణయించేసి
 వారి అభిమతం చేతను పన్నిద్రావ్యర్లు వేంచేపుచేసి
 గోపురప్రాకారములు నిర్మాణంచేయించి త్రిమరస్థుల

చేతను ప్రసాదస్వీకారముచేయించి యిరువై అయిదుగురు
 క్షుద్ధకుటుంబాలను యక్కడ కౌపురం వుండి
 శ్రీ స్యామివారికి అధికములుగా వుత్సవములు జరగ
 గలందులకు వసతులు చేర్చురది స్వస్థానములకు వెళ్లి
 వారు.

యిటులేర్వాలే చేకములు శురకాణ్యం ప్రబల
 మయిన తర్వాతను ముజురాలిలోకి తనఖానిమిత్తం ఒక
 పరవారుడు వచ్చి బలాత్కారముచేతను తన సామాను
 ఆలయంలో వుండివారుగనుక పెట్టెలలో వున్న
 సామాను దగ్గమైపోయినందున అతనికి తెలిసి అరచ
 కులను బాధపెడుతూ తన సామాను బోవుట విమర్శం
 చుకునేవరకు ఆనుగ్రహముందు వున్న తన ఖురానపుక్కు
 కం బాగా వున్నందున అందుకు సంబోధమువ్రుండై
 బయటికి వచ్చేవరకు తన గుర్రానికి అత్యంతోపద్రవంగా
 నొప్పి కనుపించినందున చాలా శేదపడుతూవుండగా
 అక్కడెదుండే రామస్వామివారి ఆలయంలోకి ప్రవే
 శించినందున వీరు చాలా వుపద్రవములు సంభవించి
 వున్నది అని చెప్పినమీదట చాలా భయం కలిగి అల
 యములోనుంచి జేచివచ్చివాడుకనుక గుర్రానికి బాగా
 వున్నందున సంబోధమువ్రుండై సంప్రోక్షణకు కావల
 పిన ద్రవ్యము సమర్పించినాడు యీ ప్రకారముగా
 దృశ్యములు కనుపరుస్తూ పూర్వం తమవిగ్రహముందు
 తేజోదళకం విత్తరించి వచ్చేటానన చేసి యక్కడ
 ఆసేక మైనదృష్టాంతము కనుపరుస్తూ యిప్పటికి మహర్వం
 కలిగి మహాస్థలంగా ప్రోద్ధి అయివున్నది.

మరిన్ని మూర్త్యాస్త్రుకాన సమయముందు వుత్త
 రాయణకాలంలో ఆ మూర్త్యుని కాంది శ్రీ వరదరాజ
 స్వామివారియొక్క పాదములయందు చాయగా ప్రతి
 ఫలిస్తూ యిప్పటికి దృష్టాంతముగా కనపడుతూ
 వున్నది.

శ్రీ నరేంద్రస్వామి మహాశక్తిం విహు,
 ౧. శ్రీ నరేంద్రలింగం పూర్వం వర్మిగములో వుండి
 వున్నప్పుడు రాజరాజ నరేంద్రుడు వచ్చి వర్మిగం
 తవ్వించే సమయముందు పల్లమున కిగిలి కొంచెం
 కేళం వ్రాడివందున అగంటలోనుంచి రక్తం వచ్చి

గనుక తచ్చాంతి చెయ్యబడ్డది అని పూర్వకాల
 తెలియడం అయినది. అందుకు దృష్టాంతం యిప్పటికిన్ని
 లింగములోకి దక్షిణభాగముందు కొంచెం గంటగా
 దోర్నడియున్నది.

౨. శ్రీ నరేంద్రస్వామివారు పూర్వం వర్మి
 కంలో వుండివున్న శ్రీమీనృతం చాలాదినములు జరిగి
 నప్పటికిన్ని సుల్లపారి వున్నందున వాయువుకల్లమంచి
 పడిపోయిన్ని తదవ్యక్తములమందు తత్సంబంధమైన
 దృశ్యం రిగిలి పెరుగుతూవున్నది.

౩. ఉత్తరాయణ మార్యకాలముందు మూర్త్య
 వయమయ్యే సమయముందు శ్రీ నరేంద్రస్వామివారి పాల
 భాగముందు వుదయించి పురణములు చాయగా ప్రతి
 ఫలిస్తూ యివరకు దృష్టాంతం కనబడుతూవున్నది.
 యీ ప్రకారంగా శ్రీ నరేంద్రస్వామివారున్న శ్రీ వరద
 రాజ స్వామివారున్న చాలా మహాశక్తి దృష్టాంత
 ములు కలిగి మహాపుత్సవములు జరగగా రెండు స్థాములు
 వుండివున్నది.

—మరుజే పులికట్టు—
 కరికాల చోళ రాజుల శాసనము
 భవదాఖ్యపురం నమ్యం కృష్ణ వేణ్యా సమీపతః,
 రుంగధ్రా తరంగిణ్యాః గ్రాడేశం వెలవాడితి. విఖ్యా
 తం జనసంపూర్ణం మల్లవర్మార్థికా కళోత్, క్యనామ్న
 శవలింగేశం ప్రతిష్ఠాప్య క్యరాజత్. తద్యుజ్జితాత్ గోం
 కీక కరణ్య ప్రియభూభృతాం, మదాన్యగ్య విఖ్యాతా
 స్సృద్ధిరజయన్నపాత్. పంచాశత్ లక్షసంయుక్త
 ముద్రాదేకే మహాలయత్, జిత్యా జిత్యాచ దుగాణి
 రాష్ట్రాణి నగరాణి, జయప్రంభ ప్రతికాణా కారణం
 భయయాంచితాం, కుంభోకేంభునిశేష దత్వా దత్తా
 క్యరాజితే. తత్పుత్రో వెలవాటిజోటిస్వపరిః ప్రత్యక్ష
 నారాయణో మాద్యస్సంజర తుంజరంజిత మహాంజ్య
 ప్రభావాన్వితః, జిత్యా జైరిస్సపాత్ తదవ్యగజన్
 గాణీగ్యరత్నాధికం దాక్షరామపురిక్యరామగుఫలో
 శ్రీభీమరాధాయతై ఆరింగవేదిపర్యాప్తం హలకం కోక
 ముర్తిమం, కృష్ణ వేణ్యాః సరితః ననగరి విభాతించుతః

మీచంద్రచాలోత్తమనాయకోదయై తత్రాయాంభి
 కాయాః పరిరాదితేవరేస్త్రీక్యరనామధేయః విరాజతే
 రాజకళావరేంః సమస్తసంపత్సమదాయవోరుః లభ్య
 స్పృహయ ప్రభవే మహేశా రామదయో భూమి
 మహాలయంహి, తద్వంశజాతో కరికాలవోడు శేఖంక
 ధృత్వాదవయోజభ్యంగు, సర్వసంపత్సమృగ్యనాం స్వగ్గ
 వృషీతజాకరోత్ రాదామృతం నమాపాద్య రాజ
 రాజితరామవత్, త్రిశేత్రపల్లవం శృత్వా గర్విత
 మాజ్ఞయాః తస్యాచకం లలాటస్య భగ్నం కృత్వా సగ్గ
 రాజిత, భూజలూజాస్యాపాతాడి త్రిణి మూర్ధాపిక
 తానివ, నివాజ్ఞయాంబరస్యాని చక్రే చక్రవనక
 స్పృహక, నమ్యాపాదోద్భవం దేవి కాతేరీవోద మం
 దనే, బధ్యావోదేమహివాహో వరక్షివసుధా మిమాక,
 ఇత్యుకుమంశేఖాతావాం స్పృహతాం నగరికుభాం, పుభా
 వహమహుస్యాతా మయోధ్యారాజితస్సహ, తత్రస్థా
 బ్రాహ్మణాదింశ చమన్వన్వసముద్యవాక్, నిత్యా పల్లవ
 రాజశ్చ రాష్ట్రాణి నగరాణిచ, వత్సా త్రిపల్లవచ్ఛాదే
 ప్రతిహ మకరో స్ఫురేత్, తత్ర లింగప్రతిష్ఠాప్య
 స్వనామ్న.....కత్యరికాస్వమవార్వి
 చంద్రమచేతయూర్తిం గణపక్షితీకం, సేవ్యతే శత్రు
 నూశేవ్యదిత్యరాజంతి నిత్యం వపుషేష్టి ముఖ్యం,
 స్యాదిప్రసాదాన్ సకేష్టిక్ వరేష్ట్రీ స్సృపవత్తదా
 వ్యాఘ్రపుర్యాం మహాదేవం దేవేకం నిర్మితం కుభం;
 హవిరకాల్యశ్చైవ సృత్యంతం చంద్రహాశదే, ద్యాత్రం
 శేఖంతుకం తేత్రం దత్వా సంసంతి పాయకం, మేఘ
 రుద్రగణితే శకవత్సరే స్మిక్ రవోభుజగరాజ వికాల
 వంతే, సునకేత్రమ నాయకః భూవారణ్యగణి
 కాదివత్తనన్నిశి సకేష్ట్రీక్యరచే మధి 3౨ ||

శ్రీ శ్రీ. స్వదత్తా ద్విగుణం పుణ్యం పరదత్తాను
 పాలనం, పరదత్తాపహారేణ స్వదత్తం నిష్కలం భవేత్.

మరిన్ని పులివ ర్తినాయకులు నూగమారవోయెడి
 వశమునబెట్టిన దేవు ఖ గ్త్రిం సాదవన్న తస్మయతిమ్మన
 వశమునబెట్టిన గొరియలు ౧౦౬ దీనిం కేకాని అఖండవత్రి
 దీపంబులకు నిత్యం మానెడు నెయ్యి నడపంగలవాడు
 రాముని వశమున బెట్టిన గొరియలు ౧౦౬ అఖండానికి
 నిత్యం మానెడునెయ్యి పోయంగలవాడు. హితగోగ్ర
 పరహితరెడ్డిగారి వశమున తేత్ర ఖ 3 దీని తమ్ముడు
 కమ్మయదేవర ఖ 3త్రిం శరగోత్రం కమ్మం నూగపాడ్డి
 గారి వశమున ఖ ౪ నైవాచార్యమూరప్పగారి వశమున
 ఖ ౪త్రిం కేవిరాజావశమున ఖ ౪త్రిం యితని తమ్ముని
 వశమున ఖ గ్త్రి 3 వారి కొడుకు వశమున ఖ ౨ క
 మరిన్ని ఖ ౧ ౨ పాత్రలింగమ్మ వశమున ఖ గ్త్రి 3త్రి
 విక్లమనాయకు జాకసానికి 3 మరిన్ని దీనికి ౧
 తేత్రం, ఊచలివారికమ్మన ౧ తేత్రం యీన్రకారం
 తేత్రం ఆరంద్రార్కము జరగగలందులకు సర్వహక్త్యం
 చేసిరి.

స్వప్తి శ్రీ శాలివాహనశకవరుషంబులు ౧౦౧౨
 అగు నేటి విజయనామసంవత్సరైక్రమధ ౧౦ నరు
 వారం శ్రీ నరేష్ట్రీలింగమును చిట్టుంగొరవిగంగిసేడు
 పునఃప్రతిష్ఠ చేసెను. ధాతునామసంవత్సర మాఖబహుళ
 ౧౦ బుధవారము జలరుగంగికెట్టి తమ తండ్రి లింగకెట్టి
 తమ తండ్రి లింగయ్య పెర్లకు పుణ్యముగాను త్రినరేష్ట్రీ
 లింగమును పునఃప్రతిష్ఠచేసెను. జలరుగూనికెట్టి మహ
 రుడు నరేష్ట్రీలింగానికి దేవళం కట్టించి నిత్యనైవేద్యం
 సాగించెను. తమ తల్లి నాగమ్మకున్న తమ అప్ప
 నాగమ్మకున్న పుణ్యముగాను సమర్పించెను.

పరిచయ వాక్యములు

కర్మలు మొకటి వ్రాయించి వాచిపెట్టిన కైఫీయత్తులలో ఇది యొకటి. ఇట్టి కైఫీయత్తులు ఇంచుమించు అంశదేశములలో ప్రసిద్ధిగన్న పెద్ద గ్రామము లన్నిటికి మొకటి వ్రాయించినాడు. ఈ కైఫీయత్తులు చరిత్రరచనకు మిక్కిలి ఉపయోగకరములు. చారిత్రకవిషయములు అనేకములు కాలగర్భమున పడి కానరాకుండు పోయినవి పోగా మిగిలియున్నవి ఇట్టి కైఫీయత్తులలో మవపూర్వములకు భూపకమున్నంతవరకు, కాలానాక్రమణిని అనుసరించలేక పోయినను, ఎట్లో వ్రాసి పెట్టగలిగిరి. ఈ కైఫీయత్తులలో నిరర్థకమైన విషయములతోపాటు మిక్కిలి ఉపయుక్తములను, ఆపూర్వములును అయిన విషయములు గూడ కానవచ్చుచుండును. అనేక శిలా, తామ్రశాసనములు—వికవాదమందినవి, సులభముగా కనబడుచుండినవి, నేడు మాయమైపోయినవి ఎన్నెన్నో కలవు వాటియొక్క పుత్రికలు కర్మలో మొకటివరకు సంపాదించిన కైఫీయత్తులలో వ్రాయబడియున్నవి. ఈ కైఫీయత్తులే లేకుండినచో నేడు మృగ్యములై యున్న ఆ కాపనముల పుత్రికలు చరిత్రకారునకు దుర్లభమై యుండెడివి.

భాషావిషయమునగూడ ఇవి ఎంతయు ఉపయోగకరములు. మాటయేధయ అరమూసంకల్పరముల నాటి వ్యావహారిక భాష ఈ కైఫీయత్తులందు ప్రతిక్షముగా కానవచ్చుచున్నది.

అర్థిక, రాజ్యాంగ, నైతిక, సాంఘిక, మత విషయముల చరిత్రాంశము లనేకములు ఈ కైఫీయత్తులలో కానవచ్చుచుండును.

ఈ పులివెందుల కైఫీయత్తులలో ఆగ్రామ నిర్మాణ కాలము, దాని నామకరణ చరిత్రయు కొంతవరకు తెలియుచున్నవి. తెనుగుభాషలో 'పులి' వంటిది

నాహంతపదములు ఎన్నెన్నో కలవు. నదులపట్టణ, పెలయేళ్లదరివి, కొండలదగ్గర, సముద్రపు తీరమున, వట్టి బయలుప గట్టుపడిన గ్రామములకు వేర్వేరు నామాంతి పదములు గానవచ్చుచున్నవి. అట్టివి దుర్లు, కుర్లు, పర్లి, కుర్లి, దుర్లి, అంకి, అంగి, ఆము, గడ్డ ఇత్యాదులు అనేకముగలవు. ఈ కైఫీయత్తులు పట్టి పులివెందుల గ్రామము పొద్దు యుగమునాడునూడ - క్రీస్తు శకారంభమునకు పూర్వ శతాబ్దములందు నిర్మియున్నట్లు ద్యోతకమగును. ఈ గ్రామమున వెలసిన ఇరెంద్రస్వామి, శివాలయము నరేంద్రస్వామి గణపి విరుదము ధరించిన రెండవ విజయాదిత్యుని కాలము (క్రీ. శ. ౧౦౦-౧౦౨౩) నాటివని ఊహించవచ్చును. ఆ గాజేంద్రుడు న్యాయకేంద్ర సంగ్రామము అగిభోరముగజరిపి, నుదకు బయలుదేరి, వేళికొందికొరకు, ప్రజల ఆయురారోగ్య విశ్వస్థిగృధ్ధికారకు నిర్మించిన మాటయేనిమిది శివాలయములలో ఇది యొకటిగానవచ్చును. శివాలయములతోపాటు నూటయేనిమిది ఆరామ, ఆగ్రహార, తిట్టాకాది ప్రతిష్ఠలు గూడ ఆ గాజేంద్రుడు గావించెను. కాలానాక్రమముగ పులివెందుల గ్రామము ఎట్టిపాలనమును అనుభవించెనో, ఏయే రాజవంశములు ఏయే రీతిగ పరిపాలించినో నూడ ఈ కైఫీయత్తులన తెలియుచున్నది.

అన్నిటితోపాటు మిక్కిలి చిత్రమైన విషయము శకశత్రువులు ౧౧౧౮-అనగా ౧౧౯౩ క్రీస్తుశకకాలమున (?) రిఖింపబడిన శిలాశాసనమునందు వెలనాటి గాజేంద్రకోడుడు (మొదటివాడు) గౌరవక్షల సమాధముగల అంశదేశమును పరిపాలించినది తెలుపబడి యున్నది.

ఈ శాసనప్రతిబింబమును-అభించినచో-పరికిరింపవలసియున్నది.

ఇట్టి చరిత్రాంశము లనేకములు—నిమగ్నింపబడినవి—ఈ కైఫీయత్తులందు గలవు.

కలగూరగంప

అభిమానుల జాబులూ, బెర్నార్డుషా
చమత్కార జవాబులూ

అది అన్యాయ అభిమానమనండి, లేక మరేమైనా అనండి, ఏమయితే సేమీకాని తమజన్మలో ఎప్పుడో ఒకప్పుడు, ఏదోఒక సందర్భంలో, ఏదో ఒక సెషన్లో బెర్నార్డుషాకు జాబులు వ్రాసి జవాబులు తెప్పించుకోవడమంటే విరివిడికేసులకు అదొక పెరిమెంట్. విరివిడికేసులే అసేమిటి—ఇంకా చాలా మందికిగూడ ఈన్యాయమేమో లేకపోలేదు.

ఆయనకు ఇలాటి అభిమానాలనంచి నిత్యమూ వచ్చే ఉత్తరాలకు అందుకుండుడు. తెల్లవారిలేస్తే తపాలా బుల్డోజు తెచ్చివడచేసి ఉత్తరాల్లో అధికభాగం ఈబాపలే.

అయితే, ఆ సెక్షన్మిషి విసుగేడ్చినా ఉంటుందా? చీరబాగు అన్నీటిని సావధానంగా 'మ.రా.రా.ప్ర' నంది 'పెట్టు భవదీయదు' వరకూ ఓరికగా సాంకోం చదివితీరవలసిందే! అన్నీటికి సమాధానాలిచ్చి తీరవలసిందే. ఎంత అభిమానంలేకుంటే ఇలా పని కట్టుకొని ఉత్తరాలు వ్రాస్తారు! వీరికి తోచిన జవాబులు వ్రాయకుంటే తానుంటుందా? అని ఆయన అభిప్రాయం.

కానయితే, ఆ అన్నీంటి! తాను స్వయంగా కూర్చోని జవాబులు వ్రాసేటందుకు ఆయనకు సాధ్యమయ్యేట్టు తోచలేదు. తొందరపెట్టే పండుమసలికదా మరి! పోనీ, తనకు ఓరికలేకపోతే మాక, ఎవరినైనా కూర్చోబెట్టుకొని చెప్పి వ్రాయించరాదా అంటారేమో! అనవశ్యతం సాధ్యమా? వాడుకశ్రం ఎన్నని వ్రాయగలరు! అందుకని ఆ చమత్కారి ఏమి చేశాడంటే—

దర్జునులో ఒక క్లౌడేటు క్యాంకరుకు పెద్ద అబాంక్షగా తాను పనిచేసిన వాలుగేండ్లలోనూ తాను అకలింతుకొన్న వర్తక కరణులకు మనసులో పెట్టుకొని ఇటువంటి ఇటువంటి జాబులవత్తే ఇటువంటి ఇటువంటి సమాధానాలు వెంటవెంటనే పంపితే సరిపోతుందని, కొన్ని మామూలు జాబులకు మామూలు జవాబులు ఇద్దంచేసుకొని అన్యుధారణగా అప్పొత్తింది పెట్టుకొన్నాడు.

(అసలు, స్వరహీనగా, ఆయన సమాధానాలు ఎట్లా ఉంటాయనుకొంటారు? అడిగిన ప్రశ్నలకు సక్ష్మంగా, నూటిగా సమాధానాలిస్తాడా? లేదు. ప్రశ్నకు మారుప్రశ్న లేకుండా, నూటిపోటీ మాటలతో ఎదుటివారిని విభ్రాంతులను చేయడమే ఆయనకు మామూలు. సాధారణంగా ఆయన జవాబులన్నీ పెడ సరళ జవాబులుగానే ఉంటాయి. అది ఆయన కొక విశేషం. ఈ విషయంలో మే బలే చమత్కార కక్కిలేం.)

ఇది ఈ వాడు ఆయనలో కొత్తగా పుట్టుకొని వచ్చిన బుద్ధిగాను. పాతిక ముప్పయి దేండ్లనుంచి వస్తూవున్న ప్రాచీనాచారమే.

ఇటువంటి సిద్ధిసమాధానప్రతాపశిలో మొట్టమొదటిది ౧౯౧౫ వాట బలిసింది. '౧౯౧౪-౧౫ వాటి యల్లాన్ని సరించిన సామాన్యంవేదన'అనే పేర తాను బహుభూటుగా వ్రాసిన ఒక రచనకు ప్రజలించిన ప్రాత్యాహ్ని! కృతజ్ఞత తెలుపుకోవడానికై అది పుట్టింది.

ఆయన ఈ సిద్ధిసమాధానాలన్నీ సాధారణంగా కాగ్దులయాపంలోనే ఉంటున్నాయి. కవ్వందకు, అనవసరదండుగ అనకున్నాడో ఏమో మరి!

ప్రపంచ విఖ్యాత రచయిత జార్జి బెర్నార్డుషా

[మొన్న జూలై 26-న తేదీనాడు ఈయన 90-వ జన్మదినోత్సవం జరిగింది.

వయసులో వార్షక్యం వచ్చినా ప్రజ్ఞానిధనంలోనూ, సాహిత్య వ్యాసంగంలోనూ ఆ వార్షక్యము తానే ఈయనలో గోచరించడం లేదు. తన స్వస్థుల రచనలలో ఈయన 'నీ, యా' అనే విచక్షణ లేని నిష్పక్ష పాతమైన విశాలహృదయం. ఈ మేధావిని ఈ జన్మదినోత్సవ సందర్భంలో 'తనం తీర తరదోగర్థమాని' అని ఆశీర్వాదిస్తున్నాము.]

ఎప్పుడో రాబోయే ఏవోబాబులకు జవాబులుగా ఆయన ఇలా ముందుగానే విధంగా అమర్చిపెట్టుకొన్న పత్రములలో కొన్నింటిని ఇక్కడ ఉద్ఘాటించాము. వీటినిబట్టి ఆయన చమత్కారప్రజ్ఞాప్రాభవాల్లేటివో చదువరులే ఊహించుకొనవచ్చు.

తొలివాటివాటిలో ఒకటి ఇట్లున్నది. ఆకారముద్ర, తనకు, పోష్టుచూపుకోజనరల్ బలవంతంగా రుద్దిపెట్టిన తంతి అద్రుచ్చు 'పోషులిచ్చు, లంపన' అనేది ఉన్నది. ఆకారము వ్యాసాలకోసం లేఖలు వ్రాసే పత్రికాసంపాదకుల నుద్దేశించింది.

"ప్రస్తుతం ఏవాటి ప్రత్యేకసారవ్యతప్రమేయాన్ని పెట్టుకొనడానికిగాని తనకు వీలుపడేపడదని తెలుపుటకు ఖైదుదారుడూ చాలా చింతిస్తున్నాడు. ఇప్పుడు చేతిలో ఉన్నపనే మరి కొన్ని మాసాలవరకూ ఆయనకాలం మింగివేస్తుంది."

"మీతో సంభాషణాభాగ్యం ఇప్పించవలసి" దని పత్రికావిలేఖరులు పెట్టుకొనే దరఖాస్తులకు సమాధానంగా ఈజవాబు ఆయన విధించేసి పెట్టుకొన్నాడు:

"తనకు తానే ఒక పత్రికారచనోపజీవివనీ, కాబట్టి, సహజంగా, ప్రజల పత్రికలయకాలంగా ప్రత్యేక సంబంధాన్ని పెట్టుకొనడానికి తానే అభిలషిస్తానని తనను చూడవచ్చి, తనతో మాట్లాడి ఆసంభాషణలను పత్రికల కెక్కించడానికి వచ్చే విలేఖర్లకు ఖైదుదారుడికి లేక జ్ఞాపకం చేయవలసివున్నది. కాని, సమయం అనుకూలించినప్పుడు వ్రాతప్రశ్నలకు మట్టుకు కొన్నింటికి జవాబు లివ్వడానికి మాత్రం ఆయన కావలసి ముందడు. అయితే, ఆ అడిగేప్రశ్నలు మట్టసంగా, చమత్కారంగా ఉండాలి. ఇరవై, లేక అంతకన్నా తక్కువ మాటలలో జవాబివ్వగూడినవిగా ఉండాలి. కావలసినవారు చుట్టపుమాపుగా వచ్చి తనను చూచి పోవడానికి ఆయనకేమీ అభ్యంతరంలేదు. కాని, ఆసందర్భంలో తనతోటి జరిగిన సంభాషణ పత్రికల కెక్కించరాదనే కఠినమరకుతోనే నుమా!"

పండ్లండెండ్లపాటు బహిరంగసభల్లో ఆయన చేసిన ప్రసంగాల అనుభవం షాను గ్రేటుబ్రిటనులో కెల్లా గొప్ప ప్రజాహితకర్తగా చేసిపెట్టింది. ఆయన ఉపన్యాసాలను ఆరోజుల్లో పత్రికలు సరిగ్గా ప్రకటించకపోతే సేంగాక. ఆయన ౭౦-వ జన్మదినోత్సవంవాడు, ఆయన ప్రసంగం ఏదైనావరకే, ప్రచురింపరాదని ప్రభుత్వం వారు సాధికారంగా చేసిన నిషేధము తరువులేచాయి ఆయనంటే ప్రభుత్వానికి ఎంత గడగడ ఆయనది రూపించడానికి.

సభల్లో అగ్రశ్రేణికి అధిష్టింపకమ్మనీ, ఉపన్యాసాలివ్వ కేంచేయాలనిందనీ అడిగేవారికై ఆయన తయారుచేసిపెట్టిన జవాబిది:

"షా ఉపన్యాసోపజీవి ఏవాటికి కాదు. బహిరంగవేదికలమీద—ఏవో కొన్ని ప్రత్యేకసందర్భాలకు—ముఖ్యంగా రాజకీయతరహావాటికి తప్ప ఇతర ప్రమేయాలకు ఆయన ససేమిరా ప్రసంగాలుచేయ తల పెట్టుకోలేదు. కాబట్టి తాను పిలవడానికై వ్రాసిపెట్టుకొన్న ఉపన్యాసముల పట్టిమండి తన చేరుకొట్టి పార వేయవలసిందిగా షా ఆయా సంఘకాంగ్రహదర్శులను సాంజలిగా కోరుకున్నాడు. ఆయన వస్తుప్రదర్శులకు గాని, సంకల్పాసంజాములకుగాని వ్రారంభోత్సవాలు జరిపరు. సంతకృతసహారాధనలలో ఉపచారవాక్యాలాడరు. సంఘాలకు, సంఘాల్లో ఉపాధ్యక్షుడుగానో, పోషకుడుగానో తన పేరేకము. ఆస్పత్రిలకనీ, అలాటి తదితరసత్కారాలనీ డబ్బుకోసం నిజమైన ప్రకటించెడు. కాబట్టి ఇటువంటివాటికై తనను అంగీంచవచ్చేవారు తన నిరాకరణకు తనను మన్నించవలసిందిగా ఆయన కోరుతున్నాడు."

అంతకంటే నిర్మోగమాటమైన ఈ జవాబు చూడండి:

"డబ్బుకోసముని, దయచేసి, షాను అడగవద్దండి. దానితో అవిధరమున్న వేలాది తన పాఠకులకు ఇచ్చేటంతవాటి డబ్బు ఆయనవద్ద లేదు. కావలినీ, మీకేదైనా వ్రాసిపెట్టమంటే వ్రాసిపెడతాడుగాని మీకు అర్థింగా మాత్రం ఆయన తోడ్పడలేడు."

ఇలాంటివే ఇంకా ఎన్నో తరహాల సమాధానాలు ఆయన అచ్చుచేసి పెట్టుకొన్నాడు. సమయ సందర్భాలు చూచుకొని ఎటువంటి బాబులకు ఎటువంటి సమాధానాలు పంపరలెనో, వాటిని వెంట వెంటనే పంపించివేస్తూ వుంటాడు ఆయన తనవారితో.

ఇటువంటి చమత్కారాలు ఆయనలో అనేకం.

29

అసంగనంగా — పూర్వకాలంలో — మన ముత్రా
తల ముది అర్థం కాలమందు మొగవాడు అహం
భావంతోను, తెలివీనకతోను ప్రవర్తించేవాడు.
స్త్రీని తన బానిసగా భావించేవాడు. సుకుమారమైన
అపేక్షాల్లకు ఇనుపసంకల్పం లేకపోయింది. అరవచాళి
చెయ్యడానికి అడ్డులేకుండునట్లు, పరుగెత్తిపోవటానికి
వీలులేకుండా చేశాడు. బోనులోని జంతువులుగా చేసి
చేశాడు.

అబల-అదేం చేస్తుంది? కానిసత్వానికి ఒప్పు
కొని లొంగివుండింది. మొగవాని మనస్సు సౌఖ్యనీక
మెరుగుతూ వుండింది. మనస్సులోని అసంతృప్తిబావల
తీర్ణము బయటికి తెలియనీకుండా నడచుకొంటూ
వుండింది. అన్ని బాధలకూ ఓర్చి, సహించి, మొగవాని
సౌఖ్యము, వాని సంతోషమే తన పరమవిధిగా ఎంచి,
అతని యిట్లు చక్కచెట్టి, దాని అందమునకు మెరుగిచ్చి
ప్రకాశింపజేసింది. ఇలవేల్పులకు పూజాపునస్కా
రాలు, మొగవానికి ఆచారవసతులు ఏకాదశా లేకుండ
జరుపుకొంటూవుండింది. మొగవాడు వేటకల్లి ఎలాంటి
అపాయానికి పాలుగాకుండా తిరిగిరావలెనని దైవాన్ని
ప్రార్థిస్తూవుండింది.

కాని, ఇదంతా గమ్యమూహం ఆ మొగపురుగు
ఇలా అనుకొనేవాడు: “ఎవరికోసం చేస్తుందిరా
ఇదంతాను? నేను దాన్ని కాపాడవలె! నేనుగనక
రక్షించకపోతే దాన్ని ఏ కళ్ళో ఎక్కుకొని
పోయేది. నేను చేసినంతా దానిమేలుకొరకే. నేనే
దాని పాలిటి రక్షకుడను.” అని రొమ్ముమరుచుకొని
తిరుగుతూ తన్ను తానే ముతించుకొనేవాడు.

దేవుడిదంతా గమనించాడు. మనస్సిని తమాషా
పట్టిదామనుకొన్నాడు.

మొగవాడు ఒకరోజు మామూలుగా వేట
కల్లాడు. ఆ సమయం చూచుకొని దేవుడు అతని
ఇంట్లో ప్రవేశించి, స్త్రీని తనవెంటకట్టుకొని మాయమై
పోయినాడు.

ఎప్పుడోమొదలుగానే మొగవాడు ఇంటికి
వచ్చాడు సంచితే. కాళ్లకు నీళ్ళూ, స్నానాని!

ఏర్పాట్లూ, కడకు చాచోని! తీర్థయా సిద్ధంగా లేకపోవడం
చూచాడు. గుమగుమలాడాడు. “ఓయ్, ఓసే,
ఏమేవ్, నిన్నే” అంటూ రకరకాలుగా కేకలు వేశాడు.
కాని, ఆ బానిస అగపడితేనా? కంటికి కానరాదు;
బదులుపలుకు లేదు. దాంతో మొగవాడు ఉగ్ర
మూర్తి అయిపోయినాడు. పట్టు పట్టపట్ట కొరికినాడు.
ఆవేళంతో ఇల్లంతా కలయిదిరిగి వెలికాడు. చైత
క్కలు తోక్కాడు. కాని, కాని, బానిస ఎక్కడా
కనబడలేదు. శతసహస్రాలుగా తిట్టాడు. తలవెండ్రుకలు
పిక్కిన్నాడు. ‘దేవుడా’ అని నెత్తి బాదుకొన్నాడు.

దేవుడు ప్రత్యక్షమయ్యాడు. “ఏమిటి నీ విచా
ర” మన్నాడు.

“విచారమూ, గిచారమూ! నాబానిస మాయ
మైంది. నాకు త్రాగ నీళ్లు లేవు; తిన అన్నం లేదు.
నావసతులు ఎవ్వరుమాస్తా రింక” అని నిష్ఠూరా
లాడాడు.

“ధరేవాడివేనే! ఈమూత్రం ప్రమాదానికేనా
ఇన్ని ఆర్థాలు చేస్తోంది! ఏం భయపడకు. లేవటి
మంచి నీకు అన్నానికీ, నీళ్లకూ ఇబ్బంది ఉండదులే.
పో. ఎప్పుడు కావలెస్తే అప్పుడు అవి నీకు సిద్ధమవుతూ
వుంటాయి.” అని దేవుడు రక్షించాడు.

అదే ప్రకారంగానే, ఆ మరుసటిరోజు మొదలు
కొని, మొగవాడు సాయంత్రం ఇంటికివచ్చేవేళకల్లా
— ఏ మాయమంత్రాలకల్ల నయి లేసేంగాని— ఆచార
వసతులూ, స్నానసన్నాహాలూ అన్నీ కొరతలేకుండా
జరుగుతూవచ్చేయి. కాని, బానిసమూత్రం ఎక్కడా
కంటబడదు.

దినాలు గడిచాయి. నీటికీ, కూటికీ కొరత
లేకుండా జరిగిపోతూవుంది. కాని—మనిషికి విశ్రాంతి
పోయింది. అన్నంనీళ్లు రుచించడం లేదు. ఏదో
యంత్రానికి బొగ్గా, కట్టూ నింపినట్లుగా ఉండింది.
ఏదో చెప్పరాని కొరత! మానవహృదయం, మాను
వత్వం లేదనిపించింది. ఎంతకాల మీ నీరసతీతమని
అందులేని విషమూ, నిప్పుచో జనింపవారంభించాయి.
తనకు తీవ్రతే కూనయమనిపించింది. బ్రతుకు భారంగా
తోచింది.

ఒకరోజు చాలా అలసిపోయి ఇల్లు చేరుకొన్నాడు. మామూలుపోరటిలో 'పిసేయ్' అని శక్తవేశాడు. ఆ పిచ్చిక 'ఒరేయ్' అని ప్రతిస్పందించింది. అన్నమా, నీరూ యథాప్రకారంగా సిద్ధమైనాయా? కాని, బానిస చిరునవ్వులమోహమా, ఆ పెసోయగమా, తేనెలూకు ఆపెమచ్చటమాటలా తలపునకు వచ్చి, భరింపలేని వేదనతో, ఆ వేలి ముట్టలేకపోయినాడు. ఎరిగి 'దేవుడా' అని మొరపెట్టాడు.

దేవుడు ప్రత్యక్షమై "ఏమిటోయ్ నీ కిప్పుణు వచ్చిన లోటు? సకాలానికి తిండి అందడం లేదా, కీర్తనందడం లేదా?" అని అడిగాడు.

మొగవాడు ముఖం వేలవేశాడు. "ఏమిటి కీచెక్కిరింతలు పోయాయి! ఈ అగ్నిపరీక్ష లెందుకు తండ్రీ! నీకు పుణ్యమంటుందికాని నా బానిసను నా కిచ్చేయి. దాని విలువ ఇప్పటికీ గ్రహించాను. బుద్ధి వచ్చింది." అని దీనాతిదీనంగా వేడుకొన్నాడు.

దేవుడు వాని అవస్థ చూచాడు. వాడు దారికి వచ్చినందుకు సంతోషించాడు. అతన్ని కనికరించి, స్త్రీ మరల తెచ్చి దిగబెడిచాడు.

మొగవాడు చప్పక లేచి, ఆమెను ఎదుర్కొని ఆమె కాలిసంకెలను తుంచి పారవేశాడు. ఆమెను నానాభరదాలంకృతురాలిని వేశాడు. దగ్గర చేరదీసి, నిర్మలప్రాయంతో, నిష్కల్మషంగా "నీ వికమీదలు నా బానిసవు కావు. నా దేవి. నా జీవనత్యాగిని. నీవులేని నాయిల్లు గుల్ల. నీవులేని నాజీవనం నిస్సారం." అని పశ్చాత్తాప హృదయంతో చెప్పుకొన్నాడు. స్త్రీ విలువను గ్రహించాడు.

(సర్ మురళీచంద్ర చక్రవర్తిగారి వంగభాషలోని కథ ననుసరించి)

పద్మావతి శ్రీరాం

చిడ్డ ఆరోగ్యం

తల్లి ఆరోగ్యంపైన
ఆధారపడివుంటుంది..

తన చిడ్డకు పోషించి పెంచవలసింది, చిడ్డకు బలము, వైద్యము కలిగించవలసింది తల్లి గనక, చిడ్డ ఆరోగ్యం తల్లి ఆరోగ్యంపైన ఆధారపడివుంటుంది. కాంతి ఆరోగ్యము ఇచ్చి తల్లి ఆరోగ్యాన్ని కాపాడండి. కాంతి ఆరోగ్య ఆరోగ్య పోషక వస్తువులు గల ఆ తమ రసాయనం. ఇందుకుతోడు, దీనిని స్త్రీల ఆరోగ్యాన్ని సమూలంగా నాశనంచేసి స్త్రీ వ్యాధులకు ఆ తమ బోషణమని పూర్వము చి ప్రధాన కేంద్రమైన ఓషధి 'ఆరోగ్య' చేరివున్నది.

కాంతి ఆరోగ్యం

ఉత్తమ గియ్యకయ రోగనివారణ

కాంతి దుటీరం

తమకు—తమకు గోదావరిజిల్లా.

సోద ఏజెంట్లు:- శ్రీ కృష్ణ జనరల్ ట్రోడ్యు, తమకు.

విమర్శనము

శ్రీమహర్షి జీవితకథామృతము

దీక్షితు భాగము. గ్రంథకర్త: శ్రీబులుసు వేంకటేశ్వర్లుగారు, బి.ఏ., రామారావుపేట, కృష్ణా జిల్లా, తల ౨ రూ.

ఇందు నారద, పరాశర, భరద్వాజ, భృగు మార్కండేయ, యజ్ఞవల్క్య, వసిష్ఠ, విశ్వమిత్ర, వ్యాస, శ్రీగురుల చరిత్రములు గలవు.

తపశ్శక్తి సంపన్నులగు ప్రాచీనమహర్షుల జీవితములలో, బ్రవేశించి వారి జీవితాదర్శములను బలమారు స్ఫూరించి తరించుట మన కర్తవ్యము, శ్రేయోదాయకమును. అది యూహాతీతములు. తపశ్విజుల అరణ్యజీవితములు, ఏకాంతవాసములు, శ్రవ్యశ్రవణవాసములు మున్నగునవి స్మరణకాత్రములై హృదయవిధిలో జీరణతాపిన పృథు క్షణమైన దన్యయత్నము నందని భావతీయుండు లేడనుట సత్యమునకు ఘ్నిహితము. మన మహర్షులు సౌందర్యోపాసకులు, ఆనందమయులు. జీవితస్వస్యము—తపశ్శ్రవణలో రహస్య మెఱిగి—భగవదారాధనకు సమర్పించిన ధన్యమార్తులు. తపోనియితిచే సాధింపరాని కార్యము లేదని స్పష్టమిది దక్షిణతీర్థి తద్రహస్యములను సంపూర్ణముగా స్వావిధమునకుఁ దెచ్చుకొన్న పరిణతప్రతిభాసమన్వితములు.

విరాగమున రాగము, విషమున నమృతము మాటలాడిన యీ జనవారుల సమగ్రజీవితములు ప్రాచీన సంస్కృతిపురాణేతిహాసములలో దాగి పామాన్యోజ్ఞానువులకు దీప్తియు లైనవి. ఈ లోపము నుర్రెటిగి ఆయా మునిచంద్రుల జీవితముల నేకగ్రంథములనుండి నేకరించి ఈ శ్రీమహర్షి జీవితకథామృతము'ని శ్రీ వేంకటేశ్వర్లుగారు రచించిరి.

ఇందలి కథాతైరి పురాతన సాంప్రదాయముల ననుసరించుచు సరిశుగా, సహృదయ రంజకముగాఁ ప్రసాదించినది. కథాకథనములోఁ దృప్తి చెందక శ్రీ వేంకటేశ్వర్లుగారు రామహర్షుల యాదర్శములు, బోధనములు, వారి నిత్యజీవిత విధానములను అత్యంత సమగ్రముగాఁ దెలిపియున్నారు. ఇట్టి కృషులు వైదిక యుగము సమగ్రముగా వర్ణించు భావిగ్రంథకర్తలకుఁ బునాదులు.

ఏకపత్ని చరితములో, బ్రహ్మచర్య దీక్షలో, తపోనియితిలో మన మహర్షులకుఁ గల శక్తిసామర్థ్యములు ప్రాచీనతములు. మన ప్రాచీనమహర్షులు మన కంటె మహాకవికు లగు విషయము విస్మరింపఁదగినది. నారదవక్త్రస్థాదుల జీవితము లందులకు సాక్ష్యములు. తియ్యారలఁ బరీక్షించిన భృగుమహర్షి, బ్రహ్మశ్రీ త్వమందిన విశ్వమిత్రమహర్షి, జగదాధారులైన మార్కండేయ శ్రీకుక మహర్షులు, శ్రీకోకశ్రీకాల పూజ్యులగు వ్యాసాదులు మున్నగు మహామహుల పవిత్ర చరిత్రముల నిట్లు సవ్యజన సుబోధముగా రచించిన శ్రీ వేంకటేశ్వర్లుగారు ప్రశంసాపాత్రులు. వేదయుగ సౌరభము శ్రీ వేంకటేశ్వర హృదయమున నిండార వ్యాపించినది.

ఆదర్శమే ప్రధానాంగముగాఁ గలది వేంకటేశ్వర్లుగారి రచనలు. ఈ గుణమే వారి ప్రతిరచనలోఁ బ్రస్ఫుటముగా గోచరించుచుండును. ఇతర గుణము లానవంగికములు. ఈ గుణము తనోత్తరాభివృద్ధి నందునని నావిశ్వాసము. “పరిణామ రమణీయాః” అను కాశిదాసునమృతమూర్తి విశిష్టరచనలపట్ల నన్యాయించినది. ప్రతియాంధ్రుండు చదువవలసిన సద్గ్రంథ మిది!

బెల్లూరి శ్రీనివాసమూర్తి.